T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO TELEVİZYON SİNEMA ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

TÜRKİYE'DE BELGESEL FİLM FESTİVALLERİNDE FİLM SEÇİMLERİNİ BELİRLEYEN ETKENLER

NAGİHAN ÇAKAR BİKİÇ
2502140251

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. HASAN AKBULUT

İSTANBUL -2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	NAGİHAN ÇAKAR BİKİÇ	**Numarası**	:	2502140251
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	RADYO TV SİNEMA/ DOKTORA	**Danışmanı**	:	PROF. DR. HASAN AKBULUT
Tez Savunma Tarihi	:	16.03.2018	**Saati**	:	11:00
Tez Başlığı	:	TÜRKYE'DE BELGESEL FİLM FESTİVALLERİNDE FİLM SEÇİMLERİNİ BELİRLEYEN ETKENLER			

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **50. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. HASAN AKBULUT		KABUL
2- PROF. DR. ERGÜN YOLCU		
3- PROF. DR. NEŞE KARS TAYANÇ		KABUL
4- DOKTOR ÖĞRETİM ÜYESİ HAKAN AYTEKİN		KABUL
5- DOKTOR ÖĞRETİM ÜYESİ SİNEM TUNA		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. NİLÜFER TİMİSİ NALÇAOĞLU		Kabul
2- DOÇ. DR. ŞÜKRAN GÜZİN ILICAK AYDINALP		

Versiyon: 1.0.0.2-61559050-302.14.06

ÖZ

TÜRKİYE'DE BELGESEL FİLM FESTİVALLERİNDE FİLM SEÇİMLERİNİ BELİRLEYEN ETKENLER

NAGİHAN ÇAKAR BİKİÇ

Film festivalleri ve festival bünyesindeki seçici kurullar tıpkı iletişim sürecinde olduğu gibi, içeriğin seçilmesinde, sunulmasında ve seyirciye ulaştırılmasında, belirleyicidir. Festivaller için belirlenen temalar, komiteye dâhil edilen üyeler ve festivalin finans kaynakları, bu süreçteki temel basamaklardır. Festivallerin bu belirleyiciliği ekonomik kaynaklarına, siyasi güç–iktidar ile ilişkilerine göre çeşitlilik göstermektedir. Festivalleri düzenleyen organizasyonlar ve bu organizasyonları destekleyen finans kaynakları, bir yönüyle izleyiciye sunulan filmlerin içeriğini de belirlemektedir. Tez, bu organizasyonların bir parçası olarak festivallerin seçici kurullarının, film üretimi, gösterimi ve tüketiminde etkili aktörler olduğu gerçeğinden hareketle, belgesel filmlerin katılabildiği film festivallerinde, film seçimlerini belirleyen etkenleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla tezde, belgesel sinema alanındaki işleyişi kavrayabilmek için, festival komiteleri, seçici kurullar ve ödül alan yönetmenlerle görüşmeler yapılarak, festivaller ve bu alanı düzenleyen organizasyonlar, düzenleyici ve kapsamlarına göre sınıflandırılmış, festivallerin işleyişi ekonomi-politik perspektif bakış açısıyla incelenmiştir. Türkiye'de belgesel filmlerin de gösterilebildiği 335 adet film festivalinin tarihsel bir sıra içinde düzenlendiği ve seçici kurulların ayrıntılı biçimde kategorize edilerek incelendiği tezde, seçilen 8 adet festival organizasyon, komite, jüri, yönetmen ve başvuran film sayılarına göre incelenerek kurumsal bir analize tabii tutulmuştur. Öncelikle seçilen festivaller, 2010-2016 yılları arasında başvuran film sayıları, görev alan ön jüri ve ana jüri, ödül alan filmler, festivallerin organizasyon şemaları ve festival şartnameleri başlıkları altında analiz edilmiştir. Ardından festivallerin ulaşılan 7 festival düzenleme kurulu; 7 seçici kurul üyesi ile de derinlemesine yüz yüze ve internet aracılığı ile yapılan görüşmeler içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Son olarak bu festivallere yarışmacı olarak katılan 8 yönetmen ile de

görüşme yapılarak saha çalışması tamamlanmıştır. Döküman inceleme, literatür taraması ve görüşme tekniklerinin kullanıldığı tezde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Festivaller, ana akım dışında kalan yapımların seyirci ile buluşması, tematik film seçkilerinin oluşturulması, ödül ve destek mekanizmaları ile filmlerin yapımcı ve yönetmenlerine motivasyon sağlamaları gibi birçok işlevi yerine getirirerek film seçimlerini belirlemektedir. Festivaller, kültür endüstrisi içerisindeki yerleri ve en önemlisi de politik olarak işlevleri itibariyle önem taşımakta ve incelenmeyi gerektirmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Belgesel sinema, film festivalleri, seçici kurul, sinema, film endüstrisi

ABSTRACT

FACTORS THAT DETERMINE MOVIE CHOICES IN THE DOCUMENTARY FILM FESTIVALS IN TURKEY

NAGİHAN ÇAKAR BİKİÇ

Film festivals and selection committees within the festival are determining factor in selection, presentation, and delivery of the contents to the audience just as the process of communication. The themes set for the festivals, the members of the committee and the financial sources of the festival are the basic steps in this process. This determining factor of the festivals varies according to their economic resources and the relationship of the political power and authority. Festival organizations and the financial resources that support these organizations also indicate the content of films presented to the audience somehow. In this study, festivals, organisations, organisers, selection committees, awarded directors have been researched to understand the process of the documentary cinema by the political and economical perspective classifying them according to their capacity and organisers. In this thesis, 335 films have been analyzed chronically and their selection committees and organizers have been categorized in detail and in conclusion 8 festivals are magnified institutionally supported by interviews with their committees, juries, directors. 7 festival organization boards attending these festivals with detailed analysis of the number of film festivals selected for the festival between 2010-2016 findings about the perjury and main jury in the festivals competitions, prize winning films, organization charts of festivals and festival specification. 7 selective board members were interviewed using in-depth face to face interviews and internet content analysis. In addition, interviews were held with 8 directors participating in these festivals as a competitor and field work was completed. Through document review, literal translation and interviews, the following conclusions were reacted: Festivals; filmmakers select films by performing many functions, such as meeting producers outside the mainstream, setting up thematic film selection, reward and support mechanism and motivating filmmakers and directors. At the same time, the place in

the cultural industry and, most importantly, politically occupied territory is of great importance.

Keywords: Documentary films, movie films, jury, cinema, film industry

ÖNSÖZ

Belgesel filme uzun süreden beri ilgi duyan ve belgesel film üretip film festivallerine gönderen bir kişi olarak bu çalışmayı yapmak beni cesaretlendirdi. Tezin oluşumunda ve yazılma sürecinde yol gösteren hocalarım ve destek veren arkadaşlarım olmasaydı bu sorumluluğu tek başına yerine getirmem pek mümkün olmayacaktı. Bu süreçte sağladığı motivasyonla desteklerini, sabrını ve yardımlarını hiç bir zaman esirgemeyen başta tez danışmanım Prof.Dr. Hasan Akbulut olmak üzere, tez izleme hocalarım Prof.Dr. Neşe Kars ve Yrd.Doç.Dr. Hakan Aytekin'e tez savunma jürimde yer alan hocalarım Prof.Dr. Nilüfer Timisi ve Yrd.Doç.Dr. Sinem Tuna'ya, süreç boyunca hep yol gösteren ve yanımda olan değerli hocam Prof. Dr. Ferhat Özgür'e en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Ama en çok eğitim hayatımı borçlu olduğum, beni her zaman destekleyen ve yanımda olan, yokluğunun bende büyük üzüntü yarattığı rahmetli büyükbabam Nevzat Çakar'a, babannem İhsaniye Çakar'a, beni bugünlere getiren aileme, hayatımın her alanında beni yalnız bırakmayan ve hep destekleyen eşim Ahmet Bikiç'e, hayatımıza anlam katan kızım Defne'ye ve görümcem Yasemin Bikiç'e sabırlarından dolayı bu çalışmayı gerçekleştirebildiğim için sonsuz teşekkür ederim.

Süreç boyunca yanımda olan herkese sonsuz teşekkür ederim.

NAGİHAN ÇAKAR BİKİÇ
İSTANBUL –2018

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **iii**

ABSTRACT ..... **v**

ÖNSÖZ ..... **vii**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xii**

ŞEMALAR LİSTESİ ..... **xv**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xvi**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGEDEN BELGESELE

1.1. Tanımlar, Görüşler 8

1.2. Belgesel Filmin / Sinemanın Kısa Tarihçesi 11

1.3. Türkiye'de Belgesel Sinemanın Kısa Bir Tarihçesi 15

1.4. Belgeselde Gerçeklik, Nesnellik ve Öznellik 18

1.5. Belgeselde Özgürlük, Sınırlar ve Sorumluluk 23

1.6. Belgeselin Amacı ve İşlevi 27

1.7. Belgeselde Anlatım Biçimleri 31

1.8. Belgesel Sinemada Tarzlar 36

1.8.1. Açıklayıcı Belgeseller 36

1.8.2. Gözlemci Belgeseller 37

1.8.3. Katılımcı Belgeseller 38

1.8.4. Dönüşlü Belgeseller 38

1.8.5. Edimsel Belgeseller 39

1.9. Melez Belgeseller 39

1.9.1. Fly-on-the-wall ve Dizi Belgeseller 41

1.9.2. Refleksif Belgeseller 42

1.9.3. Birinci-şahıs Belgeseller 42

1.9.4. Realite Şovlar 43

1.9.5. Selfie Belgesel 44

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ FİLM FESTİVALLERİ VE FİLM FESTİVALLERİNİN KURUMSAL YAPISI

2.1. Film Festivali: Tanım, Amaç ve Gerekçe 46
2.2. Film Festivallerinin Kısa Bir Tarihçesi 47
2.3. Kurumsal Bileşenleriyle Film Festivalleri 47
2.3.1. Ekonomik Endüstiriyel Bir Kurum Olarak Sinema 47
2.3.2. Ekonomi Politik Yaklaşım 52
2.3.3. Film Festivallerininin Kurumsal ve Endüstriyel Yapısı 59
2.4. Türkiyedeki Film Endüstrisinin Gelişimi 60
2.5. Türkiye'de Belgesel Filmin Gelişiminde Etkili Olan Aktörler 66
2.5.1. İstanbul Üniversitesi Film Merkezi 67
2.5.2. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TTOK) 68
2.5.3. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) 70
2.5.4. Millliyet Televizyon Video Film Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (MTV) 72
2.5.5. Belgesel Sinemacılar Birliği (BSB) 73
2.5.6. Kültür Bakanlığı 75
2.5.7. Film Festivalleri ve Yarışmaları 78
2.6. Film Festivalerinin Organizasyon Yapısı ve İşleyişi 79
2.7. Kültür Bakanlığı Film Festivali Destekleme Kriterleri 81
2.8. Film Festivallerinde Türler 82
2.9. Belgesel Film Festivalleri 86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE 2010-2016 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN FİLM FESTİVALLERİNİN DÜZENLEYİCİ ve KAPSAMLARINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI VE ANALİZİ

3.1. Düzenleyicilerine Göre Film Festivalleri 90
3.1.1. Vakıf Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri 90
3.1.2. Devlet Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri..... 91
3.1.3. Kamu Kurumları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri..... 92
3.1.4. Yerel Yönetimler Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri 93
3.1.5. Özel Kurumlar Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri..... 94
3.1.6. Bağımsız Kişiler Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri 95
3.1.7. Kalkınma Ajansları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri..... 96
3.1.8. Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri 97
3.2. Kapsamlarına Göre Film Festivalleri 99
3.2.1. Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri 100
3.2.2. Tema Sınırlaması Olan Film Festivalleri 101
3.2.3. Öğrencilerin Katılabildiği Film Festivalleri 103
3.2.4. Uluslararası Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri.....104
3.2.5. Kadın Yönetmenlerin Katılabildiği Film Festivalleri 105
3.2.6. Elenmiş Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri.....106
3.3. 2010- 2016 Yılları Arasında Düzenlenen Festival ve Organizasyon Sayılarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....106

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ BELGESEL FİLM FESTİVALLERİNDE ORGANİZASYON, KOMİTE, JÜRİ, YÖNETMEN, BAŞVURAN FİLM SAYILARI ve FESTİVAL ŞARTNAMELERİNİN İNCELENMESİ

4.1. Araştırmanın Yöntemi, Sınırlılıkları ve Veri Toplama Araçları.....113
4.2. 2010-2016 Yılları Arasında Türkiye'de Düzenlenen Film Festivallerinin Organizasyon Yapısı, Jüri Üyeleri ve Ödül Alan Filmler.....115
4.2.1. Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri.....116

4.2.2. Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali 124
4.2.3. Antalya Altın Portakal Film Festivali 127
4.2.4. İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışması.....133
4.2.5. Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması 137
4.2.6. Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali.....142
4.2.7. Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Yarışması 147
4.2.8. Akbank Kısa Film Yarışması.....152
4.3. 2010-2016 Yılları Arasında Seçilen Türkiye'deki Belgesel Film Festivallerinin Organizasyon Yapısına İlişkin Bulgular ve Yorumlar 158
4.3.1. Festivallerin Ekonomi Politik Yapısı 158
4.3.2. Festivale/ Yarışmaya Başvuran Film Sayıları 159
4.3.3. Festival Şartnameleri.....162
4.3.4. Festivallerde/ Yarışmalarda Ön Jüri ve Ana Jüriye Dair Bulgular 164
4.3.5. Ödül Alan Filmler 170
4.3.6. Festivallerin Organizasyon Şemaları 172
4.4. Türkiye'de 2010-2016 Yılları Arasında Seçilen Festivallerde Görev Almış Komite ve Jüri Üyeleri İle Ödül Alan Yönetmenlerle Yapılandırılmış Görüşme Analizi 173
4.4.1. Festival Komitesi Üyeleri 175
4.4.2. Festival Jüri Üyeleri 184
4.4.3. Yönetmenler.....190
SONUÇ 198
KAYNAKÇA 212
EK 1 228
EK 2 243
EK 3 246
ÖZGEÇMİŞ 342

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2. 1 : İstanbul Üniversitesi Film Merkezinin Destekleri ile Üretilen Belgesel Filmlerin Listesi. 68
Tablo 2.2 : Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (T.T.O.K) nun Destekleri ile Suha Arın'ın Yönettiği Belgesel Filmler. 69
Tablo 2. 3 : 2010-2016 Yılları Arasında Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Tarafından Yapılan ve Yayınlanan Belgesel Filmlerin Bazılarının Listesi. 71
Tablo 2. 4 : Suha Arın'ın Yönetmenliğini Yaptığı Belgesel Filmlerin Aldığı Ödüller Listesi. 73
Tablo 2. 5 : 2005-2017 Yılları Arasında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Belgesel, Senaryo vb. Yapım Destekleri. 76
Tablo 2. 6 : 2005-2017 yılları arasında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Belgesel Film Yapımı ve Belgesel Film Yapım Geliştirme Destekleri. 77
Tablo 3. 1 : Vakıf Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi.. 90
Tablo 3. 2 : Devlet Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi. 91
Tablo 3. 3 : Kamu Kurumları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi 92
Tablo 3. 4 : Yerel Yönetimler Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi..... 94
Tablo 3. 5 : Özel Kurumlar Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi. 94
Tablo 3. 6 : Bağımsız Kişiler Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi..... 95
Tablo 3. 7 : Kalkınma Ajansları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi. . 96
Tablo 3. 8 : Sivil Toplum Kuruluşları Düzenlenen Film Festivalleri Listesi..... 99
Tablo 3. 9: Türkiye'de Sadece Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar. 100
Tablo 3. 10: Bellirli Bir Temaya Olan Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar. 103
Tablo 3. 11 : Sadece Öğrencilerin Katılabildiği Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar. 103
Tablo 3. 12 : Sadece Uluslararası Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar. 104

Tablo 3. 13 : Sadece Kadın Yönetmenlerin Katılabildiği Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar. 105
Tablo 3. 14 : Herhagi bir Film Festivalinden Daha Önce Elenmiş Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar. ..106
Tablo 3. 15 : Türkiye'de 2010 - 2016 Yılları Arasında Düzenlenen Belgesel Filmlerin de Katılabildiği Film Festivallerinin Yıllara Göre Dağılımı. 107
Tablo 3. 16 : Türkiye'de 2010-2016 Yılları Arasında Sadece Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivallerinin Yıllara Göre Dağılımı. 108
Tablo 3. 17 : Türkiye'de 2010 - 2016 Yılları Arasında Düzenlenen Belgesel Kategorisi Olan Film Festivalleri İle Sadece Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri Sayıları. 108
Tablo 3. 18 : Türkiye'de 2010 - 2016 Yılları Arasında Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivali Sayıları ve Bu Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar Sayıları. 109
Tablo 3. 19 : Türkiye'de 2010 - 2016 Yılları Arasında Devlet ve Vakıf Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Sayısı. 110
Tablo 3. 20 : Türkiye'de 2010 - 2016 Yılları Arasında Belgesel Filmlerin de Katılabildiği Film Festivali Düzenleyen Kurumların İllere Göre Dağılımı 111
Tablo 4. 1 : 2010-2016 Yılları Arasında Türkiye'de 8 Farklı Organizasyon Tarafından Düzenlenen Film Festivallerinin Her Birinden Seçilen Film Festivalleri. 116
Tablo 4. 2 : 2010-2016 Yılları Arasında Uluslararası TRT Belgesel Film Ödüllerine Başvuran Film Sayısı 118
Tablo 4. 3 : 2010-2016 Yılları Arası İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivalinde Finale Kalan Film Sayısı. 125
Tablo 4. 4 : 2010-2016 Yılları Arası Uluslararası Antalya Film Festivaline Başvuran Film Sayısı. 130
Tablo 4. 5 : 2010-2016 Yılları Arası İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışmasına Başvuran Film Sayısı. 134
Tablo 4. 6 : 2012-2016 Yılları Arası Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışmasına Başvuran Film Sayısı. 139

Tablo 4. 7 : 2010-2016 Yılları Arası Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Finale Kalan Film Sayısı. 144
Tablo 4. 8 : 2012-2016 Yılları Arası Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışmasına Başvuran Film Sayısı. 150
Tablo 4. 9 : 2010-2016 Yılları Arası Akbank Kısa Film Festivaline Başvuran Film Sayısı 155
Tablo 4. 10 : 2010-2016 Yılları Arasında Aynı Yıl Başka Festivalde Görev Yapan Jüri Üyeleri. 168
Tablo 4. 11 : 2010-2016 Yılları Arasında Aynı Yıl Başka Festivalden De Ödül Alan Filmler. 170
Tablo 4. 12 : Görüşmeci İsimleri, Bilgileri, Festivaller ve Veri Toplama Yöntemi.175

ŞEMALAR LİSTESİ

Şekil 2.1 : Endüstriyel Sinemanın İlişkisellik Ağı 57
Şekil 3.1 : Düzenleyici ve Kapsamlarına Göre Film Festivallerinin Sınıflandırılması .90
Şekil 4.1 : Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri Film Festivali Ekibi 117
Şekil 4.2 : Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri Jüri Kurulu 117
Şekil 4.3 : Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali Jüri Kurulu.....124
Şekil 4.4 : Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali Ekibi.....124
Şekil 4.5 : Uluslararası Antalya Film Festivali Jüri Kurulu.....129
Şekil 4.6 : Uluslararası Antalya Film Festivali Festival Ekibi.....129
Şekil 4.7 : İFSAK Film Festivali Ekibi Organizasyon Şeması 133
Şekil 4.8 : İFSAK Film Festivali Jüri Kurulu 134
Şekil 4.9 : Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Jüri Kurulu.....138
Şekil 4.10 : Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Ekibi.....138
Şekil 4.11 : Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Jüri Kurulu 142
Şekil 4.12 : Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Ekibi 143
Şekil 4.13 : Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Yarışması Festivali Ekibi.....148
Şekil 4.14 : Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Yarışması Jüri Kurulu.....149
Şekil 4.15 : Akbank Kısa Film Yarışması Festivali Ekibi Organizasyon Şeması.....153
Şekil 4.16 : Akbank Kısa Film Yarışması Jüri Kurulu 154
Şekil 4.17 : Film Festivalleri Üretiminin İlişkisellik Ağı 158

KISALTMALAR LİSTESİ

TTOK : Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu

TRT : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

MTV : Millliyet Televizyon Video Film Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi

BSB : Belgesel Sinemacılar Birliği

İFSAK : İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği

SERKA : Serhat Kalkınma Ajansı

B.F.Ö : Belgesel Film Ödülleri

Üni : Üniversite

F : Film

GİRİŞ

Belgesel film dallarında, üniversiteler, kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, bağımsız kişiler ve özel kuruluşlar tarafından ulusal/uluslararası birçok yarışma ve film festivali düzenlenmektedir. Bu yarışma ve festivallere, çoğunluğu üniversitelerin radyo-televizyon-sinema bölümü öğrencileri tarafından üretilenler filmler olmak üzere, çok sayıda kısa film ve belgesel katılmaktadır. Farklı organizasyonlar tarafından düzenlenen film festivalleri, belgesel filmlerin, izleyici ile buluşmasında etkilidir. Film festivalleri, festival düzenleme komitesi ve seçici kurullar aracılığıyla gerçekleştirilirler ve çeşitli finans kaynaklarınca desteklenmektedirler. Festivalleri düzenleyen organizasyonlar ve bu organizasyonları destekleyen finans kaynakları, bir yönüyle izleyiciye sunulan filmlerin içeriğini de belirlemektedir. Belirli bir tema ekseninde çağrıya çıkan festivaller, bu durumun en belirgin örneklerinden biridir. Öyleyse belgesel sinema alanındaki işleyişi kavrayabilmek için, filmler ve yönetmenler kadar, bu alanı düzenleyen organizasyonları ve film festivallerinin işleyişini etraflıca incelemek gerekmektedir. Bu bağlamda festivalleri, yönetmene, film üretimini ve gösterimini düzenleyen mekanizmalara odaklanarak incelenmiştir.

Çoğunluk olarak sinema literatürü, film analizleri ve yönetmen biyografileriyle doludur. Örneğin Türkiye'de YÖK veri tabanına kayıtlı belgesel sinema alanında yapılan 107 adet yüksek lisans ve doktora tezine baktığımızda, bunlardan 12'sinin film yönetmenlerine, 40'ının filmlere, kalan 55'inin ise, farklı belgesel konularına odaklandığını görürüz. Bunun dışında kurumsal yapı içerisinde film festivallerine odaklanan 5 farklı tez bulunmaktadır. Bu tezlerin ise film festivallerine katılmış filmlerden çözümleme ya da festival temaları ve festival afişleri üzerinden araştırma yapılarak düzenlendiği görülmektedir.

Çalışma kapsamında, bu tezler dışında film endrüstrisine odaklanan başka çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri, İstanbul Ticaret Odasının'nın hazırladığı Türkiye'deki Film endrüstrisinin durumu anlatan araştırma (2010), diğeri

ise İstanbul'daki film endüstrisinin durumunu anlatan başka bir tez çalışmasıdır (Töre, 2009). Bu çalışmalarda ise film endüstrisinin yapısal özellikleri çözümlenmekte, kültürel üretim, kitlesel çoğaltma ve dağıtım çarkları anlatılmaktadır. Bu bilgilerden haraketle izleyici ve film üreticileri arasında bir aracı olan film festivallerinin, kurumsal işleyişleri bağlamında yapılan bir çalışma görülmemektedir ve son derece yaygın olan film festivallerinin, kurumsal işleyişinin incelenmesi gerekmektedir.

Film festivalleri ve festival bünyesindeki seçici kurullar, tıpkı iletişim sürecinde olduğu gibi, içeriğin seçilmesinde, sunulmasında ve seyirciye ulaştırılmasında, belirleyicidir. Festivaller için belirlenen temalar, komiteye dâhil edilen üyeler ve festivalin finans kaynakları, bu süreçteki temel basamaklardır. Festivallerin bu belirleyiciliği ekonomik kaynaklarına, siyasi güç –iktidar ile ilişkilerine göre çeşitlilik gösterebilir. Bu işlev, film festivallerini, onların işleyişini, düzenleme ve seçici kurullarını incelemeyi gerektirmektedir. Bu tez, seyirciyle filmlerin buluşmasında önemli bir işlevi yerine getirmesine karşın film festivallerinin yeterince incelenmemiş olması sorunsalından hareket ederek film festivallerinde seçici kurulun/ jürinin film seçimlerini belirleyen dinamikleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Bir başka deyişle tez, film festivallerinde jürinin işlev ve konumunun, ekonomi-politik bir perspektifle incelenmesi gerektiği üzerine temellenmektedir.

Türkiye'de 2010 yılından 2016 yılına kadar belgesel filmlerin katılabildiği toplam 335 film festivali bulunmaktadır. Bu festivaller düzenleyici ve kapsamlarına göre sınıflandırılmıştır. 2000'lerde belgesel filmler, niceliksel olarak Türkiye'de artış göstermiş ve ardından çok sayıda festivalin ortaya çıkmasına da zemin hazırlamıştır. Söz konusu yıllarda üniversiteler bünyesinde açılan sinema-televizyon bölümlerinin de bu artışta etkili olduğu görülebilir.

Yukarıdaki temel probleme bağlı olarak beliren ikinci problem ise, Türkiye'de belgesel sinema alanındaki festival deneyimlerinin, sinema alanındaki bilimsel birikimden yararlanılarak henüz detaylı olark incelenmemiş olmasıdır. Dolayısıyla bu tez, Türkiye'deki belgesel film festivallerin değerlendirmesini yapma

gereksiniminden hareket etmiştir. Bu değerlendirme içinde, festivalde yer alacak film seçiminde etkili olan faktörlerin saptanması da oldukça önemli olmuştur. Çünkü izleyici önüne bir "festival" gibi kapsamlı bir organizasyon aracılığıyla çıkan filmlerin festivale dahil ediliş süreçlerinin altında yatan sosyo-politik etmenler festivalde dahil edilen filmlerin değerlendirme ölçütlerinin ve dönemin sosyo-politik ölçütlerinin neler olduğunu, dönemin sosya-politik ortamının filmlerin değerlendirilmesinde ne kadar etkili olduğunu araştırmak belli bir önem arz etmektedir. Bir başka deyişle bir festivalin finans kaynakları kadar, seçkide yer alan kurul üyelerinin seçimlerini belirleyen diğer bağlamsal etmenlerin de araştırılması gerekmektedir. Acaba jüri oluşumu, mevcut iktidar söylemine muhalif oluşturmayacak, kimi toplumsal ve kültürel krizlere değinen filmleri festivale almayacak, sözde "tarafsız bir jüri" esasına mı dayanmaktadır, yoksa festivaldeki filmler gerçekten de apolitik bir duruş mu sergilemektedirler?

Bazen finans kaynakları ve seçici kurulları farklı da olsa, farklı festivallerde aynı belgesele ödül verilmiş olması, acaba filmlerin gerçekten belli siyasi toplumsal bağlamları eleştirel yönden paranteze almasında mı yatmaktadır, yoksa birbirinden farklı jüriler belli bir noktada, yukarıda da bahsettiğimiz gibi siyasi uzlaşım içine mi girmektedirler?

Tüm bu anlatılanlar ışığında bu araştırma, "Türkiye'deki Belgesel Film Festivallerinde Film Seçimlerini Belirleyen Etkenler Nelerdir?" sorusundan hareketle ortaya çıkmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde tezin alt amaçları şöyle belirlenmiştir:

1. Öncelikli olarak Türkiye'de belgesel filmi gösteren film festivallerini, yarışmalarını kapsamlarına ve düzenleyicilerine göre sınıflandırılarak festivallerin işleyişini kavramak.
2. Türkiye'de 2010-2016 yılları arasında, seçkisinde belgesel filme yer vermiş film festivallerindeki seçici kurulların film seçimlerini nasıl gerçekleştirdiğini saptamak.
3. Seçkisinde belgesellere yer veren festivallerin seçici kurul kararları - film seçimi ve yarışma jürisi dahil- arasındaki ilişkiyi saptamak. Başka bir deyişle

festivallerde gösterilmesine karar verilen filmler ile ödüle değer görülen filmler arasında, bir festivalin film seçimleri ile diğer festivallerin film seçimlerini arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak.

Tezde üç genel amaç, ayıntılandırılmış aşağıdaki sorular çerçevesinde yanıtlanmaya çalışılacaktır:

1. 2010-2016 yılları arasında Türkiye'de belgesel filmlerin de katılabildiği film festivallerini düzenleyen organizasyonlar nelerdir? Bu organizasyonların sayısı ve yapıları (yönetsel, ekonomik vb.) nasıldır?
2. Festivallerin ekonomik kaynakları nelerdir, mülkiyet yapıları nasıldır? Film festivalleri ile finansal destek aldıkları kurum arasında nasıl bir ilişki söz konusudur?
3. 2010 -2016 yılları arasında Türkiye'de festivaller şartnamelerine göre hangi türlere ayrılmıştır? Festivaller, kaynaklarına, sahipliklerine göre nasıl sınıflandıırlabilirler?
4. Festivallerin belirli bir politikası var mıdır? Festivalleri düzenleyen organizasyonlar, bu festivalleri niçin yapmaktadırlar?
5. Festivaller, üretim, dağıtım ve gösterim zincirinde nerede yer almakta ve işlevselleşmektedir?
6. Festival komiteleri nasıl belirlenmektedir?
7. Festivallerde jüri nasıl kurulmaktadır?
8. Jüri üyelerinin film seçiminde etkili olan dinamikler/ etmenler nelerdir?
9. Film seçiminde jüri ile festival komitesi arasında nasıl bir ilişki kurulmaktadır?
10. Film seçiminde dönemin tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik bağlamı, jüri ve üretilen filmler üzerinde ne ölçüde etkili olmaktadır?
11. Belgesel film yönetmenleri, daha çok hangi konu ve sorunları ele alan filmler üretmektedir? Bu konuda belirgin bir eğilimden ya da ortaklıktan söz edilebilir mi?
12. Festivallerin, amaçları ve yönelimleriyle film üretimi üzerinde, bir başka deyişle içeriğin ideolojisi üzerinde belirgin bir etkisi var mıdır? Varsa, bu

durum nasıl kavramsallaştırılabilir? Bir başka ifadeyle finansal destek sağlayan kurumlar, belgesel filmin yönetmeninin politik ya da estetik görüşünde etkili olmakta mıdır?

13. Ödüle layık görülen filmlerde belirli bir ortaklık, bir eğilim söz konusu mu? Daha çok hangi konularda üretilen belgesel filmler ödüle layık görülmektedir?
14. Jüri üyeleri filmlerin içeriğini ya da biçimini etkilemekte midir?

Türkiye'deki festivallerin belirli bir tarihsel dönem aralığındaki durumunu ortaya koyma amacındaki bu tezde nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup, öncelikle festivallerin işleyişini kavrayabilmek için ekonomi-politik bir perspektif benimsenmiştir. Medya ve film araştırmalarında ekonomi-politik perspektif, iletişim ve film üretiminin kurumsal boyutuna odaklanır ve sinema söz konusu olduğunda, filmlerin üretim, dağıtım ve gösterim koşullarını, bu koşulları belirleyen ekonomik, politik ve kurumsal işleyişi ortaya koyar. Türkiye'de film festivallerinin, film üretim, dağıtım ve gösterim sürecindeki işlevini ortaya koymak için ekonomi-politik perspektif gereklidir.

Türkiye'deki festivallerin film seçiminde etkili olan faktörleri açığa çıkarmak için ise, festivallerin seçici kurullarında görev alan jüri üyeleri ve festival komitelerinde görev almış kişiler ile bu festivallere film yollamış belgesel film yönetmenleri ile derinlemesine yüz yüze ve internet yoluyla yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi, litaratür tarama ve döküman inceleme ile analiz edilmiştir ve sonuca ulaşılmıştır.

Belgesel film festivalleri alanındaki kuramsal çalışmalar yeterli sayıda ve kapsamda değildir. Bu çalışma;

1. Konuyu daha önce bu kapsamda ele alan kuramsal bir çalışma yapılmamış olması,
2. Belgesel film üzerine düşünme ve tartışma olanağı yaratabilmesi,

3. Belgesel film festivallerinde filmlerin izleyiciyle buluşmasında karar veren seçici kurullar üzerine, kuramsal bir değerlendirme yapmaya olanak vermesi,
4. Film festivallerinin ekonomi- politik yapısına ışık tutacak olması açısından önemli görünmektedir.

Bu araştırma soruları çervesinde ekonomi- politik perspektif bakış açısıyla, Türkiye'de belgesel filmlerin gösterildiği ve yarıştığı film festivallerinin sınıflandırılmasını yapmak ve festivallerin işleyişini ortaya çıkarmak üzere yapılan bu çalışma öncelikle 2010-2016 yılları arasında Türkiye'de düzenlenen film festivalleri ile sınırlandırılmıştır. Belirtilen yıllar arasında 335 adet film festivali düzenlendiği, bu festivallerin ise kapsamlarına ve düzenleyicilerine göre sınıflandırılmıştır. Bu festivallerin ortak noktasının tür olarak belgesel filmlerinde katılabildiği film festivaleri olmasıdır. Dolayısıyla bu çalışma tür olarak belgesel film ile sınırlandırılmıştır.

Bu çalışmanın örneklemi çalışma evreni dikkate alınarak Türkiye'de tür olarak belgesel filmlerin katılabildiği film festivalleri düzenleyenlerine ve kapsamlarına göre sınıflandırılmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'de tür olarak belgesel filmlerin katılabildiği film festivallerini düzenleyen 97 organizasyon: kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, bağımsız kişiler, üniversiteler ve özel kuruluşlar olarak 8 farklı şekilde sınıflandırılmıştır. Kapsamlarına göre ise: uluslararası film festivalleri, tematik film festivalleri, kadın yönetmenlerin katılabildiği film festivalleri, elenmiş filmlerim katılabildiği film festivalleri, öğrencilerin katılabildiği film festivalleri, belgesel filmlerin katılabildiği film festivalleri gibi 6 farklı şekilde sınıflandırılarak, film festivallerinin şartnamelerine göre türlere ayrıldığı ortaya çıkmıştır.

Düzenleyici ve kapsamlarına göre sınıflandırılan organizasyonlardan ve film festivallerinin: kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, bağımsız kişiler, üniversiteler ve özel kuruluşların her birinden süreklilik ve eskiliklerine göre birer örnek alınarak; Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri, İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali, Uluslararası Antalya Film Festivali, İFSAK Ulusal Kısa Film ve

Belgesel Yarışması, Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması, Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması, Akbank Kısa Film Festivali ile inceleme alanı sınırlandırılmıştır.

Bu amaçla, 8 organizasyon içinden yukarıdaki ölçütler ve kapsamlarına göre seçilen festivallerin, 2010-2016 yılları arasında festivallere başvuruda bulunan film sayıları, jüri üyeleri ve dereceye giren yönetmenlerin film bilgileri, festival şartnameleri ile çalışmanın analiz kısmı zenginleştirilerek elde edilen veriler döküman inceleme ve litaratür tarama ile araştılarak, bulgular değerlendirilmiştir. Ayrıca seçilen festivallerde görev alan komite üyeleri, jüri üyeleri ve ödül alan yönetmenler ile yapılan yapılandırılmış görüşmelerden elde veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
BELGEDEN BELGESELE

1.1. Tanımlar, Görüşler

Belgeselin ne olduğunu anlamak konunun uzmanlarının görüşleri doğrultusunda farklı görüş ve tanımlar çerçevesinde onu büyüteç altına almayı gerektirir. Zira her koşul ve durumda geçerli bir belgesel tanımı olmadığı gibi, belgeseli sinemadan, sinemayı ise belgeselden ya da kısa filmden ayırt etmek kimi zaman imkânsız hale gelmektedir. Ne var ki konumuz çerçevesinde dünya genelinde belgesel dendiğinde ilk ve en güçlü çağrışımları yapan tanımlar ve bu tanımlar arasında birbirini destekleyen yaklaşımlar bizim dayanak noktamızı oluşturmaktadır. İngiliz Belgesel Film Hareketi'nin kurucusu olan ve bu hareketin liderliğini kırk yıl sürdüren John Grierson (1930-1940), belgeseli, gerçek dünyanın, stüdyo kafasının kavrayabileceğinden, stüdyo mekanikçisinin yaratabileceğinden daha karmaşık, daha şaşırtıcı olayları yorumlama yetisi (168,345) olarak görür. Bill Nichols ise belgeseli, gerçeklik ve kurgu arasındaki sınırların bulanıklaştığı bir tür olarak vurgular (Nichols, 1996). Her iki tanımdan yola çıkarak belgesel film çalışmaları gerçek öğelerden beslenmesine rağmen, İngiliz Belgesel Film Hareketini'nin öncüsü Grierson belgeselin birer görüntüler dizgisi ve yeni bir anlatım biçimi olduğunu ifade ederken, Nichols ise belgeselde gerçeklik ile hayali olan arasındaki sınırları birbirine çok yaklaştığı ve bazen iç içe geçtiğini vurgulayarak bunu sınırların bulanıklaşması olarak tanımlar.

1948 yılında kurulan Dünya Belgesel Birliği belgeselin ayrı bir tür olduğunu vurgulmaya çalışır ve Çekoslovakya'daki ilk toplantısında on dört ülkenin belgeselcilerinin altına imza koyduğu bir belgesel tanımı yapar: Bu uzun tanım şöyledir: "Belgesel film, selüloidin üzerine kayıt yapmanın tüm yöntemleri ile gerçekliğin herhangi bir görünümünün yorumlanması, olaylara dayanan çekimler ya da oluşumlar ile bir duyum ya da neden yaratma, insanın bilgi ve kavramasını genişletme, ekonomi, kültür ve insan ilişkilerine yönelik çözümler sunma ve uyarma amaçlı yapımlar ortaya koymak anlamına gelmektedir"(Rotha,2000:22). Bu

bağlamda belgesel sinema ve kurmaca filmin teknik yapıları aynı olsa da belgesel filmin topluma yol gösterme açısından kurmaca filmden ayrıldığı görülür. Kurmaca film tamamen yönetmenin hayal dünyasını yansıtaktadır. Belgesel film yapımları ise, toplumu uyarma ve topluma yol gösterme bakımından önemli bir araçtır. Aynı zamanda sosyo ekonomik olayları ele aldığı için yaşanan olayları yaratıcı bir şekilde yönetmenin dünyaya bakış penceresinden bakarak yeni çözümler ve uyarılarda bulunur. Bu göndermeler geleceğe köprü kurma anlamında önemli bir yer tutar. Tüm bu tanımlardan sonra Türkiyeli belgesel sinemacı Süha Arın'ın tanımı özetleyicidir. Süha Arın'a göre belgesel, etik ve estetik kaygılarla, evrensel bir mesaj içerecek şekilde, gerçeğin yaratıcı bir biçimde yeniden yorumlanmasıdır. Bu görüşe paralel olarak belgeselin belli sosyo-politik konulara ve kültürel olgulara kimi zaman şaşırtıcı hassasiyetler çerçevesinde yaklaştığı ve kavrama yeni bakış açıları getirdiği de öne çıkmaktadır. Paul Rotha'ya göre belgeseller "öğretici filmlerin basit tanımlayıcı terimlerinin ötesinde, hayal gücüne daha fazla yer veren, daha vurgulayıcı, anlam yaratma konusunda daha derin değerler taşıyan, biçem yaratmada daha yetkin, gözlem alanında daha geniş bir bakış açısına sahip olan yapımlardır" (Rotha, 2000:48). Bu yönüyle belgeseller A. Filiz Susar'ın da vurguladığı gibi "toplum yaşayışının, kültürel özelliklerinin belgelenmesini, aktarılmasını ve dolayısıyla toplumsal bellek oluşturulmasını sağlar" (Susar, 2004 :12).

İngiliz yönetmen Patt Jackson'a göre ise belgesel film, "yeryüzünün herhangi bir yerinde insanların sorunları, gerçek kişilikleri ve yaşama biçimleri üstüne çağdaş bir yorumda bulunmak üzere ciddi bir girişim yapan her çalışmayı kapsarken (akt. Adalı, 1986:14), Susam'a göre belgeselci yalnızca hayatı kayıt altına alan kişi değil; onu yorumlayandır da aynı zamanda (Susam, 2015:130). Bu görüş bizi, belgesel sinemanın anatomisini etraflıca ele alan Bill Nichols'ın *Introduction to Documentary*, (Belgesele Giriş) adlı kitabında dile getirdiği diğer bir görüşle yakınlaştırır. Nichols şöyle söyler:

> Belgeseller gerçekliğin *birebir kopyası mıdırlar (reproduction)*? Böylesi bir sorun çok daha az doğru olurdu. Eğer böyle olsaydı bir belgeselde hali hazırda var olan bir gerçekliğin bir kopyasına basitçe sahip olurduk. Ancak belgesel gerçekliğin yeniden birebir kopyası değil,

> bizim işgal ettiğimiz dünyanın *temsilidir*. Belgesel dünyaya belli bir bakış açısından yaklaşır, öyle ki temsil edilen dünya görünümleri bize tanıdık gelmesine karşın belgesel bizi daha önce asla karşılaşmadığımız bir bakış açısıyla yüz yüze getirir. Yeniden üretimi kendi orjinalliğine olan bağlılığa göre yargılarız-yani onun gerçeklik gibi görünme kapasitesi, öyle davranması ve orjinaliyle aynı amaçlara hizmet etmesi. Temsili ise biz de duyumsattığı zevklerin doğasına, sağladığı içe bakışın ya da bilginin değerine, yönlendirme ve çözüm niteliğine ya da zihnimize aşıladığı tona veya bakış açısına göre yargılarız. Böylece röprodüksiyondan ziyade temsil hakkında daha çok konuşuruz (Nichols, 2001: 20).

Nichols'un yukarıda geliştirdiği tanımlar, belgeselcinin seçilmiş bir gerçekliği kişisel yorumlarıyla yansıtması durumunu desteklemesi bağlamında, Susam'ın belgeselciyi çatışma ve paradokslarla ilgilenen, bir ölçüde neyin üzerinde durulması, hangi sorunun ele alınacağına karar verilmesi gibi noktalarda sorumluluk sahibi kişi olarak tarif eden düşünceleriyle ortaklıklar gösterir. Yani belgeselci gerçekliğe bağlıdır, evet ama bu gerçeklik bire bir, tümden yorumsuz ve içeriksiz kuru bir aktarım değil, tersine bizde estetik ve bilişsel duyumlar uyandıran ve kurmaca olmayan bir gerçekliktir. "Gerçeğin kayıt altına alınması meselesi insanları hep ilgilendirmiş, görüntünün hareketliliği ve devamlılığı üzerine esaslı pek çok deneysel çalışma yapılmıştır" (Susam, 2015:126).

Toplumsal sorunlar karşısında hissedilen sorumluluğun, belgeselin tanımlanmasında bir beliryleyici olduğu görülür. Örneğin Joris Ivens, 1957 yılında Kızıl Çin'de belge film üzerine verdiği derslerde, Pekin Notları'nda, belgesele yönelik şu yorumlarda bulunur: "Bir belge filminin amacı genellikle toplumsal, ekonomik, teknik siyasal, kültürel bir sorunu, topluma tüm fikirleri öğretmeye yardımcı olacak veya ona toplumsal bir hal çaresi bulduracak bir şekilde anlatmaktır." Belge filmi gerçekle savaştır. Dünya stüdyomuzdur" (akt. Fişek, 1967:58). Nazmi Ulutak ise belgeseli "insanların birbirleriyle ve çevreleriyle ilişkilerinden doğan, günlük yaşam içindeki çeşitli toplumsal sorunları, olayları ve olguları kayıt eden, araştıran, çözümleyen; çalışma alanı yaşamın kendisi ve yaşamın gerçekleri olan film tür" olarak tanımlar (1988: 110). Bu bağlamda Ulutak, belgesel film tanımına daha sosyolojik bir sorunsal olarak yaklaşmaktadır. Toplumsal yaşam alanı ve toplum içindeki bireylerin yaşam dinamikleri devinimleri Ulutak'ın begesel söylemini biçimlendirmiştir.

Buraya kadar söylenenler doğrultusunda belgeselleri belli kalıplar içine sokmak olanaksız gözükmekle birlikte, onun ağırlıklı olarak benimsediği dil ve anlatım öğelerine bakarak neyin belgesel olduğu, neyin belgesel olmadığı belli ölçüde belirginlik kazanmaktadır. Hakan Aytekin'in de vurguladığı gibi "Belgesel sinema, toplumsal değişmenin izlerini ve sonuçlarını kendi bünyesinde de barındırır." Belgesel sinema Aytekin'in yorumladığı üzere, toplumun doğal olarak gerçekleşen değişim ve dönüşüm süreci ile de ilişkilidir. Bu bağlamda da belgesel, toplum gibi kendi yapısında da değişimler dönüşümler gerçekleştiren bir sanat dalıdır. (Aytekin, 2017:15). Bir belgesel kesinlikle kurmaca esasına yaslanmaz. Bu noktada belgeselin tarih içinde geçirdiği dönüşüme kısaca bakmak, onun sorumluluk alanlarını açımlamak gerekli görülmektedir.

1.2. Belgesel Filmin / Sinemanın Kısa Tarihçesi

Belgesel filmin başlangıçtan günümüze kadar gelen zaman içindeki gelişimini, Simten Gündeş "Belgesel Filmin Yapısal Gelişimi Türkiye'ye Yansıması" adlı kitabında Lumiere'in 1895 yılında sinematografı keşfedip çeşitli görüntüleri filme almasıyla ortaya çıkan belgesel sinemanın o günden bu yana çeşitli aşamalardan geçerek günümüzde etkili bir iletişim, tanıtım, eğitim ve propaganda aracı haline geldiğini, gerecini ve konusunu doğrudan yaşamdan alarak, bu gereci ve konuyu kendi doğal çevresinde ya da benzeri bir çevrede işleyip nesnel bir tutumla izleyicilere yansıttığını vurgular (1998:7). Bu bağlamda Lumiere'in icad ettiği sinematograf adlı bu yeni aygıt başlangıçta gündelik hayattan kimi sahneleri olduğu gibi göstermesiyle belgesel ve gerçeklik arasındaki ilişkinin ilk basamaklarını oluşturur.

Örneğin "Çektiği ilk filmlerde de *Bebeğin Kahvaltısı, Limandan Çıkış, Bir Trenin Gara Girişi (Sortie des Usines Lumière à Lyon1895)* vb. Türkiye dahil yeryüzünün dört yanına gönderdiği çekim ekiplerinin çalışmalarında da bu görüşüne bağlı kalmış, bir ara kısa bir senaryo taslağına göre *Sulanan Sulayıcı* adlı, çiçek sulayan bir bahçıvanın ıslanmasını konu alan bir şaka film çekmişse de böylesi öykülü anlatımlar üzerinde durmamış (Adalı, 1986: 19).

Benzer biçimde Ayşegül Toprak da, ilk filmlerinde genellikle fabrikadan ayrılan işçileri, bir trenin yolcularını indirmek için gara varışını, balıkçıları, sanatçıların sokak gösterilerini, bir devlet başkanının bir resepsiyona katılışını, kendi babasının arkadaşları ile kâğıt oynamasını ve ağabeyinin bebeklerine yemek yedirirken karısına yardım edişini ele aldığı sahneleri gösteren Lumiere'in bu filmlerini, belgesel ve gündelik yaşam gerçekliği arasındaki organik ilişkiler bağlamında ilk örnekler olarak vurgulandığına dikkat çeker (2013:12-13).

> Sinematografla birlikte Lumiere, Almanya'daki Bioscope, İngiltere'deki Animatograph, Amerika'daki Vitascope gibi zamandaşlarından farklı olarak gösterim problemini de halletmiştir. Sinematograf bir çantada kolaylıkla taşınabiliyor, elektriğe bağımlı kalmadan manivelasıyla çalıştırılabiliyor ve aynı ekipman küçük eklentilerle bir kameradan gösterim aracına çevrilebiliyordu. Böylelikle, Lumiere yetiştirdiği ve hareket serbestisi kazandırdığı teknisyenleri, aktüel sahneler çekmek üzere, Rusya, İspanya, İtalya, İsviçre, Türkiye, Hindistan, Latin Amerika, Cezayir, Tunus, Mısır gibi dünyanın dört bir yanına yollayabilmiştir. İlk belge filmleri çeken, Lumiere'in yetiştirdiği ve çeşitli ülkelere yolladığı bu teknisyenler, gittikleri ülkelerde de film çalışmalarının başlamasında etkili olmuşlardır. Halkı içeren genel olayların çekimlerini yapmış, hem başkalarına onları, hem de onlara kendilerini görme fırsatı veren filmler hazırlamışlardır. İzleyicilerinin "hayatın ta kendisi" olarak gördükleri bu filmlerle günümüz belgesellerinin de tohumlarını atmışlardır (Işıkman,2009:7).

Her ne kadar belgeselin doğumuna ilişkin kesin ve net bir tarihlendirme yapmak mümkün olmasa da, bir belgeseli gerçek hayattan yola çıkılmış çeşitli anların, olayların ve durumların kaydı olarak kabul edersek, Lumiere'in çektiği ilk belge filmler gerçekçi sinemanın başında yer alabilir fakat Paul Rotha'ya göre "belgesel filmin gerçek başlangıcının Flaherty'nin *Nanook From The North* (*Kuzeyli Nanook, 1922*) filmi olduğu söylenebilir. *Nanook'u,* 1923 yılında Dziga Vertov'un Rusya'daki deneyimleri izlemiştir. Fransa'da Calvalcanti'nin *Rien que Les Heures (Sadece Zaman, 1927)* filmi ve İngiltere'de Grierson'un *Drifters (Balıkçı Tekneleri, 1929)* yapımları ilk belgeseller olarak sıralanabilir" (Rotha, 2000: 52). *Nanook* Akbulut'a göre "modern anlamda belgeselin birçok açıdan başlangıcını temsil eder. Yönetmenliğini Robert Flaherty'nin yaptığı film, Alaska ve Kanada'da, gerçek mekanlarda çekilmişti; kutupta yaşayan Inuit Eskimoları'nın gündelik ve sosyal yaşamlarını çarpıcı ayrıntılarla anlatıyordu" (Akbulut, 2012: 9-11).

Flaherty'nin "Nanook of the North" filminde Nanook ve ailesi kameranın karşısında günlük ritüllerini olabildiğince doğal sergilemeye çalışmışlardır. Yemek yemeleri, avlanmaları, barınmaları, çocuklarıyla oynamaları; günlük yaşamlarına dair ne varsa olduğu gibi kameranın karşısında canlandırmışlardır. Flaherty'nin bu araştırmacı, katılımcı ve gözlemci yaklaşımıyla bugünkü belgesel anlayışının temellerini atılmıştır.

Buraya kadar söylenenlerden görüleceği gibi belgesel sinema kendini gerçekliğin tarafsız yansıtılması üzerine konumlandırmıştır. Gerçekliğin müdahalesiz aktarımı belki de belgeseli kurmaca filmden ayıran en önemli özellik olarak sıyrılmaktadır. Ama Flaherty'nin, tipik bir Eskimo yaşamını göstermek için farklı kişilerden seçerek bir aile oluşturduğu, tipik olanı elde edebilmek için defalarca çekim yaptığı da bilinmektedir. Bu nedenle belgeseli, gerçekliğe müdahalenin olmadığı bir tür olarak tanımlamak eksik olur. Hasan Akbulut bu bağlamda: "Pek çok film ise belgesel ve kurmaca arasındaki bu ayrımı bulanıklaştırdı ve belgesel, tıpkı kurmaca filmler gibi farklı anlatı ve anlatım tarzlarının geliştirildiği bir tür olarak gelişmeye devam etti" (Akbulut, 2010: 119) diye ifade etmektedir.

Nihal Gider Işıkman, belgesel filmin türlerinin birden bire oluşamayacağını bunun bir süreç ve koşut çalışmalar sonucu varlık gösterdiğini belirtmiştir;

> Amerika'da Flaherty (Nanook of the North) ve Rusya'da Vertov (Kino-Pravda) belgeselin temellerini oluştururken, Batı Avrupa'da da avant-garde filmler üretilmeye başlamıştı. Şehir senfonisi filmleri avant- garde ile belgeseli buluşturan örnekler olarak öne çıkmaktaydı. Walter Ruttman'ın "Berlin: Symphony of a Great City" (1922), Alberto Cavalcanti'nin Paris'i ele aldığı "Rein que les heures" (1926) ve Joris Ivens'in şiirsel anlatımlı, Amsterdam hakkındaki filmi "Rain" (1929) aynı dönemin çalışmaları olarak birbirini izlemiştir (2009:8).

Belgesel filmin gelişimi açısından yaşanan önemli olaylardan bir diğeri de "Diziga Vertov tarafından Sovyet Devrimi sonrasında kurgulanan haber filmlerinin ortaya çıkması olmuştur" (Gündeş, 1998:44). Vertov, haber film ile belgesel tür arasında ilişki kuran, stüdyo düzenlemerine ve oyunculara karşı olan "kino –glaz-sinema-göz" kuramının önemli isimlerinden biridir. Vertov'un sinematografik

çalışmaları 1922 senesinde, Kino Pravda serisiyle ve sinema manifestosuyla başlar. Kino Pravda, "İzleyicisine, estetik bir zevkten çok, sürüp gitmekte olan, onları direkt ya da dolaylı etkileyen, olaylarla bağlantı kurma olanağı sunuyordu" (Işıkman, 2009:8). Louis Giannetti'ye göre: "Dziga Vertov kurmaca filmlerin gerçeklikten kaçış aracı olduğunu ifade eder. Ona göre sinemanın hammaddesi gerçek insanlar, gerçek mekanlar gibi gözlemlenebilir somut dünyadır" (1982:345).

İngiliz Belgesel film akımının kurucusu ve önderi olan John Grierson da, Alman ve Sovyet belgeselciler gibi belgesel filmi bir propaganda aracı olarak gördü ve yaptığı birçok belgesel filmle belgesel sinema tarihinin önemli isimleri arasında yer aldı. Grierson öncülüğünde, İngiliz belge okulunun konuları genellikle gerçekçilik, toplumsallık, ekonomik ve politik konular olmuştur. Bu bağlamda, belgesel sinema tarihinde yer edinmiş Flaherty doğalcı geleneğe, Vertov güncel ve aktüel olana, Grierson ise toplumsal olana yönelerek belgesel sinema tarihine farklı bakış açıları kazandıran isimler olmuştur.

I. Dünya Savaşı, film görüntülerinin propaganda amaçlı kullanıldığı, kitlesel üretimin yapıldığı, radyonun ve sinemanın hızla gelişerek toplumsal yapıyı belirlediği bir dönem olmuştur. Bu dönemde düşmana karşı nefret ve zafer arzusu belgesel filmlerinin ana konularını oluştururken II. Dünya Savaşı ile birlikte belgesellerin propaganda dışında, üretim, dağıtım ve teknik yapıları da gelişmiştir. İkinci Dünya Savaşı boyunca devletler belgesel film üretimine ağırlık verir. Almanya'nın 1939'da Polonya'ya savaş açmasıyla beraber, borazan sesi (bugle-call)" olarak adlandırılan ve askeri olayları içeren filmler tıpkı bir savaş silahı gibi kullanılır (Barnouw, 1983: 139). Bu dönemde çekilen filmler genellikle yıkımlar, evsiz kalan insanlar, mülteciler, askerler gibi savaş ortamının yarattığı olumsuz durumları gösteren konuları içerir. İkinci Dünya Savaşında belgesel filmler devlet tarafından desteklenerek yükselişe geçer fakat savaştan sonra devlet bu tür filmleri desteklemediği için belgesel film finansal sorunlar yaşayarak krize girer. Ancak televizyon yayıncılığının gelişmesiyle birlikte belgesel film kendine yeni bir alan bulmuştur. Televizyon ile birlikte gerekli olan teknik ekipman ve finansman sorunları çözülmüştür.

Savaş esnasında akıcı olan belgesel film yapımı savaş sonrasında tarihi hikayeler olarak adlandırıldı. Bu tarz zaman içerinde derinleşti ve çoğaldı. Sesli film dönemiyle birlikte çekimlerin saniyede yirmi dört kareye çıkarılmasıyla tarihsel ham görüntüler oluşur ve tarihi derleme filmlere ilgi artar. Fransa'da, Nicole Vedres'in savaş öncesinde Parislilerin yaşamını ve kültürünü betimlediği *Paris 1900* (1947), İtalya'da, *Carlo Infascelli"nin Cavalcade of a Half Century* (1951) filmleri bu türe birer örnektir. İlk televizyon belgeselleri de bu türde devam eder. Amerika'da National Broadcasting Company İkinci Dünya Savaşı"nda denizde süren savaşın kaydı olan yirmi altı bölümlük seri film, *Victory at Sea* (1952-53) filmini oluşturur. Project Twenty Unit yapımcı grubu, bu seriden sonra da *The Innocent Years* (1957) ve *The Jazz Age* (1957) gibi derleme filmleri ile ön planda olur. Bu dönemde daha birçok benzer proje televizyon destekli yapılır (Barnouw, 1983: 200).

I. Dünya Savaşında insanların kamera ile içinde yaşadıkları dünyayı ve kendi sorunlarını kayıt edebilme yeteneğini farketmeleriyle birlikte belgesel sinema için önemli gelişmeler yaanmaya başlanmıştır. Bu başlangıçla beraber sinemanın öykülü film dışına çıkabileceğinin farkına varılmıştır. Sonuçta gezi filmlerinden haber filmlerine, doğa araştırmalarından mikro-biyoloji çalışmalarına kadar birçok alanda sinemanın olanaklarından yararlanılması, sinemanın öykü anlatma biçimi olmaktan çıkmasını sağlamıştır (Adalı, 1986:23).

Görüldüğü üzere, belgesel filmler I. Dünya Savaşı ile kitlelere bir enformasyon aktarırken, II. Dünya Savaşı ile de propagandist yapısı ve teknolojinin gelişimi ile birlikte filmlerin içeriklerini de etkileyerek gelişmiş ve tüm dünyaya yayılarak önem kazanmıştır.

1.3. Türkiye'de Belgesel Sinemanın Kısa Bir Tarihçesi

Belgesel filmin Türkiye'deki tarihsel süreci ve başlangıcına bakıldığında Türkiye'de de Dünyadaki gibi belgesel filmin başlangıcı konusunda kesin bir tarih verilememektedir ancak Türkiye'deki sinema tarihçileri ülkemizde çekilen ilk filmi sinema tarihimizin bağlangıç noktası olarak saymıştır.

Bu bilgiler doğrultusunda Birinci Dünya Savaşı'nda yedek subay olarak görev yapan ve "sinemayı okula sokan kişi" olarak anılan Fuat Uzkınay'ın, 14 Kasım 1914 Cumartesi günü Ayastefanos'taki (Yeşilköy) Rus Abidesi'nin yıkılışı adlı 150 metrelik bir film ortaya çıkardığı bilgisi, pek çok kişi tarafından sinema tarihimizin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Ancak her ne kadar Fuat Uzkınay tarafından 1914 yılında çekilen *Ayestefanos'taki Rus Abidesi'nin Yıkılışı* adlı film, Türkiye'de ilk belgesel olarak addedilse de [1] Hakan Aytekin ve Filiz Susar, araştırmalarında Sabahattin Eyüboğlu – Mazhar Şevket İpşiroğlu'nun filmi olan *Hitit Güneşi* (1956) ile başladığını ileri sürmektedirler.[2]

Bu bağlamda sinemamızın miladı olarak kabul edilen, *Ayestefanos'taki Rus Abidesi'nin Yıkılışı* adlı film, kimi tarihçiler ya da yazarlarca kuşkuyla karşılanmaktadır. Nijat Özön 1970'de yayınlanan *İlk Türk Sinemacısı Fuat Uzkınay* adlı yapıtında bu filmin bugüne kadar bulunamadığını ifade etmiştir;

> K.K. Foto-Fillm Merkezindeki katalogta bu ad altında kayıtlı filmin bununla hiç bir ilgisi yoktur. Dikkati çeken bir nokta da Uzkınay'ın 1953'te Foto-Film Merkezi'nden henüz emekliye ayrıldığı sırada Sayın Tilgen'le yaptığı konuşmada bu filmin Merkez'de bulunduğundan hiç söz açmamasıdır, öbür filmlerinin resimlerini Merkez'in arşivindeki kopyalardan sağlayabilmesine rağmen Uzkınay bu filmle ilgili hiç bir fotoğraf verememiştr. Bundan dolayı filmin daha o vakit kaybolduğu sonucuna varılabilir (Özon, 1970:10).

[1] Belgesel, 1876-77 Osmanlı-Rus Savaş'ında Osmanlı Devleti'ni yenilgiye uğratan Rusya'nın, bu zaferi yaşatmak için diktikleri anıtın yıkılışını ele alır (Toprak, 2013: 66).

[2] 2012 araştırmasında göreceli olarak *Hitit Güneşi* ve *Ayastefanos'taki Rus Abidesinin Yıkılışı* seçeneklerinin bütün içindeki oranı azalmakta, Sultan V. Mehmet'in Manastır ve Selanik'i Ziyareti seçeneği yükselmektedir. Susar 2002 Araştırması'nda İstiklal (İzmir Zaferi) seçeneği yer almadığından, Aytekin 2012 Araştırması'nda var olan bu seçenek diğer seçeneklerin yüzdesini bir miktar düşürmüştür. Her iki araştırmada da anketi yanıtlayan yönetmenler arasında yanıt vermeyenlerin (boş) sayısı-oranı birbirine yakındır. Her iki araştırmadan özetle; belgesel film yönetmenlerinin, Türkiye'de belgesel sinemanın tarihini, genel olarak Sabahattin Eyuboğlu – Mazhar Şevket İpşiroğlu'nun filmi olan Hitit Güneşi ile başlattığı söylenebilir. (Aytekin, 2017:135). Ayrıca bk. Aytekin, Hakan: "Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Belgesel Sinema", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi SBE, İstanbul, 2013.

Türkiye'de çekilen ilk film ile ilgili olarak farklı olasılıklardan bahseden Hakan Aytekin ise bu olasılıktaki filmler arasında en somut olanının Manaki Kardeşlerin *Sultan V. Mehmet'in Manastır ve Selanik'i Ziyareti* filmi olduğundan bahsetmektedir.

> Manaki Kardeşler de, Fuat Uzkınay da Osmanlı vatandaşlarıydı. Manaki Kardeşlerin filmi, Uzkınay'a mal edilen filmden üç yıl önce çekilmiştir ve dolayısıyla "ilk filmimiz" olma sıfatına daha yakın durmaktadır. Kaldı ki, filme konu olan kişi Osmanlı sultanıdır; çekim mekânı da Osmanlı topraklarıdır. Dönemin önemli siyasal gücü olan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin "ittihat" kavramı dikkate alındığında bu "birincilik" daha haklı bir yere oturmaktadır (Aytekin, 2017:64-65).

Dünyada birçok ülkede belgesel filmin tarihi çok kolay bir şekilde verilebilse de Türkiye'de belgesel sinemanın başlangıç tarihi ile ilgili kesin bir şeyler söylemek oldukça zordur. Ancak belgesel sinema tarihinin başlangıcı olarak kabul edilen filmler ile ilgili kesinlik söz konusu olmasa da bu filmlerin belgesel sinema tarihi açısından birer "belge" niteliği taşıdığından bahsetmek mümkündür.

Bu tarihten sonra birçok film ve yönetmenden bahsetmek mümkündür. Ancak Türkiye'de 1960 sonrası başta kültür ve sanat olmak üzere her alanda yeni solukların esmeye başladığı yeni yeni anlatım biçimlerinin ortaya çıktığı bu dönemden bahsedecek olursak bu dönemi Bilgin Adalı, *Belgesel Sinema* adlı kitabında belgesel film yapan kurumlar, yönetmenler ve devlet destekli kurumlar olarak şu şekilde sınıflandırmıştır.

> Belgesel film üreten kurumlar: Eczacıbaşı Fabrikası, İstanbul Üniversitesi Film Merkezi, Yapı ve Kredi Bankası, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumları.
>
> Belgesel film çalışmalarıyla yeralan yönetmenler: Lütfi Ömer Akad, Suha Arın, Güner Sarıoğlu, Sezer Tansuğ, Artun Yeres, Ali Habip Özgentürk, Behlül Dal, Nesli Çölgeçen.
>
> Devlet destekli çalışmalar yapan kurumlar: M.E.B Film Radyo ve Televizyonla Eğitim Merkezi, TRT Televizyonu, Turizm Tanıtma Bakanlığı filmleri ile 50. yıl filmleri bu dönemin devlet destekli kuruluşları arasında yer almaktadır (Adalı, 1986:109-126).

Günümüzde bu sınıflamanın değiştiği bilinmektedir. Zira belgesel film üreten kurumlar ya kapanmış ya işlevlerini değiştirmişler; belgesel film yapan yeni yönetmenler ortaya çıkmış ve belgesel filmlerin destekleyicileri bir ölçüde farklılaşmıştır. Hasan Akbulut da, 2000'li yıllar Türkiye'sinde üretilen belgesel filmlere dair yaptığı kategorik analizinde, belgesel sinemasının kısa tarihçesi ise şöyle özetler:

> İlk Türk belgeselci olarak kabul edilen Fuat Uzkınay'ın ardından Nazım Hikmet, Hazım Hörmükçü, Seyfi Havaeri, İlhan Arakon, Sabahattin Eyüboğlu, Süha Arın belgesel tarihinde önemli isimler olarak karşımıza çıktılar. Kültür, sanat, arkeoloji gibi alanlardaki yapımlarıyla TRT televizyon belgesellerine kurum olarak imza atarken, Can Dündar, Mehmet Ali Birand, Nebil Özgentürk gibi televizyoncular da bu çerçevede filmler yapan kişiler oldular (Akbulut, 2010: 119).

Belgesel sinemanın bugün kendine ait bir tarihçesi mevcuttur. Belgeselin tarihsel-toplumsal süreç içinde teknoloji, bilim ve diğer sanat dallarıyla kurduğu ilişki onun odak noklarının genişlemesine neden olmuş ve geleneksel kalıplardan çıkmasına yol açmıştır. Belgeselin Grierson perspektifinden bakıldığında amaçlarından birinin, insanın toplumsal davranışlarını biçimlendirmek olduğu gerçeğini göz önüne aldığımızda, belgeselin bu bağlamda başka özellikleri de ortaya çıkar.

1.4. Belgeselde Gerçeklik, Nesnellik ve Öznellik

Gerçeklik, nesnellik ve öznellik meseleleri belgesel sinemacıları her daim meşgul etmiştir. Bir yandan gerçekliğin nesnel yoldan yansıtılırken öte yandan öznel duruşun nasıl korunacağı sorunu yönetmenlerin en temel kaygılarından biri olagelmiştir. Bu bağlamda acaba bir belgesel film tümüyle gerçek midir, yoksa gerçeklikten hareket eden kurmaca bir gerçeklik midir? Uğur Kutay, *Gerçeği Öldüren Kamera Belgesel* adlı kitabında belgesel ile gerçeklik arasındaki ilişkiyi büyüteç altına alır.

> Sinema ile gerçek arasındaki ilişkiye dair tartışmaların sinematografinin doğumuyla birlikte başladığı söylenebilir. Bu son derece normaldir, çünkü diğer sanatsal üretim alanlarının tersine fotoğrafla birlikte Sanayi Devrimi'nin getirisi bir 'üstyapı kurumu' olarak sinema, değişim hızının daha önceki çağlara oranla inanılmaz bir ivmeyle arttığı ve aynı zamanda toplumsallıktan kitleselliğe geçiş dönemi de diyebileceğimiz bir zaman diliminde, aslında söz konusu tartışmaların tam da ortasına doğmuştur. Sinemanın bir hikâye anlatma yöntemi olarak müzik, resim, tiyatro gibi sanat dallarından çok farklı olduğunun ortaya çıkması çok kısa bir sürede gerçekleşmiş ve takip eden süreçte sinematografi, bir hikaye anlatma, yöntemi olmasının dışında uzunca bir süre gerçekliğin neredeyse bire bir yansıtılmasının araçlarından biri ve belki de en önemlisi olarak tanımlanmıştır (Kutay, 2009:96-97).

Kutay'ın bahsettiği gibi sinemanın doğumuyla birlikte, gerçeklik kavramı tartışmaları başlamış ve sinema bir hikâye anlatma aracı olmasının dışında gerçekliğin bire bir yansıtıldığı araçlardan biri olarak tanımlanmıştır. Ancak belgesel sinemaya yüklenen "nesnellik" kavramı ve gerçekliğin bire bir yansıtılması meselesi birçok tartışmaya neden olmuştur.

Belgesel filmde yönetmenin kendi gerçekliğiyle gerçeklik kavramını yeniden üretmesinin ve "öznellik" kavramının altını çizen Hakan Aytekin ise belgesel sinemacının gerçeği izleyiciye aktarırken gerçekliğin işlenmiş ve belgesel sinemacının gerçekliğine dönüşmüş bir başka gerçeklik olduğunu vurgular (2017:17). Bir başka açıdan ise belgesel sinemacının kendini nesnel konumda tutmaya özen gösterildiği de söz konusudur. "Belgesel sinemada "nesnel" dünya, "nesnel" yaşam ve yalnız "kendileri" olan "oyuncular" bulunur. "Nesnel" den yola çıkıyor olmak belgesel sinemanın en belirgin ve ayırıcı özelliğidir" (Ayça, 2008:35).

Asuman Susam *Toplumsal Bellek ve Belgesel Sinema* adlı kitabında (2015:126), sinema tarihinin aslında öncelikle belgesel sinemanın tarihi olduğunu, sinemanın kurgulanmış hayat temsilleriyle bir dil kurmasının ise daha sonra geliştiğini ve sinemanın ilk yıllarının olguların olduğu gibi taşındığı, gerçek hayat temsilleriyle geçtiğini vurgular. Ferruh Uztuğ ise (2007:144-145), gerçek hayat temsilleri ve belgeleme pratikleri bağlamında belgesel sinemayı, gerçeklikle ilişkisini yansıtma ya da yaratma arasındaki gerginlikle doğrudan ilişkilendirir ve nesnelliği yansıtmanın olanağının şüpheleri üzerinde durur.

> Her sanatçı kendi özne konumunu; diline, eserinin kurulmasına ister istemez katar, nesnellikten uzaklaşır. Yaratma, bu büyük iddiadan da daha geçerli bir sav ile daha dürüst, daha sahici bir duruşla gerçekliğin özünün peşinde olabilmektedir. Böylesi bir duruş bir belgeselciyi kendi sırrını paylaşan bir aktarımcı gibi konumlandırır. Örneğin, Enis Rıza bir sözlü tarih çalışması sırasında, belgeselci 'insana' en çok haz veren 'şey'in, karşısınızdaki özneyle kurduğunuz sırdaşlık ilişkisinden ve güven duygusundan yansıyan ışıltı olduğunu belirtir. (Uztuğ, 2007: 76-77).

Her ne kadar belgesel sinemada gerçeklik sorunu sinemanın temel disiplinlerine bağlı kalınarak yapılan bir üretim olsa da belgesel, gerçeklikte insanoğlunun eğlence güdüsünden çok, merak ve bilgilenme ihtiyacını gideren bir ortak bellek de oluşturur. Hasan Özgen'e göre "bu yönelişte, ele aldığı konu/obje/durum/ilişki vb ne olursa olsun, belgesel sinemacı, kültürlerin kendisine bıraktığı bilgi ve belgelerden yola çıkıyor." Özgen'e göre belgesel sinema, "farklı boyutlarda da gelişse, ortaklaşa yaratılmış değerlerin üzerinden yürüyerek, insanlara 'nesnel bilgi'yi ve 'doğru olanı', yeteri kadar 'bilinmeyeni' iletme çabası içindedir (2007: 152-153). Grierson ise stüdyo filmlerinin perdeyi gerçek dünya üzerine açmak olanağını görmezden geldiklerine ve stüdyodaki yapaylığa dikkat çekerken belge filmin yaşayan sahneleri ve öyküleri tercih ettiğini, böylece çağdaş dünyanın perdedeki yorumuna daha iyi kılavuzluk edilebileceğini vurgular (1968: 345). Belgesel film ile ilgili yapılan iki açıklamadan yola çıkarak iki açıklamada da belgesel filmin gerecini yaşayandan aldığı ve bilinmeyeni iletme çabası olduğu vurgulanmıştır. Özgen, belgeselin bilgi ve belgelerden beslenerek nesnel bilgiyi ve yaratılmış değerleri insanlara aktardığını vurgularkan, Grierson da kurmaca filmlerin gerçek dünyayı insanlara yansıtamadığını ve yapay olduğunu belge filmlerin ise gerçek öğe ve gerçek öykülerden beslendiğini ifade ederek stüdyo filmleri ile belge film arasındaki ayrımdan bahsetmiştir.

Mahmut Tali Öngören (2007:158), belgesel filmlerin, salt olayları görüntülemeyi ya da bu olaylar görüntülenemeyecek kadar eski yıllarda kalmışsa onları gerçeğe de yaklaşan biçimlerle yansıtmayı amaçlamasının yetmediğini, onların aynı zamanda geçmişin toplumsal yaşamına ve siyasal oluşumlarına da ışık tutmak ve böylece kültürel değerlerini yansıtmaları gerektiğini de belirtir. Öngören belgeselde gerçeklik durumuna yönelik olarak görüşlerini şöyle dile getirir:

> Gerçi "sinema anlatım dili" temelde sinema filminde de, belgesel filmde de aynı öğeleri taşır. Ama işin içine "gerçek" girdiği için, belgesel filmin kendine özgü bir dili vardır yine de. Belgesel filmde gerçeği film yapan düzenlemez. Gerçek daha önce ya da çekim sırasında başkaları tarafından ya da kendiliğinden düzenlenmiştir. Ama filmi yapan, belgesel film de bu gerçeği çarpıtmadan film dilinden yararlanarak kendi anlatımını kurabilir. Eğer belgesel filmci bu kendi anlatımını kurabiliyorsa, o belgesel yapıt "yaratıcılığına" kavuşmuş olur. Her belgesel filmin de "yaratıcılığa" kavuşturulması gerekir. Bu "yaratıcılığa" kavuşturulamamış filmlerin "Belgesel Sinema" katına çıktığını söyleyebilmek olanaksızdır. Ama aynı filmlerin "belge" niteliğini taşıdığını da yadsıyamazsınız. Ne yazık ki, "belge" filmlerinin taşıdığı değer, "Belgesel Sinema"nın niteliklerinin eriştiği "sanatsal" düzeyde olamamaktadır (Öngören, 2007:193, 194).

Belgesel filmi çeken kişinin gerçekliği algılayış hali, belirleyici bir etmendir. Bu durumda, kamera gerçeklik için bir aracı olduğundan sadece yönetmenin yansıtmak istediği gerçekliği kayıt altına alır ve izleyici yeniden üretilen gerçeklikle karşı karşıya kalır. Söz konusu olan şey, yönetmenin öznel bakışı olduğu için nesnel gerçeklik gibi bir kavramdan bahsetmek zorlaşır. Belgeselde yönetmenin nesnel olana yaklaşması öylesine önemlidir ki, Kutay bu konudaki sınırı şöyle ifade eder:

> Belgesel çalışmasında nesnenin farklı bir gerçeklik üretmesi, onun gerçekdışı olması anlamına gelmez, ama kameranın ve dolayısıyla izleyicinin 'o' nesne hakkında doğru bilgi edinme olanağını ortadan kaldırır. Yani bir anlamda belgeselin işlevini yitirmesine yol açar. Üçüncü olarak, belgesel, gerçeklik yeniden-üretimini nesnesine bırakmayıp örneğin dramatizasyon yoluyla bu gerçeği kendisi ürettiğindeyse, burada ne nesnenin gerçeğinden ne de bu bağlamda doğru bilgiden söz edilebilir. Hatta yine Russell'ın örneğinden gidersek böyle bir yöntem uygulayan belgeselcinin izlenimci bir ressama denk düştüğü bile söylenebilir. "Böylece başlangıcından bu yana uyguladığı yöntemlerle belgesel sinemanın nesnesinin gerçeğine ve buradan hareketle doğru bilgiye ulaşması neredeyse olanaksız hale gelmektedir" (Kutay, 2009:144).

Kutay'ın da bahsettiği gibi belgesel film çalışmalarında kimi zaman ortaya çıkan belgesel film çalışmasının "nesnel" bir çalışma olduğundan bahsetmek güç olabiliyor. Çünkü her ne kadar gerçek bir öyküden gerçek bir malzemeden besleniyor olsak ta kayıt altına altına alınan gerçeklik yönetmen tarafından yönetmenin yaratıcı gücüyle yeniden üretilir. Bu bağlamda ortaya çıkan gerçeklik "nesnel" bilgiden uzaklaşarak yeniden üretilen bir gerçeklik haline yani "objektif" bir bilgiye dönüşür.

Michael Tobias'a göre belgeseldeki gerçeklik, tercüme edilmiş bir deneyim, kişsel tutkular, yapay teoremlere asla itaat edemeyecek görüşler ve önceden takdir edilmiş gerçekçilik parametreleridir (2007:224). Denilebilir ki gerçeklik, sürekli bir

tercüme edilme halindedir. Nasıl ki doğa var olduğu sürece onu resmetmek isteyen ressamlar olacaksa, aynı şekilde doğayı kamera aracılığı ile göstermek isteyen belgeselciler de olacaktır. Ancak ressamın gerçekliği tuvale dönüştürürken kişisel duygulanım ve ifadelerini katması gibi yönetmen de aynı şekilde öznel bakışını devreye sokacaktır. Roy Armes'e kulak verirsek, yaşama bakmanın bir biçimi olarak gerçekçiliğin bu anlamda kendi sınırları vardır.

> En iyi gerçekçi filmler, Devrim sonrası Sovyet Rusya'da ya da İkinci Dünya Savaşı sonundaki İtalya'da olduğu gibi, dönemin olayları doğal bir dramaya dönüştüğü zaman ortaya çıkma eğilimindedir. Eğer olayların kendisi başlı başına bir dram haline gelmişse, yönetmenin bunları dürüstçe ve doğrudan kaydetmesi yeterlidir. Fakat bu, eşit derecede önemli diğer işlevleri de yerine getirebilen sinemanın tek hedefi olarak görülemez. Yaşamın basitçe kaydedilmesi kadar yorumlanması da gerekir ve bu diğer öğelerin de hesaba katılabilmesi (ki katılmalıdır) anlamına gelir: İroni ve seyirlik, düş ve imgelem. Sinemada gerçekçilik, diğer stiller arasında, yaşama bakışın yalnızca bir yoludur (Armes, 2011,20-21).

Bu anlamda, her ne kadar önceki sayfalarda da vurgulandığı gibi Robert Flaherty'nin *Kuzeyli Nanook* adlı belgeselinin ilk belgesel sinema örneği oluşturduğu söylendiyse de, Armes'ın bu konuya ilişkin görüşleri son derece ilginçtir. Ona göre sanılanın tersine *Kuzeyli Nanook* çıplak bir belgesel değil, müdahale edilmiş kurmaca öğeler içerir.[3] Gerçekçiliğin en önemli isimlerinden sayılan Vertov'un en bilinen filmi *Kameralı Adam'ın* (Chelovek s kino-apparatom 1929), 'gerçek olan'ı 'gerçek olmayan'a dönüştüren bir yapısı vardır. Gündelik hayatı gerçekliğinden

[3] Flaherty her ne kadar Eskimoların "gerçek" yaşamını kaydetmekle ilgileniyorsa da, filme aldığı olaylara belirli bir düzen vermiştir. Nanook ve arkadaşları artık hayvan postu ticareti ile uğraşıyorlardı ve artık otantik Eskimo kıyafetlerini giymiyorlardı. Dolayısıyla Flaherty büyük bir sorunla karşılaştı; onların ıskartaya çıkarttıkları "hakiki" kıyafet çeşitlerini bulmak için harcamalar yaptı. İç mekân çekimleri açısından Flaherty'nin yirmi ayak çapındaki normal bir igloo'yu kullanması imkansızdı, bu nedenle Nanook ona daha büyük bir igloo inşa etmek için birkaç gün harcadı. Benzer şekilde, Nanook'un gerçek bir deniz ayısı yakalaması düşüncesiyle değil de, Flaherty'nin filme heyecan veren bir bölümü çekmesi düşüncesiyle avın dikkatlice düzenlenmesi gerekiyordu. Bundan dolayı, Flaherty tarafından çekildiği biçimiyle belgesel, kesinlikle bilimsel ve objektif kayıt yapma anlamına gelmez, bu daha çok bir tür oyundur. Eskimolar kendi normal yaşamlarını sürüyormuş gibi yaptılar, fakat gerçekte Flaherty'nin gelişi onların yaşam düzenlerini tamamen bozdu. Zamanlarının büyük bölümü film çekiminde geçirdikleri için Flaherty onları doyurmak ve desteklemek zorunda kaldı. Onun ilişki kurduğu Eskimolardan çoğunun daha sonradan sıkıntı çekmesi, belki de yaşamlarındaki bu kesintiden ileri gelmişti. Sözgelimi, bundan iki yıl gibi uzun bir zaman geçtikten sonra, yüzünün ve isminin dünyanın her tarafında bilinmesine karşılık Nanook açlıktan ölmüştü (Armes:2011,34).

soyutlayıp izlenceye dönüştürürken gerçek kişileri de birer oyuncuya ve kendi hayatlarını oynayan özdeşleşme nesnelerine çevirir" (Kutay, 2016: 30-31).

Bu bağlamda belgesel sinema her ne kadar gerçekliği temel alıyor gibi görünse de ki temel kaynağı gerçeklik olan belgeselin, kurmaca öğelere başvurduğu gözardı edilemez. Belgesel filmin konusu ve bu konuyu yorumlayan arasında nesnel bir ilişki vardır. Bu nesnellik, konuya bakışta öznelliği ortaya koyar. Öznel bakış objektifliği ortadan kaldırdığı için, belgesel filmin bu noktada objektif değil, nesnel bir bakışı olduğunu dile getirebiliriz. Bu nedenle de aynı konuyu işleyen iki farklı yönetmenin filmi birbirinden çokça farklılıklar gösterecektir.

Görülüyor ki gerçek yaşam ile belgeselci arasındaki ilişkiler belgeselcinin kişisel duruşu ve yorumlama yaklaşımı söz konusu olduğunda daha başka konuları da açığa çıkarmaktadır. Bunlardan biri de belgeselde özgürlük ve sorumluluk arasında çizilen sınırdır.

1.5. Belgeselde Özgürlük, Sınırlar ve Sorumluluk

Grierson, belge filmin gerecini olduğu yerde yakalaması gerektiğini ve bu gereci düzene sokmak için onunla içli dışlı olunması gerektiğini şart koşar (1968, 346). Bilgin Adalı bu bağlamda belgesecinin üstünde durduğu üç temel gerçeğe dikkat çeker: Gerçeği açıklama, gerçeği öykünme ve gerçeği soruşturma. Adalı'ya göre "bunların ilkinden gerçekçi bir estetik, yeryüzünün en yalın biçimiyle, olduğu gibi göstermeyi amaçlayan bir gelenek doğmuştur. İkinci yaklaşım ise, gerçekle doğrudan kurulan bağlantıyı bir yana bırakıp gerçek yaşamın inandırıcı bir benzerini yansıtmayı amaçlar. Bu daha çok öykülü sinemada rastlanan bir gerçekçilik anlayışı olmuştur. Sonuncu yaklaşımda ise ulaşılmak istenen, görünen gerçeğin altında yatanın yani gerçeğin özünün araştırılmasıdır (Adalı, 1986:15,16). O halde belgeselde anlatım olanakları sanıldığı kadar kolay görünmemekte, kendi içinde kimi sınır zorlamalarını da şart koşmaktadır. Bu sınırlardan birisi belgeselcinin ne dereceye kadar özgür ve özgün olabildiğidir? Adorno bu durumu, körlük benzetmesiyle açıklar. "Adorno için film kör ya da yönetmen kör olmalıdır, çünkü eğer bu görme sanatında körlük olursa, en azından o zaman nesnel ve hakiki bir

şeyler yakalanabilir(Leslie,2011:43). Belgesel sinema gerçeği ele alıp onu yoğururken nesnel olmaya çalışır bu nesnellik belgeselcinin diğer sinema türlerinden farklı olarak özgürlük alanını kısıtlar. Bu da doğal bir süreçtir. Nazmi Ulutak belgeselcinin ilk bakışta kurmaca film çeken bir yönetmen kadar özgür olmadığı konusuna işaret eder:

> Onun özgürlüğü gerçek yaşamdan, gerçek insanlardan, kısaca gerçek zaman ve mekandan çıkan konuları işlemesi ya da yorumlamasıdır. Belgeselci ortaya çıkardığı ürünle zamana karşı tanıklık yapar. Bu süreç belgesel sinemacıyı kurmaca sinemacıdan ayıran en temel unsurdur ve belgeselci bireysel, toplumsal ve ahlaki sorumluluklar yükler. Daha geniş bir anlatımla konuyu açarsak; adından da kolayca anlaşılması gerektiği gibi Belgesel Sinema, belgelerle uğraşır. Belgesel sinemacı günlük yaşamın kıyısında köşesinde, kendilerine ulaşılmadıkça sessiz sedasız duran belgeleri, insanları, olayları arar bulur. Ele aldığı konu çerçevesinde onları işler, yoğurur, yorumlar ve sunar (Ulutak, 2007: 196).

Bu çerçevede belgeselcinin karşısındaki yaşamı hem gerçekliği çarpıtmadan aktarması hem de kişisel bir duruş geliştirmek zorunda olmasının bir belgeselciyi diğer belgesecilerden ayıran temel bir özellik, belki de en önemli özgürlük sorunu, olarak sivrilmektedir. Ulutak'a göre bu bağlamda "artık belgesellerin konusu, genellikle kamera karşısındaki insanlar-kurbanlar-değil, kendini de bu kurbanlar arasına katan yönetmenler olmaktadır (Ulutak, 2007:197). Dolayısıyla her belgesel filmin bir karakterin ya da olayın öznel yoldan yeniden yaratılması olduğu ileri sürülebilir.

Bülent Vardar belgesel sinemanın, belgesel sinemacıya yaratıcılık süreci içinde yüklediği bu sorumluluğun, sadece izleyicisine onu değerlendiren bu sanat içinde yer alan kişilere karşı olmadığını, belgeselcinin sorumluluğunun aynı zamanda tarihe, insanlığa, toplumsal yaşama, iyiye, güzele ve gelişmeye karşı olduğunu da belirttikten sonra, tüm genellemelerin dışında belgeselcinin en temel sorumluluğunun, konu edindiği -kamera karşısına aldığı- gerçek yaşamın içindeki insanlara karşı geliştiğini vurgular.

> Belgesel sinemanın ve bu türle uğraşan kişilerin amacı, gerçeğe yaklaşmak, dolayısıyla da filmi oluşturma -ya da bilinci aynı tutma- sürecinde gerçeği değiştirmeden yansıtmak ya da gerçeği yozlaştırmadan yorumlamaktır. Gerçek kavramı yalın olarak düşünüldüğünde, yanıtı

> kolay verilebilir bir şeymiş gibi görünse de; ayrıntılı olarak düşünüldüğünde yanıtlanması zor bir soru olarak görünür. Gerçeğe yaklaşmak veya gerçeği olabildiğince nesnel olarak yansıtmak amaç olarak belirlendiğinde, sanatçının nesnelliği, etik bağlamındaki tavrı ve kişisel referanslarını ne denli yaptığı işe yansıttığı gibi sorular da önem kazanabilir. Sinema, bir sanatsal form olarak belgesel dışında belki de yaşam gerçeğini en çok deforme eden ifade şekillerinden biri. Buradaki deformasyon sözcüğünü, sinema sanatının kendi dilini oluşturan öğleleri nasıl şekillendirdiği bağlamında düşünmek gerekir. Çünkü kurmaca bir film yapıtı, gerçekten yola çıkarak bir oluşum yaratırken de gerçekliğe sanatın ve sinema sanatının doğası gereği yüzde yüz bağlı kalamaz (Vardar, 2007: 205).

Vardar'ın da dediği gibi kurmaca sinema yaşam gerçeğini deforme eden bir dile sahiptir, belgesel sinema ise gerçeğe en yakın ve gerçeği yozlaştırmadan yorumlayan bir türdür.

Gerçek belgesel filmciliğin 'toplamak' değil, 'seçmek' olduğunun altını çizen Brian Kaufman ise belgeseli 'arka arkaya bağlamak' değil 'yapılandırmak' olarak tanımlar: "Gerçekliğin bir bakış açısından iletilmesidir, bir çok şeyin katalog hazırlanırcasına bir araya toplanması değil. Ve bunların hepsi sizin iletmeyi istediğiniz ve ödün vermediğiniz, koruduğunuz ahlaki değerlerinizce yönetilen o içerik üzerine yapacağınız derin araştırmaya dayanır (2007: 220).

Kaufman'ın belgesel filmin nasıl olmasına dair yapmış olduğu bu açıklama bir anlamda belgesel fimciyi de tanımlamaktadır; Nijat Özön bir belgesel filmciyi kendi yaşadığı çağın, kendi yaşadığı toplumun en önemli sorunlarını konu olarak alan ve bu sorunlarla ilgili bütün bilgileri toplayan sorunlarla ilgili olarak yerinde incelemeler yapan kişi olarak tanımlar. Özön'e göre belgeselci bir sorunu iyice anladığını, konunun gerçeğine iyice varlığına inandığında bir taslak hazırlayan, sonra filmini yine konunun geçtiği yerlerde, çevrede gerçekleştiren kişidir. Nihayetinde belgeselci için önemli olan herhangi bir sorunun ya da konunun ardında yatan gerçeklik olup mesele bu gerçekliği yansıtabilmektir. Belgesel filmci bu aşamada olabildiğince nesnel davranmaya çalışır, ancak yine de yukarıda farklı görüşler çerçevesinde belirtildiği gibi gerçekliğin yorumlanması, kişinin dünya görüşüne, sosyo-politik, kültürel ve coğrafi geçmişiyle şekillenir.

> Zaten belgesel filmci, doğadan yola çıkmasına, filmini doğal çevresinde, o çevrenin insanlarıyla gerçekleştirmesine karşın ortaya kuru bir belge koymaz, daha doğrusu koymamaya çalışır. Çünkü yansıtmak istediği gerçeği izleyiciye en etkili biçimde vermelerini, bunu ancak en çekici yolda sunmak olduğunu bilir. Bundan dolayı, belgesel filmci gerçeği bozmamaya çalışmakla birlikte, sinemanın sağladığı tüm olanaklardan da yararlanabilir. Çevreleme, görüntü düzeni, alıcı açıları, görüntü güzelliği, kurgu ustalığı, etkileyici açıklama, sürükleyici, akıcı bir anlatım, görüntülerle uyum içinde etkili müzik, belgesel filmcinin başlıca yardımcılarıdır. Belgesel filmci gerek görüntülerin açıklamanın herkesçe kolaylıkla kavranmasını, hiçbir karanlık nokta kalmamasını sağlamaya çalışır (Özön, 2008: 200-201).

Bu noktadan hareketle denilebilir ki belgesel sinemacı, belli bir belgeyi görünür ve dikkat çekebilir hale getirdiği için, sadece izleyiciye karşı sorumlu olmayıp aynı zamanda da tarihe karşı da bir sorumluluk üstlenmektedir. "Belgeselcinin sorumluluğu tarihe karşıdır, belgeselcinin sorumluğu insanlığa karşıdır, belgeselcinin sorumluğu toplumsal yaşama karşıdır, belgeselcinin sorumluğu iyiliğe, güzelliğe, gelişmeye karşıdır. Bütün bu genellemelerin dışında belgeselcinin en temel sorumluğu, konu edindiği -kamera karşısına aldığı- gerçek yaşamın içindeki insanlara karşıdır" (Ulutak, 2007:196-197).

Belgesel ile gerçeklik arasında bir başka durum daha söz konusudur ki o da saydam bir kalkan görevi gören vizörün işlevidir. "Vizör gördüğü dünya içinde kendisine bir bakış alanı oluşturur. Tespit ettiği alan içinde kendi dünya görüşünü de yansıtır. Bir başka deyişle bütünsel gerçeklik içinde seçtiği alan ideolojik bir bakış açısını yansıtır. Bize gösterdiği alan gerçekliği yansıtır ancak bu gerçek, tespit edilemeyen alanın gerçekliğinin sadece bir parçasıdır (Özçınar, 2011:59). O halde belgesel, M. Sadık Aslankara'nın dile getirdiği gibi belgenin kendisiyle değil de, belgenin belirlediği, etkilediği, yer aldığı karmaşık yapıyla ilgilenmektedir. Yani belgesel, gerçek'in değil, gerçeklik'in karşılığı olmaktadır. İşte belgesel sinema da insan gerçekliğini alır kendisine, tıpkı öteki sanatlar gibi... Bunu yapabilmek için de "insan gerçeği"ni "insan gerçekliği"ne dönüştürür (Aslankara, 2003: 31).

Gerçeklikle kurulan bağ söz konusu olduğunda bir başka nokta da belgeselcinin bilgi verme edimi ya da sorumluluğudur: "Belgeselci bilinçli olarak ya da olmayarak belgesele atfettiği bilgi verme erdeminin aslında sanıldığı türden bilgi verme olmadığını da belirtmek gerekir. Tıpkı bir ressam, bir roman yazarı veya bir

kurmaca film yönetmeni gibi belgeselcinin de asıl yaptığı şeyin sanatın temel özellikleri olan yaratma, yorumlama, değiştirme ve öykünme olduğu söylenebilir (Kırklar, 2003:48). Çünkü, belgeselcinin bize sunduğu gerçeklik dünyası önceki bölümlerde de vurgulandığı gibi temsil edilmiş, yeniden tasarlanmış bir dünyadır. Belgeselin sunduğu dünya hayali bir dünya olmadığı içindir. Yorumlanmaya ve gözlemlenmeye açıktır. "Vertov'un dediği gibi belgesel "gerçeği tamamen kopya eden kaydetme değil, onu çözümlemeye dayanan" bir tavırdır (Tatlıcan, 2003: 115).

1.6. Belgeselin Amacı ve İşlevi

Belgesel sinema, tüm söylemler de göz önünde bulundurulduğunda elbette gerçek ve bu gerçeğin yaratıcı bir biçimde yorumlanmasıyla ortaya çıkar. Belgesel sinemacının bir filmi yapmaya niyet ederken muhakkak bir derdi yada hizmet bilinci olmalıdır. Belgesel sinema toplumla, toplum bilinciyle içiçedir. Bu çerçevede sosyal bir amaçla üretilmiştir. Hakan Aytekin belgesel sinemanın işlevini onun toplumsallıkla kurduğu ilişki olarak yorumlar:

> Belgesel sinemanın varoluş nedenlerinden biri "toplumsal" ile kurduğu ilişkidir; bu bağlamda, belgesel sinema bir sanat formu olarak toplumsal yapıyla diğer sanatlara oranla daha doğrudan bağlar kurmakta ve bu yapıyı daha dolaysız biçimde yansıtmaya çalışmaktadır…Büyük olayların ve büyük kahramanların kronolojik olarak anlatılmasını hedefleyen klasik ilerlemeci siyasi tarihin içinde pek yer alamayan gündelik yaşamın, sıradan insanın ve genel anlamda toplumsal yapının ve toplumsal değişimin izlerinin en iyi gözlemleneceği alanlardan biri de belgesel sinemadır (Aytekin, 2017:14-15).

Rotha ise belgeselcinin en başta gelen görevinin halkı ve sorunlarını onların gözleri önüne sermek, halkın bir yarısını öbür yarısına tanıtmak ve böylece daha anlayışlı bir toplumsal çözümleme getirmek olduğunu belirtir. "Onun dünyası, istediğini dile getirebilmesi için, ona şu olayı ya da bu yaşantıyı sunan, caddeler, evler, fabrikalar ve halkın işyerleridir. Ve belge filmciliği yöntemi, bugün iki yönlü bir yolda kullanılıyorsa, anlam içindeki anlamı dile getirmekte uygulanıyorsa, bu belgecinin değil, içinde yaşadığı çağın hatasıdır" (Rotha, 1968, 342). Rotha'nın bu

kavrayışı, belgesel sinemaya, toplumsal, ekonomik, kültürel ve hukuki olanaklardan yoksun olan toplumsal kesimlerin tarafında olma misyonu yüklendiğine işaret eder.

Stefan Jarl, belgeselin, toplumun dışta kalanlarına söz hakkı veren hayati bir işlev üstlenmeleri ve dünyanın görünmeyen yüzünü görünür haline getirmeleri gerektiğini de önerir:

> Benim fikrime göre, şükürler olsun ki belgeseller sıradan şeylerdir. Yani ait olduğu yerler gibidirler; belgeseller kirli- tozlu fabrikaları, emekli veya huzurevlerini, Saray Bosna'daki dramı, maden galerilerini, su kanallarını ve hastane koridorlarını yansıtırlar. Belgeseller aynı zamanda açlık ve işsizliğin olduğu evlerde, etrafımızdaki karanlık geçitlerde ve parklardaki banklarda yaşayan yersiz yurtsuz ve toplumdan dışlanmışlarla, hapishanelerdekilerle, haksızlığa uğramış ve ezilmişlerle, suistimale uğramışlarla, hakkını alamayanlarla ve sesini duyuramadığı için görmezden geldiğimiz ve her şeyden mahrum ettiğimiz insanlar ile birliktedir. Kısacası, belgeseller toplumun görmediğimiz arka bahçesini, sokakta yaşayanlara ev olmuş yerleri de kapsamalıdır (Jarl, 2007:188).

Bu anlamda belgeselci, göremediğimiz bu arka bahçede olup bitenleri yansıtıp hayatın bütün bilgisini topluma ulaştırırken, popüler kültürün yükselen değerlerini eleştirmeyi de merkez noktaya alır. Michael Tobias'a göre belgesel film yapım sürecinde nefes kesen serüvenlerden daha çok, sönmekte olan alevin gerçeklerini ortaya koyan metaforlar (mecazlar) vardır. Tobias bu süreci açıklar:

> Kazantzakis, "Beni ilgilendiren insanoğlu değildir. Fakat insanlığı tüketen öfkedir" dediğinde, düşüncelerinde önadım daha ileri gitmiştir. Gerçeğin ikizi olan görüntüyü film-yapımcısı ortaya çıkarır. Her film hiçbir başka neden veya para olmaksızın birini sadece bir ideal alevinin yönlendirdiği ortamlarda, risk ve eleştirinin, savunmasız halde saldırı ve suçlamaların olduğu anlarda başlar. İnanıyorum ki, belgesellerin anahtarı o kişisel ideallerdir" (Tobias, 2007:235).

Rotha da, belgeselin toplumsal ve siyasal işlevine vurgu yaparak belgesel filmin kendine özgü bir tür olarak kurmaca filmden amaç ve araç olarak ayrıldığından bahseder. Aynı zamanda belgesel filmin toplumla, siyasetle ve eğitimle olan ilişkisini vurgularken felsefi bir düşüncenin sonucu olarak varlık kazandığını söyler (1968:341). Vardar da, bu görüşe paralel olarak belgesel sinemanın bilgilendirme, eğitme ve bilinçlendirme gibi toplumsal açıdan etik işlevlerler

gördüğünden bahsederken buna ek olarak belgesel sinemanın esnekliğinden söz eder: "Belgesel sinema bir sinema yapıtı olarak, konvansiyonel sinemanın bağlı olduğu koşullara uymama konusunda daha çok esnekliğe sahip olmalıdır. Bu esneklik belgesel sinema üretimi açısından hayati bir önem taşır (Vardar, 2007:207).

Belgeci filmin başka bir işlevine vurgu yapan Rotha, belgeci filmin tarihsel bir olayı diritlme çabasından ziyade, çağdaş ve gerçek olaylardan beslendiğini belirtir. "O geçmiş için yakınamaz, geleceği önceden kestirmek de tehlikelidir. Geçmişe, günümüze dek süregelmiş kalıtlarından yararlanmak üzere yaklaşılabilir, ama bu, ancak çağdaş bir savı kanıtlamak için yapılabilir ve yapılıyor da" (1968:343). Belgeseli hem zihinsel hem de fiziksel bir mücadele olarak gören Emily James ise onun gücünü, işlevini şöyle ifade eder:

> Bir belgesel, insanların bir çok konu hakkındaki hislerini değiştirebilir, onları yeni bakış açıları kazandırabilir ve başka türlü elde edemeyeceği bilgileri onlarla paylaşır. Bir bütün olarak ele alındığında belgesel filmler hem yönetmenin hem de seyircilerin hayatını zenginleştirir. Dolayısıyla bana göre belgeseller insanın vaktini harcamaya değer şeylerdir (Glynne, 2011:27).

Belgesel gelecek nesillere bugünün gerçekliğine ilişkin bilgi, deney ve gözlem aktarır. Kültürel ve tarihsel açıdan kaybolan değerlerin arşivsel bir niteliğe dönüştürülmesi ve bu yolla eğitimsel bir işlevi yerine getirmesi, belgeselin dikkat çeken bir başka noktasıdır. Mustafa Sözen'e göre belgesel, aynı zamanda toplumda farklılıklara hoşgörüyle yaklaşmaya yardımcı olan bir işleve de sahiptir:

> Belgesel sinema, olgusal gerçekleri eğitim ya da eğlence amacıyla derleyip, yorumlayarak sunan bir medyadır ve yansıttığı kitlenin sosyal özünü, kültürel kimliğinin yaşam değerlerini bir anlam profili içine alarak ve onları bir sanat diline dönüştürerek vermektedir. Bir kültüre ait belgeseller de kendi "dilleri" ile dünyaya sunuldukça, o kültür kendisini, kimliğini, hayatı algılayışı ve yorumlayışını (praxis) daha iyi anlatabilmekte ve diğer kültürlerle kolayca ortak paydalar oluşturabilmektedir. Eş deyişle belgesel sinema, toplumların birbirlerinin tanımlamaları ve anlamalarının platformu olarak kullanılabilir ve farklılıklara daha hoşgörüyle yaklaşmayı sağlayabilir (Sözen, 2007:253).

Bu görüş ve fikirler, belgesel sinema seslendiği kitlenin yaşam düzeyini yükseltmek amacıyla işlev gördüğünü, belgesel sinemanın aktardığı düşünceler, sosyal, kültürel, toplumsal alanda, bireyin gündelik yaşantısını etkilediği görülür. Bu nedenle belgesel sinemanın odak öznesi insandır.

> Belgesel sinema sürekli değişen toplumsal yaşamın kendisini ele alır. Konu edindiği kişilerin, olayların, ilişkilerin, sonuçların toplumsal bir özelliği olup olmadığını ve bu özellikleri perde de yansıtıp, yansıtmadığını sürekli olarak kendi içinde sorgular. Çünkü belgesel sinema kendi gücünü ve varlığını daha iyi bir yaşam için çalışan insanlardan alır (Ulutak, 1988:112).

Belgesel sinema insanı merkez alırken ona göre anlatım dili ve estetik geliştirir. "Estetiğini, hayatın içinden- hayatı anlamaya çalışırken kurar. Hayata ahkam kesmez. Ayağını bastığı bilimsel bilginin bile geçiciliğini, soyutlama yeteneğinin gelişkinliğini öngörür. Olguları kendi koşulları içinde kavramayı seçer" (Rıza, 2003:12).

Bir belgesel film, çağının gerçekliğini gelecek nesillere yansıtmak işlevini de taşır. Bu yüzden dünyanın değişen gerçekliğine uyum sağlayabilmek için yeni anlatım biçimleri de geliştirmek zorundadır. Tüm insanların kendi yaşamları içinde sürekli bir değişim içinde oldukları için yönetmenin de bu değişim içinde aynı yaşantıyı işlemesi söz konusu değildir. Bu sebeple yeni anlatım tarzları oluşturmak ve belgesel sinemanın da değişen ve dönüşen konularını yakalamak gerekir. "Hele bu sürecin içine kuşaklar girdiğinde yeni anlatım biçimi oluşturmadan yeni bir ürün verme şansı kalmamaktadır" (Tuncer, 2003:99). Bu görüşe paralel olarak Nazmi Ulutak, yeni anlatım tarzlarını, değişen ve dönüşen konuları yakalamak zorunda olan belgesel film yönetmeninin bazı toplumsal ve ahlaki sorumlulukları olduğundan bahseder ve belgesel sinemanın belgeleri esas aldığından, onun anlatım biçimlerinde farklılık yaratan öğelerinden birisinin de bu anlamda günlük yaşamın kıyısında duran belgeleri, insanları ve olayları gün yüzüne çıkarmak ve onları işleyip yoğurduktan sonra kamuoyunun dikkatine sunmanın önemini vurgular (2007:196-197).

Belgesel filmin kamuoyu bilinci oluşturmada da aktif bir rol üstlendiği düşünüldüğünde belgesel film yönetmenine gerçeğin yeniden yorumlanarak aktarılması konusunda büyük bir sorumluluk düşmektedir. Çünkü belgesel film kitlelerin davranış ve düşüncelerini etkiler. Bu bağlamda belgesel filmde en önemsiz gibi görünen ve çok bilinmeyen bir ayrıntı gösterim ile milyonlarca göze ulaşıp dikkat çekebilir. Bu yolla toplumsal bir bilinç ve tutarlı bir eğitim oluşturmada belgesel filmler önemli bir araçtır. Belgesel filmde ele alınan konular tarih ve gündeme göre değişeceği için belgeselin işlevi ve anlatım tarzları da sürekli değişime açık olacaktır.

1.7. Belgeselde Anlatım Biçimleri

Belgesel filmde işlenilen konu ne olursa olsun, konulara bir çok yönden farklı bakış açısıyla yaklaşılacağı için bu farklı bakış açıları, belgesel filmde farklı anlatım biçimlerini ortaya çıkarır. İyi bir anlatıma sahip belgesel filmler ise merak, soru sorma, araştırma, titiz bir inceleme, sabır, olaylar, ilişkiler arasında bağlantı kurma, yeni ve farklı düşünme biçimleri gibi özellikleri taşımalıdır. Belgesel sinemada anlatılmak istenilen konu seçimi, filmin hayat bulacağı coğrafya, mekân, sosyo-ekonomik koşullar ile tarihsel ve politik bağlam ve yönetmenin dünya görüşü gibi faktörler anlatımı biçimlerini etkiler.

Belgesel filmler ile kurmaca olmayan film arasında yapılan ayrım, bazen tartışmalara yol açıp bulanıklaşsa da belgesel filmin bütün türlerinde görülen kendine ait belirgin özellikleri vardır. Bu bağlamda belgesel filme yeni anlamlar yükleyen John Grierson, 1935 yılında yayınladığı "Belgesel Filmin Baş İlkeleri" adlı makalesinde, şimdiye kadar haber filmleri, dramatik filmler, bilimsel filmler ve eğitim filmlerinin belge film olarak tanımlandığını, ancak bunların belge filmden ziyade, bir öyküyü dramatize edemeyen, sadece betimleyen ve gösteren belgesel film sanatına pek katkıda bulunamayan bir tür olabileceğinin altını çizer. Fransızların yalnızca gezi filmleri adı altında kullandığı belgesel film kavramının artık hem amaç hem biçim olarak değiştiğini ve artık farklı tür ve özelliklere ayrıldığını vurgular (1968:344). Sinemanın olanakları ve türleri değişkenlik gösterirken hangi amaçla

olursa olsun, sanatsal ve estetik kaygıyı temel amaç olarak ele almak gerekir. Belgesel sinemada anlatım biçimleri ise, ancak onun gerçeklikle kurduğu ilişkiyi kavrama biçimine göre biçimlenir.

Belgesel filmler bir akış veya senaryo üzerinden ya da kendiliğinden bir olayı kayıt etseler bile her zaman gerçek bir olayın içinden çıkarlar. Belgesel film var olan ve gerçek olan anlatımlar üzerine kurulur. Belgesel film yönetmeni olayı anlatırken hayal gücünü katarak olay örgüsünü yeniden yaratabilir ama bu bir roman yazarı gibi hiç olmayan tamamen bir hayal ürünün olan konular olamaz. Belgesel sinema sürekli değişen ve gelişen toplumsal yaşamı, insan öykülerini ve geleneklerin kendisini ele alarak anlatır. Belgesel sinemanın malzemesi gerçek öyküler, gerçek insanlar ve bu insanların yarattığı olgulardır. Bu sebeple insanların hayatları insanların kendi anlatımlarıyla kendini dile getirir.

Belgesel filmlerde genellikle bilgilendirme amaçlı bir olay örgüsü kurulur. Bu bilgilendirme süreci ise, tarihsel bir süreç ve olaylar hakkında ciddi bir araştırma gerektirir. Belgesel filmdeki bu anlayış pragmatik bir anlayıştır ve ve bu anlayış bir konu ya da problemin kuruluşu, problemin geçmişinin sunumu, şu anki boyutunun veya karmaşıklığının farklı bakış açılarıyla incelenmesi sonucu ortaya çıkar. Bill Nichols'a göre, belgesel filmin anlatısı, klasik anlatı yapısına sahip kurmaca filmler gibi tek bir zaman ve uzam duyumu yaratarak merkezdeki karakterleri göreceli olarak konumlandırabilmek için tek bir sahnede düzenlenmiş kesmeler kullanmaz, belgesel film bir sahne içindeki kesmeleri, sadece var olan iddiada inandırıcılık etkisi yaratıp, bir mantık yerleştirebilmek için düzenler (1991:19-20).

Belgesel filmin anlatısı, genellikle kurmaca olmayan bir yapı ile gerçekleri ortaya koymaya çalışır. Belgesel film yönetmenleri bu anlatı yapısını kurmaya çalışırken öykü anlatmaktan ziyade, belgeselde bir problem ve iddia sunmaya yönelik akış belirler. Belgeselin anlatım biçimini geliştirirken haberlerdeki gibi sorular sorulabilir ve çalışmalar bu yönde ilerletilebilir. Bu durum belgeselin üretim sürecinde anlatımını ve yaratıcısının vereceği mesajı etkilememektedir, çünkü yaratıcısı ister istemez düşünsel olarak kendi DNA'sını belgesele yansıtacaktır.

Bu bağlamda yaratıcısının anlatım biçimini etkileyen faktörler, yaşadığı çağın ortamı, siyasi görüşü, ait olduğu kültürel çevre, belli bir kuruma bağlı ise bu kurumun yaklaşımı ve hassasiyetleri belgeselin anlatımını etkileyecektir. Filmi anlatırken başvurulan temel araçlar, kamera, çekim ölçekleri, ses kullanımı ve kurgu türleri gibi yüzyıldır değişmeyen ana malzemelerdir. Ancak bu malzemleri kullanan herkes farklı bir film anlatımı ortaya çıkaracaktır. Çünkü filmi çeken yönetmenin dünya görüşü, bakış açısı yaşadığı coğrafya çektiği flmin anlatımında etkili olacaktır.

Denilebilir ki belgesel sinemacı gerçekliği dönüştürüp manipüle ederken bir sanatçı sorumluluğu alarak aynı zamanda estetik bir üretim içindedir. Çünkü o da bir sanatçı gibi nesneleri ve olayları bir araya getirip kompoze etmekte, kurgulamaktadır. Bu açıdan bir belgesel ne kadar bilimsel ve nesnel gerçekliğe yaslanırsa yaslansın, yönetmenin estetik biçemsel duruşunu yansıtır: "Belgesel sinema damgalı bir film sonuç olarak, bilimsel anlamda da yönetmenin biçemini ve imzasını taşımak durumundadır" (Aslankara, 2003:20-21-22). Bu tanımdan da haraketle diyebiliriz ki çekilen her film yönetmenin hayatından izler taşır. Yani her filmin yönetmeni, çektiği filmi kendi düş gücüyle yaratıcı bir şekilde yorumlayıp ortaya koyduğu için her film, yönetmenin estetik ve biçemsel duruşunu yansıtır.

Yukarıda anlatılan tüm bu çalışmaların araç ve gereci ise kameradır. Kamera nesneye baktığı, nesneyi kendi gerçekliği ile olduğu gibi kaydettiği için kameranın gerçekliğe yaklaşımı bu yüzden optik bir gerçekliktir. Optik gerçeklik ışığı, yüzeyi, nesneyi kendi kalkanından süzerek yansıttığı için burada yeniden üretilmiş bir gerçeklik söz konusudur. Bu yüzden gerçekliğin estetik üretimi de burada bir başka öğe olarak belirir. Yani fiziksel gerçekliğe optik gerçeklik ekleniyor olduğundan kamera kullanımı neredeyse her şeyin belirleyicisidir ve anlatım biçimlerini etkiler.

Belgeselci yansıtmak istediği gerçeği, kuru belge halinde halinde değil, onun gerçekliğine müdahale etmeden sinemanın olanaklarından yararlanarak konuyu yaratıcı bir biçimde aktarır. Yani film nesnellik anlayışına karşı, yönetmenin dünya görüşü ve bilgisine göre biçimlenir.

Sinemacı çalışma yapmak istediği konuyu iyice kavradıktan sonra, kendi yaşadığı çağı ve toplumun önemli sorunlarıyla ilgili tüm bilgileri toplayarak ve yerinde araştırmalar yaparak inceler. Çünkü belgesel filmde anlatılacak konunun kavranması ve araştırılması önemlidir.

Kerime Senyücel de belgesel filmin hangi türde olursa olsun araştımanın önemine vurgu yaparak iyi bir araştırma yapılmadan iyi bir belgesel film yapılmayacağının altını çizer.

> Aslında belgeselin grameri, konulu filmden farklı değildir. Belgeseldeki dramatik etki kapasitesi "konulu filmden" çok daha fazladır. Çünkü, bağlantıda olduğu gerçektir, insanın kendisidir, oyuncular değildir söz konusu olan... Fakat, ancak dramatik açıdan sağlam bir iskelet kurulursa iyi bir belgesel yapılabilir. Bir belgesel hayatın arenasında hangi gerçekleri bulacağını, saptayabileceğini önceden yüzde yüz bilemez. Tabii ki detaylı ön araştırmasıyla oluşturduğu bir ana planı vardır. Ama bu gelişmeye ve değişmeye açıktır. Çalışma ilerledikçe malzemesini ayıklayarak, analiz ederek sonuca ulaşır. Belgeselci, gerçeklerden yola çıkıp kendi sanatsal anlatım sentezini oluşturduğu için bir sanatçıdır da.. (Senyücel, 1996:141-142).

Titiz bir araştırma sürecinin sonucunda ortaya çıkan belgesel film, böylelikle ikili bir işlevi yerine getirmiş olur. Bilinmeyen ya da gündelik hayatta gözümüzün önünden akan, ancak farkına varmadığımız kimi gerçekleri gün yüzüne çıkaran belgeselci, anın açılımını yapmakta ve geleceğe yönelik bir miras oluşumuna da katkıda bulunmaktadır. Belgeselci günün gerçekliği ve geleceğin mirası arasında kendini her zaman başkalarından daha sorumlu hisseder.

> Belgesel sinemacı, yaptığı belgesel filmler aracılığıyla geleceğe miras bırakmaktadır. Onun mirası, bugünün bilgisidir ve bu mirasın kalıcı oluşundaki en büyük etken, onun gerçeklikten besleniyor oluşumda gizlidir. Ancak belgesellerin salt gerçeğin bilgisini taşıyor olması yetmez, bu bilgiyi evrensel bir mesaja dönüştürerek izleyiciye iletebilmektir esas olan. Belgesel sinemacı tam bağımsız sayılmaz. Yaptığı belgesel filmler, sırf kendi isteği ve ilgi alanları doğrultusunda ortaya çıkan çalışmalar değildir. Her belgeselci öyle veya böyle toplumsal bir konuya dikkat çekmektedir. Konunun, toplumsal boyutu, ortaya çıkan belgesel filmin evrensel niteliğini belirleyen önemli faktörlerden biri olmaktadır. Bu bağlamda belgeselcinin izleyicisine karşı sorumluluğu vardır. O, belgeselci duyarlılığıyla, bir anlamda, toplumda kanaat önderi konumundadır. Belgeseli için seçtiği konular toplumsal belleğe katkı sağladığı ölçüde de belgeselin kalıcılığı artacaktır (Öztürk, 2011:114).

Öte yandan söz konusu miras ve bilgi aktarımında bir başka sorun daha ortaya çıkmaktadır ki, o da belgesel sinemanın gerçekliğinin nereye kadar gerçeklik olarak tanımlanayacğıdır. Engin Ayça, algılama düzeyinde gerçeğin gerçek olmaktan çıktığı ve bu korkutucu dönüşümün hızla devam ettiği bir ortamda, en temel malzemesi gerçeklik olan belgeselin belgeselliği kalabilir mi, sorusunu sormakta ve belgesel sinemacıların bu yüzden yeni bir estetik düşünceyi tartışmak zorunda olduklarını söylemektedir (2008:40).

> Çünkü hem verili estetik biçim, gerçek insanlık durumunu yeterince ifade edemez, uzlaşmayı uzlaştıran, haklı gösterilemez olanı haklı gösteren güzel bir yanılsama, şiirsel adalet, sanatsal uyum ve düzen dünyası yarattığı için gerçeklikten uzaktır, bu yanıltıcı uzlaşım dünyasında özgürleşmenin silahları olan yaşam içgüdüsü enerjisini, gövdenin duyum enerjisi, maddenin yaratıcılığını bastırmaktadır (Kutay, 2003:125-126).

Görülmektedir ki belgesel sinemacı yukarıda söz konusu edilen gerçekler doğrultusunda belgeler aracılığıyla bilgi üretimine de katkıda bulunmaktadır. Belgeselci böylece çağının olaylarına ayna tutmayı ana misyonları arasında görmektedir. "Bu açıdan bakıldığında belgesel sinemacı için bir misyonerdir tanımlaması doğru bir yaklaşım olabilir" (Vardar, 2007:207). Bilgi aktarımında belgeselci gerçekliğin bilgisinin bozulmamasına özen gösterir. Gerçekleri görünür kılarak bilgi üretimine katkıda bulunan belgeselci, kitleler üzerinde inandırıcı ve ikna edici etkiler yaratmaktadır. Rotha'nın söylediği gibi belgeselci "halkın bir yarısını öbür yarısına tanıtmak, çağdaş toplumun bütün karşıt yanlarını kapsayan daha derin ve daha anlayışlı bir toplumsal çözümleme getirmek, güçsüzlükleri araştırmak, olaylarını bildirmek, deneyimlerini dramatize etmek ve toplumun egemen sınıfı arasında daha geniş ve daha içten bir anlayış yaymaktır. O, bir takım sonuçlar aramaz, fakat, sonuçların çıkarabileceği bir durumun bildirisini yapar" (Rotha, 1968:342).

Buraya kadar söylenenlerden hareketle denilebilir ki, belgesel sinema gerçeği yönetmenin bakış açısından yansıtmasıyla, özgünlük, özgürlük, sınırlar ve üslüp (biçem) gibi temel sorunların tartışılmasını da beraberinde getirmektedir. Bu noktada

gerçekliği dolaylı ya da dolaysız aktararak gelecek kuşaklara kültürel bir miras oluşturan belgesel sinemanın, değişen toplumsal, kültürel, teknolojik ve estetik kavrayışlar çerçevesinde biçimlenmiş olan çıkan belgesel tarzlarına ve eğilimlerine bakmak gerekmektedir.

1.8. Belgesel Sinemada Tarzlar

Belgesel filmin gerçekliğe karşı duyduğu büyük sorumluluğa karşın türün sadece gerçeklere karşı kamerayı yönelterek, bunları kaydetmekten başka bir tür olamayacağı gibi bir tanımla yoktur. Belgesel filmde yönetmen seçtiği farklı konular ve bu konulara olan yaklaşımlarıyla, ortaya farklı belgesel türleri çıkarabilir. Sınırlı anlatım teknikleri, belli bir konu ve belirli bir tür üzerinden tanımlamasını yapmak eksik bir tanımlamadır. Çünkü belgesel film alanı mücadele ve değişim alanıdır. Yönetmene, anlatım tarzına, teknik özelliklere ve günümüze göre değişilik gösterebilir. Bill Nichols *Belgesel Sinemaya Giriş* adlı kitabında belgeselleri Açıklayıcı, Gözlemci, Katılımcı, Dönüşlü ve Edimsel belgeseller olarak türlere ayırır.

1.8.1. Açıklayıcı Belgeseller

Açıklayıcı belgesellerde bir bakış açıcı ya da sav öne sürülen ses ve metinlerle izleyici doğrudan yönlendirilir. Bazen bu dış ses "Tanrının sesi" olarak tanımlanır. Bu dış ses genellikle ses tonu uygun kişiler tarafından seslendirilir. Sözel ağırlıklı anlatımın ön planda olduğu, görüntülerin ise daha geri planda olduğu türlerdir. Dış ses genellikle olayların dışındaymış gibi filmi anlatırken izleyici görüntü ile birlikte anlatılan bilgiye eşlik eder (Nichols, 2007:184-186).

Açıklayıcı belgesel türüne Mardin' de çekilen Ahmet Bikiç'in yönettiği ağıt kültürünü anlatan *Çığlık* (2008) belgeselinden örnek verebiliriz. Bu belgeselde gerçek bir cenaze töreni vardır ve erkekler ve kadınlar olarak iki ayrı evde toplanılmakta, kadınlar belli bir tonda ölen kişinin ardından ağıt yakmaktadır. Biz bu sahneleri izlerken dış ses bize ağıt kültürünün tarihi hakkında bilgiler vermektedir.

İzleyiciler de görüntüden koparak anlatıcıyla birlikte dugularına yön veren bilgiler almaya başlamaktadır.

1.8.2. Gözlemci Belgeseller

Gözlemci belgeseller Bill Nichols'a göre, denetimden uzak yaşamı olduğu gözlemleyen belgesel türleridir. Gözlemci belgesellerde genellikle tamamlayıcı müzik ya da ses efekti, ara başlıklar, tarihsel yeniden sahnelemeler, kamera için tekrar edilmiş davranışlar kullanılmaz. İzlediğimiz görüntü gerçekleşmekte olan bir olaydır ya da biz öyle algılarız. Nichols, gözlemci belgellerdeki etik meselesini ele alarak gözlemci biçemin "röntgencilik" eylemi olabilmesi durumunu tartışır. Çünkü kurmaca filmin sahneleri özellikle biz görelim ve haberdar olalım diye tasarlanırken, belgesel film bunun aksine gerçek insanların yaşadığı ve bizim tanık olduğumuz deneyimleri temsil eder. Gözlemlenen kişi kurmaca filmdeki gibi rolünü kabul edip oynayan bir oyuncu olmadığı için kişi gözetlenme eyleminden hoşlanmayabilir (Nichols, 2017:191-192).

Kurmaca filmlerdeki hızlı görüntülerin bir biri ardına akmasına karşın, gözlemci belgesellerde olayların gerçek hayattaki süreleri hakkında fikir sahibi oluruz. Çünkü bir konuyu kayda alırken o konuyu daha iyi anlatabilmek için saatlerce izleriz belgesel filmde ve belki saatlerce izlediğimiz iki saatlik bir gözlemden 30 dakikalık bir film üretiriz. Üretilen 30 dakikalık bu film bizi filmin geri kalanı hakkında fikir sahibi yapar.

Gözlemci belgesellerde, genellikle röportaj öncesi, kamera önünde konuşturulacak kişiyle önceden görüşülür ve kişinin konuşmalarına yön verilir. Kamera önünde konuşacak kişinin konuşmalarının tutarlı ve belli bir süreyi geçmemesi istenilir. Bu durum yönetmenin bakış açısına göre şekillenir.

2011 yılında Antakya'da yönetmenliğini yaptığım *Büyükaşık'lar* belgesel filmi, gözlemci belgeselin tüm bu özelliklerini içinde barındırmaktadır. *Büyükaşık'lar* belgeseli, konu itibariyle kozadan ipek çekimini elde eden Hasan Büyükaşık'ın

öyküsünü anlatmaktadır. Film, içerisinde ipek böceğinin koza örme hikayesini anlattığı için, neredeyse iki yıl süren çalışmalar sonrasında tamamlanmıştır. İki yıllık çalışma sonrasında yirmi dakikalık belgesel film ortaya çıktı. Bir başka değişle, yirmi dakikalık belgesel, iki yıllık süreç hakkında izleyiciyi bilgi sahibi yapmaktadır. Filmin merkezindeki Hasan Büyükaşık'ın, gece 03:00'te yapılan koza çekimlerinde sanki yapım ekibi orada yokmuş ve ekip orada olmasa yine aynı şeyleri yapacamış gibi davranması, belgeseli gözlemsel kılan önemli sahnelerden biridir. Hasan Büyükaşık, kendi kendine hem ipek çekimi yapmakta hem işini anlatmaktadır. Onu iş başındayken görüntülerken gözlemsel olan belgesel, Büyükaşık'ın yaptığını açıklamasıyla açıklayıcı belgesele de yaklaşmaktadır.

1.8.3. Katılımcı Belgeseller

Belgesel film yönetmeni katılımcı belgesel türünde gözlem yerine kendini göstermeden öznesiyle iletişim halinde sorular sorup, röportajlar yapabilir. Nichols katılımcı belgeseli açıklarken, onu gözlemci belgesel türünden ayıran özelliğinden bahseder: "gözlemci belgeseller, ikna üzerindeki vurguyu kaldırarak bize belirli bir durumun içinde bulunmanın nasıl bir şey olduğunu göstermekten kaçınır. Katılımcı belgesellerse, bize belirli bir durumun içinde bulunmanın yönetmen için nasıl bir şey olduğunu ve bunun sonucunda durumun nasıl değiştiğini gösterir" (Nichols, 2017:199) görüşme sitilleri ve görüşme yöntemleri açısından yönetmenin gerçekliğe daha aktif katılmasına olanak sağlar.

1.8.4. Dönüşlü Belgeseller

Katılımcı belgesellerde yönetmen ve özne ilişki içindeyken dönüşlü belgeselde odak noktası yönetmen ve izleyici arasındaki ilişkidir. Yani yönetmen tolumsal oyuncularla değil izleyici ile ilişki içine girer. Yönetmen genellikle anlatılan olaylara müdahale etmez, izleyici ise izlediğinin bir film olduğunu unutup kendini olayların içinde hisseder.

Nichols'un katılımcı belgellerde örnek olarak Diziga Vertov'un *Kameralı Adam* örneğinden bahsederken, gerçekliğin nasıl inşa edildiğini anlatır. *Kameralı Adam'*daki bir sahneyi kameraman Mikhail Kaufman'ın bir arabanın içinden, yanda ilermekte olan at arabasını filme almasının görüntüsüyle başlar. Bir anda bu olayı temsil eden film şeritlerini biraz önce görmüş olduğumuz sekans haline getirildiği kurgu odasına geçiş yaparız. Bu görüntüyle birlikte filmden kopup, gerçekliğe engelsiz erişim olmadığının farkına varırız ve bu süreç, filmin kurgu yoluyla inşa edildiği süreci hakkında bizi düşündürmeye başlar (Nichols, 2017:214).

1.8.5. Edimsel Belgeseller

Oyunculuk geleneğine dayanan bu tür belgeseller, bilginin duygusal yoğunluğunu ön plana çıkarır. Belirli bir durum ya da deneyimin nasıl hissettirdiğini anlamamıza yardımcı olmak için yapar. Kavramsal bir düzeyden ziyade içgüdüsel olarak hissetmemizi sağlar. Genellikle retoriği güçlü duygusal yoğunluğu fazla olan belgesellerdir. "Öznel bakış çekimleri, müzik kullanımı, öznel ruh hallerinin ifadesi, geçmişe dönüşler, donmuş kareler vb." (Nichols, 2017:224) gibi teknikler kullanarak dünyayı belirli bir şekilde hissetmemizi ya da deneyimlememizi sağlar.

1.9. Melez Belgeseller

Bill Nichols'un yukarıda açıkladığımız belgesel türlerine ek olarak, bazı yazarlar tarafından "Fly-on-the-wall ve Dizi Belgeseller", "Refleksif Belgeseller", "Birinci Şahıs" ve "Reality Showlar" adları altında ortaya atılan yeni kavramlar belgesel sinema türleri olarak ileri sürülsede, bu kavramlar belgesel sinema litaratüründe tür olarak yer almamaktadırlar. Ancak bu yapımlar içinde sinema unsurları barındırdığı için belgesel sinema alanıyla dolaylı olsada ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda Melek Atabey yukarıda adı geçen kavramları sınıflandırarak *belgeselde yeni formatlar*'dan bahsetmektedir.

1990'lı yıllardaki toplumsal, politik, ekonomik değişim ve bu değişimin medya üzerindeki etkisi, değişen teknolojiyle birlikte program ve film üretiminde

özellikle yapımcıları izleyicinin ilgisini çeken ve eğlendiren program ve yayıncılık anlayışına itmiştir. Ortaya çıkan eğlence ağırlıklı yeni film ve program türleri belgesel filmin popüler bilgi ağırlıklı eğlence olma işlevini de etkileyerek belgesel filmin sahip olduğu "Toplumsal ve tarihsel gerçekliğin yansıtılması, sorgulanması, araştırılması yoluyla toplumun bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi" (Atabey, 2005:1) gibi temel işlevlerini de etkilemiştir.

Bu durumda televizyonun ekonomik ve program yapısı ile ilgili öncelikler belgesel film yapımcılarını yeni arayışlara yönettiği için ortaya bilgi ve eğlence ağırlıklı kurmaca filmle iç içe geçmiş belgesel filmde yeni anlayış ve anlatım tarzlarını ortaya çıkarmıştır.

Melek Atabeyin *Belgesel Film Yapımında Yeni Yönelimler ve Melez Formlar* makelesinde bahsettiği gibi, belgeselin içerik ve biçimi değişerek kurmaca filmle belgesel filmin arasındaki ayrımların ortadan kalkmasıyla birlikte yeni belgesel türleri ortaya çıkmıştır.

> Günümüzde belgesel otuz dakikalık araştırmacı gazetecilik örneğinden, uzun metrajlı, ve sinema dilinin bütün özelliklerini taşıyan filmlere, sıradan kişilerin bir günlük öyküsünü anlatan video güncelerinden, realite şovlara kadar, farklı biçim ve denemeleri içeriyor. Artık bilgi ağırlıklı ve kurmaca formlar arasındaki sınırlar ortadan kalkıyor ve bu türleri birbirinden ayırmak ve her birinin kesin tanımlarını yapmak giderek zorlaşıyor (Atabey, 2005:1).

Belgesel filmi bu anlatılar dışında etkileyen başka bir unsur ise, kablolu ve uydu yayıncılığıyla birlikte özel ilgi alanlarına hitap eden birçok kanalın hizmete sokulmasıdır. Televizyonun belgesel filmlerin anlatısını ve içeriğini etkilemesiyle birlikte Aydan Özsoy'un da belirttiği gibi, televizyon kurmaca filmleri düşselleştirip öyküleştirirken, kurmaca olmayan filmleri ise gerçeğin kendisi olarak tanımlar. Televizyon programları ve filmlerin içerikleri değiştikçe kurmaca film ve belgesel film arasındaki ayrım da gittikçe azalır (Özsoy, 2011: 85). Sonuçta belgesel film kurmacayı ve dramatik öğeleri kullanarak gerçekliği aktarmaktadır. Bu durum ise ortaya yeni belgesel türlerini çıkarmaktadır. Belgesel filmin işlevi ve gerçekliği değişirken ortaya farklı belgesel türleri çıkmaktadır (Atabey, 2011: 2). Atabey'in

yaptığı sınıflama, yer yer Nichols'ın sınıflamasıyla örtüşse de, belgesel tür ve formatlarındaki değişimi açıklamak amacıyla burada ayrı başlık altında alınmış ve değişen teknolojik kullanım pratiklerine bağlı olarak yeni bir tür olan "selfie belgesel" kategorisi de eklenmiştir.

1.9.1. Fly-on-the-wall ve Dizi Belgeseller

"Fly-on-the-wall" ismi verilen belgeseller yeni formatların içinde en yaygın olanlardan dolaysız sinema ile sinema verite'nin özelliklerini taşıyan belgesel türleridir. "Flies on the wall" deyimi İngilizcede sahne ışıklarının ve dekorun olmadığı bir film çekimini ifade etmektedir. Bu türdeki belgesel programları genellikle hastane, polis, cezaevi, havaalanı gibi kurumları tercih ederken bazıları da gündelik hayatı yani aile hayatı, evlilik, hastalık, çocuk eğitimi gibi konuları ele alır. Bu tür programlarda yönetmen genellikle gerçekleri yansıtarak gerçeklere minimum müdahalede bulunur. Bu eğilim "auteur" sinemanın özelliklerini taşımaktadır. İzleyici açısından bu tür programlarda gerçek hayatın yansıtılmaya çalışılması izleyiciyi etkiler çünkü izleyici kendi hayatından da bir şeyler bularak dinlemeyi ve seyretmeyi sever. Filmin önemli noktalarında dış ses ile bilgi aktarımı yapılarak izleyici yönlendirilir. Bu formata sahip yapımlar az maliyetli, eğlendirici ve "soap opera" daki dramatik kurgu öğelerinden faydalanıyor olsa da; bunların tersine izleyiciler bunun gerçek hayatta olduğunu bilmekte ve farklı bir göz ile anlamlandırıp izlemektedir (Atabey, 2011).

Dizi belgeseller ise Fly-on-the-wall tarzı programlar içinde kabul edilen aktörlerin rol aldığı ve show yaptığı (docu-soaps) programlardır: Atabey'e göre; Biri Bizi Gözetliyor, Ünlüler Çiftliği, Akademi Türkiye gibi yarışma programları dizi belgeseller kategorisine girmektedir (2011). Aynı zamanda sunucu Müge Anlı gibi gerçek kişilerin gerçek hayat hikayelerini ekran önünde aktararak sorunlarına çözüm aramaya çalıştığı program türlerini de dizi belgesel türleri arasında gösterebiliriz.

1.9.2. Refleksif Belgeseller

Bill Nichols'a göre refleksif belgesel izleyicinin farkındalığını arttırmak için parodi, ironi ve satir gibi öğeleri kullanır. Bu tür belgeseller dolaysız sinemanın tersine, izleyiciye filmin bir konstrüksiyon olduğunu hissettirir (1991:57-60). Reflektif belgsellerde yapımcı ve yöntemenin tümden bağımsızlığından ziyade, kültürel ve siyasal arka planla da etkindir. Öyle ki başrol oyuncusunun hangi rolü oynayacağına ve ne tür bir ruh halini yansıtacağına kadar gerçekliğe müdahil olurlar. Yeniden canlandırmalar, abartılı bir görsellik, yer yer arşiv görüntüleriyle desteklenmiş kurmaca görüntüler aracılığıyla, belgeseli izleyeni sadece izleyen olmaktan çıkartarak, katılımcı bir konuma getirir. Burada gerçeklik adeta reddediliyor gibidir. Çünkü gerçekliğe ilişkin veriler yeniden işlenmiş ve farklı şekillerde bir araya getirilmişlerdir. Örneğin *Kanıt* (2010) aldı yapımı reflektif belgesel sınıfında değerlendirebiliriz. Bu belgeselde bir dedektif belli bir suçun peşine düşer, tanıkları, sanıkları, mekanları araştırır, olayın gelişimini bize bir film gibi sunar ama aslında tüm olaylar bir gerçekliğe dayanmaktadır ancak kurmaca bir film de değildir. "Belgeselin ne sunduğundan çok kendisinin ne alımladığı da bu süreçte önemli hale gelmektedir… Bu filmler hem belgeselin dilini yeniden biçimlendirme isteği, hem de geniş yankılar uyandıran toplumsal bir hareketin oluşturduğu baskıların sonucunda ortaya çıkmışlardır" (2011).

1.9.3. Birinci-şahıs Belgeseller

Bu tür belgeseller bir tür video güncesi olarak da değerlendirilebilir. Pek çoğumuz için hiç de önemi olmayan sıradan günlük olayların geniş izleyici kitlelerini yakalaması için, amatör kameralarla çekilmiş hareketli görüntüler, iç monologlar yer yer abartılı detaylarla adeta güncel yaşam destansı bir formata çekilir. Ayrıntının önem taşıdığı, belgeseller "kişilerin kendi düşüncelerini yazmak yerine, sesli ve görüntülü olarak kaydetme isteklerinden doğmaktadır" (Carpentier, 2003).

1998 Aralık ayında BBC2 yönetmenliğini sanatçı Richard Billingham'ın yaptığı Fishtank adlı diziyi yayınlamıştı. Dizi Billingham'ın Midlands'in yüksek katlı binalarından birinde izbe bir hayat süren annesi, babası ve kardeşinin gündelik hayatlarıyla

> ilgiliydi. Son derece minimal bir anlatımla giden bu dizide sanatçının alkol bağımlısı babasını, vücudu dövmeli annesini ve sürekli sinek avlayan kardeşini saçma sapan bir hayat sürerken izliyorduk. On yıldan fazla süren ve hafta sonu BBC2'nin prime-time zamanında gösterilen bu dizi gerek küresel dizi fomatlarının tam tersine bir duruş sergilemesi gerekse mahremiyetin teşhiri bağlamında izleyiciyi ekran başına kitlemişti (Özgür, 2017:231).

Sonraki süreçte BBC'de bu cesarette bir belgeselle karşılaşmak imkansız hale gelecektir. Birinci şahıs belgeseller gündelik yaşamın mitolojileri olarak da işlev görmüşlerdir.

1.9.4. Realite Şovlar

Realite şovlar, gerçekliğe dayalı olmalarına karşın, izleyiciyi olayın özneleriyle kendi hayatları arasında özdeşleyim kurmalarını sağlayan, bu anlamda ajitatif anlatıma (duygu sömürüsü) yaslanırlar. Şiddet sahnelerini içeren görüntüler, kamera karşısında ağlayan, hıçkıran, haykıran, kıvranan gerçek karakterler başlarından geçenleri izleyiciye tüm çıplaklığıyla anlatmaktadırlar. Suçlular, mağdurlar, haklı ve haksızlar hepsi birden eş zamanlı olarak izleyiciyi bir duygu bombardımına maruz bırakmaktadırlar. Örneğin 1990'larda son derece popülerleşen bu türden en akılda kalan örnek Reha Muhtar'ın *Ateş Hattı* adlı programıdır. Burada Reha Muhtar birbiriyle alakasız konukları birbiriyle alakasız konuklarla bir araya getirerek bir gerilim hattı yaratmaktadır. Böylece reality showlar gerçekliği sözde tarafsız gibi gösteriyor gibi algılansalar da aslında izleyiciyi pasivize eden ruhsal uyuşturuculardır. Atabey'e göre:

> Aslında bu programlar suç ve şiddeti kişiselleştirmekte toplumsal bağlamından koparark sunmaktadır. Şiddet toplumsal bir sorun olmaktan çıkarak bireysel öykülerin bir parçası haline gelmektedir. Kendini geçmişe ve geleceğe ait bir bağlama ait görmeyen bu tür yapımların popüler olması, önemli sorun ve olayların da bu biçim içinde ele alınması eğilimi duygusallığın ve dramatik olanın öncelik kazanması sonuçlarını doğurmaktadır (2011).

Görüldüğü gibi, reality showlar estetikten yoksun, belli bir odağı olmayan, dağınık ve birden çok çatışmalı fikri sadece izleyiciyi oyalama amacıyla bir araya getiren bir belgesel türüdür.

1.9.5. Selfie Belgesel

Selfie veya özçekim olarak adlandırılan bu terim, bir dijital fotoğraf makinesi ya da kameralı cep telefonu ile çekilen oto-portre fotoğrafı türüdür. Bu fotoğraflar genellikle gündelik anlardan ve bir kamera ile yukarıdan kol boyu mesafesinden ya da ayna karşısından çekilmek suretiyle düzenlenir. Daha sonra Facebook, instagram, Snapchat ve Tumblr gibi sosyal medya ağlarından paylaşılır. Selfie kelimesi 2013 yılında Oxford Üniversitesi tarafından İngilizce sözlüğe eklenir (Oxford, 2013). 2014 yılında ise Türk Dil Kurumu tarafından bu kelimeye karşılık gelecek olan özçekim kelimesi Türkçe sözlüğe eklenir.[4]

Lejla Panjeta'ya göre selfie belgesel kavramı, yeni teknolojiler, sosyal ağ, dokunmatik ekran ve kültürel etkiler, sonucunda ortaya çıkmıştır. Wi-Fi teknolojisi ve iletişim araçlarıyla tanımlanan yeni medyada yeni davranışlar geleneksel kültürlere sunulmaktadır (Panjeta, 2016:519).

Fotoğraf çekmek bir zamanlar tek tuşla halledilemeyen, başka kişiler tarafından çekilmeye ihtiyaç duyulan ve yardım isteyen bir uğraştı. Teknoloji ile birlikte ortaya çıkan yüksek çözünürlükte fotoğraf çeken çift kameralı akıllı telefonlar, fotoğraf çekmeyi herkesin günlük rutini haline getirdi. Bu süreç bizi aile fotoğraflarından, bireysel tek kişinin var olduğu fotoğraf görüntülerine götürdü.

Selfie kavramını son yıllarda moda haline getiren bir takım sosyal medya uygulamaları da artmaya başladı. Selfie fotoğrafına uygun sosyal medyaya eklemek ve fotoğrafı düzenlemek için bir takım akıllı telefon uygulamaları, telefon lensleri ve selfie stick adı verilen selfie fotoğraf çekme çubuğu yaygınlaştı.

Selfie fotoğrafın dünya da popülerleşmesini sağlayan başka bir olay ise 86. Oscar töreninde ünlüler tarafından paylaşılan selfie fotoğraftır. Fotoğraf paylaşıldığı sosyal medya mecrasında bir milyon kişi tarafından görüntülenerek dünya çapında popüleritesi artmıştır.

[4] https://tr.wikipedia.org/wiki/Selfie Erişim Tarihi : 13.11.2017

2000'li yillarda küreselleşmenin ve teknolojinin etkisiyle birlikte Selfie fotoğraf kavramı, yenilenen ve sürekli gelişen akıllı telefon uygulamalarıyla birlikte kişilerin kendi videolarını çekip sosyal medya mecralarında yayınladığı Selfie belgeselleri ortaya çıkarmıştır. Bu konu apayrı bir calışmayı gerektiriyor olsa da belgeselin günümüzde değişen formunu ve içeriğini yeniden sorgulamamız açısından önemli ip uçları sunmaktadır.

> Sanal gerçekleri yaratmak için paylaşım ve sosyal toplama görsel-işitsel araçlardan oluşan yeni medya, benliğin yeniden keşfedildiği ve yeniden düzenlendiği yeni ortamdır. Sosyal medyanın kültürel normlarına göre modifiye olmasa bile kendilik yaratılır ve "medya teknolojilerindeki değişiklikler toplumsal değişimle bağlantılıdır. Eski medyanın mantığı, mantıksal sanayi kitle toplumuna tekabül ettiyse, yeni medyanın mantığı, post-endüstri toplumunun mantığıyla uyum üzerinde bireyselliğe değer teşkil eder" (Manovich, 2001:41).

Sosyal ağlar veya özel ve kamusal video kanalları kendini ifade edebilecek yerlerdir. Sanatsal ortam vasıtasıyla kendini ifade etme biçimleri öncelere dayanıyor olsa da yeni teknolojiler ve yeni medya ile birlikte günlük hayat ve kültür kendini yeniden belirlemeye başlamıştır. Bu doğrultuda kişisel ve kültürel kimliğimiz değişerek çağdaş medyanın konusunu belirliyoruz.

Buraya kadar söylenenler doğrultusunda, günümüzde gerçekliğe yönelik farklı yaklaşımlar belgeseli çeşitlendirmiş görünmekle birlikte aynı anda belgeselin bilgi yönünden güvenirliği ya da sağlamlığınının da sorgulanmasına, belgeselde estetik ve etik değerlerine yönelik kaygıların ortaya çıkmasına, kamusal ve özel alan arasındaki sınırların erimesine, belgeselin geleneksel form ve işlevleri arasındaki dengelerin bozulmasına yol açmış görünmektedir. Yine de, etik ve estetik açıdan deneysel, ticari kaygı gütmeyen sorumluluk sahibi yapımlar üreten belgeselciler hala mevcuttur.

2. İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DEKİ FİLM FESTİVALLERİ VE FİLM FESTİVALLERİNİN KURUMSAL YAPISI

Film festivalleri, belli bir süre ve belirli formata sahip olan filmlerin yarıştığı ve gösterildiği alternatif mecralardır. Film festivallerine geçmeden önce bu mecralarda gösterilen ve yarışmaya katılan kısa film tanımından ve bahsetmek yararlı olacaktır.

2.1. Film Festivali: Tanım, Amaç ve Gerekçe

Film festivallerinin belli bir tanımı olmamakla birlikte, film festivali için, birbirinden farklı odak ve yönelimlere sahip, belli kurallar dahilindeki filmlerin belirli mekanlarda sinema izleyicisine sunulması gibi genel bir tanım yapılabilir. Film festivalleri sinemanın kurumsal sanat dünyasının temelini oluşturur. Bu kurumsal meşruluk festivalleri, kültürlerin kurumsal olarak yayılmasını sağlayan yerler olarak biçinlendirir. Üretilen filmler seçilerek dünyanın birçok yerinde seçkin film festivallerinde gösterilir ve bu filmler yarışmada dereceye girip ödüller alarak sinema tarihini belirler. Uluslararası alanda düzenlenen film festivalleri dünyanın farklı kültürlerine ait filmleri bir araya getiriyor ve popüler sinemaya karşı alternatif anlatım olanaklarını sunar. Aynı zaman da film festivalleri kısa film için önemli bir mecra alanı yaratır, çünkü gösterim olanağı bulamayan kısa filmlerin bir çok festival mecrasında yayınlanmasına olanak sağlar.

Festivallerin filmlerin değerini belirlemede önemli bir role sahip olduğunu söyleyen Lale Han Öcal, bu durumu şöyle ifade eder: "Değeri onaylanan filmler, filmlerin değerini belirleyen festivallerin seçici, pazarlayıcı ve dağıtıcı kimliğini yeniden meşrulaştırır. Kıcasa filmler festivalle prestij kazandırır, festivaller de filmlere" (2013:152).

Festival filmleri, sanatsal filmleri ve alternatif filmleri içerdiği için festival dışında bu filmlere ulaşmak zordur. Film festivalleri olmasa gösterim olanağı zor bulan filmlerin uluslararası arenada gösterim şansı yok denecek kadar az olurdu.

2.2. Film Festivallerinin Kısa Bir Tarihçesi

Türkiye'de düzenlenen ilk kısa film festivali Robert Koleji'nde okuyan birkaç genç tarafından kurulan Robert Koleji Sinema Kulübü tarafından, 1967 yılında 1. Hisar Kısa Film Yarışması olarak düzenlenir.[5]

Hisar Film Yarışmasının ardından, sivil toplum kurluşları tarafından düzenlenen 1980'li yıllarda başlayan ve daha sonra uluslararası bir etkinliğe dönüşen İfsak ulusal kısa film yarışması olmuştur. Yapılan bu yarışmalarından ardından film festivalleri giderek büyümeye başlamış ve uluslararası alanda düzenlenen birçok film festivali yapılmıştır. Film festivalleri 1967 yılında sadece İstanbul'da düzenlenirken günümüzde başta İstanbul olmak üzere birçok şehirde ulusal ve uluslararası film festivalleri yapılarak kısa film alanında yapılan çalışmalar desteklenmektedir.

2.3. Kurumsal Bileşenleriyle Film Festivalleri

Festivaller, kültürel ve sanatsal bir hizmet olmakla birlikte, bir ekonomik ve de endüstriyel süreç içerirler. Bu yönüyle festivaller, sinema dünyasına yön veren, toplumsal, tarihsel ve politik koşullar içinde biçimlenen, bir dizi emek sürecini organize eden kurumlardır. Bu nedenle festivallerin, sinema endüstrisi içinde ya da başlıbaşına kurumsal açıdan incelenmesi gereklidir.

2.3.1. Ekonomik Endüstiriyel Bir Kurum Olarak Sinema

Film, kendi varlık alanını tüm diğer sanat disiplinlerinde olduğu gibi kitlelerin huzuruna çıktığında kazanabildiği için, sinemanın ekonomi ile ilişkisine bakmak gerekir. Çünkü film üretildikten sonra artık piyasa koşullarının içinde dolaşıma giren bir mal gibi işlev görür. Bu yüzden bir film ortaya çıkarmak, imgeler yaratma yeteneğinin yanı sıra, üretim sürecini planlamayı, üretilen ürünü pazarlamayı, dağıtmayı ve çeşitli yerlerde gösterme sokmayı da gerektirir. Filme kullanılacak ekipmanlar, insan potansiyeli, mekanlar ve burada yer alacak her türlü obje ve nesnelerin itinalı bir organizasyonu söz konusudur. Benzer biçimde filmi

[5] http://kisa-film.blogspot.com.tr/2007/06/ksa-film-tarihi-ve-trkiyede-ksa-film.html Erişim Tarihi: 16.11.2017

mali yönden destekleyecek sermaye sahiplerine ulaşmak ve onları ikna etmek de başka bir gereklilik olarak ortaya çıkar. Bu tür gerekliliklerden dolayı filmin teknik ve sanatsal doygunluğa ulaşmasını sağlamaya çalışan yönetmen dışında, filmin oluşabilmesi için gerekli alt yapıyı sağlamaya çalışan yapımcı kavramı da ortaya çıkar. Filmin oluşabilmesi için yapımcıya ihtiyaç vardır ve yapımcının filmin çekilebilmesi için gerekli kaynağı sağladıktan sonraki görevi de, o filmin izlenmesini sağlamaktır (Kurt, 2015: 102).

Akbulut'un belirttiği gibi endüstriyel bir kurum olan sinema, üretilen filme bir ürün olarak bakar:

> Bu süreçte ortaya çıkan ekonomik ilişkileri, sürecin işleyişini düzenleyen kuralları, bu süreçte etkin olan aktörleri, süreci düzenleyen ve denetleyen kurumsal yapıları görmemizi sağlar. Böylece, sinema olgusunu daha geniş bir bağlamda düşünmeye yöneltir. Televizyon, reklam gibi medya endüstrisinin bir bileşeni olduğu kadar, kültür ekonomisi ve endüstrisi ile yaratıcı endüstrisinin de bir bileşeni olarak değerlendirilen sinema ekonomisi, sinemayı bir ekonomik ilişkiler ağı içinde değerlendirirken; yerel, bölgesel ve küresel ölçekte dolaşıma soktuğu filmler aracılığıyla sinemanın duygu ve düşünceleri de biçimlendirebilme gücünü göz ardı etmez (Akbulut, 2013:135).

Bu bağlamda film endrüstrisinin temel bileşenleri olan yapım, dağıtım ve gösterim süreci, ekonomik ve politik süreçleri kapsayan filmin kitlelere ulaşabilmesi ve izlenebilmesini sağlarken, aynı zamanda da sinema endüstirisinin temel bileşenlerini ve değer zincirini oluşturur. Film endrüstrisinin temel bileşenlerini oluşturan bu zinciri ve bu zincirde yer alan aktörleri kısasaca açıklamak faydalı olacaktır.

Üretim: Fikrin oluştuğu, maliyet-bütçe hesaplarının yapıldığı finans aşamasıdır. Bu aşamada film yapımcısı film fikri ile birlikte film için yapım kaynağı bulur veya filmin yapım maliyetlerini kendi üstlenir. Daha sonra ikinci aşama olan pre-prodüksiyon aşamasında, oyuncular seçilir, teknik ekiple görüşmeler yapılır isimler netleşir ve iç-dış mekan seçimleri tamamlanır. Bu aşama hazırlık evresi olduğu için tüm hazırlıkların doğru bir şekilde yapılması için özen gösterilir. Bu

aşamada senarist ve yürütücü yapımcı da görev alır. Tüm bu aşamalar tamamlandıktan sonra filmin üretiminin yapılacağı prodüksiyon aşamasına geçilir. Prodüksiyon aşamasında yer alan kişileri Evrim Özkan şu şekilde sıralar: Yönetmen, senarist, oyuncu gibi yaratıcı işgücü, ışık ve ses teknisyenleri, kameramanlar gibi teknik işgücü, yürütücü yapımcı, uygulayıcı yapımcı (*line-producer*), genel koordinatör gibi yapımdan sorumlu yöneticiler, teknik ekipman ve operatör hizmeti sağlayan firmalar, oyuncuların temin edildiği *cast* ajansları, (film müzikleri ile ilgili olarak) müzisyenler, dekor, kostüm ve aksesuvar tasarımı, imalat ya da kiralama ile ilgili aktörler, fotoğraf sanatçıları, çekimlerin gerçekleştirildiği stüdyolar ve/veya gerçek mekânlar ve yeme-içme, ulaşım, güvenlik, temizlik gibi destek hizmetler (2009:89). Üretim sonrasında elde edilen ham film, post–prodüksiyon firmalarına gönderilerek montajı, seslendirme ve diğer teknik düzenlemelerle birlikte çoğaltılarak bir dağıtıcı aracılığıyla gösterim için dağıtıma çıkar. Bu üretim zinciri sonun da ortaya bir ürün çıkar ve bu ürün ekiplere bağlı olarak değişkenlik gösterir bu bağlamda ortaya çıkan her ürün bir birinden farklı olarak üretilir.

Dağıtım: Bir filmin dağıtım aşaması çok önemli bir aşamadır. Çünkü dağıtımı yapılmayan film gösterilemez ve izleyicisi ile bulaşamaz. Dağıtım, yerli, uluslararası ve küresel firmaların varlığını gerektirir. Dağıtım firmalarının görevleri genellikle, filmin afişinin tasarlanması, tanıtım, depolama, ve taşıma gibi gösterim öncesi işlemlerin yanı sıra, filmin hangi salonlarda ne kadar süreyle oynayacağının fizibilitesini yapmak ve sinema işletmecisi ile bu süreçlere karar vermektir (Akbulut, 2013: 139)

Gösterim: Dağıtım aşamasının ardından sinema filmlerinin sinema salonların da gösterime girebilmesi ardından DVD- VCD formatında üretilip satışa sunulmasıdır.

Fikrin oluşmasından izleyici ile buluşmasına kadar, değer zincirini oluşturan bu halkaların her biri, kültürel ve ekonomik anlamda ilişkiler ve buna bağlı istihdam koşulları üretir. Bu zincirin halkalarını ise sinema endüstrisinin üretim koşulları dikkate alındığında, prodüksiyonun türüne göre farklı aşamalarda sürece dahil olan

aktörler, doğrudan ya da dolaylı olarak uyarılan sektörler oluşturmaktadır (Özkan, 2010:8).

Film endüstrisini yapım, dağıtım ve gösterim olarak üç parçaya ayıran Roy Armes, bu parçalar arasındaki eşitsizliğe değinir:

> "Yapımcı risk sermayesini artırabilmek için dağıtım garantisine gerek duyar ve bu yüzden film haklarını dağıtımcıya devretmek zorunda kalır. Fakat dağıtımcı bu hakları gösterimciye vermek zorunda kalmaz, çünkü gösterimci sadece kısa dönemli kiralayacağı değişik filmlerin düzenli olarak gelmesine ihtiyaç duyar. Bu yüzden film endüstrisinde güç finansal bir organizasyon olarak dünyanın herhangi bir yerinde konuşlanabilen dağıtımcı şirketin elindedir" (Armes, 2011: 137).

Günümüzde ise bu dağıtım şirketinin bir numaralı gücü kültürel emperyalizm diye bilinen ABD çıkışlı kültürel yayılımdır. Yeni uluslararası kültürel işgücü kapsamında kapitalist üretim sistemlerinin ve holdingleşmenin uluslararası alanda genişleyişi ve simgelerin kültürler arasında son derece düzensiz ve dağınık dolaşımını yönetmek amaçlı girişimler olarak, dağıtım olgusunda 'Mülkiyet'in her geçen gün daha az sayıda ancak gittikçe büyüyen şirketler arasında paylaşıldığına vurgu yapan Miller ve arkadaşları (2012) konuyu Hollywood örneğiyle açıklığa kavuşturmayı denerler. Çünkü onlara göre Hollywood'un kültürel ürünleri zaman, mekan ve halk içinde hareket etmekte ve taşınmaktadır. Hollywood; pazardaki rekabetin nötral/tarafsız olduğu bir mekanizmaya karşılık geldiğinden, bu endüstri, üreten insanların en etkin şekilde yaşamasını ve üretmesini güvence altına alma pahasına, malzemelerin değiş tokuşunu sağlar ve bu durumdan de memnundur:

> Hollywood'un neo klasik vizyonu şunu ifade eder; pazardaki rekabetin nötral/tarafsız olduğu varsayılan mekanizması, üreten insanların en etkin bir şekilde yaşamasını ve üretmesini güvence altına alma pahasına, malzemelerin değiş tokuşunu sağlar, bunların müşterileri de memnundur. Bu model günümüzde nadiren insanların yedikleri ve içtikleri pazarlardaki yaşamı betimleyebilmekte olmasına rağmen, tarihsel dökümünde ise, bunun hiçbir değeri yoktur (Miller vd. 2012:216).

Görülmektedir ki Hollywood sahte gösteri toplumunun sinema aracılığıyla yeniden üretimidir. "Bu stüdyolarda üretilen filmler aracılığıyla tıpkı öbür gösteri toplumu ürünleriyle yapılmak istenildiği gibi kendi kurallarına itaat edilen dünyanın

büyük bir kopyası yaratılır" (Kılınç, 2015: 6). Tıpkı Marx'a adapte edecek olursak Hollywood, hareketsiz, izole, bizim dışımızda ve kontrolümüzün dışındaki 'şeylerin' görünüşünü üstlenmekte ve insanlar arasındaki kesin bir toplumsal ilişkinin gözlerimizde şeyler arasındaki bir ilişkinin fantastik biçimini üstlenmektedir. Oysa Stüdyo sisteminin ortaya çıkışıyla, Birinci Dünya Savaşı sıralarında en yüksek noktasına ulaşan Hollywood, Birleşik Devletler pazarını yapım, dağıtım ve gösterim mekanizmaları bağlamında tek çatı altında birleştiren büyük bir merkez haline gelmiş ve yabancıları engellemede devletle iş birliği yapmışlardır" (Armes,2011:136).Roy Armes Hollywood'un öncelikle Amerikan iç pazarı dikkate alınsa da umumi seyirci kitlesini çekebilecek şekilde hesaplanan bir ürünü sunmaya devam ettiğini, teknolojik gelişme ve değişen pazar koşullarının ABD'de yeni bir ürüne, sesli sinemaya yol açtıktan sonra bile, Amerikan şirketlerinin dünya dağıtım ağı üzerindeki egemenliklerini korumalarını sağladığına dikkat çeker (Armes, 2011: 139).

Hollywood sineması ve kullandığı anlatım tekniği, geleneksel değerlerin geçerliğini ve kalıcılığını güçlendirmek ve egemen ideolojiyi sabitlemek ve bu yolla belli bir toplumsal ideoloji oluşturmak olduğu iddia edilebilir. Michael Ryann ve Douglas Kellner söz konusu ideolojik değerleri şu şekilde kristalize eder:

> Bu kurum ve değerler arasında (merkezinde kişisel yeterlilik ve hükümete karşı güvensizlik olmak üzere) bireycilik, (rekabet, dikey hareketlilik ve en iyinin ayakta kalması değerleri ile) kapitalizm, (erkeklerin imtiyazlı kılınması ve kadınların ikinci sınıf toplumsal rollerde konumlandırılması ile) babaerkil anlayış, (toplumsal iktidarın eşitsizce pay edilmesi ile) ırkçılık vb. sayılabilir…Filmler, herhangi bir durumu yansıtmaktan çok, o durumun tasarlanan belli bir biçimini oluşturmak üzere seçilmiş ve birleştirilmiş temsili öğeler yoluyla birtakım tezler ileri sürer, bunu yaparken, seyirciye belli bir konumu ya da bakış açısını telkin ederler…Tematik görenekler -eril kahramanlık serüvenleri, romantizm arayışı, kadın melodramı, kurtarıcı şiddet öyküleri, ırkçılığa ve suça ilişkin klişeler vb.- gerçekliği toplumsal değer ve kuramlarla bağlantılandırarak bunların değişmez bir dünyanın doğal ve apaçık göstergeleri olarak algılanmasını sağlar (Ryann, Kellner, 1990: 17-18).

Bu açıdan dağıtım olgusu, sinemanın evrenselleşmesinde, filmin üretildiği ülke sınırlarının ötesindeki kitlelere ulaştırılmasında en önemli ekonomik faktörlerden birisidir. Dolayısıyla sinema kapitalist bir sistem ağı içerisinde vücut bulur. Kapitalist sistem bilinegeldiği üzere pazar ekonomisi üzerine temellenir.

Armes bu noktada en yeni ve prestijli filmlerin modern, klimalı sinema salonlarında, yüksek bilet fiyatlarıyla gösterilerilmesiyle izleyiciyi Avrupalı göçmenler ve batılılaşmış seçkinlerle sınırlandıran pazarlama stratejisinin sorunlarına da dikkat çekerken, sinemanın seçkinleri halk kitlelerinden ayırmaya hizmet eden, ithal şaraplar ve peynirlerden, uçak postasıyla gelen gazete ve video kasetlere kadar uzanan diğer kültürel etkenlerin de bir parçası olduğunu belirtir (Armes, 2011: 145). Bu gerçeklerden hareketle denilebilir ki Amerika dışı gelişmekte olan ya da Üçüncü Dünya ülkelerindeki sinemanın söz konusu dağıtım ağında kendine yer bulabilmesi, kendi gücünü kanıtlayabilmesi, serbest piyasa ekonomisi odaklı Amerikan sisteminin tersine ancak devlet politikalarıyla mümkün gözükmektedir.

2.3.2. Ekonomi Politik Yaklaşım

Sinemanın ekonomi politiğine geçmeden önce, eleştirel ekonomi politik yaklaşımın iletişim çalışmalarına uygulanmasına ve gelişimine bakmak gerekmektedir. Ekonomi- politik, ticari kapitalizmin gelişim döneminde ve Aydınlanma Çağında ortaya çıkmıştır (Yaylagül, 2009: 151). Ancak 19. Yüzyılda özellikle Adam Smith, David Ricardo, John Stuart Mill ve diğer iktisatçıların çalışmaları ekonomi politik olarak görülmüştür. Vincent Mosco'ya göre, klasik ekonomi politik yaklaşım kapitalizmin gelişimini desteklemek, onu açıklamak ve meşrulaştırmak için uğraşmıştır (Mosco,1996: 11). Klasik ekonomi politikçiler, toplumsal ve tarihsel değişimleri ele alırken kapitalist devrimi anlamaya ve açıklamaya açlışmışlardır. Eleştirel ekonomi politikçiler ise Marx başta olmak üzere, toplumsal ve tarihsel değişimleri kapitalizmin dinamik güçleri ve kendini yeniden üretebilmesi noktasından ele almışlardır (Mosco, 1996:30-31).

Toplumun gelişmesindeki başat unsurun üretim araçları ve üretim ilişkisi olduğunu öne süren ekonomi-politik görüş, üretim araçlarının incelenmesinin yanı sıra bu üretim araçlarının sahiplik yapılarının da incelenmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Ekonomi-politik, toplum içindeki sınıfların üretim safhasındaki rollerini ve sahiplik yapılarını incelerken, aynı zamanda bu rollerin toplumsal yapıyı nasıl şekillendirdiğini de açıklamaktadır. Ekonomik alt yapıya sahip sınıflar, üretim

araçlarını kontrol ederek toplumsal gerçekliği de kontrol etmektedir (Nikitin, 2006: 21). Üretim güçleri ve üretim ilişkileri, üretim tarzını meydana getirerek toplumsal yapıyı şekillendirmektedir.

Sermaye, serbest dolaşıma sahip bir üretim faktörü haline gelmiştir. Birçok ülkede yaşanan ekonomik olumsuzluklar, başka bir ülkenin de ekonomisini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durumun sonunda ise büyük şirketler, ülkelerin refah düzeyleri, siyasi yapıları, toplusal ve kültürel yapıları vb. konuların yönlendirilmesinde etkili olabilmektedirler (Soros, 2004: 159). Böylece ekonomik üretim araçlarına ve artı değere sahip olan kurumlar, kendi varlıklarını ve eylemlerini meştulaştıracak biçimde toplumun ya da yönetilenlerin düşünme biçimlerini de belirleyebilmektedir.

Russell, kurumların ve özellikle de ekonomik unsurların, insanların tutumlarını oluşturmakta büyük etkileri olduğunun altını çizmektedir (1996:17). Ekonomik yapı, topum içindeki kurumları şekillendirmektedir. Bu kurumlar ise, eğitim, medya, sinema ve diğer kültürel araçları kullanarak bireyleri etkilenmekte veya onlara yön vermektedir.

Ekonomik kurumların belirleyiciği, ekonominin belirleyiciğiliğine vurgu yapsa da, eleştirel ekonomi politik yaklaşım, İrvan'a göre ekonomi biliminden ayrışmaktadır.

> Eleştirel ekonomi politik anaakım ekonomi biliminden dört bakımdan farklılık gösterir. İlki, bütüncüldür (holistic). İkincisi, tarihseldir. Üçücüsü, merkezci olarak kapitalist teşebbüs ile devlet müdahalesi (public intervention) arasındaki dengeyle ilgilenir. Sonuncusu belki de hepsinden önemlisi, adalet, eşitlik ve kamu yararı gibi temen ahlaki sorunlarla ilgilenebilmek için verimlilik (efficiency) gibi teknik konuların ötesine gider (İrvan, 2002:65).

Ekonomi politik yaklaşım, her düzeyde konuyu bütüncül olarak ele alır ve tek tek parçalar üzerinde analizler yapmaz; bireyler üzerine odaklanmak yerine, iktidar ve toplumsal ilişkiler üzerinden konuyu ele alır. Peter Golding ve Graham

Murdock da eleştirel ekonomi politiğin, tarihsel olmanın yanında bütüncül bir bakış taşıdığını da belirtmektedir: "Anlam üretimi ve tüketimi, toplumsal ilişkilerdeki yapılanmış bakışımsızlıklar tarafından nasıl her düzeyde şekillendirildiğini ortaya koymakla ilgilenir" (Golding ve Murdock, 1991:66,67). Politik olanla ekonomik olan ve toplumsal ve kültürel alan arasındaki bağlantıları ortaya koymakla da ilgilenir.

Levet Yaylagül'e göre ekonomi politik yaklaşım "tarihseldir, çünkü üretim ve değişim ilişkileri, ülkelere ve tarihsel dönemlere göre farklılaşır. Sınıfsaldır, çünkü üretim ve bölüşüm, tarihsel olarak, incelenenn dönemin üretim ve güç ilişkilerine dayanır" (2010:139). Eleştirel ekonomi politik, ekonominin oluşumların ve yönetim sistemlerinin "ağır ağır gelişen ritimleri"yle nasıl ilişkilendirilebileceği de ilgilendir. Bu süreç tarihsel bir yol izler ve bu anlamda bu yaklaşım, tarihsel bir boyut kazanmaktadır.

Ekonomi politik yaklaşım, toplumsal gündelik yaşamlarımızın üretilip, yeniden üretilmesinden iktisadi belirleminin hatlarını çizmeye çalışır ve üretim tarzlarının, sosyal ilişkileri belirlemede ne denli rol oynadığını çözümlemeye çalışmaktadır. Marx'a göre "yaşamı belirleyen bilinç değil, tersine bilinci belirleyen yaşamdır (Marx ve Engels 2010:46). Ekonomi politikçiler üst yapıyı oluşturan siyaset, medya, kültür, din, aile, sanat ve bilim gibi öğeleri, iktisadi üretimin sosyal ilişkileri, bireylerin bedenlerinin üretim ve yeniden üretimlerinin bir parçası olarak görmektedirler. Bu açıklamadan yola çıkarak toplumsal ilişkiler bütünü içerisinde, egemen üretim tarzını, bireylerin fiziksel ve bilişsel temellerinin üretilip, yeniden üretilirken medya ve kültür endüstrilerinden faydalanmaktadır.

Wasko'ya göre, ekonomi politik yaklaşım pazarın yapısı ve işleyişine dikkati yönlendirmenin yanı sıra konuyu daha geniş bir şekilde, medya endüstrilerinin bir parçası olarak daha geniş sosyal bağlamda ele almaktadır (2005:10). Bu saptama, ekonomi-politiğin, tarihsel ve potlitik bağlama vurgusunu da gerekçelendirir. Nitekim Mosko da, eleştirel ekonomi politiğin dört temel niteliğinden söz ederken, tarihsel ve politik/ ideolojik bağlamın altını çizer:

> Toplumsal değişim ve tarih ilişkisi içinde kapitalizmin dinamiklerini göstererek onu açığa çıkarmak, Toplumsal ilişkiler, kurumlar ve ürünler arasındaki belirlenimi ortaya çıkararak bütüncül bir yaklaşım sunmak, sadece ekonomik sistemin analizi değil, bu ekonomik sistemden kaynaklanan moral sorunlar ve siyaset sorunları tartışmasını da içermek, praxis: ekonomi politikçi çalışmasını güncel toplumsal değişim ve pratiğe yönlendirir (Wasko, 1999:222-223)

Bu tarihsel süreçlerin başında medyanın gelişim süreci gelmektedir. Golding ve Murdock, medya endüstrilerinin, simgesel formların aktarılmasında ve çağdaş kültürün çözümlenmesinde önemli rol oynadığını belirtmektedir. Diğer önemli tarihsel süreç ise özelleştirme politikaları ile birliktekültürel üretimde büyüyen şirketlerin kültürel alanda söz sahibi olup, kültürel alana müdahalesinin artmasıdır. 19980'lerden itibaren özelleştirmeyle birlikte kamu yayıncılığının yıpranmaya başlaması ve iletişim etkinliğinin giderek metalaşması, eleştirel ekonomi politiğin ilgisini devlet ve hükümet müdahalesinin değişen rolüne çevirmesine neden olmuştur (Golding ve Murdock, 1997: 71-74).

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız ekonomi politik yaklaşım, sinemanın ekonomi politiği içinde geçerlidir. Bu kavrayışta filmler, kapitalist endüstri içinde üretilen ve dağıtılan metalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toby Miller, ülkelerin sinemaya ilişkin politikaları üzerine düşünüldüğünde yapım, dağıtım ve gösterimi planlayan bir kurumlar ve pratikler ağına göndermede bulunduğunu ifade etmektedir (2000:37). Bu ağ, teknik eğitim, vergi kesintileri, telif hakları, Avrupa Birliği ve diğer dünya örgütleri programları, medya eğitimi, ortak yapım mevzuatı, arşivleme ve denetleme gibi konuları içerir. Bu pratikler, söylemler ve kurumlar aracılığıyla planlanmakta ve uygulanmaktadır (Hıdıroğlu, 2010:34).

Üretim/ yapım, dağıtım, ve gösterim, sinema endüstrisinin temel bileşenlerini oluşturmaktadır. Eleştirel ekonomi politik yaklaşım, kaynakların üretim, tüketim ve dağıtımını karşılıklı olarak kuran iktidar-güç ilişkileri analizi ile ilgilenmekte; pazar yapısı ve işleyişini, ekonomi politikaların yanı sıra daha geniş bir bakışla medya endüstirileri ve sosyal bağlamda ele almaktadır. Bir başka değişle sinema endüstrisinin temel bileşenleri olan, filmlerin üretimi, dağıtımı ve gösterimi, mevcut toplumsal, tarihsel ve politik bağlamdan ayrı düşünülemez.

Bir medya kuruluşunun bünyesinde sadece bir yayın aracı bulunmamakta, televizyon, radyo, gazete, dergi, kitap, sinema vb. birden fazla alanda yatırımları bulunmaktadır. Medya, sürekli değişen ve gelişen bir alandır. Sinema ise, hem kültür endüstrisi hem de medya sektörünün bileşenlerinden biri olarak, belirli bir endüstriyel ve ekonomik işleyişe sahiptir. Sinema ekonomisi, sinemayı yalnızca filmsel bir metin değil, ekonomik ve politik bir olgu olarak görür ve onu değerlendirme yöntemlerini de ekonomiden ve politikadan alır.

> Sinema ekonomisi ve işletmeciliği filme; fikir aşamasından izleyiclere çeşitli ortamlarda sunulduğu ana kadar bir ürün olarak bakar. Bu süreçte ortaya çıkan ekonomik ilişkileri, sürecin işleyişini düzenleyen kuralları, bu süreçte etkin olan aktörleri, süreci düzenleyen ve denetleyen kurumsal yapıları görmemizi sağlar. Böylece, sinema daha geniş bir bağlamda düşünmeye yöneltir. Televiyon, reklam gibi medya endüstrisinin bir bileşeni olduğu kadar, kültür ekonomisi ve endüstrisi ile yaratıcı endüstrinin de bir bileşeni olarak değerlendirilen sinema ekonomisi, sinemayı bir ekonomik ilişkiler ağı içinde değerlendirirken; yerel, bölgesel ve küresel ölçekte dolaşıma soktuğu filmler aracılığıyla sinemanın duygu ve düşünleri de biçimlendirebilme gücünü göz ardı etmez (Akbulut, 2013:135).

Evrim Özkan da film endrüstrisinin "kültür ekonomisinin alanlarından biri olmakla birikte, kültürel üretim, kitlesel çoğaltma ve dağıtım çarklarından geçerek kitesel pazarlar yarattığını belirtir. Yazara göre bu pazarlar ise sadece ekonomik bakımdan değil, sembolik anlamlandırma rejilmlerinin temellerini de oluşturmak bakımından önemlidir (Özkan, 2010).

Film endrüstirinde fikrin oluşmasından izleyiciye sunulmasına kadar geçen süreç, kültürel ve ekonomik değerlerin ortaya konulduğu bir zincir olarak tarif edilmektedir. Bu zincirin halkalarını ise, sürece dahil olan aktörler ve doğrudan ya da dolaylı olan sektörler oluşturmaktadır. Sinema endrüstrisinin yukarıdaki bölümlerde detaylı olarak açıkladığımız değerler zincirini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

1. Fikrin oluşumu
2. Finans
3. Pre-prodüksiyon (üretim öncesi)
4. Prodüksiyon (üretim)

5. Post-prodüksiyon (üretim-sonrası)
6. Dağıtım
7. Gösterim.

Bu değer zincirini sinema endrüstrisinin ilişkisellik ağı üzerinden oluşturan Y. Kürşat Saygılı ise bu değer zincirini aşağıdaki şema üzerinden açıklamaktadır (2017:18):

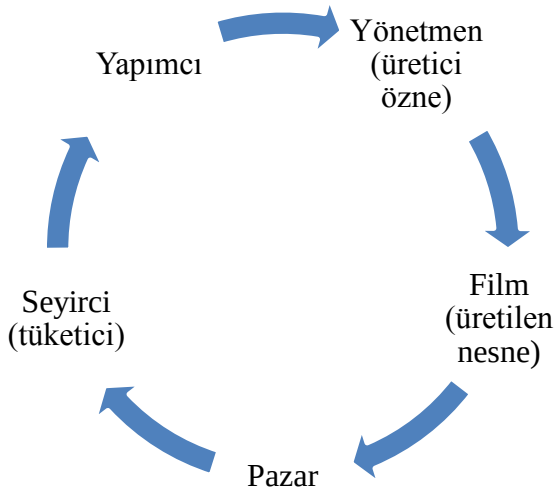

Şekil 2.1 : Sinema Endrüstrisinin İlişkisellik Ağı.

Şema 2.1'de görüldüğü üzere bu ilişkisellik ağında, yapımcı parayı ortaya koyan kişi ya da kurumdur. Yapımcı belirli bir kar elde etmek için yönetmeni ve filmin üreticilerini pazarın koşullarına ve dolayısıyla seyircinin yani tüketicinin isteklerine göre hareket etmesi için tayin eder. Yönetmen bu ilişki ağını bildiğinden pazarı ve seyirciyi hesap ederek üretimini gerçekleştirir. Böylece, bu ilişkisellik ağı birbirini tamamlayan ve destekleyen bir zincir şekline dönüşür. Filmin üretilmesi, pazara sürülmesi ve seyirciye satılması süreçleri aslında bir filmin kapitalist bir meta olduğunun en belirgin göstergeleri arasında sayılabilmektedir.

Zincirin her bir aşaması, diğer halkalarla ilişkilidir. Ekonomi-politik yaklaşıma göre filmlerin üretiminin, tüketimi de belirlediği, üstelik belirli tüketim

biçimlerini belirlediğini söyleyebiliriz. Değer üretim zinciri, yukarıda da belirtildiği gibi, ideolojik olarak da belirlenmiştir. Bir başka deyişle sinema alanındaki değer zincirinin kuruluşu, hangi filmlerin, nerede, nasıl hangi süreyle pazara çıkacağı ve hatta seyirciler tarafından nasıl algılanacağı ideolojik olarak kurulmuştur. Yani ekonomi-politik yaklaşım, üretim, dağıtım ve gösterimin de bir ideolojisi olduğunu ve bunun filmleri değerlendirme biçimlerimizi de etkilediğini vurgular. Tam da bu nedenle film endüstrilerindeki iktidarın dağılımının farkına varıp, bunu eleştirmek, süreçteki emek sorunlarına dikkat göstermek ve ticari filmlere alternatif üretmeye yönelik çabalar oluşturmak, satükoyu benimsemek yerine buna direnmek gibi seçenekler, ekonomi-politik yaklaşımın, film endüstrisini bir mücadele alanı olarak gördüğünü kanıtlar.

Filmlerin, alınıp satılabilen bir meta olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, bu alanda temel dinamiklerin izleyici beğenileri, reklam, pazarın büyüklüğü, ülkenin ve dünyanın ekonomik durumu, küreselleşme ve küresel politikalar, benimsenen ekonomik model, siyasal-yönetsel yapı, teknik- teknolojik koşullar ve varolan gündem olduğu söylenebilir. Bu dinamikler, büyük ölçüde anaakım filmler ekseninde daha etkindir (Akbulut, 2013:147).

Film festivalleri de ekonomi-politik yaklaşım çerçevesinde film endüstrisinin bileşenlerinden biridir. Festivaller, sinemadaki değer zincirinin, daha çok gösterim ayağında etkilidirler. Üretilen bir filmin seyirciyle buluşmasında, bir başka deyişle pazara sunulmasında festivallerin işlevsel bir rolü vardır. Hollywood gibi büyük sinema endüstrisinde filmler, henüz üretilirken, kimler tarafından, nerelere, ne zaman dağıtılacağı, nerelerde gösterime gireceği belirlenir. Oysa büyük şirketlerin aktör olmadığı daha küçük, bağımsız ürünleri "sanat" filmleri, belgeseller için pazara çıkmada festivaller etkin bir rol oynar. Festivaller, kendilerine başvuran çok sayıda filmi seyirciyle buluştururken belirli bir eleme sürecinden geçirir. Seçme, eleme ve değerlendirme süreci, bu iş için görevlendirilmiş bir seçici kurul/ jüri aracılığı ile gerçekleştirilir. Öyleyse film seçim sürecinde etkin bir aktör olan festivallerin kurumsal yapısı, işlevleri, rolleri, film endüstrisindeki konumları, seçici kurulların kuruluş biçimleri, çalışma yaklaşımları, film seçimlerini belirleyen dinamikleri

ekonomi-politik yaklaşımın temel sorularıdır ve bu tez de bu sorulara yanıt aramaya çalışmaktadır.

2.3.3. Film Festivallerininin Kurumsal ve Endüstriyel Yapısı

Sinemanın da içinde bulunduğu medya ortamında kapitalizm, doruk noktasına ulaşmış durumdadır. Film festivalleri 1980'lerden itibaren çoğalmaya, çeşitlenmeye ve küresel bir ağ oluşturmaya başlamışlardır. Yurtdışında yaplan film festivalleri sinema tarihine geçecek filmleri belirleyen temel kurumsal yapılardan biri olmaya başlamıştır.

Ulusal sinemalara ait festival filmleri Lale Han Öcal'a göre, kültürel meşruluklarını Batılı uluslararası film festivallerinde elde ederler ve bu festivaller küresel festival ağını oluştururlar.

> Uluslararası film festivalleri bulundukları kent ve ülkeler için ayrıcalıklı kültürel, ekonomik değer ve kazanım oluşturur ancak küresel bir ağın da parçasıdırlar. Küresel festival ağının ana merkezlerini büyük uluslararası film festivalleri oluşturur. En prestijli ve dünyaca ünlü büyük film festivalleri Avrupa'dadır. Cannes, Berlin ve Venedik gibi büyük festivaller festival ağının en önemli modülleridir. Bu festivaller aynı zamanda dünya sinemalarının görünür kılınmalarına giden yolda en önemli geçitlerdir. Bu geçitler dünya sinemasının kültürel meşruluğunu temin eder. Büyük uluslararası film festivallerinde görünür hale gelen filmler festival çevresinde tanınırlar ve festivallerde dolaşım imkânı elde ederler. (Öcal, 2013:4))

Julian Stringer *Global Cities and the International Film Festival Economy* (Küresel Kentler ve Uluslararası Film Festivali Ekonomisi) makalesinde ise film festivallerinin aracı bir uzam olduğunu söyleyerek kültürel matris işlevi gördüğünden bahseder.

> Video ve dijital teknolojilerinin gelişmesi ve teknolojilere ait pazarın ucuzlaşarak yaygınlaşmasıyla 1980'lerden itibaren artan bireysel seyir pratiği sinema salonlarının sayısını azaltmıştır. Film festivallerinin seyir pratiğini hem sinema salonlarında sürdürmeyi sağlayan hem dünya sinemalarına yer açan oluşumları festivalleri, alternatif filmlerin yegâne sergilenme olanağını elinde tutan kilit merkezler haline getirmektedir. Küresel devridaime

> giren filmlerle coğrafi, etnik, ulusal ve kültürel imge ve imgelemlerin küresel dolaşımı, film estetiğine atılan çentikler ve sinema tarihine geçişin habercisi olarak görülmelidir. Seçkisi ve dağıtımıyla sinema tarihine geçen filmler, festival ekonomi ve politiğine bağlıdır. Film festivalleri, izleyici arayan farklı filmlerin, farklı filmleri arayan izleyicilerle buluştuğu; pazar arayışındaki dünyanın farklı sinemalarının, farklı dünya sinemalarını arayan dağıtımcılarla karşılaştığı aracı bir uzamdır. Bu müzakere alanının aracısı festivaller "kültürler-arası-bakış ilişkilerinin kurulduğu ve korunduğu kültürel matris işlevi görür (Stringer, 2001:134)

Bu bağlamda gösterim, tüketim, dağıtım aşamalarıyla devreye giren film festivalleri, seçtikleri filmler üzerinde himaye kurmaya çalışarak kültürler arası bakışı belirlemektedir. Film festivallerinin giderek çoğaldığı ve üretilen filmlerin genellikle festival merkezli olması üretilen filmlerin içeriği etkilemektedir.

Dünyayı etkisi altına alan ticarileşme ve tekelleşme süreci, Türkiye'de de hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Günümüz Türkiye'sinin medya ortamı düşünüldüğünde birkaç ulusal ve uluslararası holdingin öne çıktığı görülür. Uzun bir süre devlet tekelinin varlığını sürdürdüğü medya ortamı artık küresel medya devlerinin de eklemlenmesiyle medya patronlarının tekeline girmiştir. Bu durum, medya içeriklerini olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Güçlü ve zenginlerin ele geçirdiği her tür medya ortamı artık toplumun diğer kesimlerinin de temsil edildiği ortam olmaktan çıkarak egemen ideolojiyi pekiştiren yapıya dönüşmüştür.

2.4. Türkiyedeki Film Endüstrisinin Gelişimi

Bir sanat dalı olan sinema aynı zamanda bir endüstri olarak yapım, dağıtım ve gösterim süreçlerinin tümünü oluşturur. Bu süreçler bir birine bağlıdır ve sinemanın bir endüstri olarak ilerleyebilmesi için yapım süreçlerinin başarılı bir şekilde tamamlanarak dağıtım süreçlerinin devreye girmesi ve sonra gösterilebilmesi gerekmektedir. Tüm bu sürecin işleyebilmesi için en önemli kaynak ise finansal kaynaklardır. Bu bağlamda birçok ülkede dağıtım kanallarından elde edilen gelir sektörün gelişebilmesi için tekrar sinemaya yatırılırken Türkiye'de durum biraz daha faklıdır. Türk sineması yapım sürecinde finansal kaynaklar açısından sıkıntı yaşamaktadır, yapım desteklerinin kısıtlı olması sebebiyle yıllık film üretimi ile diğer ülkelerin gerisinde kalmaktadır. Örneğin; 2008 yılında İspanya'da 173, İsviçre'de 68,

Belçika'da 64, Arjantin'de 85, Hong Kong'da 53 filmin yapımı tamamlanırken Türkiye'de bu sayının 51 olduğu bilinmektedir (Arslan, 2011:19).

Resmi kurumlar aracılığıyla belge film üretiminden konulu ve düzenli film üretimine geçilmesi sinemanın ilk dönemlerini kapsar. İkinci dönemde ise sinema işletmeciliğinden yapımcılığa geçilerek sektörel oluşum süreci başlarken, üçüncü dönem de üretilen film sayılarının fazla olması yapımcıları bölge işletmeciliğine yöneltmiştir. Son dönemde ise bölge işletmeciliği üretim tarzı değişerek video işletmeciliğine geçilmiştir. Böylelikle 1990'lı yıllarda dönemin ekonomik ve siyasal şartları altında kendi iç dinamikleri ve iktisadi tarihine bağlı olarak birbirinden farklı üretim tarzları doğmuştur.

Türkiye'de sinema faaliyetlerinin ilk yılları yukarıda bahsettiğimiz yapım, dağıtım ve gösterim zincirinden dağıtım ve gösterim ile başlamıştır. İlk yapım faaliyeti olarak *Ayastefanos'taki Rus Abidesinin Yıkılışı*'ndan bir yıl sonra, 1915'te, günümüzdeki Ordu Foto - Film Merkezi'nin başlangıç noktası kabul edilen Merkez Ordu Sinema Dairesi (MOSD) kurulmuştur" (Aytekin,2017:69) Merkez Ordu Sinema Daire Başkanlığı tarafından birçok film yapım faaliyetleri yürütülmüştür. Özetlersek bu dönemde yani sinemanın ilk yıllarında yapım faaliyetleri "daha çok resmi veya yarı resmi kurumlarca yürütülmüştür" (Scognamillo, 1998: 97).

Ancak 1922 yılında Seden Kardeşler tarafından ilk özel yapımevi olan Kemal Film'in kurulmasıyla resmi veya yarı resmi kurumların sinema yapım faaliyetlerinde etkileri azalmaya başlamıştır. Kemal Film'in kurulmasıyla birlikte ise bu ilk dönemin son belgesel filmi olan Zafer Yolları gerçekleştirilmiştir. Adalı'ya göre; 1923 ve 1933 yılları Türk belgeselciği açısından verimsiz bir dönem olmuştur. 1923'te Kemal Film yapım faaliyetlerini sonlandırdıktan sonra yapım şirketi olarak faaliyet gösterecek olan İpek Film kurularak film üretimi yapımıştır (1986:100-101). Bu dönemden sonra çok sayıda yapımevi açılmış ve yapım dahil dağıtım ve gösterim alanlarında özel kurumlar destek sağlamıştır ve çok sayıda Türk filmi gösterime sokulmuştur. Buradan hareketle diyebiliriz ki 1934'ten sonra sinema için verimli sayılabilecek bir yıl olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı, Eylem Arslan'ın da belirttiği gibi bazı filmleri olumsuz etkilerken bazı filmlerin ise seyrici tarafından ilgi görmesi film üretimi, dağıtımı ve gösterimi süreçlerini ekonomik olarak arttırmıştır. Bu dönemde yine yatırımcılar artarak sinema sektörünün büyümesine katkı sağlamışlardır. Kemal Film, İpek Film, Lale Film gibi ilk dönem yapımevlerinin geri dönmesiyle birlikte Türk sineması yabancı filmlerin gişe gelirlerinden ziyade kendi kendini finanse eden bir yapıyla var olmaya çalışmıştır (Arslan, 2011:20-21). Belgesel film üretimi açısından bakıldığında ise belgesel film üretimin fazla olduğu bir dönem olmuştur. 1950'li yıllar birçok yazar tarafından Türkiye'de sinemanın aktif olarak var olduğu "sinemacılar dönemi" olarak adlandırılır.

Anadoludaki birçok bölge işletmecilerinin aktif olarak var olduğu 1960'lı yılları Serpil Kırel, *Yeşilçam Öykü Sineması* adlı kitabında, seyircinin isteklerini ilk elden takip eden bölge işletmecilerinin filmlere parasal kaynak oluşturması ile birlikte seyircilerin üretimde neredeyse doğrudan söz sahibi olduğunu ve bu bağlamda üretim ilişkilerinin değiştiğini açıklar;

> İşletmeciler, iş yapacak film tasarıları için önceden yapımcıya avans vermeye başlarlar. Alıcılar çoğalıp film sayısı arttıkça negatif-pozitif film ithalatçılarının teşvikiyle de piyasada fazla bono dönmesiyle sistem bozulur. Film sayısı arttıkça tefecilik artar. Tefecilik arttıkça film sayısı yükselir ve bir kısırdöngü yaşanır (Kırel, 2005:188).

Bu bağlamda her ne kadar film üretiminin çoğalması, üretim ilişkilerinde bir takım sorunlar ortaya çıkarsa da film üretiminin artmasına paralel olarak bu dönemde sinema salonlarının artması televizyonun ve videonun bilinmediği bir dönemde sinema altın bir çağ yaşatmış ancak 1967 yılında renkli filme geçilmesi yapım maliyetlerini arttırmış ve 1968 yılında yayına başlayan televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte "Türkiye'de sinema artık "en ucuz eğlence aracı" olmaktan çıkmıştır. Böylece yapımcıların "izleyici ne yaparsak kabul eder" dediği "Altın Çağ" sona ererek yeni bir döneme girilmiştir" (Arslan, 2011:21).

1950'li yıllarda kurulan bölge işletmeciliği, yerli film üretiminde önemli bir finans kaynağı olarak 1960'ların ortalarında üretim tarzına neredeyse tamamen

hakim konumunda olmuştur. Türk sinemasında kendine özgü bir üretim tarzı olan bölge işletmeciliğine dayanan üretim şekini Hakan Erkılıç şu şekilde açıklar:

> Bölge işletmecileri, her yıl İstanbul'a yapımcıya, kendi bölgesinde ne tür filmlerin beğenildiğine dair bilgiler vererek, bir sonraki dönemin çekilecek filmlerinin sayısı ve niteliğinin saptanmasında en büyük rolü oynar ve filmlerin gerçekleşmesi için yapımcılara avans verirler. İlerleyen süreçte, işletmeciler yapımcılar ve sinema sektörü üzerinde hegemonyalarını kurarak, oyuncu, tür, konu gibi temel öğeleri belirlemeye başlarlar. Bölge işletmecileri aynı zamanda seyirci tepkilerini, beklentilerini birinci elden yapımcıya ulaştırarak bu beklentiler üzerinden yapılan filmleri tecimsel olarak garanti altına almış olurlar. Amerikan stüdyo sisteminin Türkiye'ye özgü farklı bir adaptasyonu olarak değerlendirebileceğimiz bu sistemin en büyük olumsuzluğu farklı bir film yapmak isteyen yapımcı ya da yönetmenin şansının azalması; artan film sayısı nedeniyle benzer üretimlere yönelinmesi ve kaliteden ödün verilmesi ileri sürülebilir (Erkılıç, 2003:111).

Türk Sineması'nın en sarsıcı ve bunalımlı yılları olarak tarif edilen bu dönemde, Şükran Esen'e göre; ekonomik durumun bozulmasıyla birlikte enflasyonun artması, renkli filme geçişin film yapım maliyetlerini arttırmasıyla televizyonun sinemanın yerini alması, izleyiciyi sinemadan uzaklaştırmış ve bu durum sinema salonlarının kapanmasına neden olurken film yapım sayısını da düşürmüştür (Esen, 2000:35).

Bu gelişmeler sinemacılığı olumsuz yönde etkileyerek, sinema endüstrisindeki işsizliği arttırmıştır. Renkli filmin maliyetinin yüksek olması, film sayısını olumsuz etkileyerek film yapım sayısının düşmesine neden olmuştur. Çünkü yapımcılar bu maliyetleri karşılayabilmek için yapım kaynakları konusunda sıkıntıya düşmüşler. Bu olumsuz koşullar bölge işletmeciliği sistemini de etkileyerek krize girmesine neden olmuştur. Bölge işletmecilerinin hem yapımcılara daha fazla avans vermek durumunda olmaları hem de salon sayılarının düşmesi kendi işletme yüzdelerini düşürerek sinema salonlarının yenilenememesine neden olmuştur (Arslan, 2011:22).

12 Eylül 1980 darbesi ile başlayan süreçte Türkiye'de siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel anlamda bir çok değişilik yaşanır. Ekonomik kriz artarken, sinema piyasası videoya doğru yönelir. Bu dönemde değişen yapımcılık anlayışı ve

artan maliyetlerle sinema ekonomik yönden sıkıntı içine düşer. 1981 yılında ortalama film maliyeti 5-10 milyon iken 1982'de film maliyetleri 12-20 milyon TL arasında artış göstermiştir. Bölge işletmecilerinin yapımcılara verdikleri avanları kesmeleri üzerine yapımcılar farklı proje olan film festivallerine yönelmişlerdi (Erkılıç, 2003:142).

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de büyüyen video pazarının parasal desteğiyle geçici bir süre için yeniden canlandığını söyleyen Evrim Özkan, video ile sinema sektörü arasındaki işbirliğinin kısa sürdüğünün altını çizer: "Video pazarı için yapılan filmlerin teknik ve içerik olarak kalitesinin düşmesi seyirciyi bu alandan uzaklaştırırken, 1980'li yılların sonlarında yaşanan bir dizi gelişme, video sektörünün neredeyse sonunu getirmiştir" (2010:5). Çünkü video işletmeciliğinin ekonomik getirisinin yüksek olması kontrolsüz üretimi arttırmıştır. Video pazarından kazanılan paralar ise hızlı bir şekile tüketilmiştir. Üretim ve tüketim arasındaki bu düzensizlik ise sektörü tıkanma noktasına getirmiştir. Bunun dışında siyah beyaz televizyondan renkli televizyona geçiş ikinci ve üçüncü kanalların yayına başlaması bu dönemde gerçekleşmiştir. Bu durum sonucunda yönetmen, oyuncu, senarist sayısı artarak sinema salonlarının kapandığı ve izleyicinin televizyona yöneldiği bir dönem ortaya çıkmıştır.

1980'li yıllarda başlayan ekonomik ve politik farklılaşma süreci, 1990'lı yılların başında da yaşanan bir takım siyasi ve politik gelişmeler kültürel değerlerin değişmesi, Amerikan film şirketlerinin Türkiye'de faaliyete geçmesi sinema alanında da birçok değişimi beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu değişimlerle birlikte film yapım sürecinde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye, Kültür Bakanlığı üzerinden Mart 1990 tarihinde Eurimages'e üye olmuştur. Ve oradan ortak yapım projelerine, dağıtımcılara ve sinema salonlarına verilmek üzere belli miktar yardım almıştır; bunun sonucunda devlet ilk defa sinemaya yardım elini uzatmıştır.

Evrim Özkan'ın "İstanbul'da Kültür Ekonomisini Döndüren Çarklardan biri: Film Endüstrisi" adlı sektörel araştırma raporunda da belirttiği gibi televizyonun ardından videonun ortaya çıkması, özel kanalların yayına başlaması, reklam

sektörünün gelişmesi gibi faktörlerin dışında yapım, dağıtım ve gösterimi ile ilgili yapılan düzenlemeler birçok yapımcı için kriz ve durağanlık dönemi yaşatmıştır.

> Kimi yapımcı için "tehdit" niteliği taşıyan bu gelişmeler, kimi yapımcı ve işgücü için "fırsat" alanları ortaya çıkarmıştır. Özellikle de 1990'larda reklâm sektörünün gelişmesi ile ivme kazanan "reklâm filmleri" ve reklâm geliriyle beslenen TV kanallarının başat yapım türlerinden biri haline gelen "dizi filmler", "reklâm filmi yapımcılığı" ve "dizi film yapımcılığı" olmak üzere iki temel film yapım alanı ortaya çıkarmıştır. Bu iki tür, film endüstrisi olarak tanımladığımız yapıda üretim biçimi, nicelik ve ekonomik açılardan önemli bir değer ortaya çıkarmaktadır ve bu alanlardan sinema alanına da belli ölçüde geri beslemeler söz konusudur. Böylece film endüstrisinin, temel olarak; sinema, TV ve reklâm sektörlerinin oluşturduğu üçayak üzerinde yapılandığı söylenebilir (Özkan Töre, 2009:272).

Buraya kadar genel olarak yıllara baktığımız da, bölge işletmeciliği sisteminin sona ermiş olması, video sektörünün düşüşe geçmesi, özel televizyonculuğun başlaması, yerli filmin seyirci kaybetmesi, Hollywood filmlerinin rekabeti ve dağıtım sürecinin Amerikan şirketlerinin kontrolüne geçmesi gibi yaşanan olumsuz durumlarla birlikte yapımı tamamlanan filmler için gösterilecek salon bulunamamıştır. Bunun sonucunda üretilen tüm filmler gösterime girme imkanı bulamamıştır (Arslan, 2011:23). Giovanni Scognamillo ya göre; 1989–1996 yılları arasında yapımı tamamlanan 407 yerli filmden, 78'i gösterim imkânı bulmuş, 329'u gösterime girememiştir (1998: 424).

Türk Sineması, yaşanan tüm bu gelişmelerden sonra, 2000'li yıllara ciddi bir sermaye krizi eşliğinde girmiştir. Bu kriz, yapımcıları, film yapımı için gerekli olan finansmanı sağlayabilmek amacıyla yeni kaynak arayışlarına itmiştir. Eylem Arslan'a göre "Yapımcıların başvurduğu finansal kaynaklar, bütün işletmelerde olduğu gibi kendi öz kaynakları, televizyon satışlarından elde edilen gelirler, Kültür Bakanlığı ve Eurimages'in sağladığı katkılar, DVD satışları ile ürün yerleştirme olarak sıralanabilir" (Arslan, 2011:24).

Sektörde yaşanan kriz yukarıda da anlatıldığı gibi en çok yapımcıları etkilemiştir. Yeterli sermaye birikimi olmayan yapımcılar sektörden uzaklaşmışlardır. Film yapımcılarının olmaması film yapmak isteyen yönetmenleri finans alanında zorlamıştır. Bu durum yönetmenleri kendi finans kaynaklarını

bulmaya yönlendirmiş ve ortaya yapımcılığını ve yönetmenliğini üstlenen Nuri Bilge Ceylan, Zeki Demirkubuz, Serdar Akar gibi bağımsız yönetmenler çıkmıştır.

Yukarıda anlatılanları özetleyecek olursak; 1980'lere kadar yapım süreçleri, tek finans kaynağı olarak görülen bölge işletmecileri tarafından yürütülürken, 1987 yılından itibaren Amerikan dağıtım tekel şirketlerinin Türkiye pazarında faaliyet göstermesiyle birikte değişmiştir. Bu değişimin yaşanmasıyla birlikte yapımcılar film yapabilmek için yeni kaynak arayışına girmiştir ve yaşanan kaynak sıkıntısı 1990'lı yıllarda film üretimini etkileyerek film üretim sayısının düşmesine sebep olmuştur. 2000'li yıllarda yerli filme gösterilen ilgi artmıştır ancak bu bir ülke sinemasının endüstrileşebilmesi için yeterli bir sebep değildir. Bu bağlamda dağıtım, gösterim ve yapım süreçlerinin düzgün bir şekilde işlemesi gerekmektedir. Ancak Türkiye'de kısa filmin yapım, dağıtım ve arşivleme anlamında yeterince desteklenmediği görülmektedir. Ulusal kısa film merkezinin olmaması, arşivleme çalışmalarının düzensiz olması kısa film envanterinin tutulmasını da engellemektedir. Bu zincirin düzgün bir şekilde işlebilmesi ise finansal kaynakların yeterli olabilmesi koşuluna bağlıdır.

2.5. Türkiye'de Belgesel Filmin Gelişiminde Etkili Olan Aktörler

Belgesel filmin yapımı, sinemalarda gösterimi, dağıtımı ve izleyiciyi etkilemesi yukarıda bahsettiğimiz gibi belli kurumların destek vermesi ile mümkündür. Türkiye'de belgesel film yine bahsedilen kurumların destekleri ile televizyon, sinema, özel gösterimler, film festivalleri gibi bir takım mecralar aracılığıyla izleyiciyle buluşur. Belgesel filme maddi manevi destek olan, belgesel filmin uygulama dışında teorik boyutuna da katkı sağlayan kurumlar vardır.

2.5.1. İstanbul Üniversitesi Film Merkezi

Türkiye'de belgesel filmlerin düzeli olarak üretilmesi ve kurumsallaşması anlamında İstanbul Üniversitesi Film Merkezi önemli bir yere sahiptir. Bu kurum ilk olarak, 1956 yılında Sabahattin Eyuboğlu ve Mazhar Şevket İpşiroğlu'nun yönettiği *Hitit Güneşi* filmi Anadolu'daki Hitit uygarlığını ele alır. *Hitit Güneşi* filmi Berlin Film Festivalinden belgesel dalında ikinci olarak Gümüş Ayı ödülünü almıştır. Bu ödül Türk filminin Uluslararası alanda kazandığı ilk ödül olarak tarihe geçer. Daha sonra Sabahattin Eyuboğlu *Eski Antalya'nın Suları* filmini çeker. Sabahattin Eyuboğlu ve Mazhar Şevket İpşiroğlu *Siyah Kalem* adlı fim çalışması ile birlikte Türkiye'de belgesel sinema adına olumlu ve başarılı çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Adalı, 1986:105-106). Bir eğitim kurumunun eğitim amacını da içeren belgesel filmleri sanatsal çalışmalar olarak da belgesel film alanında Türkiye'de yapılmış ilk örneklerdir diyebiliriz. İstanbul Üniversitesi Film Merkezi çalışmaları bu şekilde bir çok film üretimiyle 1960 yılına kadar devam eder. 1960 yılında Sabahattin Eyuboğlu ve Mazhar Şevket İpşiroğlu'nun yaptıkları *Anadolunun Yolları* filmi son film olmuştur. Çünkü bu kurum üç yıl süreyle çalışmalarını durdurmuştur.

> 27 Mayıs 1960'ta askeri darbeyle tanışan Türkiye'de siyasi hayatın kesintiye uğraması gibi, İÜFM'nin sinema faaliyetleri de kesintiye uğramıştır. Merkezin önemli elemanlarından olan Sabahattin Eyuboğlu darbe sonrasında Milli Birlik Komitesi'nin (MBK) hazırladığı 147'ler listesine dâhil edilip görevden alınınca, İÜFM'nin üretim yapmadığı yaklaşık dört yıllık bir süreç başlamıştır. 147'ler üniversiteye geri dönme hakkını elde ettiğinde Eyuboğlu, İstanbul Üniversitesi'ne kürsü başkanı olarak çağrılmış ancak görevi kabul etmemiş ve sadece İstanbul Teknik Üniversitesi'ndeki hocalığına geri dönmüştür (Aytekin, 2017:128-129).

İstanbul Üniversitesi Film Merkezi Tarafından üretilen belgesel filmlerin listesini Bilgin Adalı'nın verilerinden hareketle aşağıdaki gibi tablolaştırılabilir.

İstanbul Üniversitesi Film Merkezi Tarafından Üretilen Belgesel Filmler	Yapım Yılı	Filmin Yönetmenleri
Hitit Güneşi	1956	Mazhar Şevket İpşiroğlu - Sabahattin Eyüboğlu
Siyah Kalem	1957 1973	Mazhar Şevket İpşiroğlu- Sabahattin Eyüboğlu
Surname	1959	Mazhar Şevket İpşiroğlu- Sabahattin Eyüboğlu
Karanlıkta Renkler	1959	Mazhar Şevket İpşiroğlu- Sabahattin Eyüboğlu
Anadolu'da Roma Mozaikleri	1959	Mazhar Şevket İpşiroğlu- Sabahattin Eyüboğlu
Anadolu Yollarında	1959	Mazhar Şevket İpşiroğlu- Sabahattin Eyüboğlu
Aktamar:Doğu Anadolu'da Bir Dünya Tapınağı	1963	Mazhar Şevket İpşiroğlu- Adnan Benk
Nemrut Tanrıları	1964	Sabahattin Eyüboğlu- Aziz Albek
Ben Asitavandas: Karatepe Aslantaş Müzesi	1963	Adnan Benk
Eski Antalya'nın Surları	1965	Sabahattin Eyüboğlu-Aziz Albek
Ana Tanrıça	1966	Sabahattin Eyüboğlu-Aziz Albek
Karagöz'ün Dünyası	1972	Sabahattin Eyüboğlu-Aziz Albek
III. Ahmed Surnamesi	1973	Mazhar Şevket İpşiroğlu- Ünsal Yücel
Kapalı Çarşı	1974	Mazhar Şevket İpşiroğlu- Nazan İpşirlioğlu
Çini	1978	Aziz Albek
Haliç	1976	Çetin Tunca- Taner Öz
Nasrettin Hoca	1978	Suzan Albek- Jale Baysal
Tesbih	1978	Belli Değil

Tablo 2. 1 : İstanbul Üniversitesi Film Merkezinin Destekleri ile Üretilen Belgesel Filmlerin Listesi.

Bu bilgiler doğrultusunda bir değerlendirme yapacak olursak görüldüğü gibi belgesel sinemanın kurumsallaşması anlamında ilk örneklerin yapıldığı İstanbul Film Merkezi tarafından birçok belgesel film üretimi yapılmıştır. Bu belgesel filmlerin Anadolu'nun tarihi ve kültürel özelliklerini aktarımında önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

2.5.2. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TTOK)

Türkiye'de turizm ve otomobil alanlarında ulusal ve amatör organizazyonlar yapan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu 1923 yılında kurulmuştur. Uzun yıllar turizm, kültür ve otomobil alanlarında bir devlet organı gibi çalışmışlardır. Bir çok

alanda çalışmalar yapan kurum kentsel mekan düzenlemeleri ve tarihsel yapı onarı ile ülke turizmine ve tarihine büyük katkılarda bulunmuştur.[6] Türk belgesel filmciliğine katkısı ise, Anadolu'yu tarihsel bir perspektif içinde ele alan bazı filmlerin yapımcılığını üstlenmesiyle başlar. Bu filmler Türk belgesel sinemasının önemli yönetmenlerinden Süha Arın'ın 1974-1984 yılları arasında gerçekleştirdiği filmlerdir. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun destekleri ile Suha Arın'ın yönettiği belgesel filmlerin listesini Susar'ın kitabından tablolaştırarak aktarmak gerekirse:

Türkiye Turing ve Otomobil Tarafından Üretilen Belgesel Filmler	**Filmin Yapım Yılı**	**Filmin Yönetmeni**
Hattilerden Hititler'e	1974	Suha Arın
Midas'ın Dünyası	1975	Suha Arın
Safranbolu'da Zaman	1976	Suha Arın
Urartu'nun İki Mevsimi	1977	Suha Arın
Likya'nın Sönmeyen Ateşi	1977	Suha Arın
İstanbul'un Çağırdığı Su	1977	Suha Arın
Kapalıçarşı'da 40 Bin Adım	1980	Suha Arın
Dolmabahçe ve Atatürk	1981	Suha Arın
Kariye	1984	Suha Arın

Tablo 2.2 : Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (T.T.O.K) nun Destekleri ile Suha Arın'ın Yönettiği Belgesel Filmler.

Adalı'nın dediği gibi, yönetmene özgürlük tanıyan Turing Kurumu Süha Arın'ın ebaşarılı filmler yapmasına olanak sağlayarak Türk belgesel sinemasının gelişmesinde önemli katkıları olmuştur (1986:115). Aynı zamanda Suha Arın, belgesel sinemanın "omurgası" olarak nitelendirilir çünkü belgesel sinemanın kitlelerle buluşması, belgesel sinemanın ilklerinin gerçekleşmesi ve en önemlisi sinemanın okullarda okutulmasına katı sağlayan bir kişi olarak kabul edilir.

[6] http://www.turing.org.tr/tarihce/ Erişim Tarihi: 12.10.2017

2.5.3. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu düzenli televizyon yayınlarına ilk olarak 31 Ocak 1968 yılında Ankara'da; daha sonra 1970 yılında İzmir Televizyonu, 1971 yılında ise İstanbul Televizyonu aktif olarak yayınlara başlamıştır.[7] TRT kuruluş yıllarında yerli yapım belgesel filmlere daha fazla önem vererek 1974 yılında önemli bir arşive sahip olmuştur. Belgesel filmler Eğitim Kültür Programları Müdürlüğü bünyesinde yapılmaya başlamıştır. Atatürk'ün doğumunun yüzüncü yılı için yönetmen Münip Şenyücel tarafından hazırlanan *Atatürk ve Çağı* (1977/1978) isimli belgesel filmden sonra 1978 yılında aynı isimle bir müdürlük kurulmuş ancak 1980 yılında TRT Genel Müdürü Doğan Kasaroğlu tarafından müdürlüğün yeni ismi TRT Belgesel Programları Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir.[8]

1977 yılında TRT Belgesel Programları Müdürlüğü kurulmasına karşın belgesel yapımların gerektiği gibi gelişemediğini belirten Özden Cankaya'ya göre bu durumun sebeplerinden biri kurumun belgesel yayınlar konusundaki izlemiş olduğu politikadır.

> En çok izlenen saatlerde, "soap opera", komedi dizileri ya da eğlence programları yayınlayan kurum, özel televizyonlara farklı bir seçenek oluşturması gerekirken, onlarla özel televizyonların yayın politikalrı çerçevesinde yarışmaya çalışmıştır. Oysa, TRT'nin kadrolarında deneyimli ve birikimli belgesel yapımcıları bulunmaktadır. (Cankaya, 2015:304)

Aytekin'e göre TRT'nin ilk dönemleri, kamusal yayıncılığın temel ilkelerinden ödün verilmemeye çalışılan bir dönem olduğu için hükümetlerin katı denetim mekanizması ve baskısına rağmen kurum içerisinde bilgiye, belgeye ve güncele dayalı yayın içeriği belgesel programlarını ve belgesel film üretimini desteklemiş ve kolaylaştırmıştır. Süreç içerisinde TRT'nin en önemli üretim kaynağı olduğunu söyleyen Aytekin, belgesel film yönetmenlerinin alan olarak ayrışması, devletin denetim mekanizmasının katılaşması, konu seçiminde denetimin olması, bütçe yetersizlikleri gibi olumsuz durumlar "TRT belgeseli" kavramını ortaya

[7] http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx Erişim Tarihi: 14.11. 2017

[8] http://www.kameraarkasi.org/belgesel/kuruluslar/trt.html Erişim Tarihi: 14.11.2017

çıkarmıştır (2017:148). Bu kavramla ilgili olarak genellikle sinematografik özelikleri zayıf olan, filmin izleyicinin düş gücüne bırakılmadığı yani sürekli izleyiciye dış ses ile bilgi aktarımının yapıldığı, yüzeysel, durağan ve sürekli görüntülerin tekrar ettiği belgesel filmler diyebiliriz.

TRT, 1990'lı yıllardan sonra çok fazla belgesel program üretmiş ve yayınlamıştır. Yine aynı yıllarda yurtdışındaki kurumlarla da işbirliğine girerek belgesel filmler hazırlamıştır. TRT kurumu genellikle, kültür-sanat, doğa, sualtı, spor, bilim ve teknoloji, toplum ve tarih gibi konuları içeren belgesel programlar hazırlamıştır (Cankaya, 2015:304).

Beyhan Karadağ'ın *Geçmişten Geleceğe Belgeler ve Bilgiler* isimli kitabındaki bilgilere göre 1968-2008 yılları arasında Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) kanalında toplam 2040 belgesel film yayınlanmıştır (2008:1399-1425). TRT kurumu tarafından yayınlanan belgesel filmlerin sayısı oldukça fazla olduğu için filmlerin bazılarının isimlerini sıralayabiliriz. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından 2010-2016 yılları arasında yapılan ve yayınlanan dizi belgesel filmlerin bazılarının listesi aşağıdaki gibi özetlenebilir:[9]

2010-2016 Yılları Arasında Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Tarafından Yapılan ve Yayınlanan Belgeseller	**Yapım Yılı ve Bölüm Sayısı**	**Yapım**
Siyahım Afrikalıyım Türküm/ Yönetmen: Gül Büyükbeşe	2010 (1 Bölüm)	TRT
Kayıp Şehrin Mücevherleri "JULIAPOLİS" Yönetmen: Didem Yılmaz Büyüktaşçı	2011 (1 Bölüm)	TRT
Tutkunun Adı Takı/ Yönetmen: Şule Yalçıner	2012 (3 Bölüm)	TRT
Fatih, Avrupa'nın Kaderini Değiştiren Adam Yönetmen: Kerime Senyücel	2013 (8 Bölüm)	TRT
Anadolu'nun Gözleri "Mardin"/ Yönetmen: Cemalettin İrken	2014 (1 Bölüm)	TRT
Geride Kalan, Mermenat/ Yönetmen: Zeynep Keçeciler	2015 (1 Bölüm)	TRT
Derindeki Gözler/ Yönetmen: Handan Erdoğan	2016 (1 Bölüm)	TRT

Tablo 2. 3 : 2010-2016 Yılları Arasında Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Tarafından Yapılan ve Yayınlanan Belgesel Filmlerin Bazılarının Listesi.

[9] Bu veriler bilgi edinme hakkı kapsamında TRT'ye yapılan başvuru sonucu elde edilmiştir.

2.5.4. Millliyet Televizyon Video Film Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (MTV)

Millliyet Televizyon Video Film Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, Milliyet gazetesi bünyesinde 1983 yılında birden fazla ortak tarafından kurulmuştur. Ancak 1988 yılında hisseleri Suha Arın'ın kardeşi Reha Arın almıştır. 1983 yılından 2004 yılına kadar Suha Arın şirkette aktif olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Şirket'in yapımcılığını ilk yaptığı film Suha Arın'ın yönettiği *Eski Evler Eski Ustalar* (1985/1989) belgesel dizisi olmuştur. Şirketin yapımcılığını üstlendiği son film ise yine Suha Arın'ın yönettiği *Kıbrısta Özgürlük* (1997) Anıtı isimli televizyon belgeseli olmuştur (Öztürk, 2013:152). Bu şirket tarafından Suha Arın yönetiminde; Hasan Özgen, Hakan Aytekin, Bilgin Adalı, Cahit Seymen gibi birçok yönetmen belgesel film üretilmiştir. Türk belgesel sineması açısından Suha Arın'ın yönettiği belgeseller gelenecek nesillere gelenek, görenek ve değerlerimizin aktarılmasın da önemli birer belge niteliği taşımaktadır. Türk belgesel sinemasının "büyük ustası" olarak kabul ettiğimiz Suha Arın'ın ödüllü belgeselleri aşağıdaki gibidir (Bk. Filiz Susar).

Suha Arın Belgeselleri	**Yapım Yılı**	**Filmin Yönetmeni**
Safranbolu'da Zaman (1976)	Antalya film Festivali Altın Portakal Ödülü(1977)	Suha Arın
Urartu'nun İki Mevsimi (1977)	Sedat Simavi Vakfı Kitle Haberleşmesi Büyük Ödülü (1987)	Suha Arın
Server Tanilli	Kültür Bakanlığı Senaryo Yarışması, Birincilik Ödülü (1979)	Suha Arın
Tahtacı Fatma (1979)	3. Uluslararası Balkan Film Festivali, En iyi Belgesel, Birincilik Ödülü (1979) Antalya Film Festivali, En İyi Belgesel Birincilik Ödülü(1979) Şam Uluslararası Film Festivali, Gümüş Kılıç İkincilik Ödülü(1979)	Suha Arın
Kapalı Çarşı'da Kırk Bin Adım(1980)	Viyana Turizm Filmleri Yarışması Jüri Onur Ödülü (1980)	Suha Arın
Kula'da 3 Gün	Kültür Bakanlığı Senaryo Yarışması (1982)	Suha Arın

(1983)	Antalya film Festivali Altın Portakal, En İyi Belgesel Birincilik Ödülü (1983)	
Dünya Durdukça… Mimar Sinan (1988)	Lozan Uluslararası Mimari ve Şehircilik Filmleri Yarışması Jüri Özel Ödülü (1989) Bordeaux Uluslarası Şehir Planlaması ve Mimari Filmler Yarışması Svrupa Konseyi Özel Ödülü (1990) UNESCO Uluslararası Sanat Filmleri Yarışması Mimarlık Ödülü (1990) Türk Tarih Vakfı Cumhuriyetin 75. Yılı Sinema Onur Ödülü, İfsak Yılın Sinema Ödülü (1998) Türsak ve Tarih Vakıfları Emek Ödülü (1998) Dünya Kitle İletişim Vakfı ve 12. Ankara Uluslararası Film Festivali, Aziz Nesin Emek Ödülü (2000)	Suha Arın

Tablo 2. 4 : Suha Arın'ın Yönetmenliğini Yaptığı Belgesel Filmlerin Aldığı Ödüller Listesi.

Bu bağlamda Suha Arın, yaptığı belgesel film çalışmalarıyla belgesel sinema ilklerinin yerleşmesi ve aldığı ödüllerle de sinemanın kurumsallaşmasına ve belgesel sinemanın gelişmesine katkı sağlamıştır. Suha Arın'ın yetiştirdiği yönetmen ve akademisyenler arasında; Nesli Çölgeçen, Yalçın Yelence, Kemal Sevimli, İsmet Arasan, Adil Yalçın gibi isimler yer almaktadır.

2.5.5. Belgesel Sinemacılar Birliği (BSB)

1997 yılında kurulan Belgesel Sinemacılar birliği (BSB) o yıllarda yapılan *Belgesel Sinemacılar* ululsal *K*onferansından sonra, Belgesel Film Festivalinin sürekliliğine ve adının *1001* olmasına karar verilerek örgütlenmiştir. Bu örğütlenme kararından sonra Kültür Bakanlığı tarafından tanınarak meslek birliği statüsü kazanmıştır. Tüm bu faaliyetler belgesel sinemanın kurumsallaşmasına katkı sağlamıştır.

Belgesel sinemanın kurucularından olan Enis Rıza, Belgesel Sinemacılar Birliği kurulmadan önce üniversitelerde belgesel sinema eğitiminin olmadığını ve belgesel sinema etkinliklerinin dahi yapılmadığını belirterek bu meslek birliğinin önemine vurgu yapmıştır (2008:11).

> Ve bu kısa zaman dilimi içinde, envanterini çıkarmak oldukça zor sayıda belgesel film ve belgesel sinemacının varlığı ile bir belgesel sinema dünyası oluşmaya başladı. Elbette burada hemen ifade etmek gerekir ki, Belgesel Sinemacılar Birliği krucu üyelerinin coşkulu gönüllülükleri ile ve özveriyle gerçekleşti bütün bunlar. Doğrudan demokrasi ve aktif katılım, toplu katılım anlayışına dayalı, kavramları kendisi için için yeniden sorgulayan, dayanışma ilişkilerini kurmayı önüne koymuş içten ve zarif bir sivil – kolektif hareket olma eğilimini taşıyan bir yapıydı ön görülen. Belgesel Sinemacılar Birliği sinemanın sektörleşmesinden sinema yasalarına, Ulusal Sinema Kurumunun yaratılmasından sinema eğitimine kadar birçok alanda da belirleyici ve mücadeleci bir varlık ortaya koydu (Rıza, 2008:12).

Türkiye'de belgesel filmlerin en büyük sorunlarından biri gösterim alanlarının yetersizliğidir. Bu konu hakkında Belgesel Sinemacılar Birliği kurucularından Şehbal Şenyurt, televizyon kanallarının belgesellere zorunlu boşluk dolduran ve sıkıntı veren çalışmalar olduğunu düşünerek bu kanalların belgesel filmleri bedelsiz yayınlamak istediklerini onlarında bu söyleme karşı kent gösterimleri örğütlenmesine girerek televizyon kanallarına muhtaç olmadan kent kent dolaşıp belgesel filmlerinin gösterim alanlarını genişlettiklerini belirtmiştir. Bu durumun ise belgesel film yapmak isteyen herkesi yüreklendiren bir süreç olduğundan bahsetmiştir (2008:16).

Yukarıdaki anlatılanlardan da hareketle, Belgesel Sinemacılar Birliği'nin Türk belgesel film sektörüne en önemli katkısı; Türkiye'de var olan zenginlikleri, kültürel mirası ve tarihimizi toplumların geleceklerini daha iyi tasarlayabilmesi için toplumsal bellek oluşumuna katkı sağlaması ve bu amaçla belgesel filmlerin izleyci ile buluşup televizyon dışında bir çok mecrada gösterim alanlarının genişlemesine olanak yaratıyor olmasıdır.

Şu an 3000 filmlik bir ulusal ve uluslararası belgesel arşivine sahip olan Belgesel Sinemacılar Birliği, gösterimler dışında, Türkiye coğrafyasına yayılmış belgesel film festivalleri ve bunlarla ilgili olarak özel organizasyonlar düzenleniyor. Belgesel sinemanın olgunlaşması ve belgesel sinemacılara yeni kaynaklar sunulması amacı ile Belgesel Sinemacılar Birliği ulusal ve uluslararası projeler, atölyeler

gerçekleştirerek Türkiye'nin ilk *Belgesel Sinema* dergisi ile de belgesel sinemanın kuramsal alt yapısına da katkıda bulunuyorlar.[10]

2.5.6. Kültür Bakanlığı

Türkiye'de belgesel filmlerin en önemli destek kaynaklarından biri de Kültür Bakanlığı'nın Sinema Destekleme Fonu'dur. 2004 yılında 5224 sayılı "Sinema Filmlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun" un yürürlüğe girmesiyle belgesel sinemacılar bu kanaldan yaralanmaya başlar. Kültür ve Turizm Bakanlığı sinema filmlerine, doğrudan ve geri ödemesiz olan proje desteği, doğrudan ya da dolaylı ve geri ödemeli olan yapım desteği ve doğrudan ya da dolaylı, geri ödemeli ya da geri ödemesiz yapım sonrağı desteği olmak üzere üç farklı şekilde destek olmaktadır. Kültür Bakanlığı'nın vermiş olduğu bu proje destekleri belgesel sinema için önemli bir gelişmedir. Belgesel sinemacıların çoğu öncelikli olarak bu fonlara bakanlık tarafından belirtilen tarihlerde başvurmaktadırlar.

2005- 2016 yılları arasında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın belgesel, senaryo vb. yapım desteklerini tablolaştırarak aktarmak gerekirse projelere verilen destekler aşağıda yer almaktadır.[11]

[10] http://bsb.org.tr/biz-kimiz Erişim Tarihi: 11.09.2017

[11] http://sinema.kulturturizm.gov.tr/TR,144743/sinema-sektorune-destekler.html Erişim Tarihi: 26.11.2017

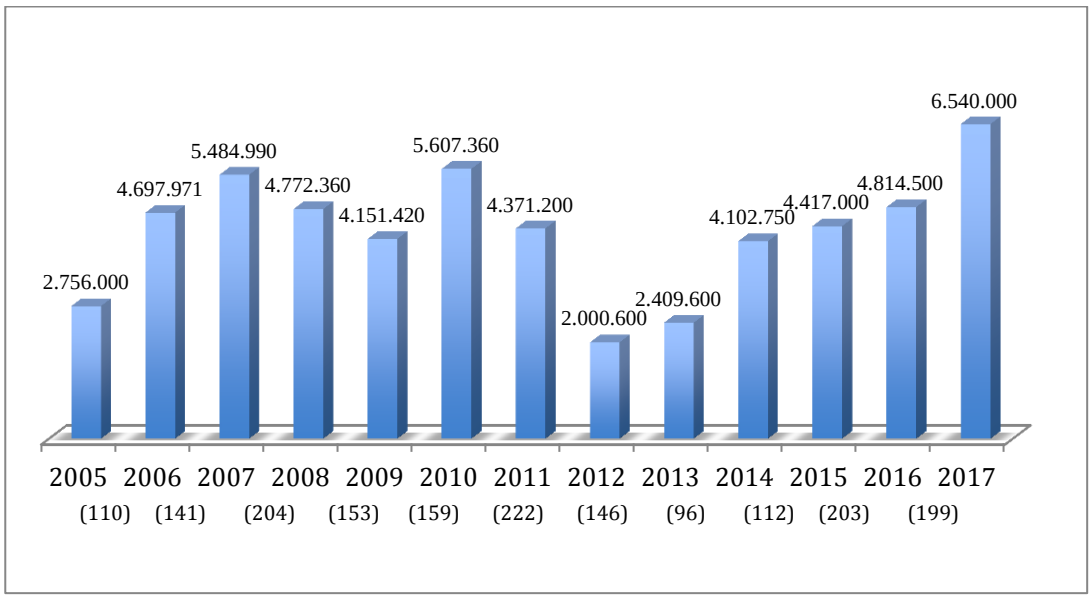

Tablo 2. 5 : 2005-2017 Yılları Arasında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Belgesel, Senaryo vb. Yapım Destekleri.

*Parantez içindeki sayılar ilgili yıllarda desteklenen toplam proje sayısını belirtmektedir.

Yukarıdaki tabloda belgesel, senaryo, amatör yapım ve geliştirme desteklerinin miktarı ve üretilen film sayıları parantez içerisinde belirtilmiştir. Bu açıklamadan yola çıkarak 2017 yılında en fazla destek miktarının verildiği görülmektedir. 2010 yılında ise en fazla desteklenen proje sayısı olduğu görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda ise Kültür Bakanlığı'nın 2005-2017 yılları arasında sadece belgesel film yapım projelerine geri ödemesiz destek ile belgesel film yapım geliştirme projelerine verdiği desteğe ilişkin veriler aktarılmıştır:

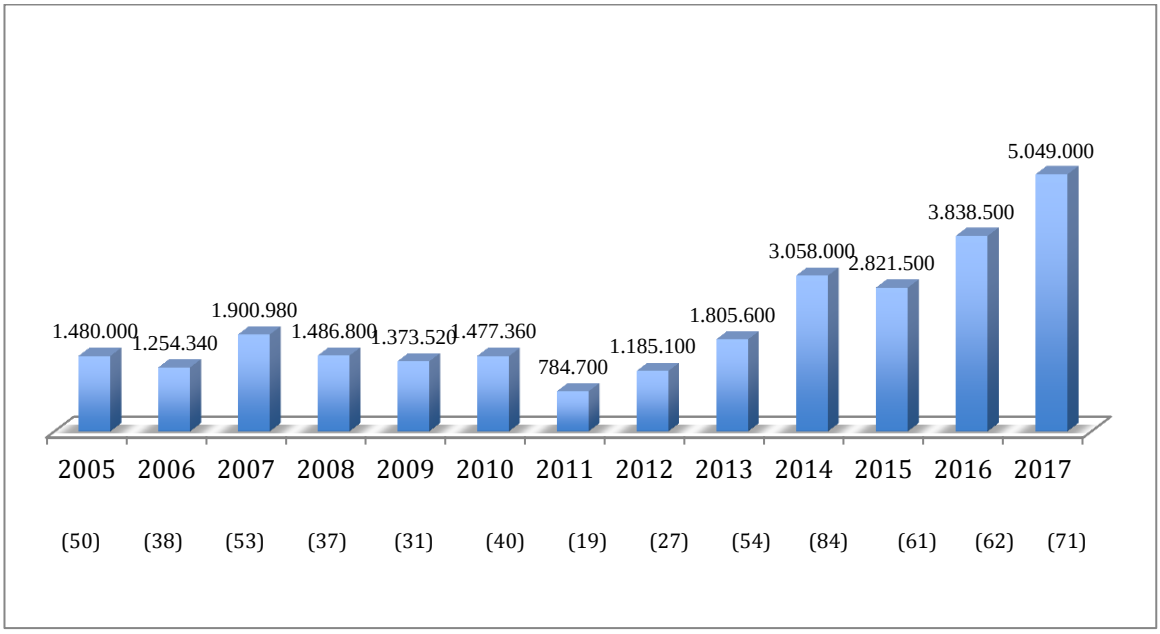

Tablo 2. 6 : 2005-2017 yılları arasında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Belgesel Film Yapımı ve Belgesel Film Yapım Geliştirme Destekleri.

*Parantez içindeki sayılar ilgili yıllarda desteklenen toplam proje sayısını belirtmektedir.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi 2005-2017 yılından beri 627 belgesel film projesine 27.515.400 tl destek verilmiştir.[12] Bu açıklamalara göre 2011 yılından sonra desteklenen belgesel film sayısı ve destek miktarının yükseldiği görülmektedir. 2014 yılında üretilen belgesel film sayısı 84 tür; destek miktarı ise 3,058,000 TL'dir. 2017 yılında ise belgesel film üretimi 71 dir; verilen destek miktarı ise 5,049,000 TL'dir. Bu Bu bağlamda 2005-2017 yılları arasında en fazla belgesel üretiminin 2014 yılında yapıldığı, en fazla destek miktarının ise 2017 yılında verildiği görülmektedir. Aynı zamanda tablodan çıkarılacak bir başka sonuç ise, çok fazla sayıda belgesel filme finansal destek sağlanması belgesel filme verilen destek miktarını da azaltmaktadır. Aytekin bu durumu şöyle özetlemektedir:

> Belgesel filmlerde Bakanlık tarafından verilen desteğin karşılıksız olması belgesel sinemacıların kolay bir yol olarak Bakanlığı seçmelerini teşvik etmektedir. Bakanlık tarafından verilen desteklerde belgesel film başına verilen destek miktarı son derece

[12] Bu veriler bilgi edinme hakkı kapsamında Kültür Bakanlığına yapılan başvuru sonucu elde edilmiştir.

> düşüktür. Bu olumsuzluğa karşın belgesel sinemacılar buradan alacakları desteği çok önemsemekte; neredeyse tek kaynak olarak görmektedir. Sponsorluk koşullarını göz önünde bulunduran belgesel sinemacıların başka kaynaklar arama konusundaki isteksizlikleri ve kaynak yaratmadaki beceri(sizlik)leri de Bakanlık kaynaklarını tek ve mutlak hale getirmektedir. Bakanlık dışı kaynak kullanarak belgesel yapan yönetmenlerin sayısı da azalmıştır; Bakanlık dışındaki desteklerle ya da desteksiz olarak yapılan amatör ve öğrenci belgeselleri de olmasa, belgesel film yapımı neredeyse durma noktasına yaklaşmaktadır (2017:219).

Bu açıklamalardan yola çıkarak, Kültür Bakanlığının belgesel destek miktarının az olmasının dışında, belgesel sinemacıların tek kaynak olarak bakanlık tarafından verilen desteği görmeleri ve başka kaynak arayışına girmemeleri belgesel üretimini olumsuz etkilemektedir.

2.5.7. Film Festivalleri ve Yarışmaları

Film festivalleri, doğrudan ekonomik olarak olmasalar da, belgesel film yapımını etkileyen etkenlerden biridir…

Belgesel Sinemacılar Birliğinin belgesel sinemaya olan bu katkılarının dışında diğer önemli bir katkısı ise 20 yılda 17. Kez düzenlenen 1001 Belgesel Film Festivaldir. Bu film festivali Ulusal ve Uluslararası alanda belgesel film yapan profesyonel ve amatör yönetmenlerin çektiği belgesel filmleri izleyiciyle buluştururken belgesel film izleyisinin de artmasına katkı sağlar.

Bu bağlamda Belgesel Sinemacılar Birliği Kuruluş Manifestosunda (1997) da belirtildiği gibi: “Toplumsal hafıza boşluklarının doldurulmasını, kültürel sürekliliğin sağlanmasını ve doğaya sahip çıkılmasını temel alan varoluş gerekçesiyle belgesel sinemanın sanat dışındaki ki yönünü de vurgulamıştır. Ülkemizde belgesel sinemanın gelişmesi, güçlenmesi ve belgesel film yapan ve yapmak isteyen herkesin korunmasını hedefleyen sivil toplum kuruluşu olarak belgesel sinemanın kurumlaşmasına katkı sağlayan en önemli meslek örgütlerinden biridir.

2.6. Film Festivalerinin Organizasyon Yapısı ve İşleyişi

Türkiye'de düzenlenen film festivallerinin organizazyon yapısını genellikle sürekli çalışan yönetim kadrosu ve Üniversitelerin sinema- tv bölümlerinde okuyan çok fazla sayıda gönüllü öğrenciler oluşturmaktadır. Film festivallerinin dünyadaki öncülerine baktığımız zaman film festivallerinin sadece gösterim yeri değil aynı zamanda, film pazarı olarak da hizmet verdikleri bilinmektedir. Bu pazar finansman kaynakları dışında bir çok ortak prodüksiyon sayısınıda attırmak gibi bir çok avantaj sağlamaktadır.

Türkiye'de festival düzenlemek ve sürdürmek finansal açıdan zor ve belirsiz bir süreç olarak ilerlemektedir. Türkiye'de finans olarak Kültür Bakanlığından alınan desteğin festival bütçesine girmeden doğrudan yarışmacılara ödül olarak dağıtıldığını ifade eden Ahmet Boyacıoğlu, Kültür Bakanlığı dışında film festivallerine bir başka maddi kamusal destek olmadığını sadece Bakanlık tarafından bazı film festivallerine bir miktar para yardımı yapıldığını ifade etmektedir [13] (Bayraktar:2008). Azize Tan'da bu görüşe ek olarak film festivallerinin bir diğer kamu kurumu olan belediyelerden de finansal destek alamadığını ancak gerekli izinlerin sağlandığı takdir de bazı mekanların kullanımı ve bilboardların duyuru amaçlı kullanılması konusunda belediye desteğinin sağlandığını söylemektedir[14] (Bayraktar:2008).

Oysaki film festivalleri film üretiminin ve gösteriminin yaygın olduğu alanlardan bir tanesidir ve film festivalleri ayakta durabilmek adına maddi destek belentisi olan bir kurum olarak görülmektedir. Öte yandan örnek vermek gerekirse uzun yıllardır düzenlenen Antalya Film Festivali belediye ve bakanlık desteği sayesinde devam eden önemli festivallerden biridir.

Film festivallerinin kalıcılığı açısından kurumsallaşması gerekmektedir. Ancak bu kurumsallaşma süreci ise büyük oranda finansman desteği ile sağlanmaktadır. Bu bağlamda finans faktörü festivaller için ciddi bir sorundur. Özkan'a göre, Türkiye'de düzenlenen film festivalleri Avrupa'da düzenlenen film

[13] Ahmet Boyacıoğlu, Film Festivalleri ve Para İlişkisi" konulu panel
[14] Azize Tan, "Film Festivalleri ve Para İlişkisi" konulu panel

festivallerinden farklılık göstermektedir. Çünkü Avrupa'daki festivaller yoğun devlet desteği almaktadır. Özkan, Türkiye'deki modeli, özel sektörün sponsor olduğu Amerikan finansman modeline benzetmektedir (2009:217). Bu durumdan yola çıkarak film festivali düzenlemek ve yürütmek zor görünmektedir.

Finans konusundaki diğer bir sorun ise, özel sektörden beklenen desteğin gelmemesidir. "Kültür sanata sadece kültür sanat olduğu için yatırım yapan Eczacıbaşı anlayışı tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bir başka modele doğru evrilmektedir[15] (Bayraktar:2008). Sponsorluk desteğinin yeteri kadar sağlanmaması film festivalleri açısından olumsuz bir durumdur çünkü sponsorluk gelirleri festivallerin temel kaynağını oluşturmaktadır. Aynı zamanda sponsorluk destekleri genellikle bire bir ilişkiler üzerine kurulu bir mekanizma olduğu için bu ilişkileri yürütmek ve ilerletmek zor bir süreç olmaktadır. Festivallerde bu doğrultuda Pelin Turgut'a göre sponsorluğun önünü açmak ve kendilerini caizp hale getirmek için markalaşma yoluna gitmektedirler[16] (Bayraktar:2008).

> Bağımsız filmlere yer açarak, çoğu kez filmin ve yapımcı-yönetmenin kaderini değiştiren film festivalleri, bu açıdan sektördeki bir ihtiyacı karşılama, bir açığı kapatabilme adına da önemi bir araç olarak görülmektedir. Festivaller, bağımsız filme sürekli bir pazar yaratabilecek müşteriyi (izleyiciyi) oluşturabilme adına fırsat alanlarıdır(Özkan,2009:217).

Festivalin içeriği festivallerin niteliğini belirlemektedir. Ancak Türkiye'de 2017 yılına kadar baktığımızda çok fazla sayıda farklı kurum film festivali düzenlemektedir. Ancak üretilen filmlerin ve festivallere katılımın az olması bu sayı ile doğru orantılı olmamaktadır. Bu durum ise festivallerin niteliğini olumsuz yönde etkileyerek sayıca fazla olan film festivallerinin varlığını anlamsız kılmaktadır. Aynı zamanda her yıl sayısı giderek artan film festivallleri, katılan filmleri kategorize etmektedir, her festivale her kategori katılamamaktadır. Bu bağlamda film festivallerinin kategorize ettiği film türlerini açıklamak gerekmektedir.

[15] Ahmet Boyacıoğlu, Film Festivalleri ve Para İlişkisi" konulu panel, Pelin Turgut, "Film Festivalleri ve Para İlişkisi" konulu panel
[16] Pelin Turgut, "Film Festivalleri ve Para İlişkisi" konulu panel

2.7. Kültür Bakanlığı Film Festivali Destekleme Kriterleri

Türkiye'de farklı organizasyonlar film festivallerini düzenleyebilmek için bir takım maddi destekler almaktadırlar. Bu bağlamda, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültürel Alandaki Destek (sponsor) Faaliyetlerinin Teşvik Edilmesi adıyla film festivallerini desteklemektedir. Ancak her film festivalinin destek alamayacağı gibi destek alan film festivallerinin de Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığınca hazırlanan belli kriterlere sahip olması gerekmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığınca hazırlanan desteklenecek veya desteklenmesi uygun bulunacak faaliyetlerin bu konuda ilgili birimlerce değerlendirme yapılırken söz konusu faaliyetlerin:

a) Anayasa'da belirtilen temel ilkelere, kanunlara, genel ahlaka ve uluslar arası anlaşmalara ayrkırı olmaması,
b) Toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olacak nitelikte olması,
c) Toplumun ortak duygu ve hassasiyetleriyle çatışır nitelikte olmaması,
d) Bireylerin ve toplumun bir kesimini rencide etmemesi ve gruplar arasında düşmanca duygular oluşturmaması,
e) Çağdaş uygarlığın yapıcı ve bilimsel birikimini yansıtması,
f) Ulusal evrensel değerlere aykırı olmaması,
g) Kültürel ve sanatsal değerlerimizi, gelenklerimizi yansıtması,
h) İçerik yönünden doğrudan ticari amacı ön planda tutmayıp siyasi amaçlı ve siyasi ideolojik, etnik propagandaya yönelik olmaması, şartlarını taşımasının göz önünde bulundurulması gerekmektedir[17].

Kültür Bakanlığının yukarıda açıklamaya çalıştığımız destekleme kriterlerini yerine getiren kültür ve sanat faaliyetlerine ilişkin ticari olmayan ulusal ve uluslararası organizasyonlar, desteklenmeye uygun bulunduğu takdirde destek alan kişi ve kurumlar, destek belgesi ve desteklemenin uygun bulunduğuna dair belge

[17] http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14821/kulturel-alandaki-destek-sponsor-faaliyetlerinin-tesvik-.html Erişim Tarihi: 22.12.2017

aldıktan sonra bu kişi ve kurumlarla bakanlığın birimleri tarafından hazırlanan destek sözleşmesi ve taahütname yapılmaktadır.

2.8. Film Festivallerinde Türler

Türkiye'de ulusal ve uluslararası olmak üzere iki farklı film festivali yer almaktadır. Ulusal ve uluslararası film festivalleri ise, belgesel, kurmaca, animasyon gibi kendi içlerinde tür ayrımına gitmektedir. Bazı film festivalleri sadece belgesel filmleri kabul ederken bazıları sadece kurmaca filmleri yada tür ayrımı yapmadan hepsini kabul etmektedir. Bu türler festivallerin şartnamelerine göre değişiklik göstermekle birlikte genel olarak, Uzun metraj, animasyon, belgesel, kurmaca ve deneysel olmak üzere belli türlere ayrılmaktadır. Bu türleri kısaca açımlamak gerekirse;

1896-1912 yılları arasında sinema, ekonomik değere sahip bir sanat olma yönünde gelişmiştir. Bu dönemin sonu, uzun metrajlı filmin ortaya çıkışıdır (Monaco, 2010: 220). Metraj kavramı filmin uzunluğu hakkında bilgi verdiği için uzun mertaja sahip bir film süresi ve anlatımı itibariyle diğer film türlerinden ayrılmaktadır.

Sinemanın ilk yıllarında çekilen filmler ilk zamanlar genellikle birkaç dakika uzunluktayken 1900'lü yıllarla birlikte filmlerin süresi 15 dakikaya kadar uzamış ve günümüzde bazı film festivallerinde 30 dakikaya kadar kabul edilebilir olmuştur. Sinemanın ilk yıllarında film çeken bazı yönetmenler uzun metraj filmlerini çekmeden önce kısa film çekmişlerdir. Bu bağlamda kısa film sinemanın ilk yıllarından itibaren sinematografinin temelini oluşturan bir tür olmuştur.

Sinemanın endüstrileşmesiyle birlikte kısa filmler ticari yapıya uymayan kısa süreye sahip olduğu için sinema endrüstrisinin dışında kalmıştır. Kısa metraj ve uzun metraj ayrımının ortaya çıkmasıyla birlikte kısa film üretiminde artış olmuştur. Dünyada bir çok yönetmen uzun metrajlı filmini çekmeden önce kısa metrajlı filmler yaparak kendini ifade etmiştir. Daha sonra farklı görüşlerin anlatıldığı bir alternatif

yer olarak görülmeye ve bu alanda kendini ifade etmek isteyen birçok kişi tarafından kısa film üretimi yaygınlaşmaya başlamıştır.

Kısa film, insanların sinemayla tanışmasıyla birlikte başlamıştır. Sinemanın başlangıç yıllarında çekilen *Arrival of a Train at La Ciotat* (Trenin Gara Girişi - 1896), *A Trip to the Moon* (Ay'a Seyahat - 1902), *The Great Train Robbery* (Büyük Tren Soygunu - 1903) gibi filmler teknik olanaklara ve üretim koşullarına bağlı olarak birer kısa filmdir (Ceram, 2007:163).

Türkiye'de ise kısa film yapımı ilk olarak 1921 yılında Sadi Fikret Karagözoğlu'nun yönettiği yirmişer dakikalık Bican Efendi güldürüleri ile ortaya çıkmıştır (Can, 2011: 91). 1930'larda Hazım Körmükçü, Nazım Hikmet, Vedat Örfi Bengü; 1950'lerde İlhan Arakon, Mazhar Şevket İpşiroğlu, Şadan Kamil, Metin Erksan kısa film alanında üretim yapmıştır (Scognamillo, 1996: 137).

Kısa filme ilişkin yapılan tanımlamalar genellikle metrajı kısaltılmış film, uzun filmin kısası veya uzun filmden kesilip kurgulanmış ayrı bir film gibi eksik veya yanlış yapılmaktadır.Genellikle kısa film tanımları kısa filmin süre sınırlaması üzerine yapılmaktadır. Film festivallerinin, yarışmaların koyduğu belirli kurallar gereğince kısa filmler genel olarak 30 dakika ve altında olan filmler olarak nitelendirilmektedir. Kısa filmin süre kavramını öne çıkaran ve tanımlayan Pat Cooper'a göre kısa film: "Belgesel ya da deneysel türlere dayanan, canlı aksiyon ya da canlandırma olabilen yarım saat ya da daha az süreli film türüdür" (2005:11) diye tanımlarken, Özön da kısa filmi "uzunluğu ülkeden ülkeye, genellikle 35 mm filmlerde bir ile üç makara arasında değişen kısa film ile orta uzunlukta yer alan filmler" olarak tanımlamaktadır (1981:115).

Görüldüğü üzere genellikle kısa film tanımları kısa filmin süre boyutu üzerinden yapılamaktadır ancak bu yeterli bir tanımla değildir kısa filmin biçim ve içerik unsurları, türleri, bağımsız yapısı ve üretim koşulları da dikkate alınması gerekmektedir çünkü kısa film tüm bu özelliklerden yola çıkarak üretilmektedir. Bu açıklamaya uygun olarak kısa filmi tanımlayan Tül Akbal Süalp kısa filme ilişkin tanımlamasında kısa filmin hakim olan üretim biçimine ve ana üretim ağlarına karşı

durarak ya da onların dışında kalmaya çalışarak üretim faaliyetlerini bu ilişkiler ağının dışında gerçekleştirdiğini belirterek kısa filmin bağımsızlık özelliğine vurgu yapmaktadır (2003:20).

Sabri Kaliç ise, kısa filmi "sinema alanındaki her çeşit yenilik ve denemeyi içine alan yolda filmler gerçekleştiren sinema türü" olarak tanımlayarak kısa filmin deneysel özelliğini vurgulamaktadır (1992:110).

Bu bağlamda kısa film tanımı yapmak gerekirse, kısa film özgün, sınırsız ve deneysel özelliklere sahip, belli bir sinematografik unsurlara sahip her yönetmenin kendi özgünn dünyasında, farklı kamera açıları, farklı içerik ve faklı usluplara sahip bağımsız ve eleştirel olabilen sinema olarak tanımlayabiliriz.

Kısa film türlerinden kısaca bahsetmek gerekirse, canlandırma kısa film türü animasyon temeline dayanan çeşitli bilgisayar programları veya tamamen el işçiliği ile hazırlanan iki ya da üç boyutlu anime edilmiş eserler olarak tanımlanabilir. Sinema tarihinin ilk örnekleri animasyon türü ile benzerlik göstermektedir. Animasyon film diğer türlerinden belli özelliklere sahip olmasından dolayı ayrılır çünkü animasyon filmde geçen mekan, kostüm, oyunculuk, renk, ışık ve sinematografik unsurların hepsi baştan sona kadar bilgisayar ortamın da gerçekleşmektedir. Bu durum yönetmene özgürlük ortamı sunmaktadır.

Selçuk Hünerli, canlandırmanın "Çeşitli çizimler yoluyla oluşturulan görüntülerin hareketli görünmesini sağlayarak gerçekleştirilen yöntem, tek tek bütün karelerin çizilmesi ve bunların filme alınmasıyla gerçekleştirilir" (2002:936) diye betimlerken, Özön ise canlandırma türünü; "Tek tek resimleri ya da devinimsiz nesneleri, gösterim sırasında devinim duygusu verebilecek biçimde düzenleme ve filme aktarma işi" (2000:133) olarak tanımlanmaktadır.

Kısa filmin önemli bir türlerinden biri de belgeseldir. Belgesel filmin çeştili tanımlarından ve dünyada sinemanın başlangıcını oluşturan öğelerin belgesel türde olduğundan yukarıdaki bölümlerde detaylı olarak bahsetmiştik. Kısaca bahsetmek

gerekirse belgesel film türü, gerçekliğe bağlı kalmak suretiyle kayıt altına alınan görüntülerin, sinematografik uyum içerisinde ve yönetmenin yaratıcı gücüyle düzenlenmesiyle oluşur. Aynı zamanda kısa belgesel filmler ile uzun belgesel filmler arasında süre bazlı yapısal farklılıklar dışında önemli bir ayrım yoktur. Çünkü iki türünde malzemesinde de insan ve toplumu anlatan unsurlar yer almaktadır.

Kısa filmin en çok diğer bir türü kurmaca yapıdadır. Kurmaca film uzun metrajlı filmden hem süre hem içerik olarak farklılık gösterir. Çünkü uzun metraj filmden farklı olarak kurmaca film, küçük bir ekip ve kısıtlı bir bütçe ile gerçektirilebildiği gibi aynı zamanda ticari kaygılardan uzak bağımsız eserler üretilmebilmektedir. Kurmaca filmin bağımsızlık özelliği kendi türü arasında da önemli anlatım farklılıklarına sahip olmasına yardımcı olmasına katkı sağlarken, kurgu, ses, müzik, kamera açıları ve ölçekleri, renk, ışık, kostüm ve sahne tasarımı gibi sinemanın tüm olanakları kısa film yönetmeni tarafından yaratıcı bir biçimde kullanılmaktadır.

> Yaşamı mümkün olduğunca gerçekçi bir şekilde tanımlamaya çalışan kurmaca filmleri düşünürsek, sinemanın evrensel bir sanat olduğu hemen açıklık kazanır. Yaşamı olduğu haliyle gösterme dürtüsü sinemanın kendisi kadar eskidir, fakat bu, sahneleri çekimlere bölen, kameraya yaşamı inceleme ve yaşamın layıkıyla karmaşık bir resmini çıkarma olanağını sağlayan bir kamera stilini geliştirmiş D. W.Griffith'e kadar mümkün olmamıştır (Armes, 2011: 53).

Kurmaca filmler kendi kurdukları dünyayı olabildiğince gerçek göstermeye çalışırken, yaratılan gerçekliği izleyiciye sunarak izleyicinin bunu kendi gerçekliğine dönüştürmesine olanak sağlamaktadır.

Kısa film türlerinden bir diğeri de deneysel filmdir. Deneysel film; en özgün kısa film türlerinden biridir. Çünkü yönetmenin kedni dilini deneme esasına dayanır. Renk, ışık, kurgu, öykü, ses, kostüm, dekor, müzik, kamera hareketleri, kamera açısı ve ölçeği gibi unsurlar üzerinden sinemaya yeni kullanımlar kazandıran ve çoğunlukla ticari olmayan amaçlarla çekilen film türüdür. Kaliç bu türe ait

açıklamasında deneysel filmin yenilikler içerdiğini vurgulamıştır. "Ben, sinemaya yeni bir şeyler getirmiş olan her filmin deneysel bir film olduğunu düşünüyorum. Örneğin Potemkin Zırhlısı deneysel bir filmdi. Bütün büyük filmler deneyseldir. Gance'ın Napolyon'u, Tekerlek'i, Melies'in filmlerinin her biri deneysel filmdir" (1992:11). Aynı zamanda deneysel filmi, sınırların tam olarak çizilemediği, belli özgünlüğe sahip olan filmler olarak tanımlayabiliriz.

2.9. Belgesel Film Festivalleri

Türkiye'de belgesel filmlerin gelişmesine ve yayılmasına olanak sağlayan ve sinemalarda gösterilmesine ve izleyici ile buluşmasına destek veren organizasyonlar film festivalleridir. Belgesel filmin sinema filmi olarak sinema salonlarında gösterilip izleyicisi ile buluşması belgesel filmin sanatsal yönünü ön plana çıkarırken yönetmenin ise sanatçı kimliğini ortaya koyar.

> Bizler sinema salonundaki koltuktan her tarafa yayılmış ören yerlerindeki olağanüstü serüvenleri çıkarır. Her şey gözlerimizin önünden akarak geçer ve bir bakış alanı, bir büyülenme noktasını oluşturur (Leslie,2011:44).

Sinema sanat olduğu kadar Rotha'nın da belirttiği gibi ticaridir: "Ticaret öykülü filmlerin gelişiminde çok önemli bir rol oynamıştır. Üretimin sürdürülebilmesi için gişe hasılatının yeterli olması gerekmektedir" (1995:40).

Belgesel sinemanın sinema salonlarında gösterilmemesinin sebeplerinden en önemlisi yukarıda Rotha'nın bahsettiği gibi öykülü filmler kadar gişe hasılatı yapamamasıdır. Yukarıda Türkiye'de Film Endrüstrisinin Tarihsel Gelişimi adlı başlık altında açıkladığımız gibi Türkiye'de belli kurum ve kuruluşların ya da kişisel desteklerin yardımları olmadan belgesel filmler kendilerine finans kaynağı bulmakta zorluk çeker. Çünkü belgesel filmlerin kar sağlayan yapımlar olarak görülmemesi belgesel filmlerin finans kaynağı bulabilmesini güçleştirmektedir.

Belgesel film yönetmeni Hasan Özgen, Türkiye'de belgesel sinemanın endüstri olamayışını açıklarken belgesel sinema ürünlerinin genellikle sipariş

üzerinden yapıldığını, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Başbakanlık Tanıtma Fonları önünde kuyruğa girilerek destek alınmaya çalışıldığını, reklam-halkla ilişkiler, dağıtım- gösterim, satış ve kar ayaklarının ise oluşturulamadığının altını çizer: "Belgesel ürün, yeniden üretimin, dolayısıyla süregiden bir üretim zincirinin çarkını kuramaz. Bu haliyle modernlik dışıdır, kapitalist bir dünyada kapitalizm öncesi üretim ilişkisidir" (Özgen, 2011:64).

Paul Rotha, endrüstri kuruluşlarının zaman zaman belgesel filmlere destek olarak finans kaynağı olduğunu ancak bilinçli bir örğütlenmeye rastlanan kuruluş sayısının yok denecek kadar az olduğunu belirtir (1995:177). Özetleyecek olursak, Türkiye'de belgesel sinemanın pazar olanağı olmadığı için yapımcılar belgesel sinemaya genellikle yatırım yapmak istemezler. Bu bağlamda belgesel sinemanın ekonomik bir sürece sahip olduğundan bahsetmek pek mümkün olmamakla birlikte belgesel film, endüstriyel bir üretimdir ve para, teknoloji ve destekçiler olmadan üretilemez.

Belgesel filmlerin finanse edildikten sonra finans kadar önemli olan diğer bir konu ise belgesel filmlerin izleyici ile buluşabilmesidir. Türkiye'de belgesel filmlerin gösterim olanağı bulduğu en önemli yerlerden biri film festivalleridir. Film festivalleri, film çeken kişiler için çok önemli bir platformdur. Çünkü yapımcılar ve dağıtımcılarla tanışmanıza onlara filmlerinizi gösterebilmenize olanak sağlayan yerlerdir. Gösterim olanakları kısıtlı olan belgesel filmler bu festivallere katılarak filmlerinin bir çok izleyici tarafından görülmesine, sektörden birçok insanla tanışıp filmine finans kaynağı bulabilmesine kadar birçok avantajın olduğu yerlerdir.

Türkiye'de günümüzde belgesel film yapımına destek olan kurumları şöyle sırayalayabiliriz: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü, Film Yapımcıları Meslek Birliği (FİYAB), Boğaziçi Üniversitesi Mithat Alam Film Merkezi (MAFM), Türkiye Sinema ve Audiovisuel Kültür Vakfı (TÜRSAK), Tarih Vakfı, Türk Turizm Tanıtma Vakfı, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT), Deniz Bank Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. (DenizKültür) (Öztürk, 2013:167).

Türkiye de yapılan ilk belgesel film festivali, Belgesel Sinemacılar Birliği tarafından 1997 yılında kurulan Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali olmuştur (Rıza, 2008:11). Bu festival belgesel filmin gelişmesi yayılması ve kurumsallaşması adına atılan önemli bir adım olmuştur. Daha sonra, 2000 yılından bu zamanda kadar Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali, 2005 yılından itibaren İstanbul Belgesel Günleri (Documentarist) ve 2009 yılından itibaren ise TRT Uluslararası Belgesel Film Yarışması sadece belgesel filmlerin katılabilediği film festivalleri olarak sıralanabilir. Bu festivaller Türkiye'de belgesel film yapan yönetmenlerin filmlerinin izleyiciyle buluşup dünyanın heryerinde gösterilmesine olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda yapılan film festivalleri belgesel film üretimini de etkilemektedir.

2010-2016 yılları arasında yapılan ulusal ve uluslararası toplam 335 film festivalinde; tür olarak sadece belgesel filmlerin katılabildiği, sadece öğrenci belgesel filmlerinin katılabildiği, konulu kısa filmlerin katılabildiği ve tür ayrımı olmaksızın kurmaca, belgesel ve deneysel filmlerin katılabildiği gibi kıstaslar yer almaktadır. Yukarıda sıraladığımız sadece belgesel filmlerin katılabildiği film festivalleri dışında günümüz de belgesel sinemaya bölüm açan birçok film festivali yapılmaktadır. Bu film festivalleri Türkiye'deki birçok farklı organizasyon tarafından yapılıp desteklenmektedir.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE 2010-2016 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN FİLM FESTİVALLERİNİN DÜZENLEYİCİ ve KAPSAMLARINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI VE ANALİZİ

Belgesel film festivali düzenleyen organizasyonların bilgisine ulaşmak için, öncelikle, Türkiye'de 2010-2016 yılları arasında belgesel filmlerin tür olarak katılabildiği film festivallerinin bilgileri elde edildi.[18] Bu bilgiler doğrultusunda belgesel filmlere kategori açan ve sadece belgesel filmlerin katılabildiği 335 film festivali verisine ulaşıldı. Düzenlenen 335 adet film festivalinin ve bu film festivallerini düzenleyen organizasyonların web site içerikleri, festival katalogları ve festival şartnameleri tek tek incelenerek, film festivalleriyle mail ve telefon yoluyla iletişim kurularak aşağıda yer alan bilgiler elde edilmiştir.

Türkiye'de 2010- 2016 yılları arasında yapılan ve belgesel filme kategori olarak yer veren 335 film festivali düzenleyici ve kapsamlarına göre olmak üzere iki farklı şekilde sınıflandırdırılmıştır. Düzenleyicilerine göre film festivalleri 97 farklı organizasyon tarafından yapıldığı, bu 97 organizasyonların ise kendi içinde sınıflandırıldığında; Kamu Kurumları, Sivil Toplum Kuruluşları, Devlet Üniversiteleri, Vakıf Üniversiteleri, Yerel Yönetimler, Özel Kurumlar, Bağımsız kişiler, Kalkınma Ajansları olarak 8 farklı şekilde kategorize olduğu, bu organizasyonlar tarafından düzenlenen festivallerin ise kapsamlarına göre: belgesel filmlerin katılabildiği film festivalleri, tema sınırlaması olan film festivalleri, öğrencilerin katılabildiği film festivalleri, uluslararası filmlerin katılabildiği film festivalleri, kadın yönetmenlerin katılabildiği film festivalleri, elenmiş filmlerin katılabildiği film festivalleri olarak 6 farklı şekilde sınıflandırıldığı görülmüştür.

[18] http://www.kameraarkasi.org/festivaller/festivaller.html Erişim Tarihi: 10.11.2017

Düzenleyici ve kapsamlarına göre film festivallerini aşağıdaki gibi tablolaştırabiliriz.

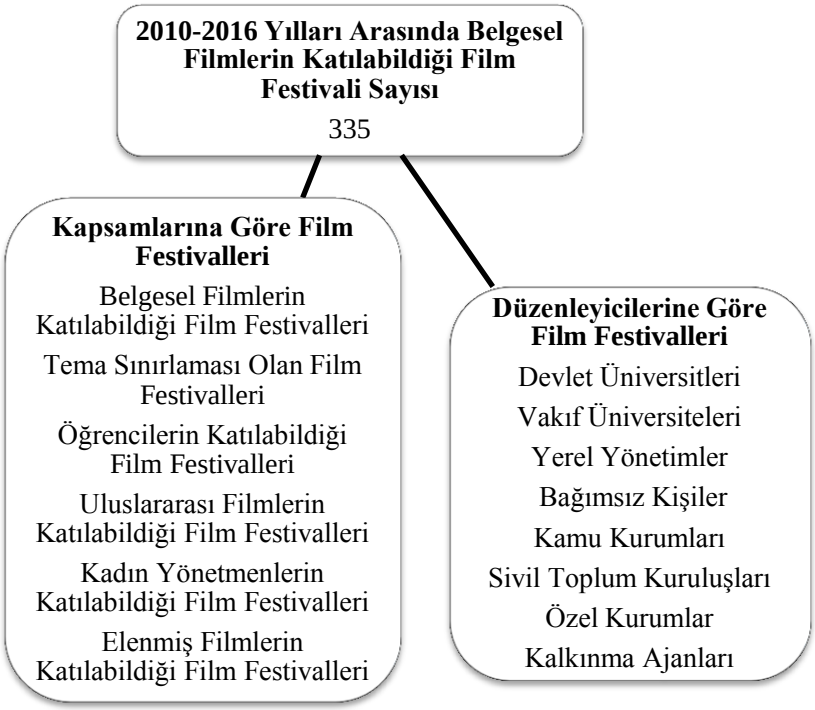

Şekil 3. 1 : Düzenleyici ve Kapsamlarına Göre Film Festivallerinin Sınıflandırılması.

3.1. Düzenleyicilerine Göre Film Festivalleri

3.1.1. Vakıf Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri

2010-2016 Yılları Arasında Vakıf Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri	Kurum Adı
Altın Baklava Film Festivali	Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Contact Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali	Yaşar Üniversitesi
Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması	Okan Üniversitesi
Kristal Klaket Kısa Film Yarışması	Fatih Üniversitesi

Tablo 3.1: Vakıf Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi.

Yukarıdaki tabloda yer alan üniversitelerin hangi şehirlerde yer aldığını söylemek gerekirse, Gazi Antep'te Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İzmir'de Yaşar Üniversitesi, İstanbul'da Fatih Üniversitesi ve Okan Üniversitesi tarafından yukarıda belirtildiği gibi 2010-2016 yılları arasında 4 vakıf üniversitesi tarafından 15 farklı film festivali düzenlenmiştir.

3.1.2. Devlet Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri

2010-2016 Yılları Arasında Devlet Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri	Kurum Adı
Ankara Üniversitesi Kısa Film Yarışması	Ankara Üniversitesi
Çanakkale Kısa Film Festivali	18 Mart Çanakkale Üniversitesi
Değerler Kısa Film Yarışması	Atatürk Üniversitesi
EgeArt Uluslararası Sanat Günleri	Ege Üniversitesi
Erciyes Öğrenci Belgesel Film Festivali	Erciyes Üniversitesi
Eurodesk Uluslararası Kapadokya Kısa Film Yarışması	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Gaziantep Üniversitesi Göç Sempozyumu Kısa Film Yarışması	Gaziantep Üniversitesi
Hisar Kısa Film Seçkisi	Boğaziçi Üniversitesi
İnönü Üniversitesi Kısa Film Festivali	İnönü Üniversitesi
Kar Film Festivali	Atatürk Üniversitesi
Kısa Ca Öğrenci Filmleri Festivali	Selçuk Üniversitesi
Mersin Deniz Temalı Kısa Film Yarışması	Mersin Üniversitesi
Mozaik Kısa Film Yarışması	Harran Üniversitesi
Özel Çevre Temalı Kısa Film Yarışması	Gazi Üniversitesi
Sinepark Kısa Film Festivali	Galatasaray Üniversitesi
Uşak Kanatlı Denizaltı Kısa Film Yarışması	Uşak Üniversitesi
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi 3. Ödüllü Kısa Film Yarışması	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Tablo 3.2 : Devlet Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi.

Tabloda devlet üniversiteleri tarafından düzenlenen belgesel filmlerin de katılabildiği film festivalerine ve bu festivallerin isimlerine yer verilmiştir. Tabloda detaylı olarak belirtildiği gibi 2010- 2016 yılları arasında 16 devlet üniversitesi

tarafından toplam 51 adet film festivali düzenlenmiştir. Bu üniversiteler, Ankara'da Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi, Çanakkale'de 18 Mart Çanakkale Üniversitesi, Erzurum'da Atatürk Üniversitesi, İzmir'de Ege Üniversitesi, Kayseri'de Erciyes Üniversitesi, Nevşehir'de Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Gazi Antep'te Gazi Antep Üniversitesi, Malatya'da İnönü Üniversitesi, Konya'da Selçuk Üniversitesi, Mersin'de Mersin Üniversitesi, Urfa'da Harran Üniversitesi, Uşak'ta Uşak Üniversitesi, İstanbul'da Boğaziçi Üniversitesi ve Galatasaray Üniversitesidir. Üniversitelerin şehirlere dağılımına bakacak olursak festivalleri düzenleyen üniversitelerin en fazla İstanbul ve Ankara'da yoğunlaştığı görülmektedir.

3.1.3. Kamu Kurumları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri

Kamu kurumları tarafından düzenlenen, belgesel filmlerin katılabildiği 21 adet film festivali düzenlenmiştir.

2010-2016 Yılları Arasında Kamu Kurumları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri	**Kurum Adı**
Hayat Boyu Öğrenme Kısa Film Yarışması	Milli Eğitim Bakanlığı
Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri	Radyo Televizyon Kurumu
Ulusal Yeşil Kamera Üniversitelerarası Kısa Film Yarışması	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Sürdürülebilir İş Sağlığı ve Güvenliği Kısa Film Yarışması	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Tablo 3.3 : Kamu Kurumları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi.

Kamu kurumları tarafından düzenlenen film festivallerinin illere göre dağılımlarına bakıldığında genellikle Ankara ilinde yapıldığı görülmektedir. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen Hayat Boyu Öğrenme Kısa Film Yarışmasının "Eğitim" ve Çevre, Şehircilik Bakanlığı tarafından düzenlenen Ulusal Yeşil Kamera Üniversitelerarası Kısa Film Yarışmasının "Çevre", Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından düzenlenen Sürdürülebilir İş Sağlığı ve Güvenliği Kısa Film Yarışmasının ise "İş Güvenliği" gibi konularla tema

sınırlandırılması yapıldığı ve sadece bu konuları işleyen filmlerin bu yarışmalara katılabildiğini söyleyebiliriz. Radyo Televizyon Kurumu tarafından düzenlenen Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri yarışması ise sadece belgesel filmlerin katılabildiği önemli festivaller arasında yerini almaktadır.

3.1.4. Yerel Yönetimler Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri

Aşağıdaki tabloda 2010-2016 yılları arasında yerel yönetimler tarafından düzenlenen film festivaleri ve bu festivallerin isimleri detaylı olarak belirtilmiştir.

2010-2016 Yılları Arasında Yerel Yönetimler Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri	**Kurum Adı**
Uluslararası Adana Film Festivali	Adana Büyükşehir Belediyesi
Uluslararası Antalya Film Festivali	Antalya Büyükşehir Belediyesi
Arhavi Mençuna Belgesel Film Festivali	Artvin Arhavi Belediyesi
Ataşehir Ulusal Kısa Film Yarışması	İstanbul Ataşehir Belediyesi
Ayvalık Uluslararası Film Festivali	Ayvalık Belediyesi
Beş Dakikada Beşiktaş Kısa Film Yarışması	Beşiktaş Belediyesi
Beypazarı Kısa Film Yarışması 2016 1 temalı	Ankara Beypazarı Belediyesi
Bozcaada Uluslararası Ekolojik Belgesel Festivali	Bozcada Belediyesi-Boztid
Bursa Kısa Film Yarışması	Bursa Büyükşehir Belediyesi
Çekmeköy Belediyesi Kısa Film Yarışması	Çekmeköy Belediyesi
Datça Uluslararası Kısa Film Festivali	Datça Belediyesi
Eskişehir Kral Midas Kısa Film Festivali	Eskişehir Belediyesi
Göbeklitepe Belgesel Film Yarışması	Urfa Haliliye Belediyesi
Malatya Uluslararası Film Festivali	Malatya Belediyesi
Manisa Altın Üzüm Kısa Film Festivali	Manisa Belediyesi
Mardin Film Festivali	Mardin Belediyesi- Mardin Film Ofisi
Safranbolu Uluslararası Belgesel Film Festivali	Safranbolu Belediyesi
Kuzey Yıldızı Sinop 1.Ulusal Belgesel Film Yarışması	Sinop Belediyesi
Talas Kültür ve Sanat Festivali Belgesel	Talas Belediyesi

Film Yarışması	
Uluslararası İstanbul Çevre Kısa Film Festivali	Bakırköy Belediyesi
Uluslararası İzmir Kısa Film Festivali	İzmir Büyükşehir, Bornava,Buca ve Karşıyaka Belediyeleri
Zeytinburnu Belediyesi Çanakkale Kısa Film Yarışması	Zeytinburnu Belediyesi

Tablo 3.4 : Yerel Yönetimler Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi.

Yerel yönetimler tarafından düzenlenen film festivallerine baktığımızda; 13 farklı il ve 9 farklı ilçe olmak üzere 22 yerel yönetim tarafından belgesel kategorisi olan 2010-2016 yılları arasında toplam 70 film festivali düzenlenmiştir. Yerel yönetimler tarafından düzenlenen belgesel filmlerin katılabildiği film festivallerinin yoğun olarak diğer illere göre İstanbul'un ilçeleri olan Ataşehir, Beşiktaş, Çekmeköy, Zeytinburnu ve Bakırköy'de düzenlendiği görülmektedir.

3.1.5. Özel Kurumlar Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri

Türkiye'de 2010-2016 yılları arasında Sanat Merkezileri, çeşitli prodüksiyon ajansları gibi 9 farklı organizasyon tarafından belgesel filmlerin de katılabildiği 22 kısa film festivali düzenlenmiştir.

2010-2016 Yılları Arasında Özel Kurumlar Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri	**Kurum Adı**
1.Kristal Şeftali Ulusal Kadın Kısa Filmleri Yarışması	Bursa Sinematek Organizasyonu
Uluslararası Van Gölü Film Festivali	Bajar Kültür Sanat Danışmalığı
Marmaris Uluslararası Kısa Film Festivali	Marmaris Sanat
Smyrna Ulusal Kısa Film Festivali	KRK Medya ve Prodüksiyon
Şehrin Kelebekleri Film	ILLUSIONIST lab
Yed-i Velayet Yedi Vilayet	My Elit Yapım
Eskişehir Uluslararası Kısa Film Yarışması	Sine Plus
Akbank Kısa Film Festivali	Akbank T.A.Ş
Play ÜniFilmFest, Üniversitelerarası Kısa Film Yarışması	Yapı Kredi

Tablo 3.5 : Özel Kurumlar Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi.

Özel kurumlar genellikle prodüksiyon hizmeti veren ve sinema festivalleri düzenleyen ajanslar, kültür- sanat danışmanlığı yapan vb. bütçesi olan ve maddi destek alan kurumlardır.Yukarı da detaylı olarak adı geçen film festivalleri genellikle belli bir temaya sahip ve tüm türlerin katılabileceği festivalleridir. Türkiye'de 2010-2016 yılları arasında 2 farklı özel banka tarafından belgesel filmlerin de katılabildiği toplam 8 film festivali düzenlenmiştir. Finansal kaynaklara sahip bankaların finansal kaynakları az olan kurumlara göre daha az film festivali düzenledikleri görülmektedir.

Play Ünifilmfest Kısa Film Yarışması, Yapı Kredi bankasının Play kartı sponsorluğunda gerçekleşen bir festivaldir. Sadece 2012 yılında bir kere yapılmış olmakla birlikte sadece üniversite öğrencilerinin katılımına açıktır. Genellikle festival süreci boyunca farklı illerdeki üniversiteleri dolaşarak oralarda workshoplar, atölyeler vb. gibi etkinkiler düzenleyerek öğrencilerin film yapmına destek sağlanmaktadır.[19] İlerleyen bölümlerde detaylı olarak açıkladığımız, 2018 yılında yapılaması planlanan 14. Akbank Kısa Film Festivali ise Akbank tarafından daha kurumsal bir yarışma olmakla birlikte uzun süredir sinema anlamında kaliteli işlere imza atmaktadırlar.

3.1.6. Bağımsız Kişiler Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri

Bağımsız bir yapım olan Hilmi Etikan'ın başkanlığında düzenlenen İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali 2010-2016 yılları arasında toplam 7 kez düzenlenmiştir.

2010-2016 Yılları Arasında Bağımsız Kişiler Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri	**Kişi Adı**
İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali	Hilmi Etikan

Tablo 3.6 : Bağımsız Kişiler Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi.

[19]http://www.akbanksanat.com/Assets/doc/14Akbank_ULUSAL%20ve%20ULUSLARARASI%20YARISMA%20_KisaFilm_katilim_kosullari.pdf Erişim Tarihi: 01.12.2017

Uluslararası Kısa Film Festivali Türkiye'de gerçekleştirilen uluslararası kısa film festivalleri arasında en uzun süreli olarak düzenlenen film festivallerinden biridir. Festival ulusal bölümle başlayıp daha sonra uluslararası alanda devam etmektedir. Uluslararası alanda sadece film gösterimleri yapımaktadır. İstanbul film festivali diğer film festivallerinden farklı olarak uzun bir süre önce İFSAK yönetiminin festivali sürdürme isteğinden vazgeçmesi üzerine, bu organizazyon Hilmi Etikan'ın başkanlığında yaptığı bağımsız bir tertip komitesi tarafından kısıtlı bütçelerle yürütülmektedir.[20]

3.1.7. Kalkınma Ajansları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri

Valilikler tarafından desteklenen iki farklı bölgeye ait kalkınma ajansı tarafından belgesel filmlerin de katılabildiği 6 kısa film festivali düzenlemiştir.

2010-2016 Yılları Arasında Kalkınma Ajansları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri	**Kurum Adı**
DOĞAKA Kısa Film Yarışması	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
Serka Kısa Film Yarışması	Serhat Kalkınma Ajansı

Tablo 3. 7 : Kalkınma Ajansları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Listesi.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından Hatay ilinde düzenlenen Doğaka kısa film yarışmasının 2015 yılında ilki düzenlenmiştir ikincisi ise belirli nedenlerden dolayı iptal edilmiştir. Kalkınma Ajansları tarafından düzenlenen film festivalleri genellikle belli bir tema ile sınırlandırılmaktadır. 1.Doğaka kısa film yarışmasında Kültür ve Turizm, iptal edilen 2. Doğaka kısa film yarışmasın da ise Gıda ve Tarım temalı filmler kabul edilmiştir. Aynı zamanda Doğaka Kısa Film yarışması filmlerini Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde çeken yönetmenlerin yarışmaya katılabileceği[21] gibi bir takım kurallara sahiptir. Sadece bu bölgelerde çekilen filmler yarışmaya katılabilmektedir çünkü kalkınma ajansları

[20] http://istanbulfilm.wixsite.com/festival Erişim Tarihi: 04.12.2017

[21] http://www.dogaka.gov.tr/kisafilm/sartname.asp Erişim Tarihi: 29.11.2017

belirlenen bölgelerin ekonomik, sosyal, kültürel potansiyelinin ortaya çıkmasına katkı sağlamak adına bu yarışmaları düzenlemektedirler.

Serhat Kalkınma Ajansı tarafından altı yıldır düzenlenen Serka Kısa Film Yarışması ise yine aynı şekilde, ajansın faaliyet gösterdiği Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars bölgelerinde sosyal, kültürel, tarihi ve ekonomik değerlere katkı sağlamak amacıyla düzenlenmektedir.[22] Ancak Serka kısa film yarışmasında tema sınırlaması yer almamaktadır.

Bu tür yarışmaların genellikle ajansın faaliyet gösterdiği belirli illerde belirli temalarda ve bölgenin gelişimine katkı sağlamak amacıyla düzenlenmekte olduğu sonucuna varabiliriz.

3.1.8. Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri

Dernekler, Vakıflar, Meslek Birlileri, Klüpler, Odalar, Kooperatifler, Cemiyetler, Federasyonlar, Dergiler, Gazeteler ve Sendikalar gibi Türkiyedeki farklı sivil toplum kuruluşları tarafından 2010-2016 yılları arasında belgesel filmlerin de katılabildiği toplam 143 film festivali düzenlenmiştir.

2010-2016 Yılları Arasında Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri	**Kurum Adı**
ADER Kısa Film Yarışması	Adıyaman ve İlçeleri Sosyal Yardımlaşma Derneği
Altın Defne Film Festivali	Ansam Kültür Derneği Fotofilm Sanat Merkezi
Ereğli Uluslararası Kısa Film Festivali	Anadolu Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği
ESDER Altın Kepenk Kısa Film	Ankara Esnaf ve Sanaatkarları Derneği
Filmamed Belgesel Film Festivali	Ortadoğu Sinema Akademisi Derneği
İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel	İstanbul Fotoğraf ve Sinema

[22] http://www.serka.gov.tr/kisafilm/sartname.html Erişim Tarihi: 29.11.2017

Yarışması	Amatörleri Derneği
İkinci El Kısa Film Festivali	Ankara Kısa Filmciler Derneği
İstanbul Ulusal Kısa Film Festivali	İstanbul Kısa Filmciler Derneği
Özgür Film Festivali	Anadolu Halk Bilimleri ve Kültür Derneği
Sağkal Derneği Kısa Film Yarışması	Sağkal Derneği
Silüet Ulusal Kısa Film Festivali	Silüet Kültür ve Sanat Derneği
Sinema Yazarları Derneği SİYAD Ödülleri	Sinema Yazarları Derneği
Türkiye Psikiyatri Derneği Kısa Film Yarışması	Türkiye Psikiyatri Derneği
TÜSİAD "Kadın-Erkek Eşitliği" Temalı Kısa Film Yarışması	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali	Kadın İletişim ve Araştırma Derneği
Uluslararası Altın Çınar Film Festivali	Anadolu Sinemacılar Derneği
Uluslararası İstanbul Turizm Filmleri Festivali	Festivali Kültür Turizm ve Spor Filmleri Tanıtma Derneği
Uluslararası Kültürler Arası Diyalog ve Göç Kısa Film Yarışması 7 temalı istanbul	Genç Liderler ve Girişimciler Derneği
Uluslararası Boğaziçi Film Festivali	Boğaziçi Sinema Derneği
Aydın Doğan Vakfı, Genç İletişimciler Yarışması	Aydın Doğan Vakfı
Ankara Uluslararası Film Festivali	Ankara Kitle İletişimi Araştırma Vakfı
Yılmaz Güney Kısa Film Festivali	Yılmaz Güney Kültür ve Sanat Vakfı
HAK-İŞ Emeğe Saygı Kısa Film Yarışması	İşçi Sendikası
Türk Dünyası Belgesel Film Festivali	Türk Dünyası Gazeteciler Federasyonu
Kan Film Festivali	Kan Hastalıkları Federasyonu
Yunus Nadi Ödülleri	Cumhuriyet Gazetesi
Artemis Film Festivali, Yalıçapkını Kısa Film Yarışması	Anadolu Sinema ve Televizyon Eseri Sahipleri Meslek Birliği
Kamera Elinde Geleceğin Cebinde Kısa Film Yarışması	Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği
SETEM BAK Akademi Ödülleri	Sinema ve Televizyon Eseri Sahipleri Meslek Birliği
İstanbul Uluslararası Mimarlık ve Kent Filmleri Festivali	Mimarlar Odası
Rotary Uluslararası Kısa Film Festivali ve Yarışması	Rotary Klupleri
Lions Kısa Film Yarışması	Lions Klupleri
Dağ Filmleri Festivali	Filmsan Vakfı-Spor Klubü
Genç Öncüler Kısa Film Yarışması	Genç Öncüler Gençlik Hareketi

Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Filmleri Festivali	Kadın Kooperatifi
Kardeşlik Kısa Film ve Belgesel Yarışması	Afyonkarahisar Gelişim Platformu
Hazar Kısa Film Yarışması	Hazar Strateji Enstitüsü
Ankara Barosu Kısa Film Yarışması	Ankara Barosu
Siirt Barosu Ulusal Kısa Film Festivali	Siirt Barosu

Tablo 3. 8 : Sivil Toplum Kuruluşları Düzenlenen Film Festivalleri Listesi.

Türkiye'de 2010-2016 yılları arasında belgesel filmlerinde katılabildiği 335 film festivalinin en büyük oranını farklı sivil toplum kuruluşları tarafıdan düzenlenen film festivallerinin oluşturduğunu söyleyebiliriz. Yukarıdaki tabloda 143 film festivali düzenleyen 39 farklı sivil toplum kuruluşlarının detaylı olarak hangi film festivali düzenledikleri ve kurumların isimleri yer almaktadır. Adı geçen sivil toplum kuruluşları ise çoğunlukla İstanbul ve Ankara illerinde yer almaktadır. Türkiye'nin farklı illerinde hizmet veren sivil toplum kuruluşlarının dağılımına baktığımızda, meslek, sosyal yardımlaşma, kültür-sanat, sağlık, içşi, eğitim, dergi, gazete, spor ve baro gibi çok farklı alanlarda birleşmiş kuruluşlar olduğunu söyleyebiliriz.

Bu kuruluşlar tarafından düzenlenen film festivallerinin konuları genellikle sağlık, çevre, eğitim vb. sosyal içerikli alanlarda düzenlenmektedir. Bunun dışında kadın ve cinsiyet temalı belgesel filmler ise Kadın İletişim ve Araştırma Derneği tarafından düzenlenen Uçan Süpürge Film Festivali ya da Kadın Kooperatifi tarafından düzenlenen Filmmor Kadın Filmleri Festivalinde yer almaktadır. Bu bağlamda her kurum farklı temalar da film festivali düzenlemektedir. Başka bir sonuç ise, diğer kurumlara göre finansal kaynaları az olan sivil toplum kuruluşlarının, daha fazla film festivali düzenlemeleri dikkati çekmektedir.

3.2. Kapsamlarına Göre Film Festivalleri

Film festivalleri, düzenleme ve yürtüme kurulları tarafından hazırlanan şartlarlara uygun filmleri kabul ederler. Film festivalleri tarafından belirlenen bu şartlar her film festivaline göre, aşağıda açıklayacağımız üzere değişiklik gösterebilmektedir. Film festivallerini düzenleme ve yürtüme kurulları tarafından hazırlanan bu kurallar film festival şartnamesi olarak adlandırılmaktadır. Film

festivallerine başvuru yapmak isteyen herkes bu şartnameyi kabul etmiş sayılmaktadır. Aşağıda açıklayacağımız gibi her film festivalinin şartnamesi farklılık taşımaktadır. Bunları, Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri, Tema Sınırlaması Olan Film Festivalleri, Öğrencilerin Katılabildiği Film Festivalleri, Uluslararası Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri, Kadın Yönetmenlerin Katılabildiği Film Festivalleri, Elenmiş Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri olarak altı farklı kategoride sınıflandırabiliriz.

3.2.1. Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri

2010-2016 Yılları Arasında Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri	**Kurum Adı**
Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali	Safranbolu Belediyesi
Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri	Radyo Televizyon Kurumu
Türk Dünyası Belgesel Film Festivali	Türk Dünyası Gazeteciler Federasyonu
Talas Kültür ve Sanat Festivali	Talas Belediyesi
Bozcaada Uluslararası Ekolojik Belgesel Festivali	Bozcada Belediyesi-Boztid
Kuzey Yıldızı Sinop 1.Ulusal Belgesel Film Yarışması	Sinop Valiliği –Sinop Belediyesi
Göbeklitepe Belgesel Film Yarışması	Urfa Haliliye Belediyesi

Tablo 3. 9: Türkiye'de Sadece Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar.

Yukarıdaki tabloda 2010-2016 yılları arasında sadece belgesel filmlerin katılabildiği film festivali isimlerini ve bu festivalleri düzenleyen kurumların isimleri yer almaktadır. Yarışmalara baktığımızda Safranbolu Belediyesi tarafından 2017 yılında 18.si düzenlenen Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivalinin ve Radyo Televizyon Kurumu tarafından 2017 yılında 9.su düzenlenen Uluslararası TRT Belgesel Ödüllerinin uzun yıllardır yapılan önemli belgesel film festivalleri olduğunu söyleyebiliriz. Diğer belgesel film yarışmalarının ise 1 kere düzenlenmekle beraber devamının yapılacağı ile ilgili henüz bir bilgi yer almamaktadır. Ancak bu festivallerin diğer kategorilere kapalı olması ve sadece belgesel filmlerin

yarışmabilmesi belgesel film için önemli bir gelişme olduğu söylenebilir. Yukarıdaki tabloda detaylı olarak açıklamaya çalıştığımız belgesel film yarışmalarını düzenleyen kurumlara baktığımızda ise genel olarak belgesel film yarışmalarını yerel yönetimlerin düzenlendiği sonucuna varabiliriz.

3.2.2. Tema Sınırlaması Olan Film Festivalleri

2010-2016 Yılları Arasında Devlet Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri	Temalar	Kurum Adı
Çanakkale Kısa Film Festivali	Çanakkale	18 Mart Çanakkale Üniversitesi
Değerler Kısa Film Yarışması	Ulusal Değerler	Atatürk Üniversitesi
Mersin Deniz Temalı Kısa Film Yarışması	Deniz	Mersin Üniversitesi
EgeArt Uluslararası Sanat Günleri	Hoş Görmek	Ege Üniversitesi
Eurodesk Uluslararası Kapadokya Kısa Film Yarışması	Barış ve Hoşgörü	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Gaziantep Üniversitesi Göç Sempozyumu Kısa Film Yarışması	Göç	Gaziantep Üniversitesi
Ataşehir Ulusal Kısa Film Yarışması	Çevre	İstanbul Ataşehir Belediyesi
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi 3. Ödüllü Kısa Film Yarışması	İnsan Hakları	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Ulusal Yeşil Kamera Üniversitelerarası Kısa Film Yarışması	Çevre	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Beş Dakikada Beşiktaş Kısa Film Yarışması	Beşiktaş	Beşiktaş Belediyesi
Çekmeköy Belediyesi Kısa Film Yarışması	15 Temmuz	Çekmeköy Belediyesi
Bozcaada Uluslararası Ekolojik Belgesel Festivali	Doğa	Bozcada Belediyesi-Boztid
Bursa Kısa Film Yarışması	Bisiklet ve Doğa	Bursa Büyükşehir Belediyesi
Datça Uluslararası Kısa Film Festivali	Avrupalı Olamak	Datça Belediyesi
Göbeklitepe Belgesel Film Yarışması	Kaybolan Değerler	Urfa Haliliye Belediyesi
Safranbolu Uluslararası Belgesel Film Festivali	Kültürel Miras	Safranbolu Belediyesi

Uluslararası İstanbul Çevre Kısa Film Festivali	Çevre	Bakırköy Belediyesi
Zeytinburnu Belediyesi Çanakkale Kısa Film Yarışması	Çanakkale	Zeytinburnu Belediyesi
Hayat Boyu Öğrenme Kısa Film Yarışması	Çıraklık Ahilik	Milli Eğitim Bakanlığı
Sürdürülebilir İş Sağlığı ve Güvenliği Kısa Film Yarışması	İş Sağlığı ve Güvenliği	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Uluslararası Van Gölü Film Festivali	Geriye Bakış	Bajar Kültür Sanat Danışmalığı
Şehrin Kelebekleri Film	Çocuk	ILLUSIONIST lab
Yed-i Velayet Yedi Vilayet	İslam Büyüklerinin Hayatı	My Elit Yapım
DOĞAKA Kısa Film Yarışması kültür turizm temalı	Kültür Turizm	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
ADER Kısa Film Yarışması	Adıyaman	Adıyaman ve İlçeleri Sosyal Yardımlaşma Derneği
ESDER Altın Kepenk Kısa Film	Alınteri	Ankara Esnaf ve Sanaatkarları Derneği
TÜSİAD "Kadın-Erkek Eşitliği" Temalı Kısa Film Yarışması	Kadın-Erkek Eşitliği	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Uluslararası İstanbul Turizm Filmleri Festivali	Turizm	Festivali Kültür Turizm ve Spor Filmleri Tanıtma Derneği
Uluslararası Kültürler Arası Diyalog ve Göç Kısa Film Yarışması	Kültürler Arası Diyalog ve Göç	Genç Liderler ve Girişimciler Derneği
Yılmaz Güney Kısa Film Festivali	Direniş	HAK-İŞ Emeğe Saygı Kısa Film Yarışması
Kan Film Festivali	Kan Hastalıkları	Kan Hastalıkları Federasyonu
Türk Dünyası Belgesel Film Festivali	Türk Kültürü	Türk Dünyası Gazeteciler Federasyonu
Kamera Elinde Geleceğin Cebinde Kısa Film Yarışması	Birikim	Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği
İstanbul Uluslararası Mimarlık ve Kent Filmleri Festivali	Mimarlık ve Kent	Mimarlar Odası
Genç Öncüler Kısa Film Yarışması	Evsizler	Genç Öncüler Gençlik Hareketi
Kardeşlik Kısa Film ve Belgesel Yarışması	Kardeşlik	Afyonkarahisar Gelişim Platformu

Hazar Kısa Film Yarışması	Dağlık Karabağ	Hazar Strateji Enstitüsü
Ankara Barosu Kısa Film Yarışması	Ötekileştirme	Ankara Barosu

Tablo 3. 10: Bellirli Bir Temaya Olan Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar.

Yukarıdaki tabloda isimlerini ve temalarını detaylı olarak belirtmeye çalıştığımız film festivallerinin temalarının genel olarak doğa, çevre, hoşgörü, barış, kültürel miras ve göç gibi konular etrafında yoğunlaştığını söyleyebiliriz. Yukarıda adı geçen film festivalleri belirledikleri tema dışında film kabul etmemektedir.

3.2.3. Öğrencilerin Katılabildiği Film Festivalleri

2010-2016 Yılları Arasında Öğrencilerin Katılabildiği Film Festivalleri	**Kurum Adı**
Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması	Okan Üniversitesi
Contact Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali	Yaşar Üniversitesi
Kısa Ca Öğrenci Filmleri Festivali	Selçuk Üniversitesi
EgeArt Uluslararası Sanat Günleri	Ege Üniversitesi
Erciyes Öğrenci Belgesel Film Festivali	Erciyes Üniversitesi
Mozaik Kısa Film Yarışması	Harran Üniversitesi
Özel Çevre Temalı Kısa Film Yarışması	Gazi Üniversitesi
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi 3. Ödüllü Kısa Film Yarışması	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Ulusal Yeşil Kamera Üniversitelerarası Kısa Film Yarışması	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Play ÜniFilmFest, Üniversitelerarası Kısa Film Yarışması	Yapı Kredi
Aydın Doğan Vakfı, Genç İletişimciler Yarışması	Aydın Doğan Vakfı

Tablo 3. 11 : Sadece Öğrencilerin Katılabildiği Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar.

Öğrencilerin katılımları ile sınırlı olan film festivalleri için yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi genellikle üniversitelerin sinema televizyon ya da ilgili bölümleri tarafından düzenmekte olduğunu söyleyebiliriz. Sadece öğrencilerin katılabildiği adı geçen film festivalleri genellikle, katılan öğrencilerin öğrenci olduklarına dair bir belge ile filmleri yarışmaya kabul etmektedirler.

3.2.4. Uluslararası Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri

2010-2016 Yılları Arasında Uluslararası Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri	Kurum Adı
Gaziantep Üniversitesi Göç Sempozyumu Kısa Film Yarışması	Okan Üniversitesi
Kar Film Festivali	Atatürk Üniversitesi
Contact Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali	Yaşar Üniversitesi
Datça Uluslararası Kısa Film Festivali	Datça Belediyesi
Eurodesk Uluslararası Kapadokya Kısa Film Yarışması	Erciyes Üniversitesi
Gaziantep Üniversitesi Göç Sempozyumu Kısa Film Yarışması	Harran Üniversitesi
Malatya Uluslararası Film Festivali	Malatya Belediyesi
Safranbolu Uluslararası Belgesel Film Festivali	Safranbolu Belediyesi
Uluslararası İstanbul Çevre Kısa Film Festivali	Bakırköy Belediyesi
Uluslararası Van Gölü Film Festivali	Bajar Kültür Sanat Danışmalığı
Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri	Radyo Televizyon Kurumu
Eskişehir Uluslararası Kısa Film Yarışması	Sine Plus
İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali	Hilmi Etikan
Uluslararası Adana Film Festivali	Adana Büyükşehir Belediyesi
Uluslararası Antalya Film Festivali	Antalya Büyükşehir Belediyesi
Ayvalık Uluslararası Film Festivali	Ayvalık Belediyesi
Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali	Kadın İletişim ve Araştırma Derneği
Uluslararası Altın Çınar Film Festivali	Anadolu Sinemacılar Derneği
Uluslararası İstanbul Turizm Filmleri Festivali	Festivali Kültür Turizm ve Spor Filmleri Tanıtma Derneği
Uluslararası Kültürler Arası Diyalog ve Göç Kısa Film Yarışması	Genç Liderler ve Girişimciler Derneği
Uluslararası Boğaziçi Film Festivali	Boğaziçi Sinema Derneği
Ankara Uluslararası Film Festivali	Ankara Kitle İletişimi Araştırma Vakfı
İstanbul Uluslararası Mimarlık ve Kent Filmleri Festivali	Mimarlar Odası
Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Filmleri Festivali	Kadın Kooperatifi
Rotary Uluslararası Kısa Film Festivali ve Yarışması	Rotary Klupleri

Tablo 3. 12 : Sadece Uluslararası Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar.

Uluslararası filmlerin katılıp yarışabildiği film festivalleri sadece ulusal değil uluslararası alandan bir çok filmin başvurabileceği önemli platformlardan birisidir. Türkiye'de düzenlenen uluslararası bir film festivaline sadece Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı değil yabancı uyruklu film yapan herkes katılıp yarışmacı olma hakkını elde edebilmektedir. Yukarıda adı geçen uluslararası film festivallerinin genel olarak üniversiteler, belediyeler ve dernekler tarafından düzenmekte olduğu görülmektedir.

3.2.5. Kadın Yönetmenlerin Katılabildiği Film Festivalleri

2010-2016 Yılları Arasında Kadın Yönetmenlerin Katılabildiği Film Festivalleri	**Kurum Adı**
Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali	Kadın İletişim ve Araştırma Derneği
Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Filmleri Festivali	Kadın Kooperatifi
1.Kristal Şeftali Ulusal Kadın Kısa Filmleri Yarışması	Bursa Sinematek Organizasyonu

Tablo 3. 13 : Sadece Kadın Yönetmenlerin Katılabildiği Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar.

Kadın ve cinsiyet temalı belgesel filmler, Kadın İletişim ve Araştırma Derneği tarafından uzun süredir düzenlenen Uçan Süpürge Film Festivali ya da Kadın Kooperatifi tarafından düzenlenen Filmmor Kadın Filmleri Festivalinde yer almaktadır. Bunların yanı sıra Bursa Sinematek Organizasyonu tarafından düzenlenen 1. Kristal Şeftali Ulusal Kadın Kısa Filmleri Yarışması da kadın ve cinsiyet temalı filmler arasında yerini almaktadır. Bu festivallere sadece kadın yönetmenler ya da yapımlar kadın konulu filmler ile katılabilmektedirler.

3.2.6. Elenmiş Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri

2010-2016 Yılları Arasında Elenmiş Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri	Kurum Adı
İkinci El Kısa Film Festivali	Ankara Kısa Filmciler Derneği

Tablo 3. 14 : Herhagi bir Film Festivalinden Daha Önce Elenmiş Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri ve Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar.

Diğer film festivallerinden farklı bir şartnameye sahip olan, Ankara Kısa Filmciler Derneği tarafından düzenlenen İkinci El Kısa Film Festivali, daha önce herhangi bir yarışmaya katılmış ve o yarışmadan elenmiş filmleri kabul etmektedir.

3.3. 2010- 2016 Yılları Arasında Düzenlenen Festival ve Organizasyon Sayılarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında, Türkiye'de 2010-2016 yılları arasında düzenlenen, belgesel filmlerin de katılabildiği festivallerin ayrıntılı biçimde analizi yapılmıştır. Bu analiz, aşağıdaki başlıklar çerçevesinde gerçekleştirilmiş ve tablolaştırılarak yorunlanmıştır:

1. Türkiye'de 2010-2016 yılları arasında 97 farklı organizasyon tarafından düzenlenen, belgesel filmlerin de katılabildiği film festivalleri sayılarının yıllara göre dağılımı,
2. 2010-2016 yılları arasında sadece belgesel filmlerin katılabildiği film festivallerinin yıllara göre dağılımı,
3. Türkiye'de 2010 -2016 yılları arasında belgesel filmlerin katılabildiği film festivallerini düzenleyen kurumlar ve bu kurumlar tarafından düzenlenen film festivalleri sayıları,
4. Türkiye'de 2010-2016 yılları arasında düzenlenen belgesel kategorisi olan film festivalleri ile sadece belgesel filmlerin katılabildiği film festivalleri sayıları,
5. Türkiye'de 2010 - 2016 yılları arasında devlet ve vakıf üniversiteleri tarafından düzenlenen film festivalleri sayıları,
6. Türkiye'de 2010 - 2016 yılları arasında belgesel filmlerinde katılabildiği film festivali düzenleyen organizasyonların illere göre dağılımları.

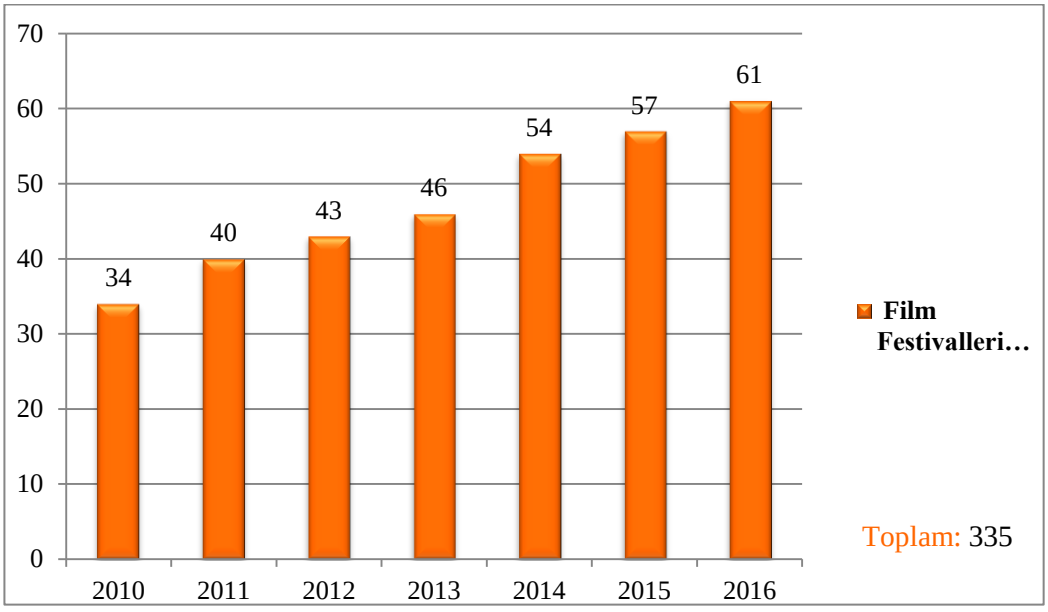

Tablo 3. 15 : Türkiye'de 2010 - 2016 Yılları Arasında Düzenlenen Belgesel Filmlerin de Katılabildiği Film Festivallerinin Yıllara Göre Dağılımı.

Yukarıdaki tabloya göre film festivallerinin yıllara göre dağılımına genel olarak baktığımızda, 2010 yılından 2016 yılına kadar 2010-2016 yılları arasında toplam 335 film festivali yapıldığı görülmektedir. 2010 yılından itibaren belgesel filmlerin katılabildiği film festivalleri sayısındaki artış olumlu bir gelişme olduğunu söylebiliriz.

Araştırmanın kapsadığı dönemin başından sonuna doğru her yıl festival sayısının düzenli olarak arttığı görülmüştür. 2010-2016 yılları arasındaki festival sayısı bu bağlamda %79 artmıştır. Festivallerde belgesel filmlere yer verilerek, belgesel kategorisinin açılmasıyla birlikte belgesel filme olan eğiliminin arttığı ileri sürülebilir.

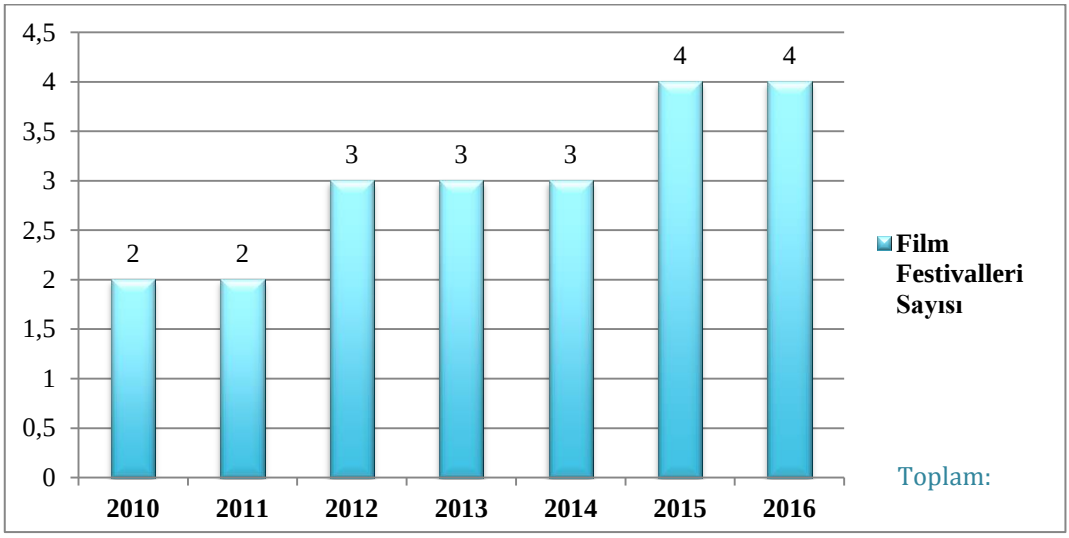

Tablo 3. 16 : Türkiye'de 2010-2016 Yılları Arasında Sadece Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivallerinin Yıllara Göre Dağılımı.

Türkiye'de yalnızca belgesel filmlerin katılabildiği festival sayısı oldukça sınırlıdır. Tablo 3.16'ya bakıldığında 2010-2016 yılları arasında yalnızca belgesel filmleirn katılabildiği film festivallerinde oransal olarak %100'lük bir artış olmasına rağmen, toplam büyüklük açısından sayının son derece küçük olduğu görülür. 2010-2016 yılları arasında ortalama olarak, yılda 3 belgesel film festivalinin yapıldığı saptanmıştır.

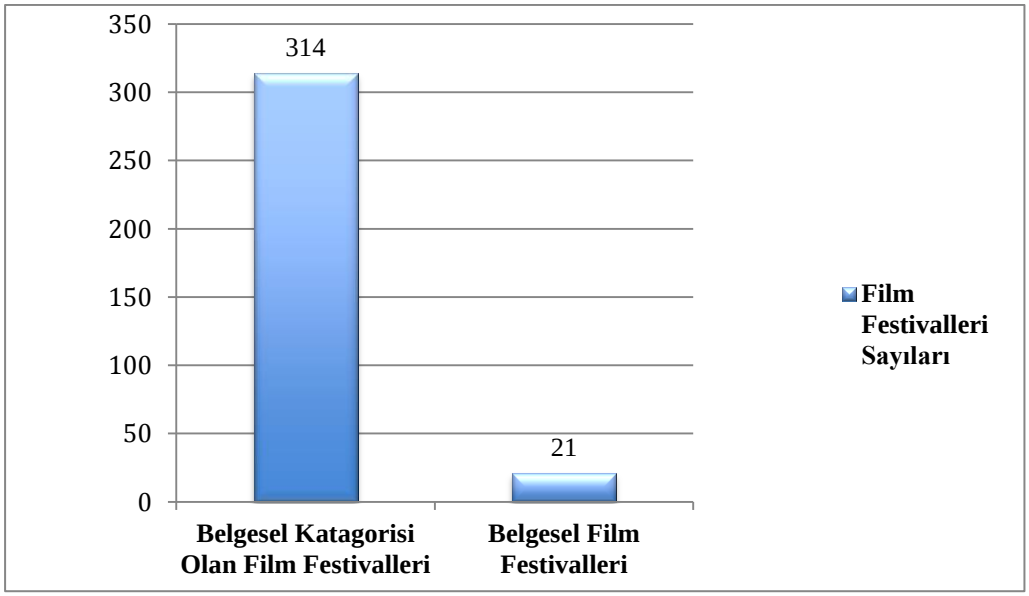

Tablo 3. 17 : Türkiye'de 2010 - 2016 Yılları Arasında Düzenlenen Belgesel Kategorisi Olan Film Festivalleri İle Sadece Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivalleri Sayıları.

Tablo 3.17'ye baktığımızda Türkiye'de 2010-2011 yılları arasında düzenlenen film festivalleri sayılarını iki ayrı sütunda görmekteyiz. Bu sütunlardan biri belgesel filmlere kategori açan film festivallerine, diğeri ise sadece belgesel filmlerin katılabildiği film yarışmalarına aittir. Türkiye'de diğer türler arasında belgesel filmlere de yer veren film festivallerinin 314 gibi yüksek bir sayıda olduğu, buna karşın sadece belgesel filmler için düzenlenen film festivallerinin ise 21 gibi çok düşük bir sayıda kaldığı görülmektedir.

Aynı zamanda bu tabloya göre diğer türler içinde belgesel filmlerin de gösterildiği festivallerin yaklaşık %94'ü belgesel dışında diğer türlere de yer vermekte iken, sadece belgesel filmlerin yer verildiği festivallerin oranı ise %6 olarak saptanmıştır. Sonuç olarak Türkiye'de sadece belgesel filmlerin katılabileceği film festivallerinin oranının, diğer festivallere göre düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

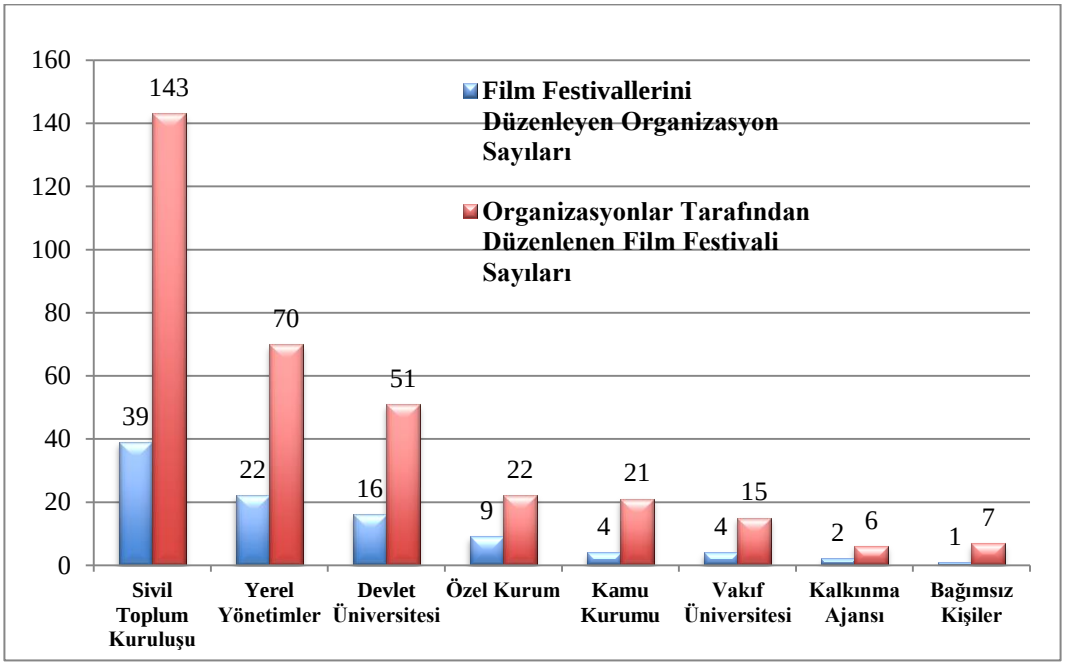

Tablo 3. 18 : Türkiye'de 2010 - 2016 Yılları Arasında Belgesel Filmlerin Katılabildiği Film Festivali Sayıları ve Bu Festivalleri Düzenleyen Organizasyonlar Sayıları.

Türkiye'de 2010 - 2016 yılları arasında belgesel filmlerin katılabildiği film festivali sayılarına ve bu festivallerin hangi organizasyonlar tarafından

düzenlendiğine baktığımızda ise, Tablo 3.18'de görüldüğü gibi, toplam 335 film festivalini düzenleyen 97 farklı organizasyon karşımıza çıkmaktadır. Bu organizasyonlar içerisinde STK'lar hem organizasyon sayısı olarak hem de düzenlediği festival sayısı olarak en önde yer almaktadır. Organizasyonların yaklaşık %50'si, festivallerin de yaklaşık % 43'ü STK'lara aittir. Genel olarak bu sınıflandırmada, organizasyonların her birinin yaklaşık 3,5 film festivali düzenlendiği görülmektedir. Kamu kurumları tarafından düzenlenen festival sayısının 5, bağımsız bir kişi tarafından düzenlenen festival sayısının ise 7 olduğu görülmektedir.

STK'lardan sonra yerel yönetimlerin bu alanda daha çok yer aldığı görülmektedir. Yaklaşık olarak festivallerin %21'ini yerel yönetimlerin düzenlediği söylenebilir. Üniversitelerin festival düzenleme oranı ise %20'dir. Devlet üniversiteleri, vakıf üniversitelerinden yaklaşık 4 kat daha fazla festival düzenlemiştir. Geriye kalan yaklaşık %16'lık festival ise özel kurumlar, kalkınma ajansları ve bağımsız kişiler tarafından düzenlenmiştir.

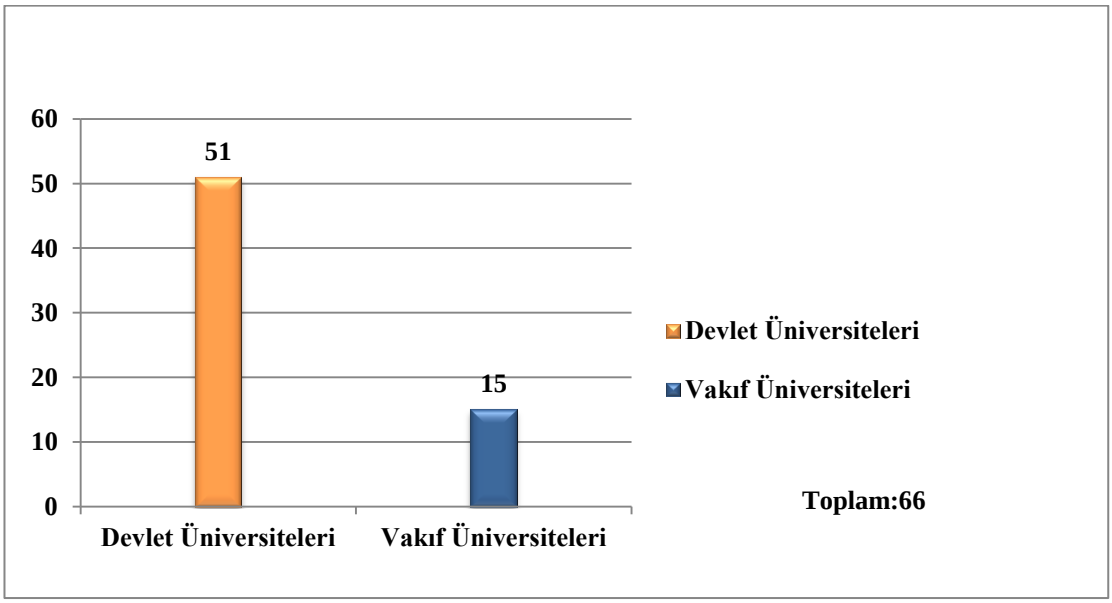

Tablo 3. 19 : Türkiye'de 2010 - 2016 Yılları Arasında Devlet ve Vakıf Üniversiteleri Tarafından Düzenlenen Film Festivalleri Sayısı.

Tablo 3.19'a göre 4 farklı vakıf üniversitesi 15 festival düzenlerken, 16 farklı devlet üniversitesi toplam 51 adet festival olmak üzere, üniversitelerin düzenlemiş

olduğu festival sayısı 66'dır. Bu bağlamda üniversiteler tarafından düzenlenen festivallerin %73'ü devlet, %27'si ise vakıf üniversiteleri tarafından yapılmıştır.

Sivil toplum kuruluşları üniversitelere göre daha fazla festival düzenlerken, üniversiteler arasında da devlet üniversitelerinin daha fazla festival düzenlemesi, sermaye olarak daha zengin olan vakıf üniversitelerinin festivallere yaklaşımı konusunda düşündürücü sorular ortaya atmaktadır. Bununla birlikte bu festivallerin düzenleyicilerine bakıldığında durum biraz farklılaşmaktadır. 16 devlet üniversitesinin düzenediği 51 festivale karşın, 4 vakıf üniversitesinin düzenlediği 15 festival şöyle bir oran ortaya çıkarmaktadır: Devlet üniversitelerinin her birinin başına 3,18 festival; vakıf üniversitelerinin ise 3,75 festival düşmektedir. Bu oranlara göre, vakıf üniversitleri daha az sayıda festival düzenlemiş görünmelerine karşın, her biri sayıca devlet üniversitelerinden daha çok oranda festival yapmıştır.

2010-2016 yılları arasında Türkiye'de belgesel filmlerinde katılabildiği film festivali düzenleyen kurumların, illere göre dağılımı ise, aşağıdaki tablodan daha iyi anlaşılabilir.

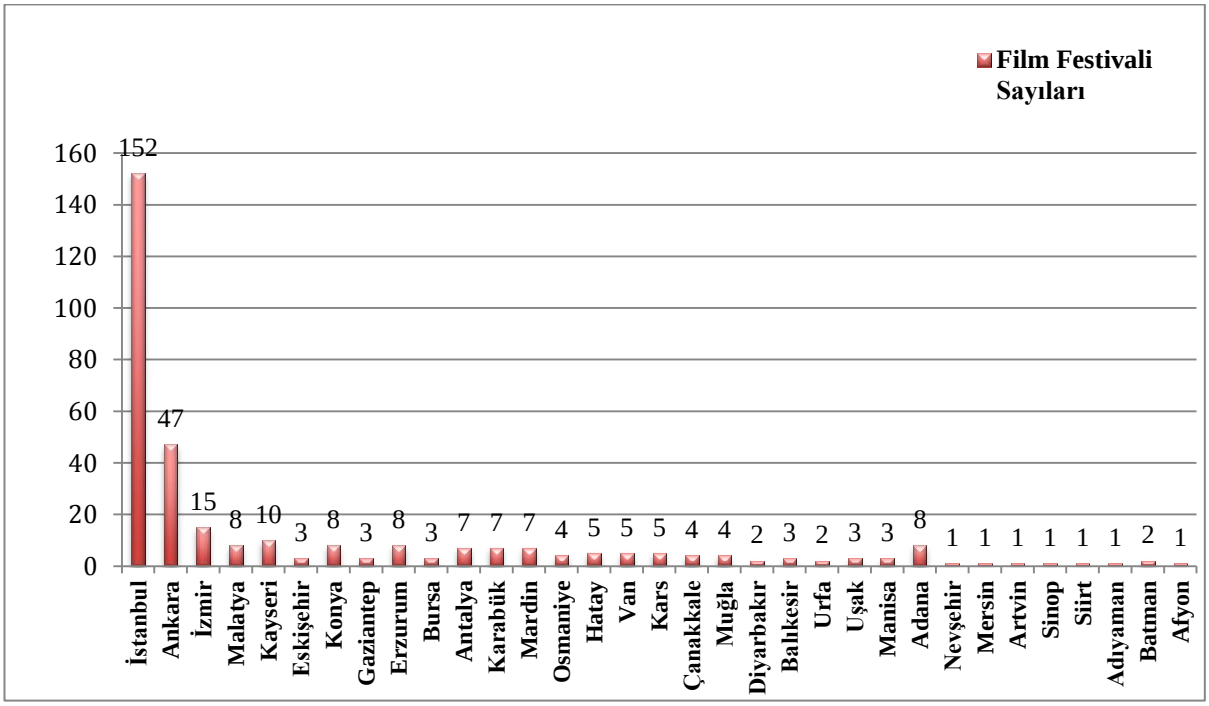

Tablo 3. 20 : Türkiye'de 2010 - 2016 Yılları Arasında Belgesel Filmlerin de Katılabildiği Film Festivali Düzenleyen Kurumların İllere Göre Dağılımı.

Tablo 3.20'ye göre Türkiye'de 33 farklı ilde 2010-2016 yılları arasında toplam 335 film festivali düzenlenmiştir. Festivaller büyük ölçüde büyük şehirlerde düzenlenmiş olup, bu festivallerin %46'sı İstanbul'da, %14'ü Ankara'da, %4'ü ise İzmir'de gerçekleştirilmiştir. Geriye kalan 30 ilde düzenlenen festivallerin oranı ise, yaklaşık %36 dır. Bu rakamlar, izleyici sayısı açısından büyük kentlerin daha cazip olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle, üç büyük kent, % 64'lük bir oranla en çok festivalin yapıldığı iller olurkeni İstanbul, neredeyse bu festivallerin yarısının yapıldığı il olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, İstanbul, yerel yönetimler tarafından düzenlenen film festivali sayısıyla, başkent Ankara'ya göre, kültür-sanat metropolü olduğunu kanıtlamıştır. Diğer illerde de özellikle üniversitelerin sinema eğitimi yapan fakültelerinin/ bölümlerinin varlığının etkili olduğu düşünülebilir.

Sonuç olarak, belgesel sinemanın sinema salonlarında dolaşıma sokulması ve gişe yapması zor olsa da, belgesel filmin izleyici ile buluşabilmesinde, yukarıda detaylı olarak sözü edilen film festivalleri etkili olmakta ve belgesel filmler, gösterim olanağı bulabilmektedir. Böylece film festivalleri, belgesel filmlerin dolaşıma sokulmasında, seyirci ile buluşmasında ve farklı yerlere ulaşabilmesinde etkin bir rol oynamaktadır.

4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DEKİ BELGESEL FİLM FESTİVALLERİNDE ORGANİZASYON, KOMİTE, JÜRİ, YÖNETMEN, BAŞVURAN FİLM SAYILARI ve FESTİVAL ŞARTNAMELERİNİN İNCELENMESİ

4.1.Araştırmanın Yöntemi, Sınırlılıkları ve Veri Toplama Araçları

Bu bölümde Türkiye'de düzenlenen belgesel filmlerin katılabildiği film festivalleri 3. bölümde sınıflandırılan düzenleyici ve kapsamlarına göre seçilerek film seçimlerini belirleyen etkenler araştırılacaktır. Türkiye'de 2010-2016 yılları arasında tür olarak belgesellerin katılabildiği toplam 335 film festivalinin veya yarışmasının 97 farklı organizasyon tarafından düzenlendiği, film festivallerinin ise kapsamlarına göre 6 farklı şekilde sınıflandırıldığı görülmektedir. 3. bölümde sınıflandırıldığı üzere düzenleyicilerine göre 8 farklı şekilde sınıflandırılan organizasyonun dağılımı: 16 devlet üniversitesi, 4 vakıf üniversitesi, 2 kalkınma ajansı, 1 bağımsız kişi, 22 yerel yönetim, 4 kamu kurumu, 9 özel kurum, 39 sivil toplum kuruluşu olmak üzere, toplam 97 farklı organizasyon şeklinde, kapsamlarına göre ise: belgesel filmlerin katılabildiği film festivalleri, tema sınırlaması olan film festivalleri, öğrencilerin katılabildiği film festivalleri, uluslararası filmlerin katılabildiği film festivalleri, kadın yönetmenlerin katılabildiği film festivalleri, elenmiş filmlerin katılabildiği film festivalleri olarak altı farklı kategoride sınıflandırılmıştır.

Sınıflandırılan organizasyonların ve festivallerin her birinden eskilik (düzenlenme tarihi) ve sürekliliklerine göre seçilen bir film festivalini detaylı olarak incelenecek, her organizasyonun film festivali düzenleme ölçütlerine bakarak organizasyonlar ve bu organizasyonların düzenlediği festivaller arasında ne gibi farklılıklar olduğu ortaya konulacaktır.

Bu amaçla, 8 organizasyon içinden yukarıdaki ölçütlere göre seçilen festivallerin, organizasyon yapıları, festivale başvuran film sayıları, jüri üyeleri, ödül alan filmler, döküman inceleme ve litaratür tarama ile araştırılacak, bulgular değerlendirilecek ve seçilen festivallerde görev alan komite üyeleri, jüri üyeleri ve ödül alan yönetmenler ile yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilip bu görüşmeler içerik analizi, ile analiz edilecektir.

Bu görüşmelere geçmeden önce kullanılan yöntem ve tekniklere dair netlik sağlamak faydalı olacaktır. Tez çalışması, nitel bir araştırma tasarımına sahip olup, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşıma odaklanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016:41).

Kuramsal kısmı, bilimsel gözlemi esas alan literatür taraması ve döküman inceleme yöntemiyle oluşturulan bu çalışmanın uygulama kısmı ise derinlemesine yüz yüze görüşme yönteminin kullanıldığı yapılandırılmış görüşme tekniği olan nitel araştırmaya dayanmaktadır. Nitel araştırma: "Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma (Yıldırım ve Şimşek, 2006)" şeklinde tanımlanmaktadır.

Tekin, görüşme türleri ile ilgili olarak birçok sınıflandırma türleri yapıldığını ancak bu türlerden litaratürde en çok kullanılan türlerin yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme türleri olduğunu ifade etmiştir (2006:104).

Yapılandırılmış görüşmede, görüşülen kişiden önce belirlenmiş standart soruları cevaplaması istenir. Görüşme formunda açık uçlu sorulara pek yer verilmediğinden esneklik ve farklılıklar en aza indirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmede, görüşme yapan kişi istediği soruyu cevaplayabilme hakkına sahiptir; daha çok soruyu cevaplayan kişinin ilgisine ve bilgisine yönelik bir görüşmedir. Yapılandırılmamış görüşmede ise önceden belirlenmiş sorular yer almamaktadır,

ancak görüşmeyi yapan kişi görüşmeciyi ilgili konu ile belirli bir alana yöndirebilmektedir (Coşkun vd,2015:95). Derinlemesine görüşme tekniğinin gerekliliklerinden olan nesnelliğin sağlanabilmesi için yapılandırımış görüşme tekniği kullanılacaktır.

Araştırmada önceden belirlenen kriterlere göre seçilen komite üyeleri, jüri üyeleri ve ödül alan yönetmenler ile derinlemesine yüz yüze ve internet yoluyla EK2'de yer alan yapılandırılmış görüşmeler yapılacak bu görüşmeler, içerik analizi ile analiz edilecektir.

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak daha önceki bölümlerde detaylı olarak ele alınan belgesel film festivallerinin araştırmanın kavramsal çerçevesi doğrultusunda belirlenen ölçütlere göre ele alınıp incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu inceleme ile de film festivallerinin ve seçici kurulların üretilen festival filmlerine etkileri sorgulanarak cevaplandırılmaya çalışılacaktır.

4.2. 2010-2016 Yılları Arasında Türkiye'de Düzenlenen Film Festivallerinin Organizasyon Yapısı, Jüri Üyeleri ve Ödül Alan Filmler

Düzenleyiclerine göre 8 organizasyon ve kapsamlarına göre yukarıdaki ölçütlere göre seçilen festivaller, organizasyon yapıları, festivale başvuran film sayıları, jüri üyeleri ödül alan filmler ve festival şartnamelerine göre aşağıda detaylı olarak incelenmiştir.

2010-2016 Yılları Arasında Türkiye'de 8 Farklı Organizasyon Tarafından Düzenlenen FilmFestivalleri	**DüzenleyenOrganizasyonlar**
Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri	**Kamu Kurumu**
Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali	**Bağımsız Kişi**
Antalya Altın Portakal Film Festivali	**Yerel Yönetim**
İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışması	**Sivil Toplum Kuruluşu**
Kısaca Film Festivali	**Devlet Üniversitesi**
Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Yarışması	**Vakıf Üniversitesi**
Akbank Kısa Film Yarışması	**Özel Kurum**
Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması	**Kalkınma Ajansı**

Tablo 4.1 : 2010-2016 Yılları Arasında Türkiye'de 8 Farklı Organizasyon Tarafından Düzenlenen Film Festivallerinin Her Birinden Seçilen Film Festivalleri.

4.2.1. Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri

İlki 2009 yılında ulusal çapta Türkiye'nin ilk ve tek kamu yayın kuruluşu Türkiye Radyo- Televizyon kurumu tarafından düzenlenen TRT Belgesel Film yarışması, 2010 yılında uluslararası kategori açılarak 40 ülkeden 232 filmin başvurduğu Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri ismiyle 2011 yılında kurumsallaşarak devam ettirilmiştir. Kurumun festival için açtığı web sitesinde, festivalin düzenlenme gerekçesi şöyle ifade edilmiştir:

> Tek kanal kamu hizmeti yayıncılığı yaptığı dönemlerde, ülkemizde geniş kitleleri belgeselle tanıştıran TRT oldu. Sadece tanıştırmakla kalmadı, diğer pek çok alanda olduğu gibi belgesel alanında da öncülük ederek bilinçli bir politikayla kendi birikimini ve kadrolarını oluşturdu. Bu birikimin doğru kullanılmasıyla belgesel sinema, günümüz insanına öğrenmenin, bilginin hazzını yeniden keşfettirecek bir rolü oynayabilirdi, oynamalıydı da. TRT'de bir belgesel yarışma düzenleme fikri böyle doğdu. Belgesel sinemanın yaratıcı yöntemler geliştirmesini teşvik etmek ve "izleyici"yle buluşmaısnı sağlamaktı hedeflenen.[23]

[23] http://www.trtdoc.com/tr/main/pages/hakkimizda/2 Erişim Tarihi:23.11.2017

Şekil 4.1 : Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri Film Festivali Ekibi.

TRT Belgesel Ödülleri Festival ekibi, düzenleme ve yürütme kurulu başkanı Bünyamin Korkmaz ve düzenleme ve yürütme kurulu üyelerinden oluşmaktadır. TRT belgesel ödülleri yarışmasının seçici kurulları ve jüri üyeleri, testivalin web sayfasında belirtildiği ve aşağıda gösterildiği gibi, belli kıstaslara göre belirlenmektedir.

Şekil 4.2 : Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri Jüri Kurulu.

Bu şemaya göre ön eleme kurulunun en az beş kişiden oluştuğu, kurul üyelerinin, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcisi, Meslek Birliği temsilcisi ve TRT temsilcilerinden oluştuğu görülmektedir. Gerektiği tadirde bu sayı TRT belgesel ödülleri düzenleme ve yürütme kurulu başkanlığı onayı ile arttırılabilmektedir

Seçici kurullar ise, 3 ayrı kategori için beş farklı üyeden oluşmaktadır. Seçici kurul üyeleri, sinemacılar, sinemayla ilgili akademisyenler, sinema yazarları, sinema ile ilgili kuruluşların üyeleri, televizyoncular, film festivalleri düzenleyicileri arasından TRT belgesel ödülleri düzenleme ve yürütme kurulu tarafından seçilmektedir.[24]

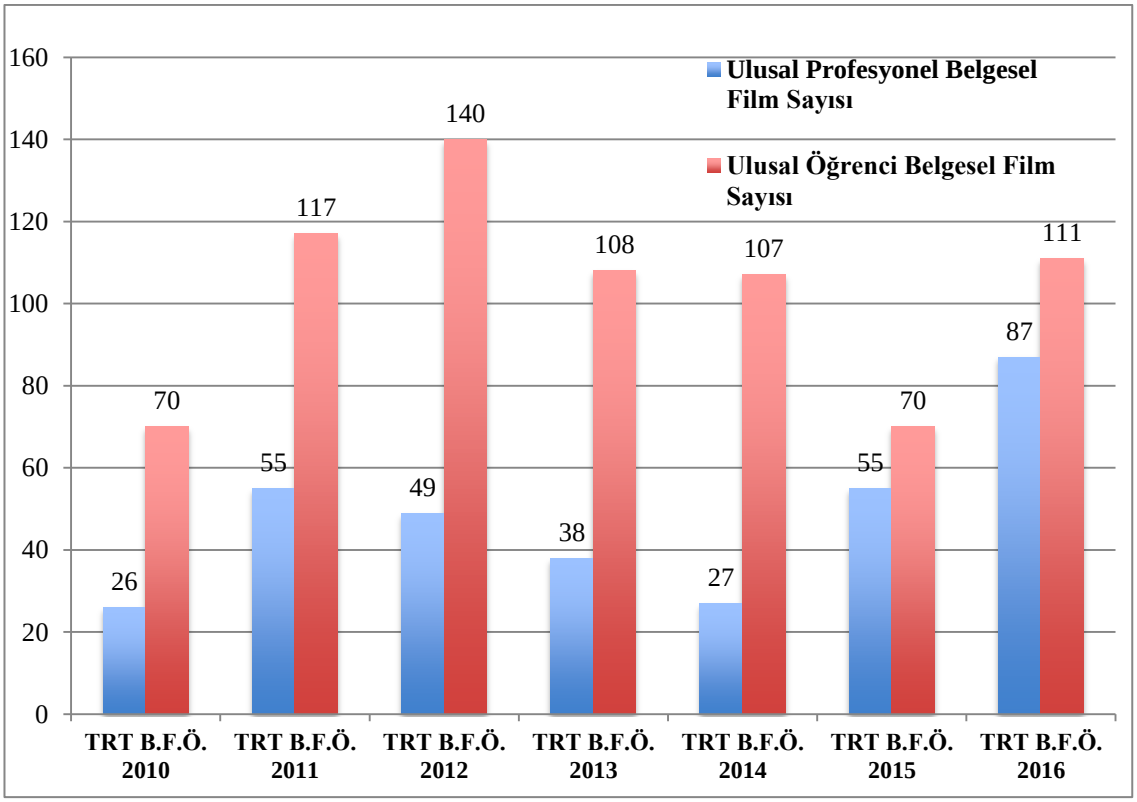

Tablo 4.2 : 2010-2016 Yılları Arasında Uluslararası TRT Belgesel Film Ödüllerine Başvuran Film Sayısı.

[24] http://www.trtdoc.com/tr/main/pages/sartname/103 Erişim Tarihi:23.11.2017

2010-2016 Yılları Arası Uluslararası TRT Belgesel Film Ödülleri Jüri Üyeleri ve Kazanan Filmler

2010 TRT Belgesel Ödülleri Seçici Kurul

Ulusal Profesyonel Kategori Jüri Üyeleri

Nurdan Arca, Hakan Aytekin, Haydar Ergülen, Derviş Zaim, Avni Özgürel

Ulusal Amatör Kategori Jüri Üyeleri

Sadik Battal, Ridvan Şentürk, Andreas Treske, Onur Ünlü, Hasanali Yildirim

2010 TRT Belgesel Ödülleri Kazanan Filmler

Ulusal Profesyonel Kategori

Belgesel Dalı T.C. Ziraat Bankası Özel Ödülü: *Flıpper'ı Kurtarmak*/ Savaş Karataş

Belgesel Dalı T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü: *Göç*/ Özgür Candan

Belgesel Dalı 1.lik Ödülü: *Kara Altından Altın Mikrofona*/ Metin Avdaç

Belgesel Dalı 2.lik Ödülü: *Zaman Zaman*/ Bülent Özdemir

Belgesel Dalı 3.lük Ödülü: *Silikozis*/ Ethem Özgüven- Selçuk Erzurumlu- Petra Holzer Özgüven

Ulusal Amatör Kategori

Belgesel Dalı T.C. Ziraat Bankası Özel Ödülü: *Erdal'ın Kanalı*/ Murat Ayman

Belgesel Dalı T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü: *Şıh'ın Dolması*/ Murat Erün

Belgesel Dalı 1.lik Ödülü: *Duvar* / Emre Karadaş - Deniz Oğuzsoy

Belgesel Dalı 2.lik Ödülü: *Miraz/* Rodi Yüzbaşı

Belgesel Dalı 3.lük Ödülü: *Özgürlüğe Mahkum*/ Nurullah Dinçer

2011 TRT Belgesel Ödülleri Seçici Kurul

Ulusal Profesyonel Kategori Jüri Üyeleri

Ömer Faruk Sorak, Yusuf Kaplan, Mehmet Güleryüz, Alper Tunga Özdemir ve Kerem Akça.

Ulusal Amatör Kategori Jüri Üyeleri

Yavuz Özkan, Mithat Bereket, Prof.Dr. Sabri Özaydın, Turhan Yavuz ve Faysal Soysal.

2011 TRT Belgesel Ödülleri Kazanan Filmler

Ulusal Profesyonel Kategori

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Geçmiş Mazi Olmadi*/ Mehmet Özgür Candan

Belgesel Dalı T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü:*Yaşamin Sürüklediği Yerde* Erol Güney'in Yaşam Öyküsü/ Banu Yalkut

Belgesel Dalı Seçici Kurul Özel Ödülü: *İfakat*/ Orhan Tekeoğlu

Ulusal Amatör Kategori

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Kadim/* Okan Avı - *Üç Nokta/* İlkem Ulutaş, Tuğba Bozkurt

Belgesel Dalı T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü: *Dönüş*/ Soner Yıldırım, Mehtap Köse – *Toruk*/ M. Çağlar İlim

Belgesel Dalı Seçici Kurul Özel Ödülü: *Urbanbugs*/Aykut Alp Ersoy

Belgesel Dalı Seçici Kurul Özel Ödülü: *Moskova'dan Aşk Hikayeleri* 1993-2009 (Love Stories From Moscow 1993-2009)/ Christop Boekel

2012 TRT Belgesel Film Ödülleri Seçici Kurul

Ulusal Profesyonel Kategori Jüri Üyeleri

Hakan Algül, Prof.Dr. Peyami Çelikcan, Doğan Hızlan, Esin Küçüktepepınar, Alin Taşçıyan, Hasan Özgen

Ulusal Amatör Kategori Jüri Üyeleri

Prof.Dr. Şefik Güngör, Fatih Enes Ömeroğlu, Cengiz Özkarabekir, Nalan Sakızlı, Abdurrahman Şen, Mustafa Ünlü.

2012 TRT Belgesel Film Ödülleri Kazanan Filmler

Ulusal Profesyonel Kategori

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Beklemek*/ Bülent Öztürk

Belgesel Dalı Milli Piyango Özel Ödülü: *Kargalar ve Halife Yılları/* Murat Aydın – Svenja Klüh

Belgesel Dalı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü: *800 Kilometre Engelli*/ Murat Erün

Ulusal Amatör Kategori

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Yarısı İnsan Yarısı Yılan/* Kenan Özer

Belgesel Dalı Milli Piyango Özel Ödülü: *Cneydo*/ Hüdai Ateş

Belgesel Dalı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü: *Kuma*/ Emine Altaş

2013 TRT Belgesel Film Ödülleri Seçici Kurul

Ulusal Profesyonel Kategori Jüri Üyeleri

Yüksel Aksu, Prof.Dr. Bülent Çaplı, Ertuğrul Karslıoğlu, Cengiz Semercioğlu, Hülya Uçansu.

Ulusal Amatör Kategori Jüri Üyeleri

Özer Bereket, Kudret Büyükcoşkun, Tülin Ersöz, Ali Murat Güven, Osman Sınav, Tülay Yavuz.

2013 TRT Belgesel Film Ödülleri Kazanan Filmler

Ulusal Profesyonel Kategori

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Dom*/ Halil Aygün

Belgesel Dalı Ziraat Bankası Özel Ödülü: *Boğaziçi Balıkları*/ Burak Dal-Bahriye Kabadayı Dal-*Tutku: Meriç Sümen*/ Mehmet Şafak Türker

Belgesel Dalı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü: *İskoçya'dan Gelen Arma*/ Erhan Cerrahoğlu

Ulusal Amatör Kategori

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *45 Gün*/ Ömer Güneş

Belgesel Dalı Ziraat Bankası Özel Ödülü: *Bir Ümit*/ Umut Kayacan, Ayberk Karakurum, Gökhan Akmeşe

Belgesel Dalı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü*: Sınırın Ötesindeki Gelinler*/ Mustafa Uluç

Belgesel Dalı Kadir Has Üniversitesi Özel Ödülü: *Unutulmuşlar Adası*/ Cansu Şahin

2014 TRT Belgesel Film Ödülleri Seçici Kurul

Ulusal Profesyonel Kategori Jüri Üyeleri

Vedat Atasoy, Mesut Cem Erkul, Savaş Güvezne, Mesut Uçakan, Muhsin Mete.

Ulusal Amatör Kategori Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Nezih Erdoğan, Gökdemir İhsan, Tahsin İşbilen, Kamil Koç, Ayfer Tokatlıoğlu

2014 TRT Belgesel Film Ödülleri Kazanan Filmler

Ulusal Profesyonel Kategori

Belgesel Dalı 2.lik Ödülü: *Çalıkuşu*/ Mehmet Özgür Candan

Belgesel Dalı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü: *Çırak*/ Tayfun Belet

Ulusal Amatör Kategori

Belgesel Dalı 1.lik Ödülü: *Fırtına*/Aydın Kapancık

Belgesel Dalı 2.lik Ödülü: *Hasret Çiçekleri*/ Ahmet Onmaz

Belgesel Dalı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü: *Anadolu'nun Çatısında*/ Engin Uğan

Belgesel Dalı İstanbul Şehir Üniversitesi Özel Ödülü: *Zarok*/ Muhammet Beyazdağ

2015 TRT Belgesel Film Ödülleri Seçici Kurul

Ulusal Profesyonel Kategori Jüri Üyeleri

Mahmut Fazıl Coşkun, Mehmet Eryılmaz, Ayşe Poffet, Porf.Dr. Nazmi Ulutak,Ali Hakan

Ulusal Amatör Kategori Jüri Üyeleri

Erdem Murat Çeliker, Zeynep Çetin Erus, İsmail Kılıçarslan, Alper Tunga Özdemir, Tarık Tufan.

2015 TRT Belgesel Film Ödülleri Kazanan Filmler

Ulusal Profesyonel Kategori

Belgesel Dalı 1.lik Ödülü: *Artik Hayallerim Var* /Nefin Dinç

Belgesel Dalı 2.lik Ödülü: *Nail V.* /Kurtuluş Özgen

Belgesel Dalı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü: *Çirok- Hikaye /* Muhammet Beyazdağ

Ulusal Amatör Kategori

Belgesel Dalı 1.lik Ödülü: *Benden Önce* /Mehmet Emre Gül

Belgesel Dalı 2.lik Ödülü: *Yalnizlik Çağı/* Mehmet Ali Sevimli

Belgesel Dalı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü: *Kanedyen*/ Gözde Şen

Belgesel Dalı Marmara Üniversitesi Özel Ödülü: *Durmadan Otostop*/ Evren Dağ - *Eymir Neden Paylaşilamadi*/Yasin Semi

2016 TRT Belgesel Film Ödülleri Seçici Kurul

Ulusal Profesyonel Kategori Jüri Üyeleri

İsmail Güneş, İhsan Kabil, Mustafa Özkaya, Ahmet Kekeç, Doç.Dr. Rıdvan Şentürk.

Ulusal Amatör Kategori Jüri Üyeleri

Selahattin Yusuf, Abdüsselam Sancaklı, Önder Furkan Besli, Candan Murat Özcan, Doç.Dr. Ala Sivas Gülguç.

2016 TRT Belgesel Film Ödülleri Kazanan Filmler

Ulusal Öğrenci Filmleri Kategorisi

Belgesel En İyi Film Ödülü: *Işığın Gölgesinde* /Mevlüt Çiftçi

Belgesel Dalı T.C. Kültür Ve Turizm Bakanliği Özel Ödülü: *Uçuyorum Göklerde*/ Yunus E. Albayrak -*Ta'riz; Gri Şehrin Renkli Çocukları*/ Sezer Ağğez

Belgesel Dalı İstanbul Ticaret Üniversitesi Özel Ödülü: *Tepede Beş Kadin*/ Ece Kınacı

Profesyonel Kategori

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Yemen* / *Türküde Sakli Olan Efsane*- Ünal Üstündağ

Belgesel Dalı T.C. Kültür Ve Turizm Bakanliği Özel Ödülü: *Bir Ses Bir Nefes*/ Murat Haksever

Belgesel Dalı İstanbul Ticaret Üniversitesi Özel Ödülü: *Rağmen*/Emre Karapinar

Yukarıda da detaylı olarak belirtildiği gibi, ödül kategorleri ulusal profesyonel, ulusal amatör ve uluslararası olmak üzere verilmektedir. Ayrıca 9. TRT Belgesel Film Ödüllerinde ilk defa proje destek bölümü açılarak en iyi iki film projesine, proje desteği verilmiştir. Yarışmaya sadece belgesel sinema eserleri kabul edilmektedir, yarışmada başka tür seçeneği yoktur. Uluslararası TRT belgesel film ödülleri, ulusal ve uluslararası iki farklı kategoride düzenlenmektedir. Yarışma öğrencilerin katılabileceği amatör kategori ve öğrenci olmayanların ise başvurabileceği profesyonel kategoriden oluşmaktadır. Her yarışmacı sadece birden fazla eser ile sadece bir kategoriye başvurabilmektedir. Yarışmanın kuralları ulusal ve uluslararası kategoriler için farklılık göstermektedir. Yarışmaya katılan belgesel filmler kural gereği genellikle en az 15 dakika süreye sahip olmak zorundadırlar.

4.2.2. Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali

Türkiye'de bağımsız bir kurum olarak düzenlenen film festivali, 1988 yılında Hilmi Etikan tarafından Uluslararası İstanbul Kısa Film Günleri ismiyle başlayan festival, kapsamı genişleyince Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali olarak değiştirilmiştir.

Şekil 4.3 : Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali Jüri Kurulu.

Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivalinde tüm kategoriler ulusal jüri tarafından değerlendirilmektedir. Sonuncusu 2016 yılında gerçekleştirilen 28.Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali Festival ekibi, festival başkanı ve düzenleme kurulu, Hilmi Etikan düzenleme kurulu üyeleri ve danışma kuruludan oluşurmaktadır.[25]

Şekil 4.4 : Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali Ekibi.

[25] 28. İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Festival Kataloğu 2016

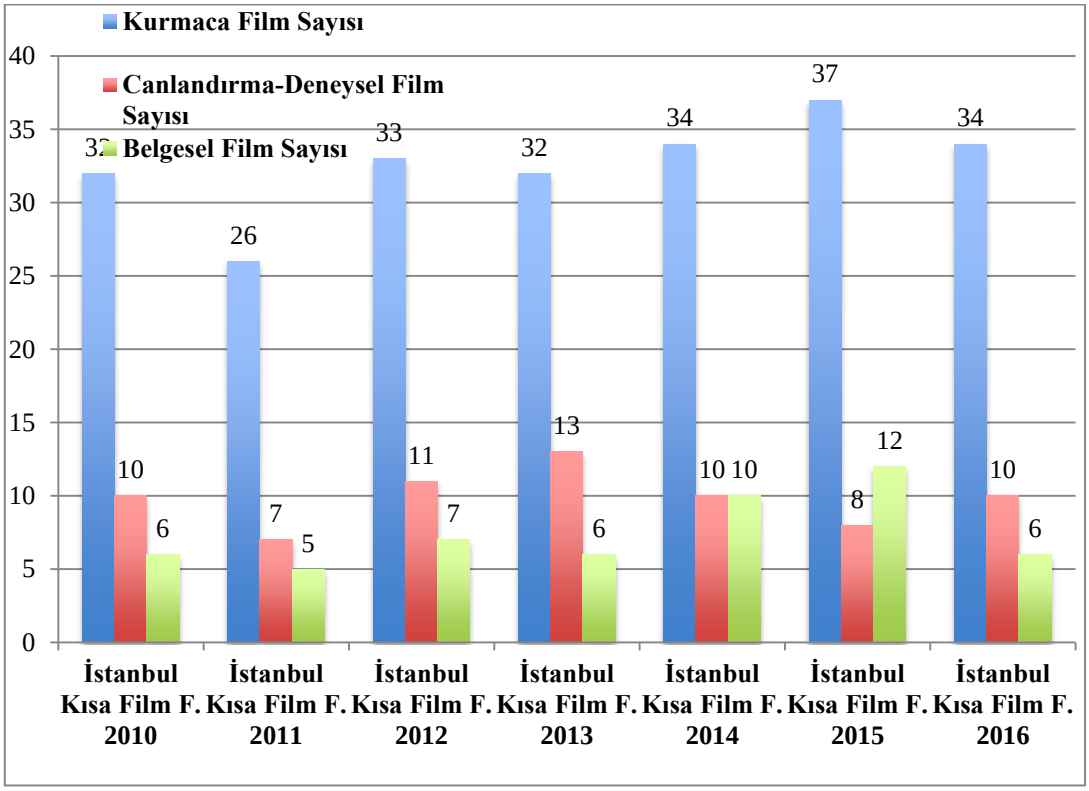

Tablo 4.3 : 2010-2016 Yılları Arası İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivalinde Finale Kalan Film Sayısı.

2010-2016 Yılları Arası İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Jüri Üyeleri ve Kazanan Filmler

2010 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ana jüri üyeleri

Ceyda Aşar, Ercan Özkan, Esin Küçüktepepınar, Mahmut Fazıl Çoşkun, M.Sadık Aslankara, Selen Uçer, Veli Kahraman

2010 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Kahpe Devran*/Cahit Çeçen

2011 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ana jüri üyeleri

Banu Bozdemir, Binnur Feyizli, Devin Özgür Çınar, Feza Çaldıran, Fırat Sayıcı, Mehmet Güleryüz, Selim Güneş, Yasin Ali Türkeri

2011 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Bir Avlu Bir Kent*/Canan Altınbulak

2012 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ana jüri üyeleri

Prof. Dr. Şükran Kuyucak Esen, Aslı Selçuk, Burak Göral, Kazım Öz, Nazlı Eda Noyan

2012 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Çöp*/ Burak Türten

2013 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ana jüri üyeleri

Ali Vatansever, Can Kılcıoğlu, Gürcan Keltek, Hasan Cömert, Dilek Aydın, Doğa Kılcıoğlu, Emine Yıldırım, Haşmet Hakan Topaloğlu, Somnur Vardar

2013 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Meğer*/ Uğur Egemen İres

2014 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ana jüri üyeleri

Zeynep Tül Akbal Süalp, Bingöl Elmas, Lamia Karaali, Fırat Sayıcı, Erdem Tepegöz, Alper Turgut, Yasin Ali Türkeri, Görkem Yeltan

2014 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Çirok-Hikaye/*Muhammed Beyazdağ

2015 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ana jüri üyeleri

Ali Aga, Beste Bereket, Burcu Aykar, Osman Evre Tolga, Natali Yeres, Selim Demirdelen

2015 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Tarzan Kemal*/ Caner Özdemir

Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü: *Göçer/*RamazanDinler

2016 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ana jüri üyeleri

Armağan Jale, Ayhan Ergürsel, Gizem Erdem, Kaan Karsan, Nihan Belgin

2016 İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film: *Vefa*/ Baran Vardar

Kurmaca, deneysel, belgesel ve canlandırma türünde 20 dakikayı aşmayan eserler yarışmaya başvurabilmektedir. Ödül kategorleri ise, en iyi kurmaca, en yi belgesel, en iyi canlandırma, en iyi deneysel, kurmaca jüri özel ödülü, belgesel jüri özel ödülü, canlandırma jüri özel ödülü, deneysel jüri özel ödülü, iki adet kurmaca dalı mansiyon ödülü ve afiş tasarımı ödülü verilmektedir. [26]

İstanbul Film Festivali bağımsız sinemacılar için çok önemli yere sahiptir. Festival, gişe şansı çok düşük olan filmleri izleyiciyle buluşturarak, hem festivaller için, hem de sonraki çalışmalar için yol açmaktadır. Aynı zamanda yarışmaya seçilemeyen filmler gösterim şansı elde edebilmektedirler. Bu festival diğer yarışmalardan farklı olarak bağımsız bir ekip tarafından düşük bütçelerle düzenlendiği için parasal ödül yerine kazanalara "Festival Onur Plaketi" verilmektedir. Bu doğrultuda festivale maddi beklentisi olan yönetmenlerden ziyade, filmini izleyiciyle buluşmak isteyen yönetmenlerin katıldığı bir festival diyebiliriz.

4.2.3. Antalya Altın Portakal Film Festivali

1964 yılında ilki düzenlenen ve Türk sinema sektörünü maddi manevi desteklemek, nitelikli ve kaliteli yapıtların ortaya konulmasına katkı sağlamak amacıyla oluşmuştur. 1973 yılında belediye başkanlığına seçilen Selahattin Tonguç festivali bir süre devam ettirmiştir. 1979 ve 1980 döneminde ülkede yaşanan siyasi olaylar nedeniyle sahiplerine verilemeyen ödüller 32 yıl sonra 2011 yılında Prof.Dr. Mustafa Akaydın'ın büyükşehir belediyesi ve Aksev yönetim kurulu başkanı olduğu dönemde ödül töreni düzenlenerek sahiplerine verilmiştir. 1985 yılına kadar Antalya belediyesi bünyesinde yapılan festival, o yıl dönemin belediye başkanı Yener Ulusoy

[26] http://www.istanbulfilmfestival.com/oduller.html Erişim Tarihi:24.11.2017

öncülüğünde kurulan Antalya Kültür Sanat Turizm Vakfı tarafından yürütülmeye başlanmıştır. 1985-1988 yılları arasında Altın Portakal Film Festivali olarak gerçekleştirilmiştir.

Festival 1989-1994 yıllar arasında belediye meclis üyeleri, turizm kuruluşları ve Antalya ticaret temsilcilerinden oluşan festival yürütme kurulu adlı platform tarafından organize edilmiştir. Festival yürütme kurulu 1995 yılından itibaren Antalya Büyükşehir Belediyesi önderliğinde "Altın Portakal Kültür ve Sanat Vakfı" adıyla hizmet vermeye başlamıştır. Eylül 2002'den sonra ise Antalya Kültür Sanat Vakfı adıyla hizmet veren bir kuruluş olan AKSAV tarafından festivalin yönetimi üstlenilmiştir. 2005 yılından itibaren ise uluslararası film sektörüne kapılarını aralamış Uluslararası Antalya Altın Portakal Film Festivali olarak dünya çapında birçok ünlü film şirketi, aktör ve aktristi ağırlamıştır.[27]

2017 yılına geldiğimizde ise festivalin içeriğin de yönetim kadrosunda bir takım değişiklikler oluğu görülmektedir. Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından 2017 yılında 54.sü gerçekleşen festivalin ulusal film yarışma kategorisi kaldırılarak festivalin tek dalda, uluslararası yarışma bölümüyle devam edeceği söylenmektedir. Festival başkanı bu yeni oluşumla ilgili olarak açıklamasında şunları belirtmiştir:

> Daha önce Ulusal ve Uluslararası dallarda yapılan yarışmaları bu yıl birleştirdik. Ulusal bölüm kalktı. Sadece Uluslararası alanda yarışma yapılacak. Antalya'yı küresel sinema endüstrisinin merkezlerinden biri haline getirmek istiyoruz. Antalya'nın güneşinin film üretiminde değerlendirilmesini istiyoruz. Antalya'da film yapımlarına destek veriyoruz. Boğaçayı'nda film platosu ve sinema vadisi kurmak istiyoruz. Bu yıl UNESCO Yaratıcı Film Şehir ağına başvurduk. Dünyada 8 şehir bu ağda bulunmaktadır. Buraya katılarak sinema alanında tanıtım ve işbirliğini kurmuş olacağız.[28]

[27] http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/antalya-altin-portakal-film-festivali-366 Erişim Tarihi:21.11.2017
[28] http://www.hurriyet.com.tr/antalya-film-festivalinde-buyuk-degisiklik-40525356 Erişim Tarihi:10.10.2017

Şekil 4.5 : Uluslararası Antalya Film Festivali Jüri Kurulu.

Şekil 4.6 : Uluslararası Antalya Film Festivali Festival Ekibi.

Festivalin yeni ekibinden bahsedecek olursak, festivalin başkanlığını Menderes Türel, artistik direktörlüğünü, Avrupa'da pek çok festivalin yönetiminde yer alan film yapımcısı Mike Downey, danışmanlığını Saraybosna Film Festivali direktörü Mirsad Purivatra'nın, Antalya Film Forum'un direktörlüğünü yine film yapımcısı Zeynep Atakan yapmaktadır.

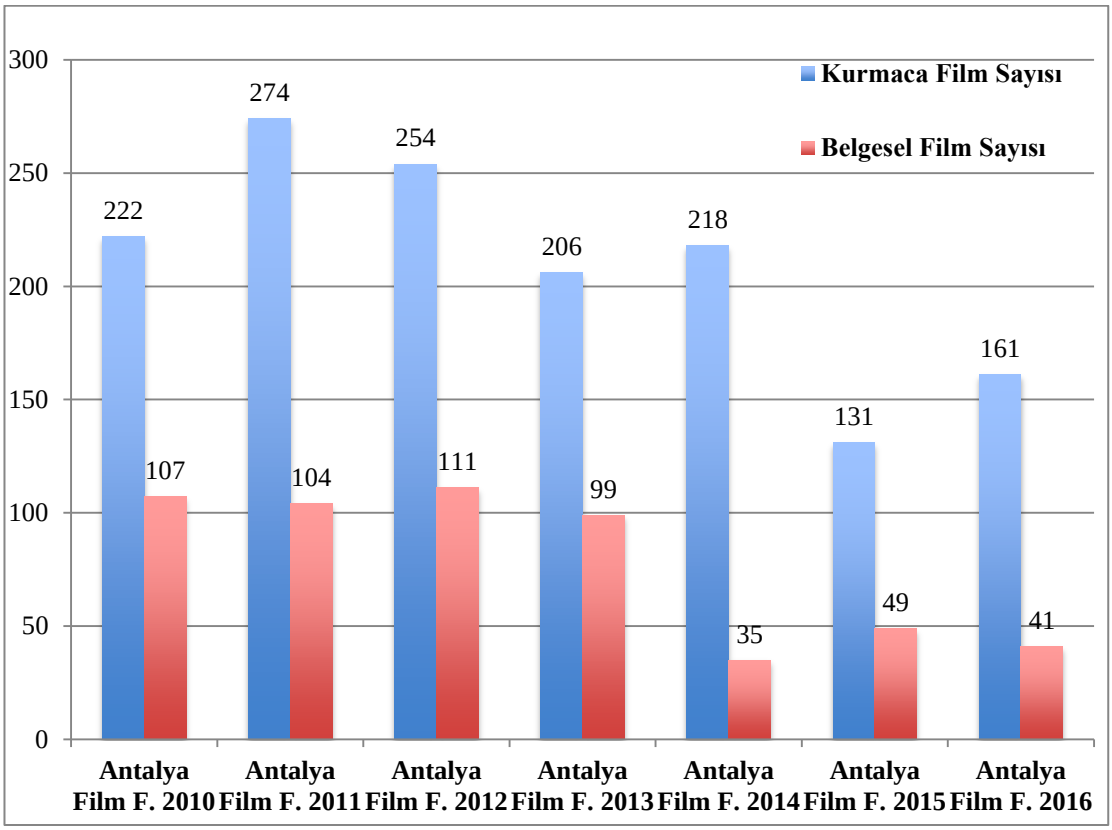

Tablo 4.4 . 2010-2016 Yılları Arası Uluslararası Antalya Film Festivaline Başvuran Film Sayısı.

2010-2016 Yılları Arası Uluslararası Antalya Film Festivali Jüri Üyeleri ve Kazanan Filmler

2010 Uluslararası Antalya Film Festivali Seçici Kurul

Ulusal Belgesel Film Yarışması Jüri Üyeleri

Megan Mylan, Coşkun Aral, Zeynep Tül Akbal Süalp, Semra Güzel Korver, Füsun Demirel

2010 Uluslararası Antalya Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Anadolu'nun Son Göçerleri Sarıkeçeciler*/Yüksel Aksu

En İyi İlk Belgesel Ödülü: *Ofsayt*/ Reyan Tuvi - *Herkes Uyurken*/Erdem Murat Çeliker

2011 Uluslararası Antalya Film Festivali Seçici Kurul

Ulusal Belgesel Film Yarışması Jüri Üyeleri

Aysim Türkmen, Yrd.Doç.Dr. Meltem Ünal Erzen, Nur Dolay, Serap Aksoy, Yeşim Tabak

2011 Uluslararası Antalya Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Bedensiz Ruhlar*/ Sabite Kaya

En İyi İlk Belgesel Ödülü: *Oğlunuz Erdal*/ Tunç Erenkuş - *Geçmiş Mazi Olmadı*/Mehmet Özgür

Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü: *Arabeks*/ Gökhan Bulut, Cem Kaya – *Kadim*/Okan Avcı

2012 Uluslararası Antalya Film Festivali Seçici Kurul

Ulusal Belgesel Film Yarışması Jüri Üyeleri

Nezahat Gündoğan, Kemal Öner, Nalan Sakızlı, Yrd.Doç.Dr. Perihan Taş, Ali Ulvi Uyanık

2012 Uluslararası Antalya Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Çöp*/Burak Türten

2013 Uluslararası Antalya Film Festivali Seçici Kurul

Ulusal Belgesel Film Yarışması Jüri Üyeleri

Nebil Özgentürk, Prof.Dr. Nazmi Ulutak, Şehbal Şenyurt Arınlı, Necati Sönmez, Thomas Frickel

2013 Uluslararası Antalya Film Festivali Kazanan Filmler

Ulusal Belgesel Film Dalı Jüri Özel Ödülü: *Hay Way Zaman*/ Nezahat Gündoğan

En İyi Belgesel Ödülü: *Tek Başına Dans*/Birnur Pilavcı - *Fecira*/Piran Baydemir

Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı En İyi Belgesel Ödülü: *Musfa'nın Yaşam Zinciri*/ Doğu Akıncı

2014 Uluslararası Antalya Film Festivali Seçici Kurul

Ana Jüri

Tevfik Başer, Özge Özpirinççi, M.Bilal Arık

2014 Uluslararası Antalya Film Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Ödülü verilmemiştir.

2015 Uluslararası Antalya Film Festivali Seçici Kurul

Ana Jüri

Seyirci Jürisi

2015 Uluslararası Antalya Film Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Seçkisi İzleyici Ödülü: *Zerk/* Erdem Ersen

2016 Uluslararası Antalya Film Festivali Seçici Kurul

Ana Jüri

Seyirci Jürisi

2016 Uluslararası Antalya Film Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Seçkisi İzleyici Ödülü: *Ben Ömer*/ Mesut Gençgeç

Yukarıdaki bilgilerden de yola çıkarak en uzun ve en eski film festivallerinden biri olan Uluslararası Antalya Film Festivali belediyeler tarafından düzenlenen, maddi destek ve fazla sayıda sponsorluk alan büyük festivallerden biridir. Genellikle diğer festivallerden farklı olan bütçe sıkıntısı olmamasından dolayı festivalde finale kalan tüm katılımcılar gala gecesi öncesinde davet edilerek en konforlu şekilde gala gecesine kadar misafir edilmektedirler. Aynı zamanda yönetmenin tüm masrafları festival komitesince karşılanmaktadır. Bu durum, görüşmelerde de ifade edildiği gibi, film yönetmeninin kendini özel hissetmesine ve yeni film üretimi için motive olmasına katkı sağlamaktadır. Ancak 2017 yılı itibariyle festivalin içerik değiştirmesi ve ulusal kategorinin kaldırılması tartışmalara yol açmıştır.

4.2.4. İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışması

Türkiye'de sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenen film festivallerinin en eskilerinden biri de İFSAK tarafından düzenlenen İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışmasıdır. İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği olan İFSAK 1959 yılında kurulmuştur. Fotoğraf ve sinema sanatının öğrenilmesine, yaygınlaşmasına ve gelişmesine katkı sağlayan 54 yıllık bir sivil toplum kuruluşudur. Ilki 1978 yılında gerçekleştirilen İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışması başlatıldığı günden bugüne kadar ulusal düzeyde düzenlenmektedir.[29]

En son 2017 yılında 37.si düzenlenen film festivaline, kurmaca, belgesel, deneysel ve canlandırma olmak üzere dört ayrı kategorideki filmler katılabilmektedir. Belgesel kategorsinde 30 dakika diğer kategorilerde ise, 20 dakikayı aşmayan filmler kendileri belirledikleri konularda çektikleri filmleri ile katılabilmektedirler. Her kategorinin dereceye giren ilk 3 filmi ödüllendirilmektedir.[30]

Şekil 4.7 : İFSAK Film Festivali Ekibi Organizasyon Şeması.

İFSAK sinema birimi sorumlusu Ali Dalgıç ve festival etkinlik sorumlusu Tanju Akleman festival ekibinde yer almaktadır.

[29] http://www.ifsak.org.tr/tr/kisa-film-yarismalari Erişim Tarihi: 08.11.2017
[30] http://www.ifsak.org.tr/tr/kisa-film-yarismalari Erişim Tarihi:18.11.2017

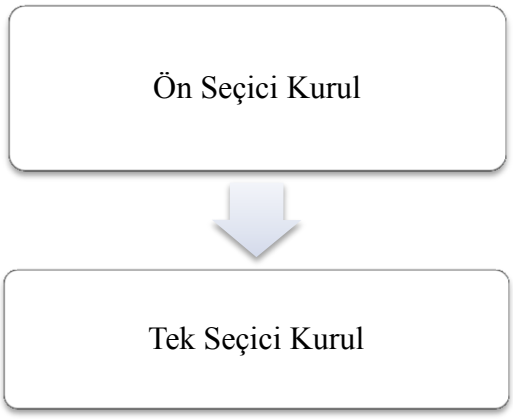

Şekil 4.8 : İFSAK Film Festivali Jüri Kurulu.

İFSAK ulusal kısa film yarışmasında filmleri belirleyen ön seçici kurul ve tek seçici kurul olmak üzere jüri diğer yarışmalardan farklı kategorize edilmiştir.

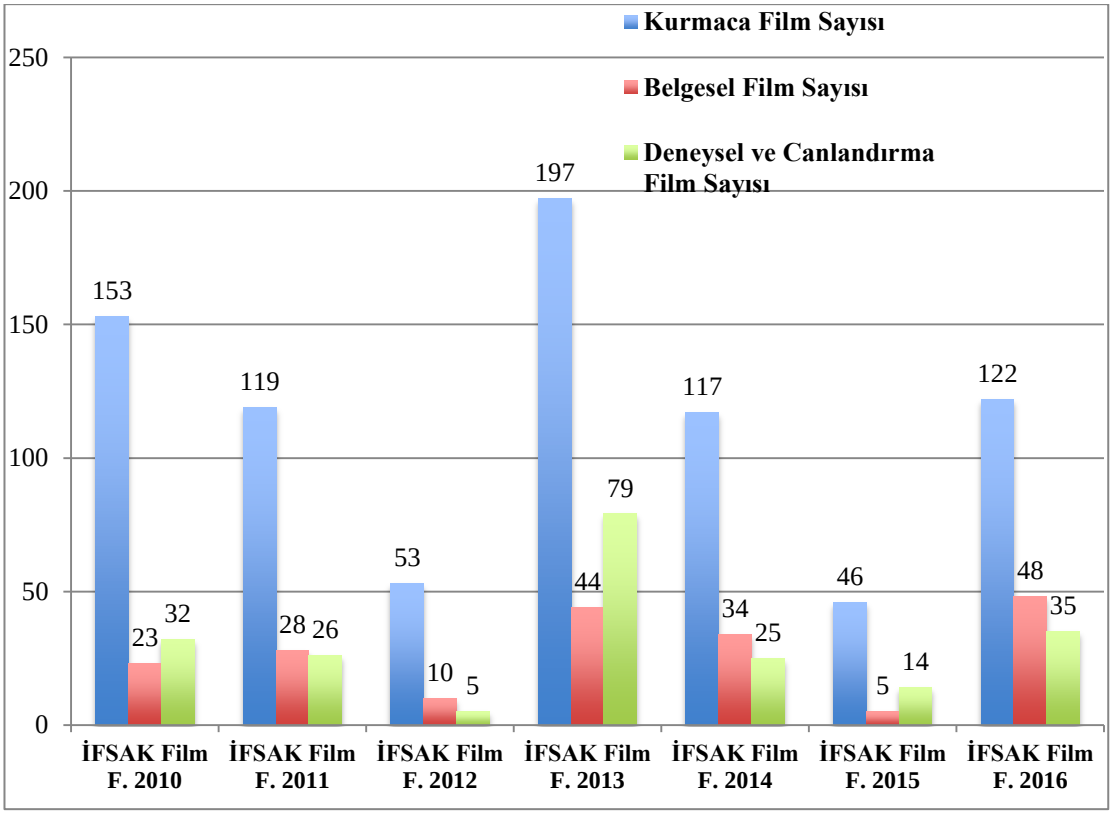

Tablo 4.5 : 2010-2016 Yılları Arası İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışmasına Başvuran Film Sayısı.

2010-2016 Yılları Arası İFSAK Uluslararası TRT Belgesel Film Ödülleri Jüri Üyeleri ve Kazanan Filmler

2010 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Prof. Dr. Neşe Kars, Senem Aytaç, Senem Tüzen, Aylin Kök Aydın, Serkan Turaç

Tek Seçici Kurul

Seyfi Teoman

2010 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazananan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Bu Sahilde*/ Merve Kayan, Zeynep Dadak

Belgesel Dalı Özel Mansiyon Ödülü: *Mezra Ezidiya*/ Rodi Yüzbaşı

2011 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Nazlı Elif Durlu, Dağhan Celayir, Adil Yalçın, Serkan Turaç, Aylin Kök Aydın

Tek Seçici Kurul

Özcan Alper

2011 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Mada*/ Musa Ak

Belgesel Dalı Özel Mansiyon Ödülü: *Tarihi Yarım Ada- Yansımalar*/ Timur Onan

2012 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Aylin Kök Aydın, Seray Genç, Serkan Turaç

Tek Seçici Kurul

Rıza Kıraç

2012 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü : *İn Out*/ Zeynep Merve Uygun

Belgesel Dalı Özel Mansiyon Ödülü: *Büyükaşık'lar* / Nagihan Çakar

2013 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Aylin Kök Aydın, Seray Genç, Serkan Turaç

Tek Seçici Kurul

Derviş Zaim

2013 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Ben Sen o* /Zeymep Oral - *Hala*/ Veysel Akşahin

Belgesel Dalı Özel Mansiyon Ödülü: *Dünya'yı Kurtarmaya Çalışanlar*/ Akile Nazlı Kaya

2014 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Aylin Kök Aydın, Yılmaz Kaya, Doç.Dr.A. Deniz Morva Kablamacı

Tek Seçici Kurul

Erden Kıral

2014 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Bosna'da Gönlüm Sonbahar*/ Kemal Sevimli

Belgesel Dalı En İyi İkinci Film Ödülü: *Meğer*/ Uğur Egemen İres

Belgesel Dalı En İyi Üçüncü Film Ödülü: *Leviathan'la Yaşamak*/ Şirin Bahar Demirel

Belgesel Dalı Özel Mansiyon Ödülü: *Misafir*/ Haydar Demirtaş

2015 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Aylin Kök Aydın, Yılmaz Kaya, Doç.Dr.A. Deniz Morva Kablamacı

Tek Seçici Kurul

Hüseyin Karabey

2015 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Ödülü: *Çıraksız Ustalar*/ Sinan Arkan

Belgesel Dalı Özel Mansiyon Ödülü: *Baba/* Cenkay Kılıç

2016 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Prof.Dr. Neşe Kars Tayanç, Ziya Demirel, Yamaç Okur

Tek Seçici Kurul

Ercan Kesal

2016 İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Film Ödülü: *Kinostajik*/ Resul Sakınmaz

Belgesel Dalı En İyi İkinci Film Ödülü: *Ali Değil Ari Komutanım*/ Deniz Özden

Belgesel Dalı En İyi Üçüncü Film Ödülü: *Uzak mı*/ Leyla Toprak

Belgesel Dalı Özel Mansiyon Ödülü: *Koro*/ Ahmet Bikiç

Belgesel Dalı Özel Mansiyon Ödülü: *Kameralı Çocuk*/ İbrahim Yeşilbaş

Sivil toplum kuruluşu olan İFSAK Ulusal Kısa Film Festivalinde belli bir tema ve tür sınırlaması yapılmamıştır. Kısıtlı bütçelerle düzenlenen diğer film festivalleri gibi İFSAK'ta dereceye giren yarışmacılara para ödülü yerine plaket vermektedir.

4.2.5. Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması

Türkiye'de iki farklı kalkınma ajansı tarafından film festivali düzenlenmektedir. Bunların en eskisi en son 6 yıldır Sehat Kalkınma Ajansı tarafından düzenlenen Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışmasıdır. Serhat Kalkınma Ajansı, kamu kesimi, özel sektör, sivil toplum ve üniversitelere arasındaki koordinasyon ve işbirliğini sağlamak amaçlı kurulan ve Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars gibi belirli bölgeleri kapsayan bir kalkınma ajasıdır. Ajans bu doğrultuda faaliyet gösterdiği illerdeki sosyal, kültürel ve tarihi değerlerin tanıtılması amacıyla kısa film ve belgesel yarışması düzenlenmektedir.

Düzenlenen bu yarışmada tema sınırlaması olmamasına rağmen çekilen filmler bu ajansın faaliyet gösterdiği iller olan Kars, Ardahan, Iğdır ve Ağrı gibi illerin en az birinde geçmek zorundadır. Daha önce yarışmalara katılan ancak ödül almayan eserler başvuru yapabilmektedirler.Yarışmacılar en fazla iki filmler

katılabilmektedirler. Sadece iki tür de üretilmiş eserler başvuruda bulunabilmktedir. Kurmaca filmlerin süresi 15 dakika belgesel filmlerin süresi ise 30 dakikayı aşmayacak şekilde belli bir süre kuralına uygun filmler yarışmaya katılabilmektedir ayrıca filmlerde türkçe alt yazı kuralı aranmaktadır.[31]

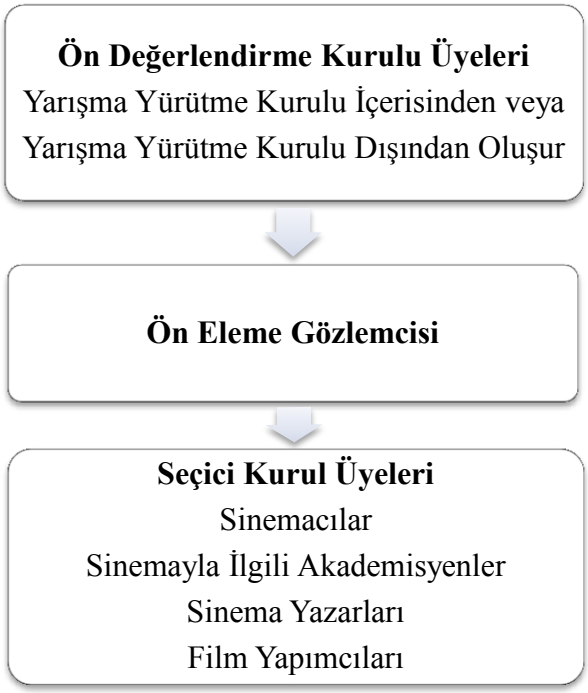

Şekil 4.9 : Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Jüri Kurulu.

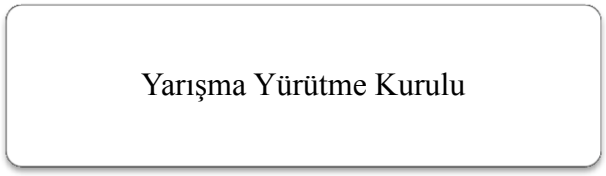

Şekil 4.10 : Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Ekibi.

Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Yarışma Yürütme Kurulu tarafından düzenlenmektedir. Filmlerin değerlendirilmesi ile ilgili kriterlere baktığımızda ise;

[31] http://www.serka.gov.tr/kisafilm/sartname.html Erişim Tarihi:20.11.2017

Ön Değerlendirme, Yarışma Yürütme Kurulu içerisinden ve/veya Yarışma Yürütme Kurulu'nun kendi dışından seçeceği uzmanlardan oluşur. Ön Değerlendirme, aday filmlerin başvuru koşullarına uygunluğunu denetler. 3 kişilik Seçici Kurul, Yarışma Yürütme Kurulu tarafından sinema sanatçıları, sinema yazarları, film yapımcıları, akademisyenler ve sinemayla doğrudan ya da dolaylı ilgisi bulunan diğer dallardan kişiler arasından oluşturulur. Seçici Kurul, kararlarını salt çoğunlukla, yazılı, gerekçeli ve imzalı olarak verir. Seçici Kurul, yarışmaya başvuran eserler arasından değerlendirme yapar ve ilk üç esere ödül verir.[32]

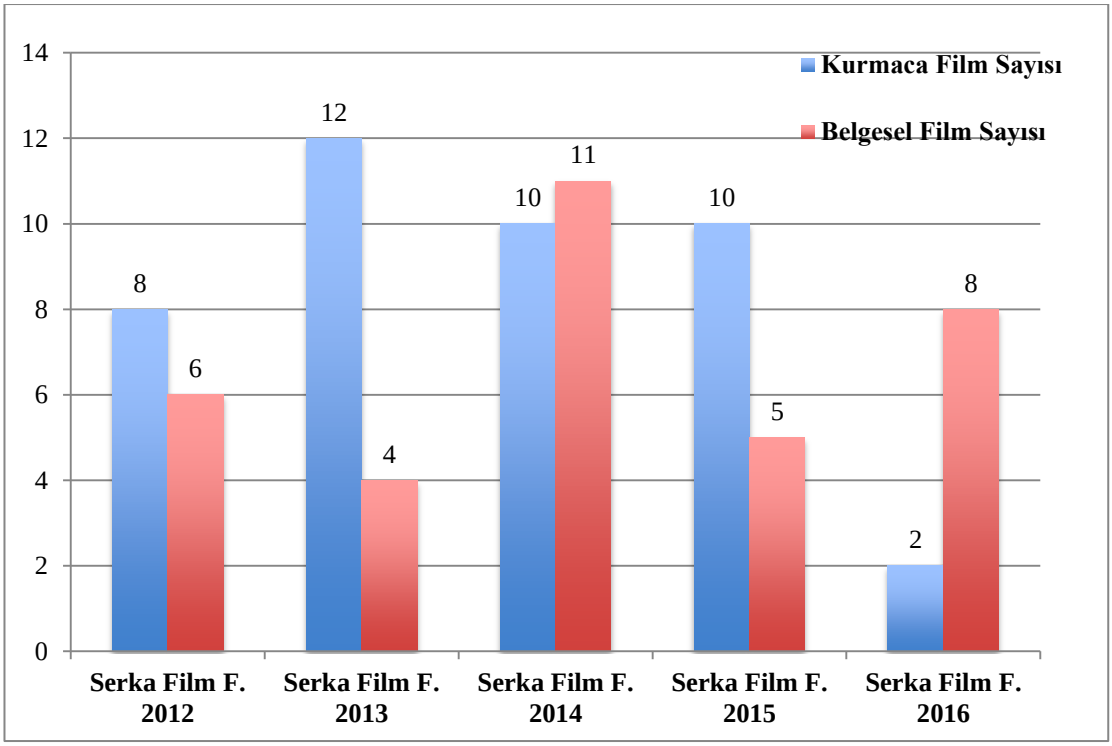

Tablo 4.6 : 2012-2016 Yılları Arası Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışmasına Başvuran Film Sayısı.

2012-2016 Yılları Arası Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Jüri Üyeleri ve Kazanan Filmler

2012 Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ana Jüri

Gaffur Uzuner, Barış Duran, Cenk Çağlayan, Mukadder Yardımcıel, Ebubekir Küçük

[32] http://www.serka.gov.tr/kisafilm/degerlendirme.html Erişim Tarihi:20.11.2017

2012 Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazananan Filmler

Birincilik Ödülü Belgesel Film: *Çobanın Kamerası*/ Mehmet Emin Türküz

İkincilik Ödülü Kurmaca Film: *Bumerang*/ Safa Eraslan

Üçüncülük Ödülü Kurmaca Film: *Pabuç*/ Serkan Özyumuşak

2013 Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ana Jüri

Beyhan Büyükyıldız, Tülay Akça**,** Banu Bozdemir**,** Pınar Şenel, Murat Tolga Şen

2013 Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazananan Filmler

Birincilik Ödülü Kurmaca Film: *Anne* /Erbil Erkmen

İkincilik Ödülü Belgesel Film: *Serhat'ın Güçlü Kadınları* /Serpil Sönmez

Üçüncülük Ödülü Belgesel Film: *Hayat Ağacı* / Mehmet Emin Türküz

Kurmaca Dalı Mansiyon Ödülü: *Bir Küçük Çocuktum*/ Gülçin Balta Tezcan

Kurmaca Dalı Mansiyon Ödülü: *Elif* / Yusuf Yurdigül

2014 Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ana Jüri

Pınar Şenel, Cüneyt Cebenoyan, Enver Özüstün

2014 Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazananan Filmler

Belgesel Dalı Birincilik Ödülü: *Çayır Zamanı*/ Onur Demir

Belgesel Dalı İkincilik Ödülü: *Arasın Kuşları*/ Aziz Çapkurt

Belgesel Dalı Üçüncülük Ödülü: *Malakanlar*/ İlknur Yılmaz

Belgesel Dalı Mansiyon Ödülü: *Bitmeyen Görüş*/ Zeynep Kotan

Kurmaca Dalı Birincilik Ödülü: *Topaç*/ Aziz Çapkurt

Kurmaca Dalı İkincilik Ödülü: *Mülk*/ Cengiz Tapan

Kurmaca Dalı Üçüncülük Ödülü: *Küçük Karabalık*/ Özer Kesemen

Kurmaca Dalı Mansiyon Ödülü: *Umut Karası*/ Emre Demir

2015 Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ana Jüri

Pınar Şenel, Ali Karadoğan, M.Kıvanç Yalçıner

2015 Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazananan Filmler

Birincilik Ödülü Kurmaca Film: *Kayıp* /Mehmet Emin Türküz

İkincilik Ödülü Belgesel Film: *Baharsız*/ Onur Demir

Üçüncülük Ödülü Belgesel Film: *Kediyi Kırmak*/ Mahmut Kemal Açıkyol

Belgesel Dalı Mansiyon Ödülü: *En Anlamlı Hediye* /Serpil Özcan

2016 Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Seçici Kurul

Ana Jüri

Reis Çelik, Mahmut Fazıl Coşkun, Atalay Taşdiken

2016 Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Kazananan Filmler

Birincilik Ödülü Belgesel Film: *Emeğin Hikayesi* /Abdulvahap Sarıaltın

İkincilik Ödülü Belgesel Film: *Ardahan'ın Gizli Yüzü* / Mahir Çilali

Üçüncülük Ödülü Belgesel Film: *Kuşaktan Kuşağa 140 Yıllık Tad*/ İbrahim Süleymanoğlu

Kurmaca Dalı Mansiyon Ödülü: *Kırmızı* /Serpil Sönmez

Ödül kategorilerin de bellirli bir tür ayrımı yapılmadan belgesel ve kurmaca ortak değerlendirilerek birincilik ödülü, ikincilik ödülü, üçüncülük ödülü ayrıca seçici kurul istediği takdirde jüri özendirme ödülü, serka özendirme ödülü gibi özel ödüller verilmektedir. Kalkınma ajansları genellikle bulunduğu bölgenin Valiliği tarafından desteklendiği için genellikle maddi anlamda sıkıntı yaşamamakla birlikte dereceye giren yarışmacılara para ödülü de verilmektedir. Yönetmenin daha önce istediği ilde ve temada, çektiği filmler bu yarışma tarafından kabul edilmemektedir.

4.2.6. Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali

Türkiye' 21 devlet üniversitesi tarafından düzenlenen film festivalleri arasında Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali 17 yıldır Konya Selçuk Üniversitesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü tarafından yapılmaktadır.

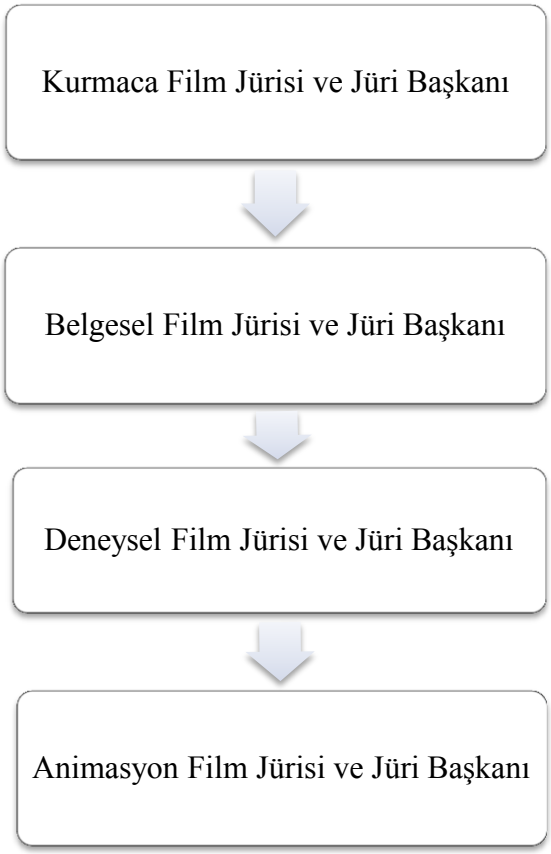

Şekil 4.11 : Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Jüri Kurulu.

Jüri, Kurmaca filmleri değerlendiren jüri üyeleri ve jüri başkanı Belgesel dalı jüri üyeleri ve Jüri Başkanı, Deneysel dalı jüri üyeleri ve Jüri başkanı, Animasyon dalı jüri üyeleri ve jürü başkanı şeklinde her kategori için ayrı oluşturulmuştur. [33] Diğer film festivallerine göre her kategori için ayrı bir jüri oluşturulmuştur, jüri üyeleri genellikle farklı üniversitelerin iletişim fakültelerindeki akademisyenlerden ve sinema sektöründeki uzman kişilerden oluşturulmuştur.

[33] 17. Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Festival Kataloğu 2017

Şekil 4.12 : Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Ekibi.

Festivalin yönetim kurulu başkanı Prof.Dr. Ahmet Kalender, festival yönetmeni ise Prof. Dr. Aytekin Can'dır. Festivalin web sitesinde festivalin genel amacı şu şekilde belirtilmiştir:

Sinema sanatında özgün fikirler üretebilecek, farklı bakış açılarıyla sinemaya katkıda bulunabilecek sinema öğrencilerinin teorik bilgilerini pratiğe dökmelerine yardımcı olmak, kısa filmin uluslararası gelişmesine katkıda bulunmak ve kısa filmlerin seyirciyle buluşmasını sağlamak festivalin temel amacıdır. Festivalin bir diğer amacı da sinema ile ilgilenen öğrenciler, akademisyenler ve sinema alanında üretim yapan profesyonelleri uluslar arası bir platformda bir araya getirip, düşünce ve birikimlerin paylaşılabildiği üretken bir ortam hazırlamaktır.[34]

Yarışmada tür ve tema sınırlaması bulunmamaktadır, yarışmaya belgesel, kurmaca, deneysel ve animasyon türündeki tüm eserler katılabilmektedir. Ancak başvuran eser sahiplerinin öğrenci olması gerekmektedir.

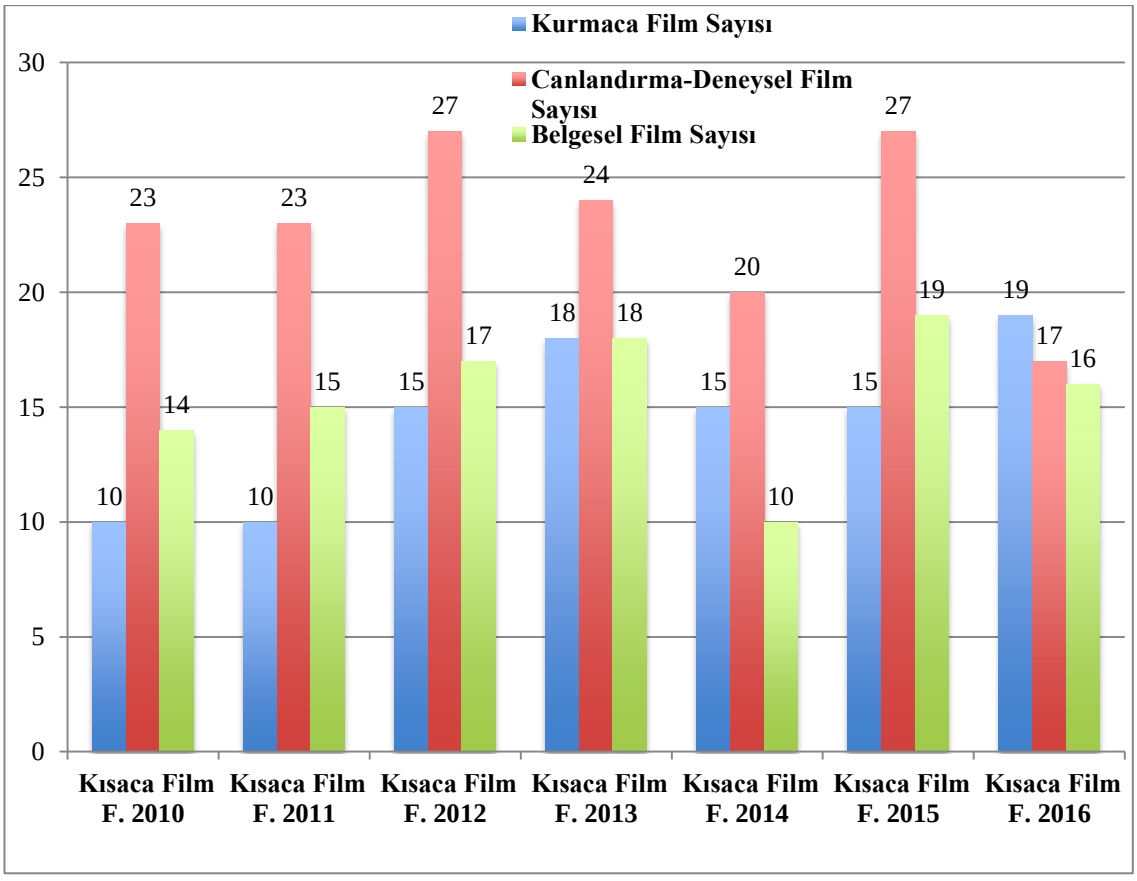

Tablo 4.7 : 2010-2016 Yılları Arası Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Finale Kalan Film Sayısı.

[34] http://www.kisafilm.com/kisaca.html Erişim Tarihi: 09.11.2017

2010-2016 Yılları Arası Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Jüri Üyeleri ve Kazanan Filmler

2010 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri

Burçak Evren, Michael Joyce, Levend Kurumlu, Coşkun Aral, Hakan Aytekin, Hacı Mehmet Duranoğlu, Balkan Naci İslimyeli, Sühendam Kumcu İlal, Faruk Uğurlu

2010 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Kahpe Devran*/ Cahit Çeçen

Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü: *Usta*/ Yasin Hatipoğlu, Ömer Çakan- *Üç Nokta*/ Tuğba Bozkurt-İlkem Ulut

2011 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri

Prof.Dr.Bülent Vardar, Prof.Dr.Dilek İmançer, Ertuğrul Karslıoğlu, Engin Ayça, Savaş Karataş, Yrd.Doç.Dr. Gürhan Topçu, Hacı Mehmet Duranoğlu, Fırat Sayıcı

2011 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Toruk*/ Hasan Basri Özdemir

Belgesel Dalı Süha Arın Özel Ödülü: *Bir Avlu bir Kent*/ Canan Altınbudak

Belgesel Dalı Adese Özel Ödülü: *Çirkin Ördek Yavrusu*/ Abdurrahman Öner

2012 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri

Prof.Dr.Suat Gezgin, Prof.Dr.Suat Anar, Yrd.Doç.Dr.Sühendan Kumcu, Yrd.Doç.Dr. Faruk Uğurlu, Hasan Özgen, Ertuğrul Karslıoğlu, Meryem Doğan, Ruhi Gül, Hacı Mehmet Duranoğlu

2012 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Hürriyet Mimarı*/ Azime Cantaş

Belgesel Dalı Süha Arın Özel Ödülü: *Hala*/ Veysel Akşahin

Belgesel Dalı Radyo- Sinema Özel Ödülü: *3 Harf*/ Türker Söğütlüer

Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü: *Eyvah Babam Emekli Oldu*/ Bilgi Diren Güneş

2013 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri

Ertuğrul Karslıoğlu, Ruhi Gül, Prof.Dr. Sezer Akarcalı, Prof.Dr. Zahur Mükerrem, Kemal Öner, Tülay Akça, Yrd.Doç.Dr. Berrin Avcı, Yrd.Doç.Dr. Ergun Yüksel, Savaş Karataş, Metin Avdaç

2013 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Zarok*/ Muhammet Beyazdağ

Belgesel Dalı Süha Arın Özel Ödülü: *Arkada Kalanlar*/ Coşku Öztuğran-Lütfü Akbaş

Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü: *7 Lira/* Ahmet Mert Yavuz

2014 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri

Ertuğrul Karslıoğlu, Kerime Senücel, Meryem Doğan, Prof.Dr.Suat Gezgin, Prof. Dr. Hale Künüçen, Doç.Dr. Halim Esen, Yrd. Doç. Dr. Sühendan Kumcu, Yrd.Doç.Dr. Hakan Aytekin, Öğr.Gör. Ruhi Gül

2014 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Yalnızlık Çağı*/ Mehmet Ali Sevimli

Belgesel Dalı Süha Arın Özel Ödülü: *Sazende*/ Ali Avlar

Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü*: Kırmızı Işık "Fransa Çok Güzel"*/ Yasemin Akıncı

Belgesel Dalı Kısaca Film Atölyesi Özel Ödülü: *Siyaha Balmak*/ Zeynep Altay

2015 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri

Prof.Dr. Zahur Mükerrem, Ertuğrul Karslıoğlu, Kemal Öner, Coşkun Aral, Arzu Balkız, Prof. Dr. Nedim Gürses, Doç.Dr. Halim Esen, Doç.Dr. Vedat Çakır, Yrd.Doç.Dr. Faruk Uğurlu, Öğr.Gör. Ruhi Gül

2015 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Hafsa*/ Emre Karapınar

Belgesel Dalı Süha Arın Özel Ödülü: *Çek Çek*/ Can Akbulut-Harun Çavuş

Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü: *İstanbul'un Sesi/* Gökhan Öcal- *Yaşa, Asker, Yaşa*/ Kirsten Gaynet

Belgesel Dalı Kısaca Film Atölyesi Özel Ödülü: *Godesbana*/ Nursena Şimşek

2016 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali
Belgesel Dalı Jüri Üyeleri

Prof.Dr. Zahur Mükerrem, Prof.Dr. Şahin Karasar, Prof.Dr. Halim Esen, Prof.Dr. Aydın Ziya Özgür, Yrd. Doç. Dr. Sühendan Kumcu, Atalay Taşdiken, Yrd.Doç. Dr. Faruk Uğurlu, Öğr.Gör. Ruhi Gül, Hacı Mehmet Duranoğlu, Rıza Sönmez, Öğr.Gör. Hasan Basri Özdemir

2016 Kıcasa Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Dalı En İyi Film Ödülü: *Gözyaşı Yolu*/ Engin Türkyılmaz
Belgesel Dalı Süha Arın Özel Ödülü: *Ülkemden Uzakta*/ Haydar Demirtaş
Belgesel Dalı Mansiyon Ödülü: *Ta'riz Gri Şehrin Renkli Çocukları*/ Sezer Ağğez
Belgesel Dalı Kısaca Film Atölyesi Jüri Özel Ödülü: *Müsahip/* Eren Bektaş- İbrahim Ayberk

Festival de, en iyi kurmaca film, en iyi belgesel film, en iyi deneysel film, en iyi animasyon film gibi her dalda en iyi filme ödül verilirken aynı zamanda festivalin kendine özgü isimler vererek farklı kategorilere verdiği diğer ödüller ise; kurmaca dalında Aykut Oray özel ödülü, deneysel dalında Prof. Dr. Âlim Şerif Onaran özel ödülü, belgesel dalında Süha Arin özel ödülü, belgesel dalı jüri özel ödülü, kurmaca dalı jüri özel ödülü, kısa-ca film atölyesi kurmaca dalı özel ödülü, kısa-ca film atölyesi belgesel dalı özel ödülü gibi alt dallara ayrılmıştır.

Eğitim kurumu olarak üniversiteler tarafından düzenlenen film festivallerinden, Konya Selçuk Üniversitesinin düzenlediği Kısaca Film Festivali, her kurum gibi belli kurallar dahilinde yarışma düzenlenmektedir. Yarışmaya sadece öğrenciler katılabilmektir. Genellikle öğrencilere açık olan bu yarışmalara üniversitelerin sinema- tv ya da iletişim bölümlerinde okuyan öğrenciler başvurmaktadır.

4.2.7. Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Yarışması

Türkiye'de devlet üniversitelerine göre az sayıda vakıf üniversitesi tarafından düzenlenen film festivellerinden biride ilki 2011 yılında yapılan ve bu yıl yedinci kez

Okan Üniversitesi Sanat ve Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Sinema-Tv bölümü tarafından düzenlenen Öğrenci filmleri kısa film yarışmasıdır.

Okan üniversitesi öğrenci filmleri kısa film yarışmasına sadece açık öğretim, ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora/ sanatta yeterlik programlarında okumakta olan öğrencilerin kurmaca ve belgesel türünde gerçekleştirilmiş kısa filmleriyle katılabilmektedirler.

Yarışma yalnızca öğrencilerin katılmına açıktır ve öğrenci belgesine sahip olmayan kişiler katılmamaktadır. Bu durum öğrenci olmayan diğer katılımcıları direkt dışarıda bırakmaktadır. Tür olarak olarak ise sadece kurmaca ve belgesel türleri katılabilir. Animasyon ve deneysel kategorileri bulunmamaktadır.

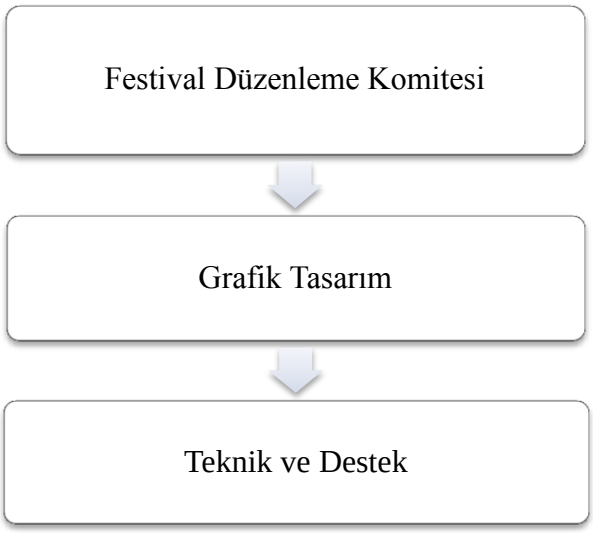

Şekil 4.13 : Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Yarışması Festivali Ekibi.

Festival düzenleme komitesini sıralayacak olursak: Prof. Dr. Demet Irklı Eryıldız, Yrd. Doç. Dr. Murat Tırpan, Yrd. Doç. Dr. Bahar Kılıç Adilçe, Arş. Gör. Burak Kaplan, Arş. Gör. Görkem Önal gibi akademisyenlerden oluşmaktadır. Bunun dışında, grafik, tasarım, teknik ve destek gibi konularda da ekipler oluşturulmuştur.

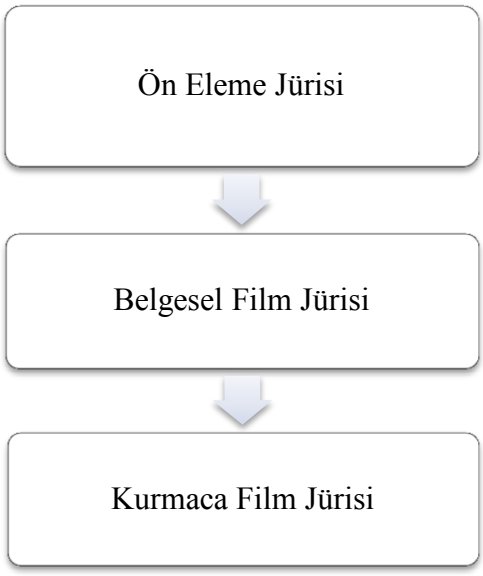

Şekil 4.14 : Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Yarışması Jüri Kurulu.

Jüri üyeleri kurmaca film ve belgesel film jüri üyeleri olarak iki farklı kategoride yer almaktadır. Bu bağlamda yarışmaya başvuran filmler genellikle, ön jürinin seçiminden sonra yukarıda belirtildiği gibi yönetmen, sinema yazarı, oyuncu ve akademisyen gibi farklı meslek gruplarından oluşan asıl jüri tarafından değerlendirilmektedir

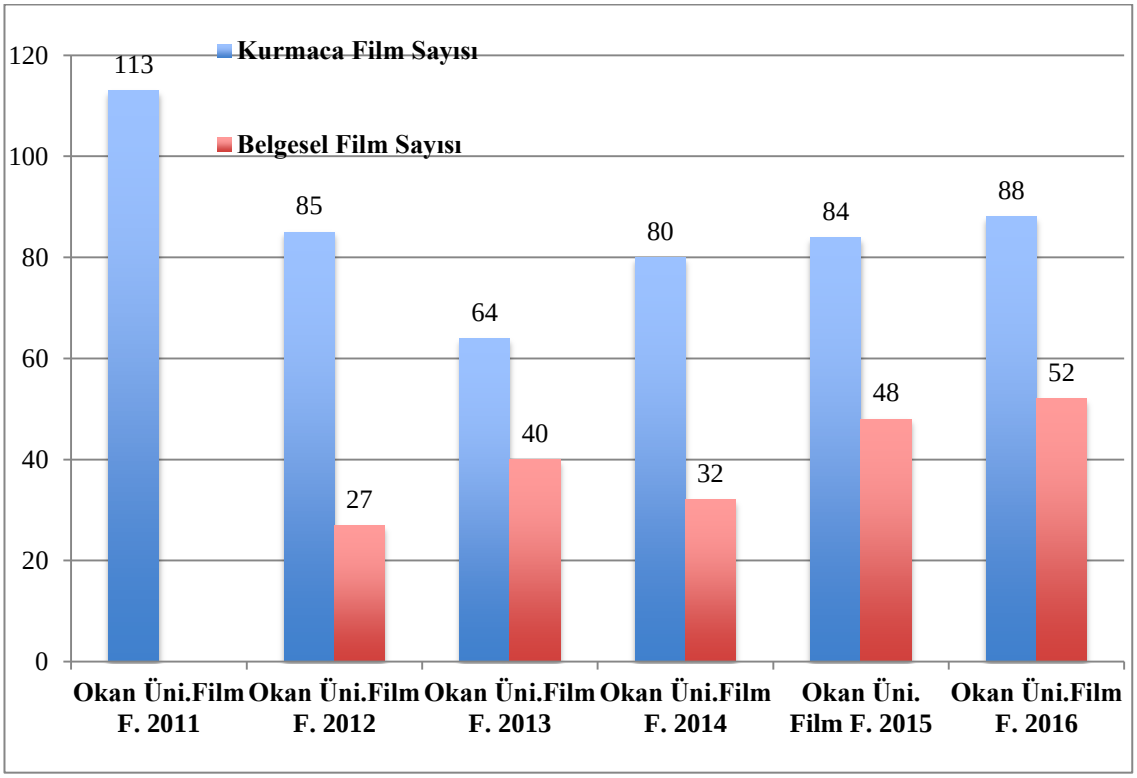

Tablo 4.8 : 2012-2016 Yılları Arası Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışmasına Başvuran Film Sayısı.

2011-2016 Yılları Arası Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Jüri Üyeleri ve Kazanan Filmler

2011 Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Seçici Kurul

Festival ilk yılında sadece kurmaca film kategorisinde düzenlenmiştir.

2012 Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Sühendan Kumcu, Yüce Sayılgan, Jochen Prohel

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri: Bülent Vardar, Coşkun Aral, Burçak Evren, Enis Rıza ve Kerime Senyücel

2012 Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Kazanan Filmler

Belgesel Dalı 1.lik Ödülü: *Cneydo*/ Hüdai Ateş

Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü: *FGR*/ Doğacan Aktaş

2013 Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Murat Tırpan, Deniz Ertem, Burak Kaplan ,Jochen Prohel, Sühendan Kumcu ve Neşe Özdemir

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri: Can Dündar, Prof.Dr. Bülent Vardar, Hasan Özgen Burçak Evren, Hüseyin Karabey

2013 Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Kazanan Filmler

Belgesel Dalı 1.lik Ödülü: *Dom*/ Halil Aygün

Belgesel Dalı 2.lik Ödülü: *Hala*/ Veysel Akşahin

2014 Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Duygu Karabayraktar, Burak Kaplan, Kağan Olguntürk ve Neşe Özdemir

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri: Adil Yalçın, Yrd.Doç.Dr. Berin Avcı, Burçak Evren, Kelam Öner, Bahriye Kabadayı

2014 Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Kazanan Filmler

Belgesel Dalı 1.lik Ödülü: *Kaya*/ Mustafa Uluç

Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü: *Dayımın Evi*/Şerif Polat

2015 Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Serdar Kökçeoğlu, Burak Kaplan, Umut Azak ve Bahar Kılıç Adilçe

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri: Can Dündar, Prof.Dr. Bülent Vardar, Ertuğrul Karslıoğlu, Nebil Özgentürk, Çayan Demirel

2015 Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Kazanan Filmler

Belgesel Dalı 1.lik Ödülü: *Çek Çek*/ Can Akbulut, Harun Çavuş

Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü: *Hasret Çiçekleri*/ Ahmet Onmaz- *Dumlupınar: Son Dalış*/ Doruk Can Akça

2016 Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Banu Bozdemir, Burak Kaplan, Bahar Kılıç Adilçe ve Neşe Özdemir

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri: Hadan Öztürk, Prof.Dr. Bülent Vardar, Müjgan Taner, Turhan Yavuz, Gürcan Keltek

2016 Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Kazanan Filmler

Belgesel Dalı 1.lik Ödülü: *Çirok*/ Muhammet Beyazdağ

Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü: *Taşı Toprağı Bozuk Para Olan Şehir*/ Orçin Uzun

Yarışmada dereceye giren filmler ise ödüllendirilmektedirler. Yarışmada iki farklı kategoride beş ayrı ödül verilmektedir. Ödül kategoriler ise kurmaca dalında: birincilik ve jüri özel ödülü, belgesel dalında ise birincilik ve jüri özel ödülüdür. Bunun dışında ise her festivalin kendine ait bir isim belirleyerek vermek istediği bir özel ödül olabilmektedir bu yarışmanın ise Hüsamettin Koçan Baksı Müzesi Özel Ödülü olarak belirlenmiştir.

> Bugüne dek fakülte bünyesinde yapılan yarışmamız son iki yıldır Pera Müzesi işbirliği ile Beyoğlu Pera Müzesi'ne taşınmıştır. Yarışmaya her yıl 150 kadar film katılmaktadır ki bu altı yılda bine yakın film anlamına gelir. Bu sayı eşdeğer birçok festivalin çok üzerindedir. Geçtiğimiz altı yılda 24 ödül verilmiş ve ödül alan farklı okullardan öğrenciler ağırlanmıştır. Bütün üniversitelerin sinema öğrencileri arasında bir sinerji yaratan, iletişim imkanı kuran festivalimiz aynı zamanda düzenlediği panel ve etkinliklerle de Türkiye'de kısa film alanına katkıda bulunmaktadır.[35]

Vakıf üniversiteleri arasında en çok yarışma düzenleyen Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri yarışması da adından anlaşılacağı üzere sadece öğrencileri katılımına açık bir film festivalidir.

4.2.8. Akbank Kısa Film Yarışması

Akbank'ın kuruluşundan bugüne çağdaş yaşama katkı sağlayan, ülke sinemasına katkıda bulunan yeni sinemacı ve sinema severlere, üretilen kısa filmleri izleyebilecekleri bir festival organizazyonu gerçekleştiren ve Türkiye'de kısa film

[35] https://www.okan.edu.tr/kisafilm/sayfa/5910/yarisma-hakkinda/ Erişim Tarihi: 20.11.2017

alanında etkin bir platform oluşturan Akbank kısa film yarışması 14 yıldır düzenlenmektedir. Türkiye'de iki farklı banka tarafından gerçekleştirilen film festivallerinin en eskisi ve en prestiflisi olan Akbank kısa film yarışması ulusal ve ulusları alanda yapılmaktadır. 2016 yılında 13. sü düzenlenen kısa film yarışmasına yaklaşık olarak 52 ülkeden 1055 film başvurmuştur.

Şekil 4.15 : Akbank Kısa Film Yarışması Festivali Ekibi Organizasyon Şeması.

Akbank Kısa Film Festivalinde genellikle festival komiteleri açıklanmamakla birlikte komiteler her yıl değişkenlik gösterebilmektedir.

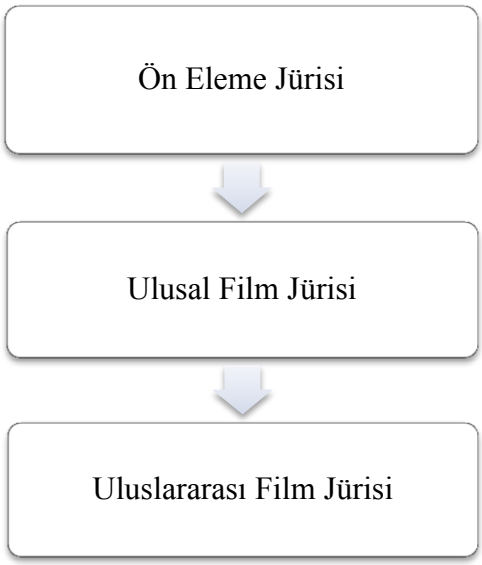

Şekil 4.16 : Akbank Kısa Film Yarışması Jüri Kurulu.

13. Akbank kısa film yarışması jüri üyeleri ön jüri, ulusal ve uluslararası jüri olmak üzere üç farklı kategoriye ayrılmıştır. Film festivali direktörü Krzysztof Gierat ve Akbank Sanat Müdürü Derya Bigalı'nın yer aldığı jüri üyeleri tarafından filmler değerlendirilmiştir.[36]

Yarışmanın kuraları ise, yarışma ulusal ve uluslarası alanda düzenlendiği için yarışmaya uluslararası eserlerde katılabilmektedir. Yarışmada tür olarak belgesel, deneysel, canlandırma ve kurmaca türü dahil olmak üzere tüm türler katılabilmektedir. Tüm kategoride süre sınırlaması 30 dakikadır. Yarışmaya seçilmeyen filmler ön seçici kurul tarafından yarışma dışı bölüme seçilip gösterim şansı elde edebilmektedirler. Film ödülü ise ulusal ve uluslararası kategorlerilerde En İyi Film ödülü olan tek kategori yer almaktadır.[37] Yarışma aynı zamanda senaryo bölümü açarak seçilen en iyi senaryo Akbank tarafından desteklenmektedir.

[36] https://www.haberler.com/13-akbank-kisa-film-festivali-on-eleme-9299926-haberi/ Erişim Tarihi: 20.11.2017

[37] http://www.akbanksanat.com/Assets/doc/14Akbank_ULUSAL%20ve%20ULUSLARARASI%20YARISMA%20_KisaFilm_katilim_kosullari.pdf Erişim Tarihi: 20.11.2017

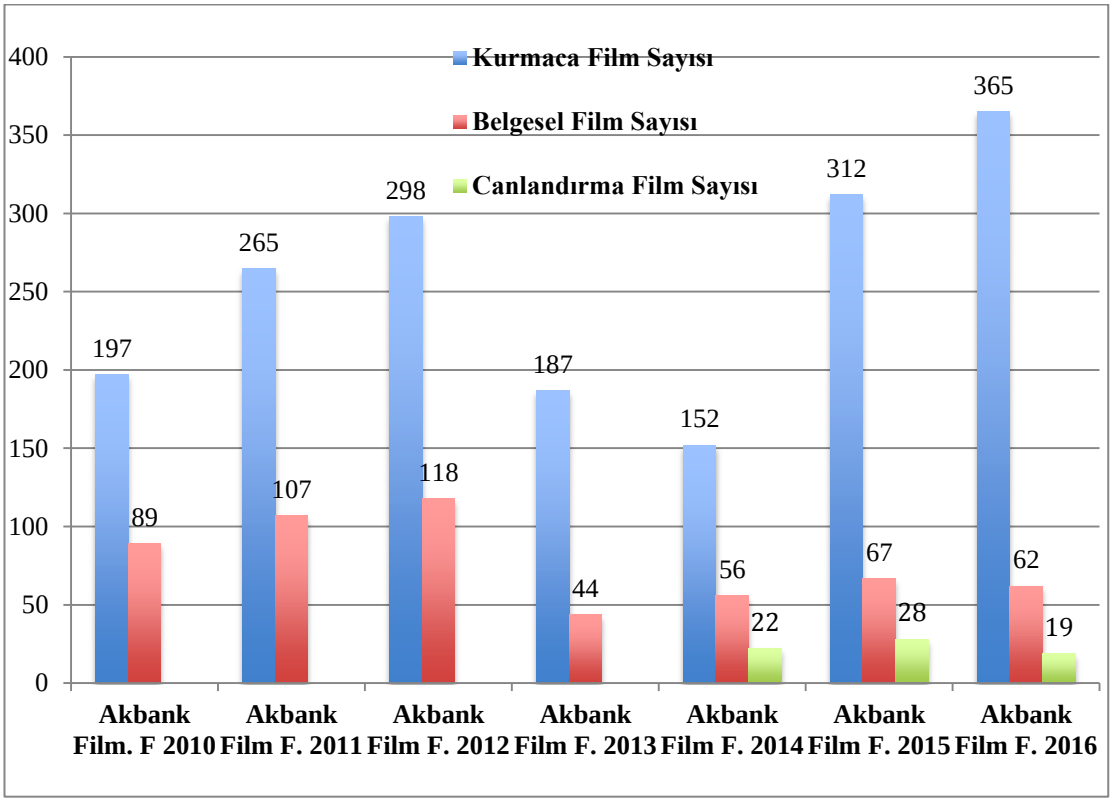

Tablo 4.9 : 2010-2016 Yılları Arası Akbank Kısa Film Festivaline Başvuran Film Sayısı.

2010-2016 Yılları Arası Akbank Kısa Film Festivali Jüri Üyeleri ve Kazanan Filmler

2010 Akbank Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Melis Behlil, Murat Şeker, Melisa Önel, Selim Evci

Ana Jüri Üyeleri

Ebru Ceylan, Lale Mansur, Seyfi Teoman, Derya Bigalı ve Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman

2010 Akbank Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel: *Urbanbugs*- Aykut Alp / *Selahattin'in İstanbul'u*- Aysim Türkmen

Seyirci Özel Ödülü: *Urbanbugs*- Aykut Alp

2011 Akbank Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Emel Çelebi, Bora Gökşingöl ve Selim Evci

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri: Yekta Kopan, Ethem Özgüven, Aysim Türkmen, Burçak Evren, Derya Bigalı

2011 Akbank Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Ödülü: *Ben Geldim Gidiyorum*/ Metin Akdemir

Belgesel Dalı Mansiyon Ödülü: *Kadim*/ Okan Avcı

2012 Akbank Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Bahar Kerimoğlu, Serkan Öztürk ve Selim Evci

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri: Aslı Özge, Derviş Zaim, Prof. Dr. Selahattin Yıldız, Rüya Arzu Köksal, Derya Bigalı

2012 Akbank Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Ödülü: *Bay Siebzehnrübl* /Tuna Kaptan

Belgesel Dalı Mansiyon Ödülü: *Temik İstemeyürük*/ Caner Özdemir- *Dom*- Halil Aygün

2013 Akbank Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Mehmet Güleryüz, Ayşegül Selenga Taşkent ve Selim Evci

Belgesel Dalı Jüri Üyeleri: Savaş Güvezne, Nalan Sakızlı, Serkan Ercan, Su Yücel ve Derya Bigalı

2013 Akbank Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

En İyi Belgesel Ödülü: *Meğer*/ Uğur Egemen

Belgesel Dalı Mansiyon Ödülü: *Misafir/* Haydar Demirtaş- *Soyka-Andêr*/ Serhat Altay

2014 Akbank Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Esme Madra, Erdem Tepegöz ve Selim Evci

Ulusal Yarışma Kategorsi Jüri Üyeleri: Handan İpekçi, Nazan Kesal, Mutlu Parkan, Taner Birsel ve Derya Bigalı

2014 Akbank Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

Ulusal Kategori Belgesel Dalı Mansiyon Ödülü: *Altın Kızlar*/ Said Tuğcu, Sıla Özsoy

2015 Akbank Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Görkem Yeltan, Ferhat Öçmen ve Selim Evci

Ulusal Yarışma Kategorsi Jüri Üyeleri: Rüçhan Çalışkur, Onur Ünlü, Murat Evgin, Mustafa Kara, Derya Bigalı

2015 Akbank Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Ödülü Bulunmamakta.

2016 Akbank Kısa Film Festivali Seçici Kurul

Ön Seçici Kurul

Müjgan Ferhan Şensoy, Ali Aga ve Selim Evci

Ulusal Yarışma Kategorsi Jüri Üyeleri: Semih Kaplanoğlu, Hatice Aslan, Nilay Ulusoy, Atalay Taşdiken ve Derya Bigalı

2016 Akbank Kısa Film Festivali Kazanan Filmler

Belgesel Dalında Ödül Verilmemiştir.

Uzun süredir Akbank tarafından düzenlenen Akbank Kısa Film Yarışması her hangi bir tür ve tema sınırlaması olamayan ulusal ve uluslararası alanda düzenlenen film festivallerinden biridir. Yarışmaya katılan filmler genellikle belli bir sinema estetiğine sahip filmlerdir. Diğer yarışmalardan farklı olarak, Akbank Kısa Film Yarışması yeni projelere de senaryo desteği vererek yeni film üretimini de desteklemektedir. Aynı zamanda finansal bir kurum tarafından düzenleniyor olması ekonomik anlamda rahat bir festival olduğunu anlamına da gelmektedir.

4.3. 2010-2016 Yılları Arasında Seçilen Türkiye'deki Belgesel Film Festivallerinin Organizasyon Yapısına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Yukarıdaki alt bölümde açıklanarak yer verilen sekiz festivale dair elde edilen veriler, şu başlıklar çerçevesinde analiz edilerek yorumlanmıştır:

a. Festivallerin Ekonomi-Politik Yapısı
b. Festivale/ Yarışmaya Başvuran Film Sayıları
c. Festival Şartnameleri
d. Festivallerde/ Yarışmalarda Ön Jüri ve Ana Jüriye Dair Bulgular
e. Ödül Alan Filmler
f. Festivallerin Organizasyon Şemaları

4.3.1. Festivallerin Ekonomi Politik Yapısı

Film festivallerinin ekonomi politik yapılarına baktığımızda, festivallerin üretiminin ilişkisellik ağı endüstriyel sinemanın ilişkisellik ağından farklılık göstermektedir. Bu ilişkisellik ağını şemalaştırarak aktarmak gerekirse (Saygılı, 2015:25)

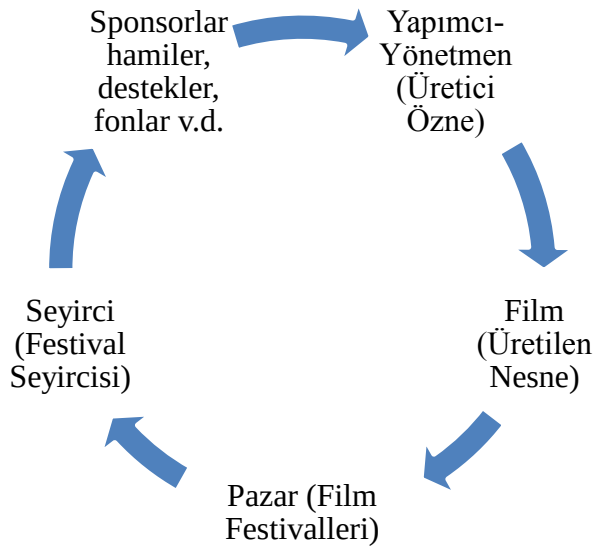

Şekil 4.17 : Film Festivalleri Üretiminin İlişkisellik Ağı.

Bu ilişkisellik ağında, şekil 4.17'de yer alan endüstiriyel sinemanın ilişkisellik ağı zincirinden farklı olarak, endüstriyel güç anlamında yapımcının gücünü kaybetmesi, aynı zamanda yönetmenle yapımcı eşit gibi görünsede endüstrinin kendisini temsil eden yapımcının yerini; sponsorlar, fonlar vb. çeşitli desteklerin aldığı, seyirci ile film arasındaki bağı kuran pazarın yerini ise film festivallerinin almış olduğunu görülmektedir. Aynı zamanda endüstrinin kendisini temsil eden yapımcının yerini alan sponsorlar, hamiler, fonlar ve çeşitli destekler, seyirci ile film arasındaki bağı kuran pazar alanı olan festivallerin üretici güç olduğu görülmektedir.

4.3.2. Festivale/ Yarışmaya Başvuran Film Sayıları

Uluslararası TRT Belgesel Film Ödülleri sadece belgesel filmlerin katılımına açık bir festival olduğu için Uluslararası TRT Belgesel Film Ödülleri filmleri Ulusal profesyonel ve ulusal öğrenci filmleri olarak iki farklı kategoride ödül vermektedir. TRT belgesel ödüllerinin 2010- 2016 yılları arasındaki, Uluslararası TRT Belgesel Film Ödülleri yarışmasına profesyonel kategoride 337 (% 32), öğrenci kategorsinde ise 723 (% 68), olmak üzere toplam 1060 belgesel film başvurmuştur. Başvurularda öğrenci filmleri sayısı genel olarak birbirine yakınken, prosfesyonel kategoride sayılar yıllar içinde farklılıklar göstermektedir. Ancak son 2 yıl da profesyonel kategoride nispeten artış görülmektedir. Profesyonel kategoriye en yoğun katılım 2016 yılında gerçekleşirken, öğrenci kategorisinde ise en yoğun katılım 2012 yılında gerçekleşmiştir. Başvuruda bulunan profesyonel film sayısının az olmasında üretim koşullarının zorluğu ve üretim sayısının azlığı kadar, Uluslararası TRT Belgesel Film Ödülleri şartnamesinin de olumsuz etkisi olduğu ileri sürülebilir.

Ulusal öğrenci belgesel kategorisinde başvuran belgesel filmlerin, ulusal profesyonel kategoride başvuran belgesel filmlere göre daha fazla olmasının başka bir nedeni de, Türkiye'de çok fazla sayıda açılan iletişim, sinema vb. ilgili alanlardaki üniversitelerde fakültelerin açılması, öğrencilerin, bitirme projelerinde ve ilgili fakültelerin sinema atölyelerinde sürekli film üretmeleri, istedikleri konu ile ilgili olarak istedikleri zaman film üretebilmeleri, set ekibindeki bir çok işi

kendilerinin yapabilmesi gibi nedenlere bağlı olarak çok fazla öğrencinin her yıl film üretip istediği film festivaline yollayabilmesi ile açıklanabilir. Diğer taraftan ulusal profesyonel kategorideki filmlerin sayısının azlığı ise, profesyonel bir belgesel filmin uzun süren çalışmalar sorasında ortaya çıkması, set ekibinin kurulması ve iş bölümü, bütçe, filme özel müziğin bile yapılması gibi konular ulusal profesyonel alandaki film üretim sayısını da etkileyebilmektedir.

Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivalin'de toplam başvuru sayısı festivalin arşivinde yer almadığı için belirlenememiştir. Ancak finale kalan filmlerin sayısına bakıldığında, kategorilere ayrılan kontenjan sayıları yıllar içinde tutarlı görülmektedir. Kurmaca film sayısı 26-34 arasında canlandırma ve deneysel sayısı 10-13 arasında belgesel film sayısı ise 5- 8 arasında yer almaktadır. Festivalde her yıl yaklaşık olarak 50 filme yer verildiği saptanmıştır. Genel olarak bakıldığında belgesel filmlere ayrılan sayının az olduğu görülmektedir. Bu saptama, Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali düzenleyicisi Hilmi Etikan ile yapılan görüşmede de, "belgesel film kategorisine, başvuran film sayısının diğer kategorilere oranla daha az olduğu" biçiminde ifade edilerek teyit edilmiştir.

Türkiye'de en eski film festivali olan Uluslararası Antalya Film Festivaline toplam 1.466 kurmaca film ve 546 belgesel film başvuruda bulunmuştur. Yıllar içinde katılım sayısının her iki kategoride de azaldığı, belgesel sinemadaki azalmasının ise oldukça belirginleştiği görülmektedir. Bu azalışta 2014 sonrasında festivalin belgesel sinemaya daha mesefali durması ve yarışmayı sektörel bağlardan kopartarak kontrolü olmayan seyirci "beğenisine" indirgemesi, siyasi kaygılarla adı konmasa da sansür duygusunun yaratılması profesyonel belgesel sinemacıların katılımını olumsuz etkilemiştir. 2017 yılında ise, yarışmadaki ulusal bölümün kaldırılmasıyla belgesel film sayısının artık daha da düşeceği öngörülebilir.

İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışmasında, kurmaca, belgesel, deneysel ve canlandırma türündeki filmlerin başvurduğu görülmektedir. Bu türler arasında kurmaca filmlerin belgesel, deneysel ve canlandırma türüne göre fazla sayıda olduğu görülürken, canlandırma ve deneysel kategoride başvuran film sayılarının ise 2010,

2013 ve 2015 yıllarında belgesel film başvuru sayısını geçtiği gözlemlenmektedir. Aynı zamanda festivale başvuran filmlerin, İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivaline benzer bir sayıda ve yapıda olduğu görülmektedir. Kurmaca film sayısı, deneysel, canlandırma ve belgesel filmlerin yaklaşık 3 katıdır. Yıllar içinde her 3 kategoride de sayılarda dalgalanma görülmektedir. 2013 yılında en yüksek katılımın, 2015 yılında da en düşük katılımın olduğu dikkati çekmektedir.

Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışmasında 2012-2016 yılları arasında toplam belgesel ve kurmaca film sayısının 76 olduğu görülmektedir. Diğer film festivallerine göre kıyaslandığında bu sayının oldukça düşük olduğunu söylebiliriz. Ancak Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması'nın diğer festivallerden farklı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Festival şartnamesinde belirtilen, "filmlerin, festivalin belirlemiş olduğu temaya sahip olması, belirlenen dört ilde çekilmiş olması, daha önce ödül almamış olması, iki yıl içerisinde üretilmiş olması" gibi kurallar, yarışmada başvuru sayısının düşük olmasının sebepleri arasında sayılabilir.

Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivalinde, İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivalin de olduğu gibi, toplam başvuru sayısı festivalin arşivinde yer almadığı için belirlenemiştir. Ancak finale kalan filmlerin sayısına bakıldığında, kategorilere ayrılan kontenjan sayılarının yıllar içinde tutarlık gösterdiği görülmektedir. Festivalde her yıl yaklaşık olarak 50 filme yer verilmektedir. Genel olarak bakıldığında diğer festivallerden farklı olarak belgesel filmlere ayrılan sayının, kurmaca filmlere ayrılan sayıdan daha fazla olduğu dikkati çekmektedir.

Okan Üniversitesi Öğrenci Kısa Film Yarışması'nın genel olarak başvuru sayılarında birbirine yakın rakamlar söz konusudur. İlk yıl belgesel film kategorisi açmayan yarışmada yıllar içinde az da olsa belgesel film başvuru sayılarında bir artış olduğu görülmektedir. Ortalama olarak her yıl 100'ün üzerinde filmin katıldığı yarışmada kurmaca ve belgesel film başvurusunun, yıllar içinde arttığı gözlenmektedir. Yarışmaya 2012 yılında 27 belgesel film başvurmuşken, 2016'da ise bu sayının belgesel filmde 52'ye ulaştığı gözlenmektedir. Bu artışın, özel ve vakıf üniversitelerindeki iletişim, sanat, gibi alanlarda sinema eğitimi veren bölümlerdeki

artışa bağlı olduğu ileri sürülebilir. Zira bu yarışma, yalnızca öğrencilerin katılımıyla sınırlandırılmış bir festivaldir. Kurmaca filmlerin belgesel filmlere göre başvuru sayısının fazla olduğunu da yine söyleyebiliriz.

Kurmaca film alanında katılımın daha yüksek olduğu Akbank Kısa Film Yarışması'nda belgesel film sayısının giderek azaldığı görülmektedir. Bu oran, 2010-2012 yılları arasındaki sayının, yaklaşık yarısına inmiştir. Bu düşüşün olduğu yıllarda canlandırma kategorisininde yarışmaya dahil edildiği görülmektedir.

4.3.3. Festival Şartnameleri

Film festivallerine başvuruda bulunacak filmleri biçimlendiren, başvuru kriterlerini belirleyen ve festivale katılımları sınırlandırabilen EK1'de yer alan film festivallerinin şartnamelerinde dikkati çeken bazı kurallara baktığımızda:

TRT Belgesel Ödülleri Türkiye'de belgesel flm alanında yapılan önemli film festivallerinden birisidir. Yarışma sadece belgesel türünde üretilen eserleri kabul etmektedir. TRT belgesel yarışmasına katılan filmlere ve temalarına baktığımızda, bu festivalin kamu yayın kuruluşu tarafından düzenlenmesinin, bu yarışmaya katılan belgesel filmlerin temalarını ve içeriklerini belli kurallar (EK 1) TRT Belgesel Ödülleri Şartname'si dahilinde kısıtladığı/ yönlendirdiği söylenebilir. Yarışma ulusal ve uluslararası kategoride düzenlenmektedir. Ulusal kategoride ise öğrenci ve profesyonel olmak üzete iki alt kategori yer almaktadır. Bir önceki başlıkta festivale başvuran film sayılarını incelediğimizde ulusal kategoride yer alan profesyonel filmlerin öğrenci filmlerine göre daha az başvuruda bulunduğu tespit edilmişti. Bu durumun nedeni olarak, profesyonel film sayısının az olduğu üretim koşullarının zorluğu ve üretim sayısının azlığı kadar, Uluslararası TRT Belgesel Film Ödülleri şartnamesinin de olumsuz etkisi olduğu ileri sürülebilir. Çünkü telif hakları konsunda şartnamede yer alan devir ve benzeri unsurlar (EK1) profesyonellerin katılım sayısını düşürmektedir. Öğrencilerin ise, yaptıkları filmin herhangi bir ticari dolaşıma girme olasılığı çok düşük olduğu için bu grubu telif ve devir şartları endişelendirmemekle birlikte bu durum öğrencilerin festivale başvuru sayısını arttırmaktadır. Başvuruda

bulunan kişi eğer öğrenci ise mutlaka öğrenci belgesinin olması çektiği filmi ise öğrenci olduğu dönemde çekmiş olması gerekmektedir. Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali Şartnamesinde, yer alan kurallara göre festival tür ayrımı yapmadan, kurmaca, deneysel, canlandırma ve belgesel türündeki eserleri kabul etmektedir. Yarışmada dikkati çeken başka bir unsur ise kazanan filmlere maddi destek yerine plaket verilmesidir. Uluslararası Antalya Film Festivali Şartnamesine baktığımızda festivalin yapısındaki değişilikle birlikte festival şartnamesinde değiştiği görülmektedir. Önceki şartnameler bütün türlerde üretilen filmler katılıp yarışma hakkı kazanabiliyordu, şuan ise ulusal bölümün kadırılmasıyla birlikte filmlerin katılımları engellenmiştir. İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışması, bütün türlerin kabu edildiği bir yarışmadır, İstanbul Uluslararası Film Festivaline benzer şekilde maddi ödül yerine kazanan filmlere başarı plaketi verilmektedir. Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Şartnamesi diğer yarışmalardan farklılık göstermektedir. Festivalin şartnamesinde filmleri biçimlendiren ve katılımlarını kısıtlayan bir çok kural bulunmaktadır. Festival şartnamesinde belirtilen, "filmlerin, festivalin belirlemiş olduğu temaya sahip olması, belirlenen dört ilde çekilmiş olması, daha önce ödül almamış olması, iki yıl içerisinde üretilmiş olması" gibi kurallar, yarışmada başvuru sayısının düşük olmasının sebepleri arasında sayılabilir. Filmlerin başvuru sayısını kısıtlayıcı bu genel özelliklere bakıldığında diğer festivallerden farklı olarak, bu yarışmanın en belirleyici özelliğinin, Kalkınma Ajanslarının yasal zorunluluk gereği temsil ettiği bölgelerde projelerini gerçekleştirmesi olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Serhat Kalkınma Ajansı tarafından düzenlenen, Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması da bu zorunluluk gereği, temsil ettikleri bu dört ilde çekilen filmleri kabul etmektedir. Bu bölgelerde film çekilmesi, ulaşım, yol, konaklama gibi gereklilikleri ortaya çıkaracağı için, genellikle bu bölgelere yakın kişiler bu festivallere daha çok katılım göstermektedir. Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali Şartnamesi ve Okan Üniversitesi Öğrenci Kısa Film Yarışması Şartnamesinin benzer kurallara sahip olduğu görülmektedir. Yarışmaya sadece üniversitelerin, açık öğretim, ön lisans, yüksek lisans, doktora/sanatta yeterlilik, programlarında okumakta olan öğrencilere ait kurmaca ve belgesel türünde gerçekleştirilmiş filmler katılabilmektedir. Yarışma sadece öğrenciler tarafından üretilen filmleri kapsamaktadır. Buna ek olarak Uluslararası Öğrenci Filmleri

Festivaline yabancı öğrenciler filmlerini gönderebilmektedir. Akbank Kısa Film Yarışması ulusal ve uluslararası iki farklı kategoride düzenlenmekte ve yarışmaya kurmaca, belgeseli deneysel ve canlandırma türünde eserler kabul edilmektedir.

Bunların dışındaki başvurdaki genel kurallara baktığımızda ise, her festivalin şartnamesinde olduğu gibi filmlerin başvuru süreleri, teknik yeterlilikler, yapım tarihleri vb. EK1'de detaylı olarak yer alan kurallar filmlerin başvuruda bulunabilmesi için belirlenen kurallardır. Bu kurallara sahip olmayan filmler festival tarafından kabul edilmemektedir.

4.3.4. Festivallerde/ Yarışmalarda Ön Jüri ve Ana Jüriye Dair Bulgular

Tez kapsamına alınan bütün yarışmalarda/ festivallerde filmleri değerlendirmek için ön jüri ve ana jürinin kurulduğu görülmektedir. Ancak bu festivallerden yalnızca Akbank Kısa Film Festivali, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışmas ve İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışmasının ön jüri bilgilerine ait kayda ulaşılabilmiştir. Buna karşın, Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri, İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali, Uluslararası Antalya Film Festivali, Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Yarışması ve Serka ve Belgesel Yarışmasına dair ön jüri bilgi kayıtlarına ulaşılamamıştır. Festivallerin /yarışmaların kurumsallaşması sürecine dair yaşanılan bu güçlük, bu konuya ilişkin akademik çalışmaların yapılmasını da zorlaştırmaktadır.

Ön jüri çok fazla başvurunun olduğu yarışmalarda/festivallerde, festival/ yarışma şartnamesine uygun olan filmleri, teknik yeterliklerine göre de eleyerek ön elemeden geçen filmleri ana jürüye değerlendirmesi için gönderir. Ön eleme jürisinin, çoğunlukla etkinliği düzenleyen kurum ya da organizasyondan, festival/ yarışma komitesinden seçildiği görülmektedir. Akbank Kısa Film Festivali'nde, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması'nda ve İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışması'nda ön jüri üyelerinin çoğunlukla aynı isimlerden oluştuğu, bir kaç ismin yıllara göre değişiklik gösterdiği dikkati çekmektedir.

Örneğin Akbak Kısa Film Festivali'nin ön jürisi, 2010-2016 yılları arasında Selim Evci daimi olmak üzere kurulmuştur. Bir yönetmen olan Selim Evci, 2004 tarihinden itibaren Akbank Film Festivalinin festival komitesinde görev yapmaktadır. İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel yarışmasının ön jürüsi de 2010-2016 yılları arasında festivalin koordinatörü Aylin Kök Aydın ve festivalin direktörü Serkan Turaç daimi olmak üzere kurulurken, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması'nın 2010-2016 yılları arasındaki ön jüri üyelerilerinin de Burak Kaplan ve Neşe Özdemir daimi olmak üzere belirlenmiştir.

Festival ekibinden ya da organizasyondan bir temsilciye ek olarak, çoğu yarışmada üniversitelerden de üye bulunduğu görülmektedir. Bu üye, çoğunlukla iletişim, medya, sinema, sanat alanından seçilmiştir. Bu üyelere Akbank Kısa Film Festivalinin ön seçici kurullarında yer alan isimlerden örnek verecek olursak; Melis Behlil (akademisyen), Ferhat Öçmen (görüntü yönetmeni), Mehmet Güleryüz (yazar), Ali Aga (kurgucu) vb. isimler yer almaktadır. İFSAK Ulusal Kısa Film yarışmasında da 2010-2016 yılları arasında Prof. Dr. Neşe Kars (akademisyen), Senem Aytaş (yazar), Senem Tüzen (yönetmen) gibi isimlerden bazıları ön seçici kurulda yer alırken, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışmasında ise; Yrd. Doç. Dr. Murat Tırpan (akademisyen), Banu Bozdemir (sinema yazarı), Yüce Sayılgan (yönetmen) vb. isimlerin farklı alanlardan gelmektedir.

Ön jüri, dönemin popüler ya da tanıdık sinema-tiyatro oyuncuları ve yönetmenlerle de çeşitlendirilebilmektedir. Örneğin Akbank Kısa Film Festivalinde Bahar Kerimoğlu (oyuncu), Serkan Öztürk (oyuncu), Müjgan Ferhan Şensoy (oyuncu) gibi isimler ön jüride yer almıştır.

Bu festivallerde/ yarışmalarda görev alan ön jürilerin, başka bir festivalde rol almayışı dikkate değer bir bulgudur ve festivallerin diğerlerinden farklılıklarını kurması açısından önemlidir.

Ön elemeden geçen ve belirli bir teknik yeterliğe sahip olan finalist filmleri izleyerek değerlendiren ana jüri ise, ön jüriye göre çoğu kez daha popüler, tanıdık isimlerden oluşturulmaktadır. Örneğin Akbank Kısa Film Festivali'nde festivalinde belgesel dalı jüri üyeleri Onur Ünlü (yönetmen), Lale Mansur (oyuncu), Derviş Zaim (yönetmen), Murat Evgin (besteci), Semih Kaplanoğlu (yönetmen), Atalay Taşdiken (yönetmen); İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışması'nda tek seçici kurul üyeleri Özcan Alper (yönetmen), Rıza Kıraç (yazar), Derviş Zaim (yönetmen), Ercan Kesal (oyuncu); Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışmasında belgesel dalı jüri üyeleri Coşkun Aral (yönetmen), Burçak Evren (yazar), Can Dündar (yönetmen-yazar), Hasan Özgen (yönetmen); Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali belgesel dalı jüri üyeleri Burçak Evren (yazar), Coşkun Aral (yönetmen); Uluslararası Antalya Film Festivali ulusal belgesel yarışması jüri üyeleri Coşkun Aral (yönetmen), Nebil Özgentürk (yönetmen); İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali ana jüri üyeleri Kazım Öz (yönetmen), Selim Demirdelen (besteci), Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri ulusal profesyonel ve amatör film kategorisi jüri üyeleri Derviş Zaim (yönetmen), Onur Ünlü (yönetmen), Osman Sınav (yönetmen), İhsan Kabil (yazar), Hasan Özgen (yönetmen); Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması ana jüri de ise Reis Çelik (yönetmen), Atalay Taşdiken (yönetmen) gibi popüler isimler yer almıştır.

Bu bağlamda fetivallerin/yarışmaların genel olarak ana jüri üyelerine bakıldığında Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri ulusal profesyonel ve amatör film kategorisi jüri üyelerinin genel olarak belgesel sinemacılardan, sinema yazarlarından ve akademisyenlerden oluşturulduğu görülmektedir. 2010- 2016 yılları arasında aynı kişilere görev verilmediği dikkati çekmektedir.

İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali ana jüri üyeleri arasında belgesel jüri üyelerinin az olduğu görülmektedir. Jüride sinema alanında kişiler yer almaktadır. Jüri üyelerinin yıllara göre değişiklik gösterdiği görülmektedir.

Uluslararası Antalya Film Festivali ulusal belgesel yarışması jüri üyelerinin 2014 yılına kadar belgesel sinemacıların ve akademisyenlerin jürilerde görev aldığı,

2014 sonrasında ise jüri kavramının uzmanlıktan uzaklaştırılarak, festivalin seçim kriterleri, muğlak olan "seyirci beğenisine" indirgendiği görülmektedir. Zira 2014-2016 yılları arasında kurmaca ve belgesel filmler, seyirci tarafından oylanmıştır.

İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışması, araştırma yapılan festivaller arasında jüri oluşumu en farklı olan festivallerden biridir. Söz konusu tarihler arasında daha geniş sayıda üyelerden oluşan bir ön seçici kurul ile tek seçici kurulla final değerlendirmesi yapıldığı görülmektedir. Ön seçici kurulun, İFSAK üyeleri, akademisyenler ve sinema yazarlarından oluşurken, tek seçici kurul görevini üstlenenlerin ortak yönlerinin ise sinema ya da medya ile ilgili kişiler (oyuncu, yönetmeni sinema yazarı) olmalarıdır. Yarışmalarda farklı kriterler olsa da, jürinin çok sayıda kişiden oluşması, seçilen filmi en azından daha çok kişinin kararıyla belirlediği, tek seçici kurulda ise bu kararın tek kişinin beğenisine ve kritelerine kaldığı aşikârdır.

Serka Kısa Film Belgesel Yarışması jüri üyeleri, genellikle diğer film festivallerinde daha önce görev almamış kişilerden oluşmaktadır. Jüri üyelerinin genellikle yönetmen, sinema eleştirmeni, akademisyen, festival düzenleyicileri ve festivalin komitesinde yer almış kişilerden oluştuğu görülmektedir.

Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali jüri üyelerinin 2010-2016 yılları arasında defaten görev aldığı festivallerden biridir. Bu isimler, popüler belgesel film yönetmenleri ile bazı kademisyenlerden seçilmiştir. Benzer isimlerin jüri üyesi olarak görev alması, festivalin genel yaklaşımının bir sürekliliğini sağlayabileceği gibi, aynı zamanda alandaki farklı yaklaşımları da değerlendirme dışında bırakma riski taşımaktadır. Bir başka deyişle festival, dar bir estetik beğeniye teslim etmiş olmaktadır.

Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması'na genel olarak baktığımızda popüler isimlerin yanı sıra belgesel sinema alanından insanların da jüride yer aldığı görülmektedir. Bazı isimlerin ise diğer festivallerde olduğu gibi bir kaç kez görev aldığı dikkati çekmektedir.

Akbank Kısa Film Festivali'nde jüri üyeleri, sinemanın değişik alanlarından oluşmaktadır. Festivalin yıllar içinde aynı jüri isimlerine yer vermediği, az da olsa belgesel sinemacıların da bu jürilerde yer aldığı görülmektedir. Ancak 2010 yılının ilk yıllarında belgesel yönetmenlere yer veren festivalin, son yıllarda jüride belgesel alanından isimlere yer vermemesi dikkate değer bir olgudur. Jüri üyelerinin genel olarak akademisyen, yönetmen, oyuncu, sinema yazarı ve besteci olduğu görülmektedir. Başka bir sonuç ise, Türkiye'de belgeseller, kurmaca filmlerden daha az üretildiği için, bu filmleri değerlendirebilecek jüri üyelerinin de çoğu kez, belgesel sinema alanında çalışan akademisyenlerden seçilmesidir.

Festivaller	**2010 Ana Jüri**	**2011 Ana Jüri**	**2012 Ana Jüri**	**2013 Ana Jüri**	**2014 Ana Jüri**	**2015 Ana Jüri**	**2016 Ana Jüri**
İstanbul Film Festivali		Fırat Sayıcı					
Kısaca Film Festivali.	Hakan Aytekin	Fırat Sayıcı Mehmet Güleryüz	Nalan Sakızlı	Ertuğrul karslıoğlu		Ertuğrul Karslıoğlu	Atalay Taşdiken
TRT Belgesel Ödülleri	Hakan Aytekin	Mehmet Güleryüz	Hasan Özgen Nalan Sakızlı	Ertuğrul karslıoğlu			
Antalya Film Festivali		Aysin Türkmen	Nalan Sakızlı				
Akbank Film Festivali.		Aysin Türkmen					Atalay Taşdiken
Okan Üni. Film Festivali						Ertuğrul Karslıoğlu	

Tablo 4.10 : 2010-2016 Yılları Arasında Aynı Yıl Başka Festivalde Görev Yapan Jüri Üyeleri.

Yukarıdaki tabloda detaylı olarak görüldüğü üzere, bazı jüri üyeleri birden fazla festivalde görev almıştır. Jürideki bu ortaklık, jüri seçimlerinin, fim

seçimlerinde de bir ortaklığa/ benzerliğe yol açtığını düşündürebilmektedir. Yönetmenlerle yapılan görüşmeler de bu iddiayı/ kuşkuyu destekler niteliktedir.

Yönetmen Musa Ak'a göre:

> Aynı kişilerin on ayrı festivalde jüri üyesi olmasının aynı tip filmlerin ödül almasına neden olduğunu ve yaratıcılığı yok ettiğini düşünüyorum. Bu anlamda festival jürilerindeki çeşitlilik çok önemli. Öğrenci filmleri festivallerine de değinmek gerekiyor. Bu tür festivallerde jürilerin kendi okullarının öğrencilerine sahip çıkma adına ödül verdirdiklerine duyuyoruz, görüyoruz (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Örneğin 2015 yılında Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali'nde Belgesel Dalında Süha Arın Özel Ödülünü alan *Çek Çek* filminin yönetmeni Can Akbulut, Harun Çavuş, aynı yıl Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışmasında da Belgesel Dalında 1.lik ödülünü almıştır. Her iki film festivalinin ana jürisinde ise Ertuğrul Karslıoğlu yer almıştır. Diğer taraftan ise 2013 yılında, TRT Belgesel Ödüllerinde ulusal profesyonel kategoride En İyi Belgesel Ödülünü alan *Dom* filminin yönetmeni Halil Aygün, yine aynı yıl Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışmasında En İyi Belgesel Ödülü, almıştır. Bu festivallerin jüri üyeleri arasında ise herhangi bir ortaklık bulunmamaktadır. Dolayısıyla jüri üyelerinin bu ortaklığının, film seçiminde kesin belirleyici bir etkisi olduğu söylenemez. Bir başka deyişle, farklı festivallerde aynı jüri üyelerinin yer almış olması, o filmin doğrudan dereceye gireceği anlamına gelmez. Akbank Film Festivali'nin 2004 yılından beri ön jürisinde bulunan Selim Evci'ye göre jüri filmleri, kendi bakış açısı, kendi doğruları, kendi sanatsal çizgilerilerine paralel bir şekilde belirlemektedir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017). Bu açıklamadan yola çıkarak jürinin bakış açısının, katıldığı festivalde etkili olduğunun da yadsınamaz bir gerçek olduğunu söyleyebiliriz.

4.3.5. Ödül Alan Filmler

Festivaller	**2010 Ödül Alan Film**	**2011 Ödül Alan Film**	**2012 Ödül Alan Film**	**2013 Ödül Alan Film**	**2014 Ödül Alan Film**	**2015 Ödül AlanFilm**	**2016Ödül AlanFilm**
İstanbul Film Festivali	Kahpe Devran		Çöp	Meğer		Çek çek	
Kısaca Film Festivali	Kahpe Devran						Ta'riz
TRT Belgesel Ödülleri		Geçmiş Mazi Olmadı Kadim	Cneydo	Dom			Ta'riz
Antalya Film Festivali		Geçmiş Mazi Olmadı Kadim	Çöp	Meğer			
Akbank Film Festivali.		Kadim					
Okan Üni. Film Festivali			Cneydo	Dom Hala		Çek Çek	
İFSAK Film Festivali				Hala			

Tablo 4.11: 2010-2016 Yılları Arasında Aynı Yıl Başka Festivalden De Ödül Alan Filmler.

Tablo 4.11'de yer alan açıklamalardan yola çıkarak, 2010 yılında, İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivalinde En İyi Belgesel Ödülünü alan *Kahpe Devran* filminin yönetmeni Cahit Çeçen, aynı yıl katıldığı Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivalinden de En İyi Belgesel Ödülünü almıştır.

2011 yılında, TRT Belgesel Ödüllerinde ulusal profesyonel kategoride En İyi Belgesel Ödülünü alan *Geçmiş Mazi Olmadı* filminin yönetmeni Mehmet Özgür Candan, aynı yıl Uluslararası Antalya Film Festivalinde En İyi İlk Belgesel Ödülünü almıştır. Yine TRT Belgesel Ödüllerinde ulusal amatör kategoride En İyi Belgesel Ödülünü alan *Kadim* filminin yönetmeni Okan Avcı, Uluslararası Antalya Film Festivalinde, Belgesel Dalı Jüri Özel Ödülü ve Akbank Kısa Film Festivalinde ise Belgesel Dalı Mansiyon Ödülünü almıştır.

2012 yılında, TRT Belgesel Ödüllerinde ulusal amatör kategoride Belgesel Dalı Milli Piyango Özel Ödülünü alan *Cneydo* filminin yönetmeni Hüdai Ateş, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışmasında ise En İyi Belgesel Ödülünü almıştır. Yine İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivalinde En İyi Belgesel Ödülünü alan *Çöp* filminin yönetmeni Burak Türten, Uluslararası Antalya Film Festivalinde En İyi Belgesel Ödülünü almıştır.

2013 yılında, TRT Belgesel Ödüllerinde ulusal profesyonel kategoride En İyi Belgesel Ödülünü alan *Dom* filminin yönetmeni Halil Aygün, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışmasında ise En İyi Belgesel Ödülü, almıştır. İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışmasında En İyi Belgesel Film Ödülünü alan *Hala* filminin yönetmeni Veysel Akşahin, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışmasında ise Belgesel Dalında 2.lik Ödülünü almıştır. İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivalinde En İyi Belgesel Ödülünü alan *Meğer* filminin yönetmeni Uğur Egemen İres, Akbank Kısa Film Festivalinde ise yine En İyi Belgesel Ödülünü almıştır.

2014 yılında, 6 film festivalinde farklı filmlere ödül verilmiştir. Jüri üyelerinde de bir ortaklık bulunmamaktadır.

2015 yılında, Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivalinde Belgesel Dalında Süha Arın Özel Ödülünü alan *Çek Çek* filminin yönetmeni Can Akbulut, Harun Çavuş, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışmasında ise Belgesel Dalında 1.lik Ödülünü almıştır.

2016 yılında, Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivalinde Belgesel Dalı Mansiyon Ödülü alan *Ta'riz* filminin yönetmeni Sezer Ağğez, TRT Belgesel Ödüllerinde de Belgesel Dalı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülünü almıştır.

Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışmasında ise, diğer festivallerde olduğu gibi herhangi bir ortaklık bulunmamaktadır. Ödül alan filmlerin, sadece Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışmasından ödül aldığı, diğer festivallerden ödül almadığı görülmektedir. Bu durumun sebebinin ise, yine festivalin kendi özgü belirlediği şartnamesinde yer alan, belirlenen iller kapsamında film çekmeye yönelik sınırlayıcı kurallar olduğu öne sürülebilir.

Bu bağlamda aynı yıllar içinde bir film, farklı festivallerde birden fazla ödül alabilmektedir. Bir filmin aynı yıl birden fazla ödül alma durumu, jürilerin farklı ya da aynı isimlerden oluşmasına göre değişebilmektedir. Bu bağlamda bazı isimlerin ya da bazı filmlerin festivallerde sürekli olarak karışımıza çıkması, aynı isimlerin ödül almasında etken olabilir. Hemen hemen her yıl bir kaç filmin festivallerde öne geçtiği, birden fazla ödül aldığı da bir gerçektir. Bunda kuşkusuz o filmlerin kendi nitelikleri kadar, faklı festivallede görev alarak o filmleri öne çıkaran aynı jüri üyelerinin etkili olduğu söylenebilir.

4.3.6. Festivallerin Organizasyon Şemaları

Festivallerin organizasyon şemalarına bakıldığında ise Uluslararası Antalya Film Festivali, Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali, Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri gibi bazı festivallerin daha ayrıntılı iş bölümüne gittiği, daha çok sayıda kişinin organizasyonda görev aldığı görülmektedir. Bütçesi yüksek ve bürokratik-akademik hiyerarşinin yüksek olduğu organizasyonlarda bu eğilimlerin arttığı görülmektedir. STK'ların ve daha düşük bütçelere sahip yerel yönetim ya da kurumların düzenlediği festivallerde ise daha az kişinin görev aldığı dikkati çekmektedir. Ancak festivallerin hemen hemen hepsinde festival sorumlusu ya da organizasyon başkanı vb. görevler bulunduğu görülmektedir. Özellikle akademilerin düzenlediği festivallerde üniversitelerarası dengelerin ya da rekabetin belirleyici olduğu ve festivallerin bir birlerine bakarak bu şemaları oluşturdukları ve jüri üyelerini şeçtikleri de hissedilmektedir.

4.4.Türkiye'de 2010-2016 Yılları Arasında Seçilen Festivallerde Görev Almış Komite ve Jüri Üyeleri İle Ödül Alan Yönetmenlerle Yapılandırılmış Görüşme Analizi

Tez çalışmasında sekiz kategoriye ait festivalden, uzun süredir yaplan (eski, köklü) ve sürekliliği olan (en az beş yıl üst üste yapılmış olan) film festivallerinden, her bir festivali temsilen birer festival komitesi üyesi olmak üzere toplam 7 kişi; seçici kurulda jüri üyesi olarak çalışmış 7 jüri üyesi (Hakan Aytekin 2 festivalin seçici kurulunda yer almıştır) ve son olarak bu festivallere gönderdikleri filmlerle finale kalan 8 yönetmen ile görüşülmüştür. Toplam 22 görüşmenin 10'u yüz yüze, 10'u ise ise internet yoluyla gerçekleştirilmiştir.

Görüşmelerde komite üyelerine, jüri üyelerine ve yönetmenlere sorulan sorular, eklerde gösterildiği gibi farklılık göstermektedir (EK 2).

Görüşmecilere telefon, elektronik posta ve aracı kişiler yoluyla ulaşılmıştır. Görüşme süreci olumlu bir şekilde başlamış, e-posta ve telefon yoluyla ulaşılan görüşmeciler görüşmeyi kabul ederek hemen dönüş yapmışlardır. Ulaşılamayan kişilere e-posta ve telefon yoluyla tekrar hatırlatma yapılmıştır. Görüşme süreci genel olarak hızlı ve olumlu bir şekilde ilerlemiştir. Ekim 2017'de başlayan görüşme süreci, Ocak 2018'de tamamlanmış, görüşmelerle eşzamanlı olarak da analizler yapılmıştır. Farklı şehirlerde olan görüşmecilere, anlamadıkları sorularla ilgili tekrar dönüş yapılarak gerekli açıklamalar yapılmıştır. Görüşmecilerle sürekli e-posta ve telefon yoluyla iletişim kurularak, yanlış olan ve anlaşılmayan sorular üzerinden tekrar görüşme sağlanmıştır. Dolayısıyla internet yoluyla yapılan görüşmeler, yüz yüze görüşmede olduğu gibi, etkin biçimde karşılıklı olarak gerçekleşmiş.

İncelelenen 8 film festivalinden yanlızca Uluslararası Antalya Film Festivali ekibinden olumsuz dönüş alınmış, festival yönetim değişikliği gerekçesiyle soruları yanıtlayacak kimsenin olmaması bahane gösterilerek sorulara yanıt alınamamıştır.

Görüşme öncesi görüşmecilere, görüşmelerin yalnızca bilimsel çalışma için kullanılacağı bilgisi iletilerek görüşmecilerin sözlü onayı alınmıştır. Toplamda 90 sayfalık görüşme metni elde edilmiştir. Görüşme metinleri, tezin araştırma soruları çerçevesinde içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

Aşağıda yer alan tabloya bakıldığında, genel olarak seçilen görüşmecilerin, yani jüri üyelerinin, festivallerin belgesel dalında jüri üyesi olmasına ve yönetmenlerin belgesel film yönetmenleri olmasına dikkat edilmiştir. Seçilen yönetmenlerin hepsinin incelenen festivallerin en az birinden ödül alması, festival komite üyelerinin Zeynel Koç dışında genel olarak festival komitelerinde hala devam etmesi, komitede yer alan kişilerin genel olarak akademisyen olması da dikkati çeken bir diğer ortaklıktır.

Görüşmecilerin bilgileri/ isimleri ve kullanılan teknikler aşağıdaki gibi gösterilebilir.

Festivaller	**Festival Komitesi**	**Jüri Üyeleri**	**Yönetmenler**
Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri	Zeynel Koç (İnternet)	Semra Korver (İnternet)	Ömer Güneş (Yüz yüze yapılandırılmış görüşme)
Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali	Hilmi Etikan (Yüz yüze yapılandırılmış görüşme)	Haşmet Topaloğlu (İnternet)	Burak Türten (Yüz yüze yapılandırılmış görüşme)
Uluslararası Antalya Film Festivali	Görüşme Kabul Edilmedi.	Hakan Aytekin (İnternet)	Nursena Şimşek (Yüz yüze yapılandırılmış görüşme)
İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışması	Tanju Akleman	Adil Yalçın (İnternet)	Musa AK (Yüz yüze

	((İnternet)		yapılandırılmış görüşme)
Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması	Mukadder Yardımcıel (İnternet)	Mukadder Yardımcıel (İnternet)	Mehmet Emin Türksüz (Elektronik posta yoluyla)
Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali	Sefa Doğru (İnternet)	Hakan Aytekin (İnternet)	Hasan Basri Özdemir (Yüz yüze yapılandırılmış görüşme)
Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Yarışması	Murat Tırpan (İnternet)	Hasan Özgen (İnternet)	Veysel Akşahin (Yüz yüze yapılandırılmış görüşme)
Akbank Kısa Film Yarışması	Selim Evci (Yüz yüze yapılandırılmış görüşme)	Selim Evci (Yüz yüze yapılandırılmış görüşme)	Murat Aytaş (Yüz yüze yapılandırılmış görüşme)

Tablo 4.12 : Görüşmeci İsimleri, Bilgileri, Festivaller ve Veri Toplama Yöntemi.

4.4.1. Festival Komitesi Üyeleri

Festivalde yer alan komite üyeleri film festivallerini düzenleme amaçlarından bahsederken genel olarak hepsi aynı amaç üzerinde durmaktadır. TRT belgesel sadece belgesel film kategorisine yer verdiği için festivalinin Türkiye'deki belgeselciliğin gelişimine katkıda bulunmak ve izleyici ile buluşmasını sağlamak düşüncesiyle başladığını (Z.Koç, Kişisel Görüşme, Ekim 2017), İFSAK, o zamana kadar kısa film alanında önemli çalışmaların yapılmamış olmasından dolayı öncü olmak için başladıklarını (T. Akleman, Kişisel Görüşme Ocak 2018). üniversiteler tarafından düzenlenen film festivalleri genel olarak sinema alanındaki öğrencileri teşvik etmek ve cesaretlendirmek amacıyla düzenlediklerini ve kurulduklarını ifade

ederken, Selim Evci'de kısa filmin Akbank Sanat gibi bir kurumla birleşip, kısa film için ciddi bir platform alanı yaratarak filmler için kendini gösterme alanı oluşturmak ve sosyal alana destek olma amacıyla kuruluş öyküsünü ifade etmiştir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017). Tüm bunlara ek olarak Kalkınma Ajansı ise kuruluş amacını daha detaylı bir şekilde açıklanmıştır:

> Ajans olarak, kuruluşundan itibaren sadece ekonomik alanın değil, bölgemizdeki sosyo-kültürel, sanatsal ve edebi mecraların da desteklenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Belli bir bölgedeki ya belli bir alandaki potansiyeli harekete geçirmek için farklı bakış açılarına ihtiyaç duyulur. Biz de ekip olarak, farklı bakış açılarının bölgenin sorunlarını çözmeye büyük katkı sunacağını, bize yeni ufuklar kazandıracağını düşünerek Kısa Film Yarışması düzenlenmesine karar verdik. Başlangıçta iki hedefimiz vardı: Birincisi sinema ve belgesel dalında yeni yeteneklerin ortaya çıkmasına olanak sağlamak ve genç yönetmenlerin çalışmalarını desteklemek. Diğeri de, adeta bir film platosu gibi zengin değerlere sahip olan bölgemizi tanıtmaktı (M. Yardımcıel, Kişisel Görüşme Ocak 2018).

Görüşmelere göre festivallerin ana kaynaklarının ve aldıkları desteklerin organizasyonlara göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Örneğin, Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri; TRT kurum bütçesi ve sponsorluk desteği, İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması; İFSAK bütçesi, Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması; Serhat Kalkınma Ajansı bütçesi, Akbank Film Festivali; Akbank Sanat bütçesi, Uluslararası Kıcasa Öğrenci Filmleri Festivali; Kültür Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü ve sponsorluklardan alınan destekler, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması; Okan Üniversitesi bütçesi olmak üzere festivaller genel olarak kendi organizasyon ve sponsorlardan destek almaktadırlar. Bunların dışında bağımsız film festivali olan Uluslararası İstanbul Kısa Film Festivali ise Hilmi Etikan'a göre farklı destekler alarak varlığını sürdürmektedir.

Etikan, uzun yıllar festivalin hiç kaynağı olmadığını, İstemiyan Talay'ın Kültür Bakanı olduktan sonra festivale bir miktar destekte bulunduğunu bu destekle filmlere alt yazı yapabildiklerini ve konuk ağırlamaya başladıklarını belirtmiştir. Bunun dışında da eskiden konsoloslukların kendi ülkelerine ait filmlerin masraflarını karşıladığını küçük bütçelerle bugünlere kadar gelebildiklerini ifade etmiştir. Aynı zamanda son 3 yıla kadar Kültür Bakanlığından destek aldıklarını ancak bakanlık

tarafından istenilen eser işletme belgesine, amatör sinemacıların festivallere katılmasını engellemesi ve filmlere bir şekilde sansür uygulanıldığını düşünülmesi gerekçesiyle festivalin karşı çıkması üzerine bakanlık tarafından destek miktarının kesildiğinin altını çizmiştir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Görüşmelere göre, festival komiteleri genel olarak, organizasyonun kendi içindeki üyelerinden yada festivalin sanatsal değerinin yükseltileceğine inanılan organizasyon dışındaki festival konseptine uygun filmler seçebilecek kişilerden oluşturulmaktadır. "Bize yakın festivalin konseptine uygun filmler seçebilecek, inandığımız kişilerden bir seçici kurul oluşturuyoruz" (H. Etikan, Kişisel Görüşme Kasım 2017).

Festival komite üyeleri, jüri seçimlerinin festival yönetiminin takdirinde olduğunu belirtmektedir. Belgesel film jürilerinin seçimleri ilgili olarak ise, üniversiteler jüri üyelerini akademisyenler arasından seçerken, diğer organizasyonlar belgesel alanında çalışan deneyimli kişilerden, meslek birliklerinden jüri üyelerini oluşturmaktadır. Zeynel Koç jüri seçimleriyle ilgili olarak, jürinin "Alanında yetkin, saygın, güvenilir kişiler arasından kadın/erkek, uluslararası alanda temsil alanı (doğu/batı, vb) dengeler gözetilerek seçilmekte" olduğunu ifade ederken, Mukkadder Yardımcıel ise düzenledikleri Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışmasının jüri seçimlerinde en objektif festival olduğunu belirterek konuyla ilgili olarak şunları ifade etmektedir:

> Yarışma jürisinin adil olması, hak eden esere hakkını vermesi bizim için temel kriterdir. Belli yarışmalarda jürilerin grup oluşturdukları ve yönetmenlere ve belli filmlere önyargılı yaklaştıkları tarzında eleştirileri önlemek için önce jürileri grup olarak çağırmadık. Kendi alanında deneyimi olan, gerçekten adaletli davranacağını düşündüğümüz kişileri tek tek davet ettik. Davet ettiğimiz jüri üyelerinin hemen hepsi bizim yarışmamızda birbirleriyle tanışmışlardır. Yönetmenlerin, grup olarak hareket ettikleri şeklindeki eleştirilerini minimize etmeye çalıştık. Jüriye, hem akademi camiasından hem de sahada çalışan insanlardan oluşturup denge sağlamaya çalıştık. Teori ve deneyimin ortak kararı daha objektif sonuçlar doğurur düşüncesiyle hareket ettik. Başından itibaren festival komitesinde yer alan biri olarak, iddialı gibi görülebilir, fakat SERKA'nın düzenlediği Kısa Film Yarışması'nın en objektif yarışmalardan biri olduğunu söyleyebilirim (Kişisel Görüşme, Ocak 2018).

Görüşmelerde, film festivaline seçilecek film kriterlerini genel olarak her festivalin kendi komitesinin belirlediği görülmüştür. Örneğin Uluslararası TRT Belgesel Ödüllerinin film seçim kriterlerini TRT yapımcıları ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Uzmanları belirlerken, Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivalinin film seçim kriterlerini ise Selçuk Üniversitesi ilgili bölüm ve hocaları belirlemektedir. Festival komiteleri, festivale seçilen filmlerde: festivalin şartnamesine uygunluk, teknik yeterlilik, kamera, ses, kurgu, ışık vetüm bunların ötesinde yönetmenin konuyu ele alış biçimi, durduğu yer, kendini konumlandırması, olaylara yaklaşımı, objektivitesi ve yarattığı his, duygu gibi unsurlara bakıldığını dile getirmektedir (S. Evci Kişisel Görüşme, Kasım 2017). Sefa Doğru buna ek olarak " Devletin ve milletin bölünmez bütünlüğüne ayrkırı olmayan, toplumsal gelenek, kültür örf ve adetlere ters düşmeyen" unsurların filmlerde aranan kriterler olduğunun altını çizerken (Kişisel Görüşme, Ekim 2017). Hilmi Etikan'da film festivallerinin bir kimliklerini olduğunu ve bu kriterlere bakılarak filmlerin seçildiğini, bir filmin seyirci karşısına çıkmayı hak edip etmediğine bakıldığını belirtirken, festival filmlerinin yeni bir oluşum içine girerek tek tip filmlerin arttığını ifade etmektedir:

> Sinema okulları festivallere ne kadar çok öğrenci filmi sokabilirlerse o kadar öğrencileri festivallere göre yönlendirmeye çalıştılar. Bu da filmleri tek tipçiliğe götürmeye başlıyor. Ondan kaçınmaya çalışıyoruz. Film seçerken her türlü filmlere yer veriyoruz. Çok ağır sosyal eleştiriler yapan ağır derinliği olan filmlere de yer veriyoruz. Çeşitliliğe bakıyoruz (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Mukadder Yadımcıel ise filmleri seçerken tamamen festival şartnamesine göre kriterleri belirlediklerini ifade etmektedir

> İki yıl içerisinde çekilmiş olması, daha önce herhangi bir yarışmada ödül almamış olması, kurmacada 15 ve belgeselde 30 dakikayı geçmemesi ve en önemlisi Ajansımızın faaliyet yürüttüğü Kars, Ağrı, Ardahan ve Iğdır illerinde yani TRA2 bölgesinde çekilmiş olması gerekiyor. Bu kriterleri yarışma ekibi olarak biz belirledik. Amacımız yönetmenlerin gelip bölgemizi görmeleri, bölge illerindeki sanatsal potansiyeli ortaya çıkarmalarıdır. Zaten bu dört il dışında çekilen eserlere yasal olarak da destek veremiyoruz. Bölgemizle sınırlı olma kriteri var (Kişisel Görüşme Ocak 2018).

Etikan'a göre film festivalleri, verdikleri desteklerle belgesel filmlerin anlatımını dolaylı olarak etkilemektedir. Aynı zamanda belgesel filmin diğer türlere

göre festivaller açısından daha zor seçilebildiğini çünkü belgesel filmlerin filmin birşeyleri sorguladığını dile getirmektedir:

> Yani bu sadece belgeseller için değil hepsi için öyle. Yani parayı veren düdüğü çalar hikayesi var ya çok kabaca söylersek ona doğru gidiyor. Çünkü belgeselden daha çok korkuyorlar. Neticede belgesel bir şeyi sorguluyor bir gerçeğin üzerine gitmeye çalışıyor bir bakıma onları daha çok irite ediyor. O bakımdan artık böyle suya sabuna dokunmayan belgesellere festivaller daha yakın bakıyor. Çünkü para aldıkları yer bir bakanlık olabilir belediye olabilir özel şirketler olabilir. Yani anlatımına direk müdahale etmiyorlar dolaylı olarak diye düşünüyorum ben. Benim başıma gelmedi ama… Şöyle hissettiriyorlar mesela bakanlık olarak alırsak filmlerin hepsinin listesini istiyor başkan, konularını istiyor eskiden böyle değildi. O zaman oto sansür de devreye giriyor (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Zeynel Koç'ta, Etikan gibi festivallerin destekleriyle belgesel filmlerin anlatımlarını dolaylı olarak etkilediğini vurgulamaktadır (Kişisel görüşme, Ekim 2017). Tırpan ise, daha çok tematik festivallerin belgesel filmler üzerinde olumsuz etki yarattığını, bu tür festivallerin film ekibini yönlendirdiği söylemektedir (kişisel görüşme, Ocak 2018).

Yardımcıel ise detaylı bir açıklamasında, üretim öncesi destek ve üretim sonrası destek olarak iki farklı temel bakışaçısından bahsetmektedir. Üretim öncesinde alınan desteklerin belgesel filmlerin anlatımlarını etkilediğini ancak üretim sonrası alınan desteklerin ise belgesel filmlerin anlatımlarını etkileyemeyeceğini ifade etmektedir:

> Eğer, belgesel ya da kurmaca filme önceden bir destek veriliyorsa, yani eser üretim aşamasına geçmeden destek almışsa çeşitli kaygılar oluşabilir. Yönetmen ya da eser sahibi yapım aşamasında belli noktalarda kendisine otosansür uygulayabilir. Yapar demiyorum ama böyle bir ihtimal söz konusudur. Çünkü sizin eserinize maddi destek sağlayan bir kuruma objektif davranmanız daha zordur. Eserin yarışmada ödül alması apayrı bir şeydir. Çünkü eser sahibi herhangi bir yarışma kaygısı duymadan belli bir konuya dikkat çekmek yahut belli bir sorunu sanatsal bir dille ifade etmek için eserini icra etmiştir. Daha sonra açılan bir yarışmaya katılım sağlamış ve ödül almıştır. Ödül, eser bitirildikten sonra verildiği için doğrudan bir etkisinden söz edemeyiz diye düşünüyorum.

Buna karşın Tanju Akleman ise, İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışmasının ödül vermediğini ama ödül veren film festivallerinin de belgesel

filmlerin anlatım ve içeriklerini etkilemeyeceğini dile getirmektedir (Kişisel Görüşme, Ocak 2018).

Filmleri filmin ekibi dışında biçimlendiren başka bir mekanızma söz konusu mudur? Sorusuna festival komite üyelerinden, Yardımcıel sanat ve edebiyat ürünlerinin elbette yaratıcılarının ürünü olduğunu ancak üretildiği dönem ve toplumsal iklimin filmler üzerinde belirleyici olduğuna vurgu yapmaktadır: "Eserler dönemin ekonomik, sosyal, politik ve kültürel ikliminden bağımsız düşünemeyiz. Eserlerin üretildiği dönem ve toplumsal iklim belirleyicidir diye düşünüyorum" (Kişisel Görüşme, Ocak 2018). Bu görüşü destekleyen bir diğer görüşe göre ise:

> İnsan, içinde bulunduğu toplumdan, o toplumun kültürel birikiminden, siyasi yapılarından ve o ülkenin yaşayışından etkilenir. Filmleri biçimlendiren şeylerin başında bu gelmektedir. Bir film yapmak, insanın bir derdinin olmasını gerektirir. Bir derdin yoksa zaten o toplumdan ve çevreden yeterince beslenemiyorsun demektir. Bu yüzden ister istemez filmi biçimlendiren unsurların arasında toplum da yer alır (M. Tırpan, Kişisel Görüşme Ocak 2018).

Bu görüşlerden farklı olarak, Sefa Doğru öğrencileri filmlerinde filmlerin danışmalarının ve film atölyelerinin etkili olduğunu (Kişisel Görüşme, Ekim 2017). Selim Evci, bazı kurumların kendi ideolojik görüşlerini yaymak için ısmarlama filmler çektirebildiğini bu tür filmlerinde belgesel film olamayacağını tanıtım filmi yada propaganda filmi gibi farklı unsurlar barındıran filmler olabileceğini, tüm bunların dışında ise yönetmenin kendini bu unsurların dışında tutup istediği özgürlük sınırını kendisinin belirleyebileceğini söylemektedir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017). Koç ise, belgesel filmler için iki etkenden söz etmektedir: "Birincisi sponsorluk temini ile ve genellikle kamu kurum ve kuruluşları ya da kurumsal yapılar tarafından desteklenen filmler. Diğeri ise yapımcılarının, yönetmenlerinin tercihlerini, tutkularını, görüşlerini yansıtan filmler" olduğunu söyleyerek sponsorluk temini ile çekilen filmlerin biçimlerinin etkilendiğini söylemektedir (Kişisel Görüşme, Ekim 2017). Tüm bunlara ek olarak Etikan ise,en çok destek veren kurumun Kültür Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü olduğunu bu sebeple onun üzerinde daha çok durulması gerektiğini, bu gibi kurumların iç yapılarının zaman

zaman politik sebeplerle değişiklik gösterdiği ve bu değişikliklerle birlikte gelen kişilerin kendi politkalarına yakın filmler isteyerek filmleri biçimlendiklerini söylemektedir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Görüşmeler, belgesel filmlere verilen ödüllerin birer teşvik mekanizması olduğunu, ödül alan film ekiplerinin, kendilerine güvenlerinin arttığını ve daha nitelikli işlerin ortaya çıktığını, ekonomik problem yaşayan kişilerin ödülden aldıkları maddi destek ile yeni üretimler yapabileceğini ortaya koymaktadır.

> Ödüller birer teşvik mekanizmalarıdır. Bu açıdan düşünüldüğünde ödülün verilmesini güzel bir durum olarak karşılıyorum. Bizim festivalimizden ödül alan bazı öğrencilerin kendilerine güveni artarak daha fazla ve daha nitelikli ürünler ortaya koyduğunu ve başka festivallerde de ödüller aldığını biliyorum.Bu da mutluluk verici bir durum (M.Tırpan, Kişsel Görüşme Ocak 2018).

Etikan ise, konuya farklı bir bakış açısı getirerek, filmlerin yarıştırışmasının doğru olmadığını kendisinin İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivalinde sadece gösterim yapmak istediğini ancak film sahiplerinin ödülleri filmografyalarına yazmak ve para ödülü almak için bu durumun kabul edilmediğini ifade etmektedir (Kişisel Görüşme, Ekim 2017).

Festival komitesi yarışmalardaki tematik sınırlamanın kimi zaman filmler ve yönetmenler üzerinde olumsuz etki yaratıp yönetmeni sınırlayacağını, festivallere katılımı azaltacağını ve yönetmeni belli bir konu üzerinde sınırlandıracağını düşünürken kimi zaman ise tematik festivallerin olumlu olabileceğinin vurgusu yapılamaktadır.

Tematik yarışmaların hem olumsuz hem olumlu etkiler yaratabileceğini söyleyen Yardımcıel konuyu şu şekilde açıklamaktadır:

> Tema belirlemenin film üretimini olumsuz etkiliyeceğini düşünmüyorum. Çünkü, yarışmayı ya da festivali düzenleyen kurum, yönetmene diyor ki, “Sizin bu konuyu ele alış tarzınızı ve bu konudaki fikrinizi merak ediyorum, bunu icra ettiğiniz sanat aracılığıyla bize anlatmanızı

> istiyoruz. Başka konularla uğraşmak istemiyoruz, sadece bu konudaki fikrinizi merak ediyoruz" diyor. Belli bir bölgede faaliyet yürüttüğümüz için coğrafi sınırlama zaten zorunludur. Ancak, gözlemlerime dayanarak şunu da söyleyebilirim: Tema, yönetmenleri belli konularda odaklanmaya ittiği için bir nebze film üretimini olumsuz etkiliyor diyebilirim. Tema, ilgi alanına girmiyorsa film çekmekten vazgeçebiliyor. Ajans olarak bizim şartnamedeki bölgede çekilmiş olması, son iki yıl içinde üretilmesi ve diğer yarışmalarda ödül almamış olması gibi kriterlere tema kriterini de eklediğimizde çok büyük bir sınırlama yaptığımızın farkındayız. Bundan dolayı çok fazla başvuru yapamıyorlar (Kişisel Görüşme, Ocak 2018).

Tırpan ise, bu durumun üretim alanını kısıtlayabileceği, aynı zamanda ise çok iyi bir fikre sahip yönetmenin çektiği film konusunun sırf belirlenen temaya uymadığı için festivaldeki o kategoriye başvuramayacağını eleştirmektedir (Kişisel Görüşme Ocak 2018).

Tematik festivallerin olumlu taraflarını belirten Evci'ye göre:

> Bazı festivallerde tema sınırlaması var yani oda festivalin tercihidir bazı festivallerde olmasının da bir mahsuru yoktur o festivalinde eminim tema koymada kendince doğru haklı sebepleri vardır belki belli noktalara dikkat çekmek belli noktaları yüceltmek adına böyle bir tematik festival düzenleme kararı almışlardır bu olabilir. Biz de üceritici noktasına gerçtiğimizde o festivale katılıp katılmama hakkınına sahibiz yada o konuda film üretip üretmeme hakkına sahibiz dolayısyla o tema bize uygun geliyorsa bizim çalışmamız için uygunsa o temada bir film yapmayı kendimizce doğru buluyorsak böyle bir çalışma yaparız ama bulmuyorsakta başka bir festivale gideriz (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Akleman ise: " Belgesel filmler, İFSAK Kısa Film Festivalinde tematik sınırlamanın dışında tutuluyor genellikle. Zaman zaman da tema bazlı belgesel filmler seçilebiliyor. Belgesel Film üretimini oluşan temalar fazla etkilemez" (Kişisel Görüşme, Ocak 2018).

Görüşmelerde Koç, Kültür Bakanlığı tarafından desteklenen festivallerde içerikten ve filmlerin estetik/sanatsal yönlernden daha çok işlediği konu ve işleyiş yöntemi itibariyle ülkenin/yönetiminin hassasiyetlerinin dikkate alındığının altını çizerken (Kişisel Görüşme, Ekim 2017), Tırpan'da bu görüşü destekleyerek Kültür Bakanlığından destek alan organizasyonların Bakanlıkla daha sonradan sıkıntı yaşamamak adına içerik olarak daha dikkatli davrandıklarını söylemektedir (Kişisel Görüşme, Ocak 2018). Etikan'da bu görüşlere ek olarak, Kültür Bakanlığının destek

verdiği kurumlarından festivalde gösterime girecek filmlerin listelerinin istenildiğini, festivallerin bu şekilde denetlemeye tabi tutulduğunu söylemektedir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017). Akleman ise, İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışmasının, Kültür Bakanlığından destek almadıkları için içeriğin, temanın belirlenmesinde, film seçimlerinde oldukça özgür ve bağımsız olunabildiklerini ifade etmektedir (Kişisel Görüşme, Ocak 2018). Bu karşın Doğru ise, Kültür Bakanlığının festivallerin içeriğine karışmadığını savunmaktadır (Kişisel Görüşme, Ekim 2018).

Festival komite üyeleri, film festivalleri ile finansal destek aldıkları kurumlar arasında ilişki olduğunu, finansal destek sağlayan kurumların festivallerin bağımsızlığını ve filmlerin içeriklerini belirlediklerini savunmaktadırlar. Akleman, festival olarak destek almadıkları için oldukça özgür ve bağımsız davranabildiklerini ifade ederken, finansal desteklerin festivallerin bağımsızlığını, içeriğini, film seçimlerini etkileyebidiği de vurgulamaktadır (Kişisel Görüşme, Ocak 2018). Koç ise, festivallerin içerik belirleme ve ve bağımsızlıktan daha başka ve büyük sorunlarını olduğunun altını çizmektedir (Kişisel Görüşme, Ekim 2017). Yardımcıel'de , festivali düzenleyen organizasyon ile finansal desteği sağlayan kurumların farklı olması durumunda, finansal desteği sağlayan kurumların bazı durumlarında desteklerini geri çektiklerinin örneklerinin olduğunu söylemektedir (Kişisel Görüşme, Ocak 2018).

Etikan'a göre ise, destek sağlayan kurumların en çok belgesel filme destek verirken korktuklarını, istenilmeyen bir konuda yapılan filmlerin gösterildiği takdirde destek sağlayan kurumlar kendilerinin tehlike altına girebileceği düşüncesiyle hareket edip belgesel filmleri daha çok denetlemektedir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Evci ise farklı bir bakış açısıyla, festivallerin ne kadar özerk olursa ne kadar bağımsız olursa okadar özgür, okadar doğrudan sanatın çizgisinde daha kurumsal, daha bir çizgi ve kimlik edinerek yollarına devam edebileceklerini, dünyadaki büyük festivallerin bu tür yapılarının olduğunun ancak bu özerk yapı sağlanamıyorsa da bu

festivaller hiç olmamasındansa devlet eliyle belediyelerce ayakta tutulmasınında olumlu bir davranış olduğunu söylemektedir:

> Festival özellikle kamu kuruluşlarına, belediyelere bağlı olduğunda mutlaka en başından aldığı destek miktarı değişir, işte o iktidar başka bir partiye geçtiğinde festivale bakış değişir, yaklaşım değişir dolayısıyla temelde festivallerin kimliğini çizgisini düzenliliğine etki eden hususlar. Dolayısıyla elbette festivaller özerk bir yapıda olmalı ancak bu özerk yapı sağlanamıyorsa da bu festivaller hiç olmamasındansa devlet eliyle belediyelerce ayakta tutulmasıda olumlu bir davranış sonuçta bir şekilde filmler için bir hayat alanı bir merkez, bir pazar yeri, bir buluşma alanı oluşturduğu için festivaller, eğer özerk bir yapıda oluşamıyorsa devlet eliyle ayakta kalmaları da olumlu bir durum diye düşünüyorum (Kişisel Görüşme Kasım 2017).

Tırpan'a göre:

> Kurumsal kimliği olan bir destek mekanizmasına sahip olan her festivalin serbestlik konusunda çeşitli sıkıntılar yaşadığını düşünüyorum. Bunu açık açık belli etmeseler bile bana göre en bağımsız olduğunu iddia eden festivallerde bile bu tarz sıkıntılar vardır. Kimi bu sıkıntıları yaşamamak adına tematik sınırlama getirir, kimi de o başvuruları ödüllendirmeyerek farklı bir filter uygulayabilir (Kişisel Görüşme Ocak 2018).

Bu görüşlerin aksine Doğru ise, Uluslararası Kıcaca Öğrenci Filmleri Festivali olarak destek aldıkları kurumların bağımsızlıklarını ve yayınladıkları filmlerin içeriklerine karışmadıklarını savunmaktadır (Kişisel Görüşme Ekim 2017).

4.4.2. Festival Jüri Üyeleri

Görüşmeler, jüri üyelerinin ön elemenin gerekliliğini savunarak, ön elemenin gereksiz zaman sarfiyatını engellediğini düşündüğünü ortaya koymaktadır. Jüri üyelerine göre ön jüri, kalitesiz filmlerin ön elemeden geçerek belli bir estetik ve teknik olgunluktaki filmlerin ana jüriye gelmesine yardımcı olmaktadır. Jüriye göre, festivallere çok sayıda film katılımı olduğu için ön eleme, zamanın ekonomik kullanılmasını, filmlerin şartameye uygunluğunun denetlenmesi açısından bir gerekliliktir. Çünkü: "Festivallere festivalin büyüklüğüne göre binlerce başvuru gelebiliyor dolayısıyla mutlaka jüri mekanizması oluşturmak gerekiyor, bu bir zorunluluktur" (S. Evci, kişisel görüşme, Kasım 2017).

Bazı jüri üyeleri ise, ön elemenin, ana jürinin kararını etkilemediğini ifade etmiştir. Örneğin Hasan Özgen, ön jürinin yarışmadaki film seçimlerini etkilemeyeceğini, çünkü iyi belgesel filmlerin jürinin dikkatinden kaçamayacağını ifade ederken (kişisel görüşme, Kasım 2017), bazı jüri üyeleri ise, ön eleme jürisinin olumsuz yanlarının olabileceğini, bu durumun ise seçim kiriterlerini etkileyebileceğini belirtmiştir:

> Ön jüriler genellikle organizasyon içinde yer alan, belgesel sinema alanında yetkin olmayan ya da kurumun politik bakışlarına ya da kaygılarına, sponsorların isteklerine ya da hoş tutulmasına göre seçim yapma eğiliminde, kimi zaman da zorunda olan kişilerden oluşturulmaktadır. Bu bağlamda ön seçimlerin kimi zaman yanlı kararlarla belirlendiği, kimi zaman da finale kalmayı ve belki de ödül almayı hak edebilecek filmlerin bu süzgeçten geçemediği bir gerçektir (H.Aytekin, kişisel görüşme, Ekim 2017).

Bu bağlamda Hakan Aytekin'in anlatısında bazı durumlarda ön elemeden ödüllü bir film gözden kaçabilir, ana jüriye film gelemeyebilir. Ön elemenin bu anlamda riskleri de mevcuttur. Ön eleme son derece hassas bir konu olarak sivrilmektedir.

Aytekin'e göre ön jüri, film seçimlerini, sponsorlara yakın durma, yerel ve siyasal çıkarlar, genel ahlak kurallarına uygunluk, yarışma organizasyonunun temel felsefesi, şartnamesi ve hedefleri gibi belli kriterlere göre yapabilmektedir (Kişisel Görüşme, Ekim 2017). Diğer jüri üyelerine göre ise, bazen de ön jürinin kişisel bakış açısı benzer sonucu da doğurmaktadır. "Herkes kendi sinema bilgisi deneyimleri, hayata bakışı, genel kültürü, donanımı ve alımlamaları ile değerlendiyor" (S.Korver, Kişisel Görüşme, Ekim 2017). Selim Evci ise bu görüşe ek olarak, bir filmin bir yarışmada ön elemede kalması ile diğer yarışmada ön elemeyi geçmesi, başarı ya da başarısızlıktan ziyade, bu durumun bir bakış açısı ve değerlendirme çeşitliliği olduğunu öne sürmüştür (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Jüri üyelerinin hepsi jürilerin, festival komitesi ya da festivali organize eden kurumun kişisel, kurumsal ilişkileri doğrultusunda belirlendiğini ifade etmektedir.

> Jüriler çoğunlukla organizasyonu yapan ekibin başındaki festival yönetmeninin kişisel ilişkileri, organizasyon yeteneği, sponsor ya da himayeci kurumun talep ve eğilimleri, meslek örgütleriyle kurulan bağlar gibi unsurlarla belirleniyor (H.Aytekin, Kişisel Görüşme, Ekim 2017).

Haşmet Topaloğlu'a göre ise:

> Jüri üyeleri belirlenirken ya yarışmayı organize eden kurum/kişiler kendi bilgileri dahilindeki isimler arasından değerlendirme yapıyorlar veya jüri üyeleri önerecek danışmanlarla çalışıyorlar. Çoğu zaman bu iki yöntem içiçe uygulanıyor. Kıstaslar arasında adayların sinemayla olan bağlantıları, farklı branşlardan(yönetmen, senarist, kurgucu vb.) olmaları, daha önce jürilerde(özellikle de söz konusu yarışmanın jürisinde) yer alıp almamış olmaları, yarışmaya başvuran filmlerle aralarında profesyonel veya kişisel bir bağ olup olmaması sayılabilir (Kişisel Görüşme Ocak 2018).

Semra Korver de bu görüşe ek olarak, festivalin çekici olabilmesi için bazen mesleki liyakat değil popülerlik–ünlülük gibi olguların festivaller tarafından tercih edilebileceğinin altını çiziyor (Kişisel Görüşme, Ekim 2017).

Yönetmenlerin festivallere yönelik kaygılarında dile getirildiği gibi jüri üyeleri de benzer kaygıları dile getirmekte, ödüllendirmede kişisel tercihlerin, kurumsal dayanışmanın, tanışıklık ve ortaklık gibi öteki unsurların ödüllendirmede ne yazık ki belirleyici olduğunu ifade etmektedirler:

> Bir yarışmaya bir film gönderiyorsanız önce o jüriye bir bakmak gerekiyor. Çünkü siz sonuçta filminizi bilmem ne yarışmasına göndermiyorsunuz ismi ne olursa olsun A yarışmasına göndermiyorsunuz, siz o filmi a yarışmasının jürisinin önüne gönderiyorsunuz" (A.Yalçın, kişisel görüşme, Kasım 2017)

Yine de bazı jüri üyeleri ise filmleri seçerken, yapıtın estetik ve anlatımsal gücüne odaklandıklarını vurgulamaktadırlar. Hasan Özgene göre: "Ölçütlerden belirgin olanı belgeselin sinamatoğrafisi ve anlatım gücüdür" (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Görüşmelere göre, jüri üyeleri çoğunlukla festival olgusunun önüne geçebilmektedir. Ancak bazen, Korvere göre, jüri üyeleri arasındaki baskın karakterli kişiler jürinin kararında etkili olabilmektedirler (Kişisel Görüşme, Ekim 2017). Bu

açıklamalardan yola çıkarak, belgesel filmlerde ağırlıklı olarak kişisel bakış açısının ödüllendirmede öne çıktığı görülmektedir.

Kimi jüri üyeleri temanın önemi, toplumsal hafızaya katkı, teknik yeterlik, sinematografik anlatım, tema-içerik ilişkisi, bilgi-belge, hakikat arayışı, süslemesiz anlatım ödüllendirmede öne çıkan kriterler arasında olduğunu belirtmektedir.

> Ben sinamatoğrafik anlatımı ve bu anlatımın içerikle kurduğu/kurabildiği ilişkiyi önemsiyorum. Benim için "bilgi ve belge", belgesel sinemanın olmazlarından. Hakikat arayışını tesadüflere, ya da sinemsal oyunlara bırakamayız. Belgesel sinema, bir gösteri sanatı değildir, hakikatı sinema yoluyla araştırma, iz sürme ve sorgulama sanatıdır bana göre (H.Özgen, Kişisel Görüşme, Kasım 2017)

Adil Yalçın ise, müziğin ekonomik kullanımı, belgesel ve hayat arasındaki doğal ilişki, hayatın belgesel bir dille aktarılması, etik değerler, yönetmenin kişiselliğinin hissedilebilirliği, film seçerken jüri üyeleri için önemli olabilmektedir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017)

Topaloğlu ise film seçim kriterlerini şöyle sıralamaktadır.

> Önem verdiğim ölçütler arasında filmin ders vermeye veya slogan üretmeye çalışmaması, etkileyici bir girişi olması (ancak sonrasında anlatımla bir bütünlüğü olacak şekilde), tamamen röportajlardan oluşmaması, görsel dilin filmin başından sonuna doğru içeriği ileri taşıyacak şekilde kurulması, gerçekten iyi (konuya uygun, tutarlı, aceleci olmayan) bir kurgusu olması, fazla ve içeriğin altını çizmeye çalışan bir müzik kullanılmamasını sayabilirim (Kişisel Görüşme, Ocan 2018).

Görüşmeler, genel olarak jüri üyelerinin film seçimleri dönemin tarihsel, toplumsal ve politik koşullarına göre belirlendiğini ortaya koymaktadır. Aytekin'e göre, iki türlü jüri özelliği öne çıkabilmektedir: ilki formel-biçimci jüri üyeleri, belgeselin anlatımsal özelliklerine bakmakta onun teknik özelliklerine odaklanmakta, içeriksel-temasal olan bir diğerinde ise konu, ele alınan olay, politik, tarihsel ve toplumsal önem arzetmesi anlamında teknik anlatımın önüne geçebilmektedir. Jüriler bazen bu iki kişisel eğilimden birinde yoğunlaşabilmektedirler (Kişisel Görüşme,

Ekim 2017). Belgeselin dönemin özelliğine ayna tutabilmesi değerlendirmede öne çıkabilmektedir. Yönetmenin siyasi-ideolojik söyleminin görünür olması, siyasi duruşunun arkasında durması önemli bir olgudur (A.Yalçın Kişisel görüşme, Kasım 2017). Korver ise, film seçiminde dönemin tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik bağlamının kendisini etkilemediğini, hatta bazen çok moda olan konuların işlenmesinin kendisini ittiğini dile getirmiştir(Kişisel Görüşme, Ekim 2017). Mukadder Yardımcıele göre: "Hem eseri hem de jüri üyelerini dönemin tarihsel, kültüreli ekonomik ve politik bağlamından bağımsız düşünemeyiz. Jüri üyesinin beslendiği düşünce iklimi belirleyicidir" (Kişisel Görüşme, Ocak 2018).

Topaloğlu ise tüm amlatılanlara ek olarak:

> Kişisel fikrimi sorarsanız etkilememesi gerekiyor ancak kaçınılmaz olarak bu kriterler özellikle de son yıllarda tercihlerde etkili olabiliyor. Bir yandan buna hak vermemek de zor. Toplumsal bir çok konu kendisine güncel medyada yer bulamıyor, televizyonlarda izlediğimiz belgeseller bize bizi anlatmaktan uzak, kurmaca filmler konuları seyrek olarak ve sübjektif bir dille işliyor. Bu yüzden belgesel istese de istemese de bir tür toplumsal sorumluluk üstleniyor. Kimi zaman fimler sadece üzeri kapatılan veya gözden kaçan konuları işledikleri için öne çıkabiliyor. Tabii içerik açısından 'ağırlığı' olan belgeseller de iyi ve özgün bir dille yapılabilir. Bu sanırım biraz yapa yapa biraz da oluşum aşamasında fikir alışverişinde bulunarak sağlanacak (Kişisel Görüşme Ocak 2018).

Bütün Jüri üyeleri, jüri ile festival komitesi arasında ödüllendirme sürecinde herhangi bir dikkate değer baskı mekanizması ve yaptırımın olmadığı belirtmektedir. "Bugüne kadar hiç bir festivalde komitenin jüri üyesine bir dayatmada yani bulunduğuna şahit olmadım hemde böyle birşeyi doğrulanılır birşekilde işitmedim" (S. Evci, Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Jüri ile festival komitesi arasında ödüllendirme sürecinde baskı mekanizması ve yaptırımın daha önce yaşanmış olduğunu söyleyen Topaloğlu ise şunları ifade etmektedir:

> Bazı yarışmalarda komitenin jüriyi yönlendirmeye çalıştığı, sonuçları tartıştığı hatta zaman zaman seçim sürecine müdahale ettiği oldu. Bu noktada direnç gösterecek olanlar komite danışmanları ve jüri üyeleridir. Ortada bir haksızlık veya müdahale varsa bunu ifşa edecek veya engellemeye çalışacak olan onlar (Kişisel Görüşme Ocak 2018).

Korver, jüri başkanının iki oy hakkının teorik olarak olabildiğini ancak bu durumun belgesel film festivallerinde olmadığını belirmektedir. Ancak bazı jüri üyelerinin yaşlarını ve deneyimlerini öne sürerek baskın olabildiklerinin altını çizmektedir (Kişisel Görüşme, Ekim 2017). Evci'ye göre ise, jüri üyesinin baskın bir karaktere sahip olması olumlu da olabilmekte, bu durum diğer jüri üyelerini kimi noktalarda deneyimleriyle aydınlatabilmektedir. Jüriler demokratik bir tartışma sürecinden sonra ödül vermektedirler ve bu tartışma süreci karşılıklı bilgi alış verişini zenginleştirmektedir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Yönetmenler gibi jüriler de tarafsızlık olgusunda tereddütlüdürler. Etnik, dinsel ve cinsiyetçi temalar da bazı jüri üyelerinin kişisel duruşlarıyla örtüştüğü için onların taraflı davranmalarına yol açabilmektedirler:

> Ben katıldığım bütün jürilerde başlangıçta hep şunu söylerim;"Jüriler adalet dağıtmaz beğeni sırlaması yapar!" Buna gerçekten inanıyorum. Objektif olarak öngördüğünüz bütün kriterlere rağmen, zaten sinemanın kendisi de bizim sübjektif dünyamızla ilişki kurar (H.Özgen, Kişisel Görüşme, Kasım 2017)

> Hiç kimse tarafsız olamaz, jüri üyeleri de. Bence önemli olan ne tarafta olduğunuz değil, değerlendirmelerinizde ölçütleri belirlemek ve ölçütlerin belirleyiciliğine nesnel olarak yaklaşmak. Ama Türkiye'de jürilerin sübjektif beğeni dağıttığı durumlar da azımsanacak gibi değil. "Ben bu filmi çok sevdim","ben bu konuyu çok sevdim", "ben bu yönetmeni çok sevdim" sıkça rastlanan ifadeler. Etnik, dinsel, cinsiyetçi temalar tarafsızlığın en çabuk aşındığı noktalar oluyor (H. Aytekin, Kişisel Görüşme, Ekim 2017)

Daha açık deyişle, jurilerde tarafsızlık olgusu diye bir şeyin olmadığını vurgulayabiliriz. Çünkü her bir jüri üyesi ayrı bir karakter olduğu için seçimleri de kendi karakteri doğrultusunda taraflı olabilmektedir.

Jüriler, etnisite, cinsiyet, göç, yoksulluk, insan hakları ve yoksulluk gibi zamanımıza özgü sorunları ele alan belgesellerin daha dikkat çekici olduğunu, bunların dışında kalan kimi önemsiz gibi görünen konuların ise ancak teknik yeterlik ve sinematografiyle jüriyi ikna edeceğini vurgulamaktadır.
Hasan Özgen bu durumu şöyle özetlemektedir.

> Hepimiz zamanın esiriyiz ve "zamanın ruhu" diye bir kavram var. Şimdi insan hakları, yoksulluk, göçmenler, etnisite ve cinsel tercihlerin öne çıktığı bir dünyada, yani adaletini ve meşruluğunu yitirmiş bir dünyada, çok naif de gerçekleştirilmiş olsa örneğin yerel bir ayakkabı ustasının gündelik serüvenini ele alan bir belgeselin şansı ne olur? Tek şansı olağanüstü bir sinematoğrafidir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Topaloğlu'na göre, belgesel film yarışmalarında genel olarak toplumsal, sosyal konuların, evrensel tartışmaların yer aldığı veya istisnai karakter portreleri çizen belgesellerin seçimlerde öne çıkabildiniğini söylemektedir (Kişisel Görüşme, Ocak 2018).

Jüri üyeleri genel olarak yönetmenlerini tanıdıkları filme karşı mesafeli olduklarını, oy kullanmama haklarını kullandıkları ve hatta bu durumun bazen de o film için olumsuz bir etki yaratabileceğini vurgulamaktadırlar.

> Yönetmenlerini tanıdığım filmler olduğunda bence bu durum filmin yönetmeni için bir avantaja değil dezavantaja dönüşebiliyor. Çünkü bu noktada filmi daha hassas daha keskin bir şekilde değerlendirmeye çalışırım. Eğer filmi pozitif bir şekilde değerlendirme yaptığınız da bir vicdan mekanizması ile karşılaşırsınız o yüzden kesinlikle öyle bir noktada objektif bir alanda yaklaşımda kendimi konumlandırmaya çalışırım ve jüri üyelerinin bu noktada hassas davrandıklarını düşünmekteyim (S.Evci Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Film festivallerinin belli bir temaya sahip olması bazı jüri üyeleri için yönetmenin yaratıcılığını kısıtlarken bazı jüri üyeleri için ise bu durum yönetmenler için yol gösterici olabilmektedir. Evci, yönetmenin tüm alanda özgür olmasının, kendini özgür hissetmesinin, bir konu için ısmarlama filmin dışında kendi içinden geleni üretmesinin daha zenginlik yaratacağını dile getirirken (Kişisel Görüşme, Kasım 2017), Aytekin ise belli bir teması olan film festivallerinin, bu alanda uzmanlaşmayı ve birikimi arttırdığını ve yönetmenin temasıyla örtüşen filmini festivale daha kolay yollaya bildiğinin altını çizmektedir(Kişisel Görüşme, Ekim 2017).

4.4.3. Yönetmenler

Türkiye'de son yıllarda giderek yaygınlaşan belgesel film festivalleri, kültürel, siyasi ve toplumsal olarak belirli olguların gündeme gelmesini sağlamış ve bu yolla toplumsal bir farkındalık ortamı yaratmıştır. Bu festivaller sayesinde genç kuşak

belgesel film yönetmenleri ödül almaya başlamış, genç yönetmenler Türkiye'deki belgesel film alanına hatırı sayılır katkılarda bulunmuş ve festival ödüllerinden gelen maddi desteklerle üretimlerini sürekli kılabilmişlerdir. Ne var ki bu yeni kuşak yönetmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda ilginç durumlar da ortaya çıkmaktadır. Yönetmenlerin kendileriyle doğrudan yapılan soru-cevaplı görüşmeler festivallerin iç yapılarını ve film seçimlerini belirleyen etkenleri daha kapsamlı kavramamıza yol açmaktadır.

Yapılan görüşmelerde bazı yönetmenler filmlerini festival ayırmaksızın ulusal uluslararası ve filmlerinin temasına uygun olan tüm festivallere filmlerini gönderdiklerini söylemektedir.

> Filmlerimi, kendi görüşüm doğrultusunda festival ayırt etmeksizin şartların uyduğu her festivale göndermeye çalışıyorum. Çünkü bizler filmlerimizle bir yerlere geliyoruz ve topluluklara sesimizi duyurabiliyoruz. Bu anlamda film festivalleri çok önemli. Filmim ne kadar çok festivalde dolaşırsa o kadar çok insana ulaşmış demektir (N.Şimşek, Kişisel Görüşme, Aralık 2017).

Bazı yönetmenler ise, filmlerini gönderdikleri festivali düzenleyen kurum ve kuruluşlara aynı zamanda da festivalin bakış açısına dikkat ederek film festivallerine film gönderirken seçici olduklarını dile getirmektedirler. Belgesel film yönetmeni Burak Türten, festivallerin ideolojik, siyasi tutumları olduğunu ve taraflı değerlendirme yaptıklarını ve bu bağlamda fimini her festivale göndermediğini, ideolojik açıdan bakan değil sanatsal açıdan bakan film festivallerini tercih ettiğini ifade ederken (Kişisel Görüşme, Kasım 2017). Hasan Bari Özdemir ise konuyla ilgili olarak farklı bir sorundan bahsetmektedir: "Yurtdışı film festivallerine katılım koşulu filmlerin dvd olarak gönderilmesi ise gönderemiyorum çünkü kargo maliyeti sıkıntı oluyor ama link ya da we transfer yolu ile isteniyor ise gönderebiliyorum (Kişisel Görüşme, Aralık 2017).

Film festivallerinin filmin konusunu, temasını biçimi ya da söylemini etkilemeyeceğini savunan yönetmenler, ancak festival sonrasında jüri üyelerinin

fimleri hakkında yapacakları olum ya da olumsuz eleştirilerin bir sonraki filmin yaratım sürecinde etkili olabileceğini savunmaktadırlar:

> Film festivalleri filmimin tasarımı noktasında içerik ya da biçimini hiç bir yönüyle etkilemiyor. Belgeselin ilk gerçekleşme motivasyonu da hiçbir zaman bu yönüyle olmamalı. Festivallerden ancak belgeselimin son hali gösterildikten sonra samimi görüşlerine inandığım jüri ya da profesyonellerin filme yönelik eleştirileri doğrultusunda düzeltmeler yaptığım zamanlar oluyor (M.Aytaş, Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Buna karşın film festivallerinin filmin konusunu, temasını biçimi ya da söylemini etkileyeceğini savunan Mehmet Türksüz'de konuyla ilgili olarak şunları ifade etmektedir: Türkiye'de sanatsal ürünler çoğu zaman sansür meselesine takıldığı için, festivaller sınırlama getirebiliyor. Bu da yaratıcılığı öldürüyor. Sınırlamanın olduğu bir yerde özgün bir sanat anlayışının doğması çok zor.

Belgesel film yönetmenleri genel olarak film festivallerinin belirledikleri temaya uygun filmler üretmediklerini daha önce çekmiş oldukları filmlerinin konusu festivalin temasına uygun ise gönderiklerini ve festivalin temasına uygun film çeken yönetmenlerin ise bu durumu fırsat olarak değerlendirip film çektiklerini işin sonunda ise yönetmenin hissetmediği bir filmin ortaya çıkabileceğinin altını çizmektedirler.

> Herşeyden önce yönetmen ile filmini yaptığı konu arasında kutsal bir bağ olduğuna inanan birisiyim ve bu bağı o kadar kutsal bulurum ki evlilikte kadın ile kocası arasındaki bağ nasıl kutsal ise bu bağda o kadar kutsaldır. Hissetmediğiniz ya da yönlendirme ile çekilen ısmarlama filmlerde bu bağın oluşma durumu yoktur o yüzden de festivallerin temalarına göre film çekmem konu beni çarpar kendine aşık eder ve sonra o filmi çekmek için harekete geçerim H.Özdemir, Kişisel Görüşme, Aralık 2017).

Veysel Akşahin'de konuyla ilgili şunları eklemiştir:

> Ben hiç bir festivalin belirli bir temasının olduğunu duyup ya da görüp bu zamanda kadar bir film çekmedim. Herşey benim ve ekip arkadaşlarımın toplumsal yaşantısı ve bakış açımızın sonucunda ortaya çıkmış işler. Ben birçok belgesel filme görüntü yönetmenliği yaptım hiç birinde de yönetmen arkadaşım bu filmi şu festival için çekeceğim de demedi. Ama bunu bir fırsat olarak değerlendirip o festivalin temasına uygun filmler çekilmiyor mu diye sorarsanız çekiliyor tabiki de. Çekilmeli mi derseniz herkes yapmak istediği şeyde özgür. Ancak bu benim anlayışıma pek oturmuyor. Bu zamana kadar yapmadım ama kapitalist düzen bunu bana yapma zorunluluğu oluşturursa yapabilirim. Sonuçta bir şekilde para da kazanmak durumundayız. Ama yaptığım işin benim için gerçekten bir sanatsal doyumu olur mu derseniz hiç sanmıyorum. İnandığın şeyleri yapmak, inandığın şeyleri yaşamak seni mutlu kılan şeydir. Ismarlama mutluluklarla gerçek mutluluk yaşanmaz. Rüzgar alır götürür (Kişisel Görüşme, Aralık 2017).

Öte yandan Mehmet Türksüz ise filmlerini festivallerin temasına uygun çektiğini söylemektedir: "Filmin temasına göre alan araştırması yapıyor ve konu hakkında bilgi belge doküman topluyorum. Belgesel filmi çekeceğim alanlardaki insanlarla iletişim kuruyorum. Bütün hazırlıklar bittikten sonra alanda çekim yapmaya başlıyorum" (Kişisel Görüşme, Ocak 2018).

Yönetmenler için ödül motive edici bir güç yaratmakta ve onların ulusal ve uluslararası görünürlüklerinin artmasına yol açmaktadır. Ödül bir sonraki üretimleri için maddi ve madevi destek sağlayan bir güce dönüşmektedir. Bir festivalde ödül almış olmak, yönetmenlerde, filmlerinin topluluklar tarafından izleniyor olmasından dolayı hissedilebilir bir tatmin ve onur duygusu yaratmaktadır. Bu anlamda yönetmenler festival katılımının ulusal ya da uluslararası dolaşım ağında tanınırlık kazandırmasını önemli bulmaktadırlar. "Aldığım ödül bir sonraki filmime maddi olarak katkı sağlıyor. Senaryoyu oluştururken daha esnek davranabiliyorum. Alınan ödüller prestij açısından bakarsak bir sonraki çalışmama sponsor bulmak için iyi bir referans olabiliyor" (N.Şimşek, Kişisel Görüşme, Aralık 2017)

Yönetmenler ödül ya da festival katılımı için film çekmekten ziyade toplumsal sorumluluk olarak belgesel çekme ihtiyacını duymaktadırlar. "Bir belgeselci toplumsal bir vazifeyi yerine getirmeli. Görünmeyeni görünür kılarak var

olanı daha çok insana ulaştırmalı. Bu yüzden belgesel toplumsal sorunların dile geldiği bir alandır" (Ö.Güneş, Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Yönetmenlere göre festivallerde seçici jüri üyelerinin bir araya gelişleri, onların belgesel sinemaya yönelik kişisel tavır ve tutumları, festivale katılan yönetmenlerin çekecekleri filmlerinin içerik ve biçimlerini de etkileyebilmektedir. Mevcut toplumsal ve siyasal durumlar, göç, işsizlik, kadın hakları vb gibi sorunlar bazı film festivallerinde ödül tercihlerinde temasal olarak sivrilebilmektedir. Bu bağlamda kimi yönetmenler bu ve benzeri popüler temaların, belgeselin teknik-estetik yönlerinin önüne geçtiğini ileri sürmekte, sadece içeriğinden dolayı kimi filmlerin öne çıkabildiğini iddia etmektedirler.

> Kesinlikle evet buna iki kimliğimle evet diyorum bir filmleri ile festivale katılmış bir yönetmen olarak bir de uluslararası bir film festivalinin kurucusu ve koordinatörü olarak. Daha önce katıldığım bir festivalde bana jüri üyelerinden birisi şöyle demişti: "Senin filmini çok beğendik hatta en iyisiydi ama biz jüri üyeleri olarak politik filmlere ödül verelim diye karar aldık" dedi. Ki filmim işçi filmiydi neye göre benim filmimin a polotik olduğunu söylüyordu onuda anlamış değilim. Türkiye'de bir dönem ödül almış filmlere baklıdığında da bu durum ortaya çıkıyor sırf konusundan dolayı ödül alan filmler var (H.Özdemir, Kişisel Görüşme, Aralık 2017).

Türksüz'de konuyla ilgili olarak insanların maddi kaygılarının sanata yoğunlaşmalarını engellediğini vurgulamaktadır:

> Malesef Türk sineması kendine özgü bir tarz oluşturmada çok ağır kalıyor. Kürt sineması da bu aksaklıktan ve siyasi atmosferden nasibini alıyor. Siyasi atmosfer deyip işin içinden çıkmak da çok havada kalır, çünkü genç yönetmenleri eğitecek bir alana ihtiyaç var. İnsanların maddi kaygıları sanata yoğunlaşmasının önüne geçiyor çoğu zaman. Son zamanlar Türkiye'de siyasi atmosfere göre işler dönmeye başladı. Dolayısı ile sinema da bundan nasibini alıyor. Filmden çok iktidar/sistem yanlısı yönetmenler ödül alıyor. Bu da yönetmenlerin kırılganlığına sebep oluyor (Kişisel Görüşme, Ocak 2018).

Tüm söz konusu olgulara rağmen yönetmenler filmlerini başlangıç sürecinden bitimine kadar tamamen bağımsız bir ruh halinde üretmekte olduklarını dile getirmektedirler. "Finansal ihtiyaçları genellikle bir önceki filmimden

kazandığım maddi ödül ile karşılıyorum. Yani filmlerimde yönetmenliğin yanı sıra yapımcılığı da üstlendiğim için ortaya tam anlamıyla bağımsız bir eser çıkıyor"(N.Şimşek, Kişisel Görüşme, Aralık 2017).

Festivallerin yaratıcılığı etkilemesi, kitlelerce görünürlük kazanması, toplumsal paylaşım ortamı yaratması açısından yapıcı etkileri olduğu yönetmenlerce ifade edilmesine rağmen, verili bir temanın yönetmenler için bağlayıcı olduğu da göze çarpmaktadır. Musa Ak konuyla ilgili olarak şunları belirtmiştir: "Festival teması için film yaparsanız bu ticari bir işe dönüşeceği için yaratıcılık olmayacaktır. Ancak film festivallerinde izlenilen, takip edilen farklı türlerdeki ve üsluptaki filmlerin yaratıcılığa katkısının olduğunu düşünüyorum" (Kişisel Görüşme, Kasım 2017). Güneş ise konuyla ilgili olarak film festivallerinin konu kısıtlamasına gitmesinin yönetmenlerin üretimlerini olumsuz etkilediğini ve bu durumun üretim sürecini engellediğinin altını çizmektedir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017). Bu durum daha önce de söylendiği gibi yaratıcılığı engelleyen bir olgu olarak algılanmaktadır.

Yönetmenlere göre festivallerde toplumsal, siyasi ya da ideolojik bir denetim sorunu kendini hissettirmektedir. Kimi festivallerde ön koşul olarak konulan "tema" sınırlaması yaratıcılığı bazen sınırlandırabilmekte: "İnsanların resmen kendileri için film çekmelerini istiyorlar. Ismalarma bir iş haline geliyor yaptığınız film. Doğru bir yaklaşım olduğunu düşünmüyorum. Sizi sınırlayan, o konu üzerine üretim yapmaya zorlayan şeyler (V.Akşahin, Kişisel Görüşme, Aralık 2017). Bazen de bazı yönetmenler konu ya da temaların anlatım dilleri üzerinde her hangi bir denetim ya da baskı yaratmadığını belirtmektedirler: "Bu festivalleri canı gönülden destekliyorum. Tematik festivallerin artması gerektiğine inanıyorum. Benzer işler üreten kişileri bir araya getirilmesinin değerli olduğuna inanıyorum (M. Aytaş, Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Genç kuşak yönetmenlerin yoğunlaşan festival etkinliklerinde giderek toplumsal ve çevresel temalara ilgi duydukları gözlemlenmekte ve özellikle değinilmesi gereken konuların çevre kirliliği, kültürel miras vb. gibi konular da tema

sınırlaması getiren film festivallerinin önemli katkıda bulunduğunu ifade etmektedirler (Ak, Kişisel Görüşme, Aralık 2017).

Yönetmenler, tıpkı jüri üyeleri gibi projelerine finansal destek sağlayan kurumların siyasi, kültürel ve toplumsal kaygılarının da onların anlatım tarzları üzerinde sınırlandırıcı etkiler oluşturduğunu vurgulamaktadır:

> Finansal destek sağlayan kurumlar kimi zaman filmler üzerinde söz hakkına sahip olabiliyor. Ticari kaygılar sebebiyle biçim ve içerik yönünden filme müdahale edilebiliyor. Filmlerimi genellikle sinema sanatı, kültürü ve çalışmalarıyla ilgilenen kurumların desteğiyle çekmeye özen gösteriyorum. Aksi halde filmin, sanatçısının imzasını tam anlamıyla taşıdığı söylenemez (N.Şimşek, Kişisel Görüşme, Aralık 2017).

Bu tür kurumlar zaman zaman kendi anlayışlarına uymayan belgesellerin teknik ve biçimine kadar müdahil olabilmekte, hissedilebilir denetlemeler ve değişiklikler isteyebilmektedirler. ”Çalıştığınız kurumun yapımcının veya TV kanalının hassasiyetini gözetmek zorunda kalıyorsunuz” (H.Özdemir, Kişisel Görüşme, Aralık 2017).

Görüşmeler, jüri üyelerinin tarafsız olmadığını göstermektedir:

> Tarafsız olduğuna inanmıyorum. Çünkü birçok jüri kendi siyasi kimliğini filmleri değerlendirme aşamasında ön planda tutuyor. Bu sana bir takım tutma fanatikliği gibi objektifliğin önüne geçiyor. Film değerlendirmede önemli olan filmin sanatsal ve teknik yapısı olması gerektiğini düşünüyorum (B.Türten, Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Özdemir’e göre ise, Jüri üyelerinin varsa çalıştıkları kurumlardan gelen önerileri kayıtsız şartsız desteklemeleri, jürilerin kendi tarzlarına yakın olan filmlere yönelmeleri ve siyasi ilişkilerin ödüllendirmede yönlendirici etkileri, objektifliğin yerini kişiselliğin almasına yol açmakta, ödüllendirmeyi şaibeli hale getirebilmektedir (Kişisel Görüşme, Aralık 2017).

Bu durumun aksine Aytaş ise, festivallerin tarafsız olduğunu, ödül alan filmlerin eş zamanlı olarak diğer film festivallerinden de ödül almasının bu durumun kanıtı olarak gösterilebileceğini söylemektedir (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

Musa Ak'a göre ise, belgesel filmi etkileyen bir başka etmenin de, bir jüri üyesinin birden farklı yarışmada yer alabilmesi olduğunu göstermektedir. "On ayrı festivalde jüri üyesi olmasının da aynı tip filmlerin ödül almasına neden olduğunu ve yaratıcılığı yok ettiğini düşünüyorum. Bu anlamda festival jürilerindeki çeşitlilik çok önemli" (Kişisel Görüşme, Kasım 2017).

SONUÇ

Bir kitle iletişim aracı olarak geniş kitlelere ortak bir görüş yaratma işlevine sahip olan sinema, kültürel yaşama da biçim verebilmektedir. Belgesel sinemacılar da gördüklerini, yaşadıklarını, kendi dünya görüşünü, duygularını izleyiciye aktarma çabasındadır. Film festivalleri ise, bu buluşmanın, bütünleşmenin aracılarıdır. Festivaller, ürün, hizmet ve gösterilerin seyirci ile buluşturulduğu organizasyonlardır. Bu bağlamda film festivalleri, toplumsal, kültürel, ekonomik, siyasal ve eğitsel işlevlere sahiptir.

Sinemanın dolaşım kanalı film festivalleridir. Festivaller, ana akım dışında kalan yapımların seyirci ile buluşması, tematik film seçkilerinin oluşturulması, ödül ve destek mekanizmaları ile film yapımcı ve yönetmenlerine motivasyon sağlamaları gibi birçok fonksiyonu yerine getirirler. Aynı zamanda kültür endüstrisi içerisindeki yerleri ve en önemlisi de politik olarak oldukça önem taşımaktadır. Festivaller post-fordist dönemin esnek üretimine hizmet eden yeni pazar alanları olmalarıyla da alternatif pazarlar oluşturarak film endüstrisi içerisinde kendilerine ayrıcalıklı bir konum yaratmaktadırlar. Bu da festivallerin seçtikleri filmleri politik olarak yönetme gücü sağlayabilmektedir.

Festivaller, düzenledikleri ülkelerin ulusal politikalarıyla şekil almaktadır. Sanatın da bir meta değerinin olduğu ve sermayeden bağımsız olamayacağı görülmektedir. Ancak bu yapının oluşumunda politika mı, ekomomi mi, yahut sanatın mı belirleyici olduğu karmaşık bir ilişki ağı olarak görülmektedir. Bu karmaşa içerisinde belirli olan ise, ana akım (mainstream) filmlerin aksine bu filmlerin seyirci gücüyle –yani bilet parasıyla- kâr elde etmedikleri/ edemedikleri için üretim dinamiklerinden gösterim dinamiklerine kadar festivallerin politik bakış açısına mahkûm olmalarıdır. Bazen tersi olsa da, çoğunlukla belirleyici güç, pazara şekil veren seçici kurullar, jüriler ve festivallerin diğer dinamikleri olmaktadır.

Film festivalleri, sinemanın kurumsal dünyasının önemli yapıtaşlarından biridir. Bu kurumsal nitelik, festivalleri, kültürlerin kurumsal olarak yayılmasını sağlayan yerler olarak biçimlendirir. Üretilen filmler seçilerek dünyanın birçok yerinde seçkin film festivallerinde gösterilir ve bu filmler yarışmada dereceye girip ödüller alarak sinema tarihinde kendine bir yer edinir. Kuşkusuz, gerek uluslararası gerek ulusal ölçekte düzenlenen film festivalleri dünyanın farklı kültürlerine ait filmleri bir araya getirmekte ve popüler sinemaya karşı *art house* ve *bağımsız* nitelikte filmleri ve alternatif anlatım olanaklarını öne çıkarabilmede ve yaygınlaştırmada rol oynarlar. Belirleyici güçlerin ekonomik dinamikleri yönetmesi, kültürü de bir anlamda yönettikleri anlamına gelmektedir.

Aynı zamanda film festivalleri belgesel sinema için önemli bir mecra yaratır; gösterim olanağı bulamayan belgesel filmlerin, festivallerde seyirciye ulaşmasına ve marketing şansı yakalamasına olanak sağlar. Bir başka deyişle filmler, festivallere prestij kazandırır, festivaller de filmlere.

Film festivalleri yapıldıkları kentleri görünür kılar, düzenlendikleri kentin adını ulusal ve uluslararası arenada duyururlar. Bu festival yöneticileri için önemli bir koz olarak görülebilmektedir. Çünkü seçtikleri filmlerle belirli kültürleri yönetme ve şekillendirebilme gücüne en az Amerikan film endüstrisi kadar kavuşabilmektedirler. Festivallerde, ödül alan ve gösterilen filmlerin yönetmenlerinin, yapımcılarının, görüntü yönetmenlerinin bilinirliği ve tanınırlığı artmaktadır. Film festivalleri verdikleri destekler ile yeni projelerin ortaya çıkmasına katkıda bulunurlar.

Festivaller, kültürel ve sanatsal bir hizmet olmakla birlikte, ekonomik ve de endüstriyel nitelik taşır. Bu yönüyle festivaller, sinema dünyasına yön veren, toplumsal, tarihsel ve politik koşullar içinde biçimlenen, bir dizi emek sürecini de organize eden kurumlardır. Bu bağlamda festivallerin kurumsal yapıları ile görüşmelerin analizi, gösterim, tüketim, dağıtım aşamalarıyla devreye giren film festivallerinin, seçtikleri filmler üzerinden kültürlerarası bakışı da belirlediğini, film

festivallerinin giderek çoğalması ve üretilen filmlerin genellikle festival merkezli olmasının da üretilen filmlerin içeriği etkilediğini ortaya koymaktadır.

Sinema kültürel bir üretim biçimi olarak, endüstriyel ve teknolojik bağlamda ekonomik etkenlerle ve anlatısıyla tarihsel ve toplumsal etkenlerle kültür ve siyasetten etkilenir. Veya kültür ve siyasetin arasına girer. Ülkenin politik, ekonomik ve endüstriyel uzantıları, toplumsal yaşamın dinamiklerini etkilediği gibi, sinemanın üretim biçimini de etkiler.

Türkiye'de belgesel filmlerin katılabildiği, kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, bağımsız kişiler, üniversiteler ve özel kuruluşlar tarafından ulusal/uluslararası birçok yarışma ve film festivali düzenlenmektedir. Bu yarışma ve festivallere, başta üniversitelerin Radyo-Televizyon-Sinema Bölümü öğrencileri tarafından üretilenler olmak üzere, çok sayıda belgesel katılmaktadır. 2000'li yıllardan itibaren film festivallerinin sayısı giderek artmıştır. Söz konusu yıllarda üniversiteler bünyesinde açılan Sinema-Televizyon bölümlerinin de bu artışta etkili olduğu söyleyebiliriz.

Belgesel sinema alanındaki festivallerin işleyişini kavrayabilmek için, yönetmenler, jüri üyeleri ve festival komitelerine baktığımızda film festivallerinin festival düzenleme komitesi ve seçici kurullar aracılığıyla gerçekleştirildikleri ve çeşitli finans kaynaklarınca desteklendikleri görülmektedir. Bu festivallerin organizasyon yapılarının ve finans kaynaklarının festivallerin içeriklerini, dolayısıyla da katılan filmlerin tema ve yaklaşımlarını da yönlendiren, hatta belirleyen etkenlerden biri olduğu gözlenmektedir. Belirli bir tema ekseninde düzenlenen festivaller, bu durumun en belirgin örneklerinden biridir.

Ekonomi politik yaklaşım ve görüşmeler çerçevesinde Türkiye'de düzenlenen belgesel film festivallerine, onların işleyişine, düzenlenme biçimlenmelerine ve seçici kurullarına baktığımızda, festivallerin ekonomik kaynaklarının, siyasi güç–iktidar ilişkilerine göre farklılaştığı görülmektedir. Bu anlamda dönemin tarihsel, toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik bağlamının,

festivallerde etkili olduğu, böylece yönetmen ve filmden ayrı olarak sinemanın kurumsal çerçevesi ile dönemin bağlamıyla ilişkili olduğu ileri sürülebilir.

"*Türkiye'deki Belgesel Film Festivallerinde Film Seçimlerini Belirleyen Etkenler Nelerdir?*" sorusundan hareketle ortaya çıkan ve Araştırma soruları, çerçevesinde bu araştırmada doküman incelemesi, literatür tarama ve görüşmeler aracılığı ile elde edilen veriler sınıflandırılmış, analiz edilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Türkiye'de 2010-2016 yılları arasında belgesel filmlerin de katılabildiği, 96 farklı organizasyon tarafından düzenlenen 335 film festivali bulunmaktadır. Tür olarak belgesel filmlerin katılabildiği film festivalleri, düzenleyicilerine göre kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, bağımsız kişiler, üniversiteler ve özel kuruluşlar olarak sınıflandırılmıştır. Kapsamlarına göre ise, uluslararası film festivalleri, tematik film festivalleri, kadın yönetmenlerin katılabildiği film festivalleri, elenmiş filmlerin katılabildiği film festivalleri, öğrencilerin katılabildiği film festivalleri, belgesel filmlerin katılabildiği film festivalleri gibi film festivalleri şartnamelerine göre türlere ayrıldığı ortaya konmuştur.

2. Sınıflandırılan organizasyonların her birinden süreklilik ve eskiliklerine (düzenlenme tarihi) göre toplamda sekiz olmak üzere, birer örnek festival seçilmiştir. Seçilen Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri, İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali, Uluslararası Antalya Film Festivali, İFSAK Ulusal Kısa Film ve Belgesel Yarışması, Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması, Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması, Akbank Kısa Film Festivali, analiz edilmiş, bu organizasyonların film festivali düzenleme ölçütlerine bakılarak organizasyonlar arasında ne gibi farklılıklar olduğunu ortaya konulmuştur.

3. Bu amaçla, 8 organizasyon içinden yukarıdaki ölçütlere göre seçilen festivallerin, 2010-2016 yılları arasında festivallere başvuruda bulunan film sayıları, jüri üyeleri ve dereceye giren yönetmen bilgileri ile çalışmanın

analiz kısmı zenginleştirilerek elde edilen veriler döküman inceleme ve litaratür tarama ile incelenerek, elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Ayrıca seçilen festivallerde görev alan komite üyeleri, jüri üyeleri ve ödül alan yönetmenler ile yapılan yapılandırılmış görüşmeler içerik analizi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir.

4. Yapılan araştırma sonrasında, araştırmanın kapsadığı dönemin başından sonuna doğru her yıl festival sayısının düzenli olarak arttığı görülmüştür. 2010-2016 yılları arasındaki festival sayısı bu bağlamda %79 artmıştır. Festivallerde belgesel filmlere yer verilerek, belgesel kategorisinin açılmasıyla birlikte belgesel filme olan eğiliminin arttığını söylebiliriz.

5. 2010-2016 yılında Türkiye'de, diğer türler arasında belgesel filmlere de yer veren film festivallerinin 314 gibi yüksek bir sayıda olduğu, buna karşın sadece belgesel filmler için düzenlenen film festivallerinin ise 21 gibi çok düşük bir sayıda kaldığı, ortalama olarak, yılda 3 belgesel film festivalinin yapıldığı saptanmıştır. Sonuç olarak Türkiye'de sadece belgesel filmlerin katılabileceği film festivallerinin oranının, diğer festivallere göre düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

6. Araştırmanın kapsadığı dönemde, 335 film festivalini düzenleyen 97 farklı organizasyon içerisinde düzenleyicilerine göre yapılan bu sınıflandırmada araştırma, festivallerin yaklaşık % 43'ünü STK'lar, %21'ini yerel yönetimler, %20'sini üniversiteler, %5'ini kamu kurumları, geriye kalan yaklaşık %16'lık festivallerin ise özel kurumlar, kalkınma ajansları ve bağımsız kişiler tarafından düzenlendiği ortaya koymaktadır. Bu durum, STK'ların hem organizasyon sayısı olarak hem de düzenlediği festival sayısı olarak en önde yer aldığını göstermektedir.

7. Araştırma, Türkiye'de 335 film festivalinin, 33 farklı ilde düzenlediğini, bu festivallerin %46'sının İstanbul'da, %14'ünün Ankara'da, %4'ünün ise İzmir'de gerçekleştirildiğini, geriye kalan 30 ilde düzenlenen festivallerin

oranının ise, yaklaşık %36 olduğunu ortaya koymaktadır. Bu rakamlar, izleyici sayısı açısından büyük kentlerin daha cazip olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle, üç büyük kent, % 64'lük bir oranla en çok festivalin yapıldığı iller olurken İstanbul, neredeyse bu festivallerin yarısının yapıldığı il olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, İstanbul, yerel yönetimler tarafından düzenlenen film festivali sayısıyla, başkent Ankara'ya göre, kültür-sanat metropolü olduğunu kanıtlamaktadır. Diğer illerde de özellikle üniversitelerin sinema eğitimi yapan fakültelerinin/ bölümlerinin varlığının etkili olduğunu söyleyebiliriz.

8. Film festivalleri ülkenin konjonktürel yapısından etkilenmektedir, çünkü festivallerin artmasıyla birlikte, etnik ve diğer kimlikleri de kapsayan tematik festivallerin sayısında artış olduğu görülmektedir. Bu durum, Türkiye'deki film festivallerini kapsamlarına göre sınıflandırmayı gerekli kılmaktadır. Kapsamlarına göre festivalleri sınıflandırdığımızda uluslararası film festivalleri, tematik film festivalleri, kadın yönetmenlerin katılabildiği film festivalleri, elenmiş filmlerim katılabildiği film festivalleri, öğrencilerin katılabildiği film festivalleri, belgesel filmlerin katılabildiği film festivalleri gibi film festivallerinin şartnamelerine göre türlere ayrıldığı görülmektedir.

9. Festivallerin katılım koşulu olarak yayınladıkları şartnamelerin de filmleri biçimlendirdiği, kısıtladığı ve film seçimlerinde etkili olduğu görülmektedir. Görüşmeler, şartnamelerde yer alan koşullar (filmlerin daha önce ödül almaması, sadece kadın yönetmenlerin katılabilmesi, belli yıllarda belli illerde çekilmesi, işletme belgesinin olması, film haklarının kuruma devredilmesi gibi) filmlerin katılımını olumsuz yönde etkilemekte ve kimi zaman katılımı azalttığını ortaya koymaktadır. Bunların dışındaki başvurdaki genel kurallara baktığımızda ise, her festivalin şartnamesinde olduğu gibi filmlerin başvuru süreleri, teknik yeterlilikler, yapım tarihleri vb. kurallar filmlerin başvuruda bulunabilmesi için belirlenen kurallardır. Bu kurallara sahip olmayan filmler festival tarafından kabul edilmemektedir.

10. Kalkınma Ajanslarının festival şartnamelerinin diğer festivallerin şartnamelerine göre filmlerin katılımını daha fazla kısıtladığı ve festivale başvuruda bulunan film sayılarının diğer festivallere oranla daha az olduğu görülmektedir. Çünkü Kalkınma Ajansları yasal zorunluluk gereği sadece temsil ettikleri bölgelerde projelerini gerçekleştirebilmektedirler. Bu zorunluluk gereği, sadece temsil ettikleri il'lerde çekilen filmleri kabul etmektedirler. Bu bölgelerde film çekilmesi, ulaşım, yol, konaklama gibi gereklilikleri ortaya çıkaracağı için, genellikle bu bölgelere yakın kişiler bu festivallere daha çok katılım göstermekte diğer il'lerden film katılımı ise kısıtlı olabilmektedir.

11. İncelenen başvuru sayılarında, bazı film festivallerinde yer alan profesyonel kategoriye yapılan başvuru sayısının öğrenci kategorisine yapılan başvuru sayısından daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu durumun nedeni olarak, profesyonel film sayısının az olduğu üretim koşullarının zorluğu ve üretim sayısının azlığı kadar, festival şartnamelerinin de olumsuz etkisi olduğu ileri sürülebilir. Çünkü telif hakları konsunda şartnamelerde yer alan devir ve benzeri unsurlar profesyonellerin katılım sayısını düşürmektedir. Öğrencilerin ise, yaptıkları filmin herhangi bir ticari dolaşıma girme olasılığı çok düşük olduğu için bu grubu telif ve devir şartları endişelendirmemekle birlikte bu durumun öğrencilerin festivale başvuru sayısını arttırdığını söyleyebiliriz. Ulusal öğrenci belgesel kategorisinde başvuran belgesel filmlerin, ulusal profesyonel kategoride başvuran belgesel filmlere göre daha fazla olmasının başka bir nedeni de, Türkiye'de çok fazla sayıda açılan iletişim, sinema vb. ilgili alanlardaki üniversitelerde fakültelerin açılması, öğrencilerin, bitirme projelerinde ve ilgili fakültelerin sinema atölyelerinde sürekli film üretmeleri, istedikleri konu ile ilgili olarak istedikleri zaman film üretebilmeleri, set ekibindeki bir çok işi kendilerinin yapabilmesi gibi nedenlere bağlı olarak çok fazla öğrencinin her yıl film üretip istediği film festivaline yollayabilmesi ile açıklanabilir. Diğer taraftan ulusal profesyonel kategorideki filmlerin sayısının azlığı ise, profesyonel bir belgesel filmin uzun süren çalışmalar sorasında ortaya çıkması, set ekibinin kurulması ve iş

bölümü, bütçe, filme özel müziğin bile yapılması gibi konular ulusal profesyonel alandaki film üretim sayısını da etkileyebilmektedir.

12. Yapılan araştırma sonrasında, tüm film festivallerine başvuran film sayılarının yıllara göre değişiklik gösterdiği, başvuran türler arasında en düşük başvuru sayısının belgesel filmlere ait olduğu saptanmıştır. İncelenen festivaller arasında özellikle Uluslararası Antalya Film Festivali'nin 2014 sonrasında festivalin belgesel sinemaya daha mesefali durması ve yarışmayı sektörel bağlardan kopartarak kontrolü olmayan seyirci "beğenisine" indirgemesi, siyasi kaygılarla adı konmasa da sansür duygusunun yaratılması profesyonel belgesel sinemacıların katılımını olumsuz etkilediği elde edilen başvuru sayılarından ve değişen festival yapısından ortaya çıkmaktadır. 2017 yılında ise, yarışmadaki ulusal bölümün kaldırılmasıyla belgesel film sayısının artık daha da düşeceği öngörülebilmektedir.

13. Çalışma kapmasında bulunmayan, ancak ortaya çıkan bir diğer sonuç ise, kurmaca film üretiminin, belgesel film üretiminden daha fazla olduğu iddiasını destekleyebilecek niteliktedir. Zira sinemanın ana lokomotifi olarak kurmaca filmin görülmesi, en çok izlenen türün kurmaca film olması, kurmaca filmlerin belgesel filmlere göre daha fazla gösterim mecralarının olması gibi nedenler, film festivallerindeki belgesel film üretimini de etkileyebilmektedir.

14. Araştırma sırasında, geçmiş festivallere ait bazı bilgilerin (başvuru sayıları, ön jüri isimleri vb.) festivali düzenleyen organizasyonun arşivlerinde yer almadığına rastlanılmıştır. Festivallerin /yarışmaların kurumsallaşması sürecine dair yaşanılan bu güçlük, bu konuya ilişkin akademik çalışmaların yapılmasını da zorlaştıdığı görülmektedir.

15. Festivallerin organizasyon şemalarına bakıldığında, bazı festivallerin daha ayrıntılı iş bölümüne gittiği, daha çok sayıda kişinin organizasyonda görev aldığı görülmektedir. Bütçesi yüksek ve bürokratik- akademik hiyerarşinin

yüksek olduğu organizasyonlarda bu eğilimlerin arttığı görülmektedir. STK'ların ve daha düşük bütçelere sahip yerel yönetim ya da kurumların düzenlediği festivallerde ise daha az kişinin görev aldığı dikkati çekmektedir. Ancak festivallerin hemen hemen hepsinde festival sorumlusu ya da organizasyon başkanı vb. görevler bulunduğu görülmektedir. Araştırmalar, özellikle üniversitelerin düzenlediği festivallerde üniversitelerarası dengelerin ya da rekabetin belirleyici olduğu ve festivallerin bir birlerine bakarak bu şemaları oluşturdukları ve jüri üyelerini şeçtiklerini de ortaya koymaktadır.

16. Tez kapsamına alınan bütün yarışmalarda/ festivallerde filmleri değerlendirmek için ön jüri ve ana jürinin kurulduğu, ön eleme jürisinin, çoğunlukla etkinliği düzenleyen kurum ya da organizasyondan, festival/ yarışma komitesinden seçildiği, bazen de dönemin popüler ya da tanıdık sinema-tiyatro oyuncuları ve yönetmenlerle de çeşitlendirilebildiği görülmektedir. Aynı zamanda yapılan araştırmada, ön jüri üyelerinin çoğunlukla aynı isimlerden oluştuğu, bir kaç ismin yıllara göre değişiklik gösterdiği, sadece bir festivalde sürekli olarak görev aldıkları görülmektedir. Bu festivallerde/ yarışmalarda görev alan ön jürilerin, başka bir festivalde rol almayışı dikkate değer bir bulgudur ve festivallerin diğerlerinden farklılıklarını kurması açısından önemli olmaktadır.

17. Ön elemeden geçen ve belirli bir teknik yeterliğe sahip olan finalist filmleri izleyerek değerlendiren ana jürinin ise, ön jüriye göre çoğu kez daha popüler, tanıdık isimlerden oluşturulduğu, aynı yıl birden fazla farklı festivalin seçici kurulunda yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda aynı yıllar içinde bir film, farklı festivallerde birden fazla ödül alabilmektedir. Bir filmin aynı yıl birden fazla ödül alma durumu, jürilerin farklı ya da aynı isimlerden oluşmasına göre değişebilmektedir. Bu bağlamda bazı isimlerin ya da bazı filmlerin festivallerde sürekli olarak karışımıza çıkması, aynı isimlerin ödül almasında etken olabilir. Hemen hemen her yıl bir kaç filmin festivallerde öne geçtiği, birden fazla ödül aldığı da bir gerçektir. Bunda kuşkusuz o filmlerin kendi

nitelikleri kadar, faklı festivallede görev alarak o filmleri öne çıkaran aynı jüri üyelerinin etkili olduğu söylenebilir.

18. Görüşmelere göre, film festivalleri ile finansal destek aldıkları kurumlar arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Finansal destek sağlayan kurumlar, festivallerin bağımsızlığını ve filmlerin içeriklerini ve film seçimlerini etkilemektedir. Kültür Bakanlığı tarafından desteklenen festivallerde içerikten ve filmlerin estetik/sanatsal yönlerinden daha çok, filmin işlediği konu ve işleyiş yöntemi itibariyle ülkenin/ yönetiminin hassasiyetleri dikkate alınmaktadır. Finansal kaynakları kendileri bulan veya karşılayan yönetmenler, filmlerini daha bağımsız üretebilmektedir. Buna karşın finansal ihtiyaçları başka yerden sağlayan yönetmenler ise, destek aldıkları kuruma bağlı olarak üretim yapmak zorunda kalmaktadır. Projelerine finansal destek sağlayan kurumların siyasi, kültürel ve toplumsal kaygıları da filmlerin içerikleri ve anlatım tarzları üzerinde belirleyici ve hatta sınırlandırıcı etkiler oluşturmaktadır.

19. Festivallerin ana finans kaynakları: kendi kurum bütçeleri, (TRT kurum bütçesi, Akbank Sanat vb), çeşitli sponsorluklar ya da Kültür Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü destekleri olmaktadır.

20. Görüşmeler, festival komitelerinin, festivalin kendi içindeki birimlerinden belirlenmektediğini, jüri üyelerinin ise festival komitesinin kararı ile kendine yakın görüşe/bakışa sahip, popülaritesi olan, alanında yetkin kişilerden seçildiğini ortaya koymaktadır.

21. Görüşmeler, film festivallerinin teşvik ve seçim mekanizmalarının dönemin sosyal, ekonomik politik ve kültürel ikliminin de festival filmlerinin anlatımlarında belirleyici bir rol oynadığını, festivalleri düzenleyen organizasyonların ve bu organizasyonları destekleyen finans kaynaklarının da bir yönüyle izleyiciye sunulan filmlerin içeriğini de belirlediğini ortaya koymaktadır.

22. Görüşmeler, resmi kurumlar tarafından desteklenen film festivallerinin, filmlerin estetik/sanatsal yönlerinden çok işlediği konu ve işleyiş yöntemi itibariyle ülkenin/yönetimin hassasiyetleri dikkate aldığını ortaya koymaktadır.

23. Festivallerin, Türkiye'deki belgeselciliğin gelişimine katkıda bulunmak, amatör ve profesyonel belgesel filmcileri desteklemek, belgesel türünün gelişmesi ve yaygınlaşmasına katkıda bulunmak, çeşitli ülkelerden farklı ve yüksek nitelikli belgesel filmlerin seyirciyle buluşmasını sağlamak ve uzun vade de dünyanın her tarafından belgeselcilerin buluşacağı ve düşünce alışverişinde bulunacağı bir zemin oluşturmak, sinema alanındaki öğrencileri teşvik etmek ve cesaretlendirmek, kısa film için ciddi bir platform alanı yaratılarak filmler için kendini gösterme alanı oluşturmak ve sosyal alana destek ve toplumsal sorunların çözümünün bir aracı olmak, aynı zamanda bazı kurumlar tarafından kimi zaman bir halkla ilişkiler hizmeti olarak ya da kalkınma ajansı hizmeti olarak bölgenin bazı bölgelerinin ön plana çıkması ve tanıtılması amacıyla kimi zamanda film endüstrisine bir katkı olarak düzenlendiğini görülmektedir.

24. Festivallerde seçici jüri üyelerinin bir araya gelişleri, onların belgesel sinemaya yönelik kişisel tavır ve tutumları, festivale katılan yönetmenlerin çekecekleri filmlerinin içerik ve biçimlerini de etkilemektedir. Jüriler, çoğunlukla organizasyonu yapan ekibin başındaki festival yönetiminin kişisel ilişkileri, popülerlik-ünlülük, organizasyon yeteneği, sponsor ya da himayeci kurumun talep ve eğilimleri, meslek örgütleriyle kurulan bağlar gibi unsurlarla belirlenmektedir.

25. Görüşmeler, jüri üyelerinin kişisel birikimleri ile filmlerin anlatısal/ tematik, teknik ve estetik özelliklerini değerlendirdiklerini, ancak bütün bu değerlendirme ve seçme sürecinde, dönemin tarihsel, ekonomik, toplumsal ve ideolojik bağlamının belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Belgesel

filmin dönemin özelliğine ayna tutabilmesi, değerlendirmede öne çıkabilmektedir. Yönetmenin siyasi-ideolojik söyleminin görünür olması, siyasi duruşunun arkasında durması önemli bir olgu olmaktadır. Temanın önemi, toplumsal hafızaya katkı, teknik yeterlik, sinematografik anlatım, tema-içerik ilişkisi, bilgi-belge, hakikat arayışı, süslemesiz anlatım, ödüllendirmede öne çıkan bazı ölçütlerdir. Görüşmelere göre, jürilerin film seçimlerinde kimi zaman içeriğin biçimden daha etkili olduğunu ortaya çıkmaktadır.

26. Jüri ile festival komitesi arasında, ödüllendirme sürecinde herhangi bir belirgin baskı mekanizması ve yaptırım saptanamamıştır. Ancak çoğunluğu yerel yönetimler ve kamusal kuruluşlar tarafından düzenlenen ve hemen hemen tamamında kamu desteği bulunan Türkiye'deki film festivallerinde yönlendirmeden çok, düzenleyen kurumun/ kuruluşun veya organizasyonun gündemdeki sosyo- ekonomik ve politik gündeme göre hareket ettiği çıkarımı yapılabilir.

27. Jürilerde tarafsızlık olgusunun ne denli işlediği tartışma götürür bir durumdur. Çünkü her bir jüri üyesinin seçimleri de kendi kişilikleri doğrultusunda taraflı olabilmektedir. Bu bağlamda festivallerde değerlendirilen filmler, jüri üyelerinin kişisel bakış açısı, estetik duruşu ve dünya görüşünden etkilenmektedir. Ayrıca jüriyi oluşturan kişiler, sektörün içinden oldukları için birçok yapımcı-yönetmen, yapımcı-senarist yahut yapımcı-oyuncu ilişkisi verilen ödülleri etkileyebilme imkânına sahip olabilmektedir.

28. Görüşmeler, filmlerin üretim aşamasına geçmeden destek aldığında, yönetmen ya da eser sahibinin yapım aşamasında belli noktalarda kendisine doğrudan otosansür uygulayabildiğini, ancak filmi eser sahibi herhangi bir yarışma kaygısı duymadan belli bir konuya dikkat çekmek yahut belli bir sorunu sanatsal bir dille ifade etmek için eserini icra ettiğinde ise, filmin

seçimini belirleyen etkenlerin, dolaylı olarak festival komitesi ve seçici kurullar olduğunu ortaya koymaktadır.

29. Görüşmeler, öğrenci filmlerinde, filmlerin danışmanları ve film atölyelerinin etkili olduğunu, bunun dışında bazı kurumlar kendi reklamlarını ve tanıtımlarını yapmak için ısmarlama filmler çektirebildiğini, sponsorluk temini ve genellikle kamu kurum kuruluşları ya da kurumsal yapılar tarafından desteklenen filmlerin, kurumların iç yapılarının zaman zaman politik sebeplerle değişiklik gösterebildiğini aynı zamanda bu değişim ve dönüşümlerle birlikte gelen kişilerin, filmleri biçimlendirebildiğini ortaya koymaktadır.

30. Film festivallerinin ekonomi politik yapılarına bakıldığında, festival üretiminin ilişkisellik ağı, sinema endüstrisinin ilişkisellik ağından farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Festival üretiminin ilişkisellik ağında, endüstiriyel sinemanın ilişkisellik ağındaki, seyirci ile film arasındaki bağı kuran pazarın yerini film festivallerinin aldığı, endüstrinin kendisini temsil eden yapımcının yerini ise sponsorlar, fonlar vb. çeşitli desteklerin aldığı görülmektedir. Bu durum ise endüstriyel üretim, dağıtım ağı içerisinde filmler üzerinde belirleyici olduğu görülmektedir.

31. Belgesel sinemanın sinema salonlarında dolaşıma sokulması ve gişe yapması zor olsa da, belgesel filmin izleyici ile buluşabilmesinde, yukarıda detaylı olarak sözü edilen film festivalleri etkili olmakta ve belgesel filmler, gösterim olanağı bulabilmektedir. Böylece film festivalleri, belgesel filmlerin dolaşıma sokulmasında, seyirci ile buluşmasında ve farklı yerlere ulaşabilmesinde etkin bir rol oynamaktadır.

32. Film festivalleri yapmış oldukları film seçimleri ile tüm dünyada belirli temaları ön plana çıkarmaktadır. Film festivallerinin finale kalan veya ödül alan filmlerin listelerine bakıldığında, cinsiyet, cinsellik aidiyeti kimlik ve öteki gibi kavramlar ile filmlerin alanını oluşturmaktadır. Bu tür temalar ise

filmlerin üretildikleri ülkenin kültürü, gelenek ve görenekleri ile sağlıklı ilişki kurmasını engeleyebilmekte kimi zaman kendi değerlerine eleştirel yaklaşan filmler kabul görebilmektedir. Esnek üretimin gerekliliği olarak pazarı genişletmek adına öteki'ne yer açan filmler politik olarak daha rahat kabul görebilmektedir. Belgesel sinema toplumsal sorunların dile getirildiği bir alandır. Belgesel film yönetmenlerinin ürettikleri filmler güncel konuları içeren, dile getirilmeyen, bastırılmaya ve üzeri örtülmeye çalışılan gerçekleri ele alan, gerçekle yüzleşmeye çalışan, toplumsal bellek/toplumsal hafıza üzerine eğilen, politik, cinsel kimlikler ve sorunları, sıradan insanların etkileyici yaşamları, çevre sorunlarını dert edinen bir mücadele alanı olarak da karşımıza çıkar. Bu bağlamda yönetmenlerin ödül ya da festival katılımı için film çekmekten ziyade toplumsal sorumluluk olarak belgesel çekme ihtiyacını duydukları ileri sürülebilir. Diğer bi açıdan ise, film festivalleri ne kadar özerk/bağımsız olurlarsa o kadar özgür, o kadar doğrudan sanatın çizgisinde, daha kurumsal ve kimlik sahibi olarak çalışmalarına devam edebilirler.

Böylece *Türkiye'de Belgesel Film Festivallerinde Film Seçimlerini Belirleyen Etkenler* başlıklı bu tez çalışmasıyla belgesel film festivallerinin düzenleyicileri, film festivallerinin ekonomi politik yapısı, belgesel filmin izleyici ile buluşmasında en önemli mecralardan biri olan festivallerin yapısı araştırılmış ve izleyici ile buluşacak filmlerin tema, nitelik ve özgünlüklerine karar veren seçici kurulların ve festival komitelerinin görüşleri analiz edilmiştir. Yapılan inceleme ve analizler, seçici kurulların film seçimlerini belirleyen etmenlerin, destekçi organizasyonun kurumsal yapısı, mevcut siyasal iktidarla ilişkileri çerçevesinde etkili olduğunu, bununla birlikte jüri üyelerinin kişisel birikimleri ile filmlerin anlatısal/ tematik, teknik ve estetik özelliklerini değerlendirdiklerini, ancak bütün bu değerlendirme ve seçme sürecinde, dönemin tarihsel, ekonomik, toplumsal ve ideolojik bağlamının belirleyici olduğu saptanmıştır.

KAYNAKÇA

ADALI, Bilgin: **Belgesel Sinema**, İstanbul, Hil Yayınları, 1986.

AKBULUT, Durmuş: **Sinemanın İlkleri: Belgesel ve Deneysel Sinema**, İstanbul, Etik Yayınları, 2012.

AKBULUT, Hasan: "Bellek Olarak Belgesel Sinema: Son Dönem Türkiye Belgesel Sinemasına Bir Bakış" İstanbul, **Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi**, 2010.

AKBULUT, Hasan: "Sinema Sektörünün Ekonomisi ve İşletmeciliği", Ed.Erdal Dağtaş, **Medya Ekonomisi ve İşletmeciliği** Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013.

ARMES, Roy: **Sinema ve Gerçeklik Tariksel Bir İnceleme,** Çeviren: Zeynep Özen Barkot, İstanbul, İzdüşüm Yayınları, 2011.

ARMES, Roy: **Üçüncü Dünya Sineması ve Batı**, Çeviren: Zahit Atam. İstanbul, Doruk Yayınları, 2011.

ARSLAN, Eylem: "2000'li Yıllar Öncesi ve Sonrasında Türk Sineması'nda Kullanılan Yapım Kaynaklarının Değerlendirilmesi" Konya, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2011.

ASLANKARA, M. Sadık: "Belgesel Sinema Sanat Değilse Nedir?" **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2003.

ATABEY, Melek: "Belgesel Film Yapımında Yeni Yönelimler ve Melez Formlar" İstanbul, **Yeni Düşünce Dergisi**, 2005.

AYÇA, Engin: "Belgesel Filmlerde Yaratıcılık" **Belgesel Sinema 2008,** İstanbul, BSB Yayınları, 2008.

AYTEKİN, Hakan: "Suha Arın Sinemasında İnsan, Mekân, Zaman." **Belgesel Sinema 2008,** İstanbul, BSB Yayınları, 2008.

AYTEKİN, Hakan: **Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Belgesel Sinema,** İstanbul, BSB Yayınları, 2017.

AYTEKİN, Hakan: "Belgesel Sinemamıza Milat Seçmek", **Belgesel Sinema 2009-2010**, Ed. Hakan Aytekin, İstanbul, BSB Yayınları, 2011.

BAYRAKDAR, Deniz: **Türk Film Araştırmalarında Yeni Yönelimler 7 Sinema ve Para**, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2008.

BELL, Dale: "Hayaden Simgesel Gerçekliğe". Ed. Mıchael Tobias, **Belgesel Film Yapım Sanatı Gerçeği Arayış,** İstanbul, Kolaj Kitaplığı, 2007.

BENJAMİN, Walter: **Pasajlar**, Çeviren: Ahmet Cemal. İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2008.

CANKAYA, Özden: **Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi TRT 1927-2000**, Ankara, İmge Kitapevi Yayıncılık, 2015.

CARPENTIER, Nico: "The BBC's Video Nation as a Participatory Media Practice." **International Journal of Cultural Studies**, 2003.

CERAM, C. W: **Sinemanın Arkeolojisi**, Çeviren: Hasan Aydın, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2007.

COOPER, Pet: **Kısa FilmYazmak**, Çeviren:Simten Gündeş, İstanbul, Es Yayınları, 2005.

COŞKUN, Recai vd,: **Sosyal Bilimlerde Aratırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı**, İstanbul, Sakarya Kitapevi, 2015.

DİNCER, M. Süleyma: **Türk Sinemasında Kısa Film /Kurmaca Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma**, Ankara, Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı, 1996.

DURMAZ, Işık Melike: "Karşılaşma: Belgesel Film Deneyimi Sosyal Bilimlerin Kamera Arkası". Ed. Toksoy, N. Gamze, **Bellek İzleri Kurgudan Kurama Görüntüler,** İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2012.

GIANNETTI, Louis: **Understanding Movies**, Third edition, New Jersey: Prentice-Hall, 1982.

Golding, P,

Murdock, G: **Kültür İletişim ve Ekonomi Politik Medya Kültür Siyaset**, Der: Süleyman İrvan. Ankara: Alp Yayınevi, 1991.

GRİERSON, John: "Belge Film Üstüne". **Türk Dili Sinema Özel Sayısı**, 1968, İstanbul, Basın İlan Kurumu, 1968.

GÜNDEŞ, Simten: **Belgesel Filmin Yapısal Gelişimi**, İstanbul, Alfa Yayınları, 1998.

GÜNGÖR, Şefik: "Gerçeğin Ağırlığı", **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2003.

GÜRATA, Ahmet: "Belgesel Sinemada Yeni Dönem ve Öğrenci Filmleri" **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2003.

HÜNERLİ, Selçuk: "Canlandırma Yöntemleri", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi**, 2002.

İRVAN, Süleyman: **Medya, Kültür, Siyaset**, Ankara, Alp Yayınları, 2002.

IVENS, Joris: "Belge Filmi Üzerine Notlar", **Yeni Sinema Dergisi**, Çeviren: Sinan Fişek, 5, Şubat-Mart, 1967.

JAMES, Emily: "Neden Belgesel Çekeriz". Andy Glynne, **Belgeseller Nasıl Yapılır, Nasıl Dağıtılır**, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2011.

JARL, Stefan: "Belgesellerin Konuları Üzerine Bir Bildiri", Ed. Mıchael Tobias **Belgesel Film Yapım Sanatı Gerçeği Arayış**, İstanbul, Kolaj Kitaplığı, 2007.

JOHNSON, Jonhn: **In-Depth InterviewiJlg, Handbook of Interview Research Context&Method**, Editors: Jaber F. Gubrium, James A. Holstein. London:Sage Publications, 2002.

KALİÇ, Sabri: **Deneysel Sinemanın Kısa Tarihi**, İstanbul: Hil Yayınları, 1992.

KAUFMAN, Brian: "Bana Bir Hikaye Anlat", Çeviren: Hande Gümüşkemer, **Belgesel Sinema İstanbul**, BSB Yayınları, 2007.

KILIÇATAN, Engin: "Sinemanın Kaçınılmaz Gerçeği: Politika". Ed.Barış Kılınç,Sinema Politika, Konya, Literatürk Academia Yayıncılık, 2015.

KILINÇ, Barış: "Sinema ve Politika", Ed.Barış Kılınç, Sinema **Politika**, Konya, Literatürk Academia Yayıncılık, 2015.

KIREL, Serpil: **Yeşilçam Öykü Sineması**, İstanbul, Babil Yayınları, 2005.

KIRKLAR Alper: "Kimse Mutluyum Demesin", **Belgesel Sinema**, 2003, İstanbul, BSB Yayınları, 2003.

KOCA, Serhat: "Zengin Kız ve Fakir Oğlan'a Ne Oldu?", Ed.Barış Kılınç, **Sinema Politika**, Konya, Literatürk Academia Yayıncılık, 2015.

KURT, Sibel: "**Hollywood'un Pazarlama Silahı: Lisanslı Ürünler**", Ed.Barış Kılınç, Sinema Politika, Konya, Literatürk Academia Yayıncılık, 2015.

KURUOĞLU, Huriye: "Belgesel Film Yaratıcılığında Olanaklar, Sınırlar ve Bu Sınırları Belirleyen Faktörler", Belgesel Sinema İstanbul, BSB Yayınları, 2007.

KUTAY, Uğur: "Belgeselin Belgeselliği Kalabilecek Mi"?, **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2003.

KUTAY, Uğur: **Gerçeği Öldüren Kamera Belgesel**, İstanbul, EsYayınları, 2009.

KUTAY, Uğur: **Gerçeklik Krizi ve Belgesel Sinema**, İstanbul, Es Yayınları, 2016.

LEE, Hyangjin: "Kuzey Korede Devlet Sineması ve Pasif Devrim", Ed. Mike Wayne, **Sinemayı Anlamak Marksist Perspektifler**, Çeviren:Ertan Yılmaz, 2011, Ankara, Deki Yayınları.

LESLİE, Ester: "Adorno,Benjamin, Brecht ve Sinema", Ed. Mike Wayne, **Sinemayı Anlamak Marksist Perspektifler**, Çeviren:Ertan Yılmaz, 2011, Ankara, Deki Yayınları.

MANOVICH, Lev: **The Language of New Media**. Leonardo Books. Ed. Malina, Roger F. Cambridge MA & London: Massachusetts Institute of Technology Press, 2001. Print.

MARX, Karl,

ENGELS, Friendrich: Alman İdeolojisi, Ankara, Sol Yayınları, 2010.

Miller, Toby: "The Film Industry and the Governement: 'Endless Mr Beans and Mr Bonds'?", **British Cinema of the 90s**, Edited by Robert Murphy, BFI Publishing, London, 2000.

MİLLER, Toby,

GOVİL, Nitin vd,: **Küresel Hollywood Ekonomi-Politik**, Ed. Zahit Atam,
Çevirenler: Zahit Atam, Selim Türkmenoğlu, Yusuf Can Ekinci. İstanbul, Doruk Yayınları, 2012.

MONACO, James: **Bir Film Nasıl Okunur**, Çeviren: Ertan Yılmaz, İstanbul, Oğlak Yayıncılık, 2010.

Mosco, Vincent: "The Political Economy of Communication", London, **Sage Publications**, 1996.

NİCHOLS,Bill: **Introduction to Documentary**, USA,Indiana Unıversit Press, 2001.

NİCHOLS,Bill: **Representing Reality**, Bloomington, Indiana University Press, 1991.

NIKITIN, P: **Ekonomi politik**, Ankara, Eriş Yayınları, 2006.

ÖNGÖREN, M. Tali: "Belgeselsiz Bellek Olur Mu?." **Belgesel Sinema,** 2007, İstanbul, BSB Yayınları.

ÖZÇINAR, Meral: "Belgesel Sinemanın Ontolojik Kökeni ve Yarattığı Gerçeklik İmgesi Üzerine Bir Tartışma", **Belgesel Sinema 2009-2010**, İstanbul, BSB Yayınları, 2011.

ÖZGEN, Hasan: "Belgesel Sinema Hangi Sınıfın Sanatıdır?", **Belgesel Sinema 2009-2010,** İstanbul, BSB Yayınları, 2011.

ÖZGEN, Hasan: "Şamanlar, Şövalyeler ve Belgeselciler", **Belgesel Sinema**, 2007, İstanbul, BSB Yayınları.

ÖZGÜR, Ferhat: "Video Sanatında Televizyona Sızma Stratejileri ve Eleştirel Politika." Ed. Bikiç Ç. Nagihan, Özgür Ferhat. **Belgesel/ Kısa Film/ Video Sanatı**, 2017, İstanbul, Doruk Yayınları.

ÖZKAN, Evrim: "İstanbul'da Kültür Ekonomisini Döndüren Çarklardan biri: Film Endüstrisi; Temel Yapısal Özellikler, Fırsat ve Tehditler, Politika Önerileri Sektörel Araştırma Raporu", İstanbul, **İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonomisi Envanteri**, 2010.

ÖZÖN, Nijat: **İlk Türk Sinemacısı Fuat Uzkınay**, İstanbul, TSD Yayınları, 1970.

ÖZÖN, Nijat: **Sinema Sanatına Giriş**, İstanbul, Angora Kitaplığı, 2008.

ÖZÖN, Nijat: **Sinema ve Tv Terimleri Sözlüğü**, Ankara, TDK Yayınları, 1981.

ÖZÖN, Nijat: **Sinema, Televizyon, Video, Bilgisayarlı Sinema Sözlüğü**, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2000.

ÖZTÜRK, G. Çakıcı: "Suha Arın Belgesellerinin Toplumsal Belleğe Katkısı", **Belgesel Sinema 2009-2010**, İstanbul, BSB Yayınları, 2011.

PANJETA, Lejla: "Future of the Documentary in the Selfie Culture" **Education, Culture and Identity: New Trends And Challenges In Today's Europe,** Edited By: Muhidin Mulalic, Nudzejma Obralic, Almasa Mulalic, Emina Jeleskovic. Bosnia and Herzegovina, International University of Sarajevo, 2016.

PÖSTEKİ, Nigar: **1990 Sonrası Değişen Türk Sineması**, İstanbul, Es Yayınları, 2005.

RIZA, Enis: "Sözlü Tarih ve Belgesel Sinema Tarihin Sivil Olarak Kavranması" **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2007.

RIZA, Enis: "Bir Hayat Hikayesi", **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2008.

RIZA, Enis: "Herkesin Bir Rüzgarı Vardır", **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2003.

ROTHA, Paul: **Belgesel Sinema**, Çeviren: İbrahim Şener, İstanbul,Sistem Yayıncılık, 1995.

ROTHA, Paul: **Sinemanın Öyküsü**, Çeviren: İbrahim Şener, İstanbul, İzdüşüm Yayınları, 2000.

ROTHA, Paul: "Belge Filimciliğin Bazı İlkeleri", **Türk Dili Sinema Özel Sayısı**, 1968, İstanbul, Basın İlan Kurumu.

ROTHA, Paul: "Belgesel Filmciliğin Bazı İlkeleri", **Türk Dili Sinema Özel Sayısı**, Çev. Arsal Soley, Ocak 1968, Sayı:196.

RUSSELL, B: **Siyasal İdealler**, Çev: Mehmet Harmancı, İstanbul: Say Yayınları, 1996.

RYAN,Michael, DOUGLAS, Kellner: **Politik Kamera Çağdaş Hollywood Sinemasının İdeolojisi ve Poltikası**. Çeviren: Elif Özsayar. İstanbul, Ayrıntı Yayınları,1990.

SCOGNAMİLLO, G.: **Türk Sinema Tarihi**, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 1998.

ŞEHBAL, Şenyurt: "Belgesel Sinemacılar Birliği", **Belgesel Sinema**,

İstanbul, BSB Yayınları, 2008.

SENYÜCEL, Kerime: "Belgesel İle İlgili Görüşler", Ed. Murat Süleyma Dincer, **Türk Sinemasında Kısa Film /Kurmaca Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma** 1996, Ankara, Ankara Dünya Ktle İletişimi Araştırma Vakfı.

SONER, Ahmet: "Gerçek Belgesel ile Göstermelik Belgesel", **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2007.

SOROS, G.: **Açık toplum, Küresel Kapitalizmde Reform**, Çev: Doğan Selçuk Öztürk, İstanbul, Truva Yayınları, 2004.

SÖZEN, Mustafa: "İki Aynı Şey: Yanında Olmak ya da Karşı Durmak". **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2007.

STRINGER, Julian: "Global Cities and the International Film Festival Economy", Ed. Mark Shiel & Tony Fitzmaurice, **Cinema and the City: Film and Urban Societies in a Global Context**, 2001, Oxford: Blackwell.

SÜHALP, A. Tül: "Bağımsız Sinema Kimlerden ve Nelereden Bağımsızdır ve İllaki Niye Bağımsızdır.?" **Antrakt Dergisi**, 2003-2004.

ŞÜKRAN, Esen: **80'ler Türkiyesi'nde Sinema**, İstanbul, Beta Yayınları, 2000.

SUSAM, Asuman: **Toplumsal Bellek ve Belgesel Sinema**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2015.

SUSAR, A. Filiz: **Türkiye'de Belgesel Sinemacılar**, İstanbul, Es Yayınları, 2004.

TATLICAN, M. Fehmi: "Gerçeklik Kime Göre ve Kimin İçin? ya da "gerçeklik" bir "oyun" mu insanın kendi kendine oynadığı?", **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2003.

TEKİN, Hasan H.: "Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme" **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi** 3, 2006.

Toby Miller,

Robert Stam: "The Image and Technology" Edited By Toby Miller and Robert Stam, **Film and Theory,** Blackwell Publishers, Massachusetts, 2000.

TOBİAS, Mıchael: "Gerçeği Arayış", Ed.Tobias, Mıchael, **Belgesel Film Yapım Sanatı Gerçeği Arayış**, İstanbul, Kolaj Kitaplığı, 2007.

TRESKE, Andreas: "Kamerayı Merak Öldürdü", **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2003.

TUNCER, Ömer: "Başlangıcından Bu Güne Türk Sinemasında Belgesel" Ed. Dincer Murat Süleyma, **Türk Sinemasında Kısa Film /Kurmaca Belgesel ve Canlandırma Sineması Üzerine Bir Soruşturma**, Ankara, Ankara Dünya Kitle İletişimi Araştırma Vakfı, 1996.

TUNCER, Ömer: "Gerçek Kavramı Üzerine", **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2003.

ULUTAK, Nazmi: "İzleyici Belgeselci ve Teknoloji Açısından Yaratıcılık." **Belgesel Sinema**, İstanbul, BSB Yayınları, 2007.

UZTUĞ, Ferruh: "Gerçekliğin Bilgisi ve Yaratıcılığın Olanakları." **Belgesel Sinema**,İstanbul, BSB Yayınları, 2007.

VARDAR, Bülent: "Belgesel Sinemacı Bir Misyoner midir?" **Belgesel Sinema,** İstanbul, BSB Yayınları, 2007.

Wasko, Janet: "The Political Economy of Film", **A Companion to Film**, 1999.

Wasko, Janet: "Critiquing Hollywood: The Political Economy of Motion Pictures", der, Moul, C. C., **A Concise Handbook of Movie Industry Economics**, UK, Cambridge, 2005.

WAYNE, Mike: "Giriş: Marksizm, Sinema ve Film İncelemeleri", Ed. Mike Wayne, **Sinemayı Anlamak Marksist Perspektifler**, Çeviren: Ertan Yılmaz. 2011, Ankara, Deki Yayınları.

WAYNE, Mike: "Jemeson, Postmodernizm ve Paranoyanın Yorumu", Ed. Mike Wayne, **Sinemayı Anlamak Marksist Perspektifler,** Çeviren:Ertan Yılmaz. 2011, Ankara, Deki Yayınları.

WAYNE, Mike: **Politik film Üçüncü Sinema'nın Diyalektiği**, İstanbul, Yordam Kitap, 2009.

YAYLAGÜL, Levent: "Sinemanın Ekonomi Politiği", Ed. Selda Bulut, **Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi Ekonomi Politik Yaklaşımlar**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2009.

YAYLAGÜL, Levent: **Kitle İletişim Kuramları**, Ankara, Dipnot Yayınları, 2010.

YILDIRIM, Ali, ŞİMŞEK Hasan: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016.

YILMAZ, Ertan: **68 ve Sinema. İstanbul**, Doruk Yayınları, 2009.

TEZLER

Çakaroz, Emir: " Belgesel Sinemanın Tarihsel Süreç İçinde Geçirdiği Değişim ve Bu Değişimin Sonucu Olarak Televizyondaki Belgesele Dayalı Melez Program Türleri", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Eskişehir Üniversitesi SBE, Eskişehir, 2008.

ERKILIÇ, Hakan: "Türk Sinemasının Ekonomik Yapısı ve Bu Yapının Sinemamıza Etkileri", **Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi**, Mimar Sinan Üniversitesi SBE, 2003.

HIDIROĞLU, İrfan: " Türkiye'de 1980 Sonrası Sinema Politikaları" **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, 2010.

ÖCAL, Lalehan Han: "Film Festivalleri ve Anlatı." **Yayınlamamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi SBS, 2013.

ÖZKAN, Evrim: "Kentsel Dönüşümde Kültür Endüstrileri: İstanbul'da Film Endüstrisinin Kentsel Dönüşüm Yaratma Potansiyellerinin Belirlenmesi" **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE, 2009.

SAYGILI, Y. Kürşat: "Derviş Zaim Sinemasın'da Estetik Arayış", **Yayınlanmamış Doktora Tezi,** Marmara Üniversitesi SBS, 2015.

TOPRAK, Ayşe Gül: " 2000'li Yıllarda Türkiye'de Belgesel Sinema: Üretim Tarzı ve Eğilimler", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Mersin Üniversitesi SBS, 2013.

ULUTAK, Nazmi: "Belgesel Sinemanın Temel Özellikleri ve Tarih Felsefesi Açısından Belgesel Sinemada Gerçeklik" **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Anadolu Üniversitesi SBE, 1988.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

(Çevrimiçi) http://sivildusun.net/5-uluslararasi-van-golu-film-festivali-basliyor 21 Kasım 2017

(Çevrimiçi)http://www.akbanksanat.com/Assets/doc/14Akbank_ULUSAL%20ve%20ULUSLARARASI%20YARISMA%20_KisaFilm_katilim_kosullari.pdf: 20 Kasım 2017

(Çevrimiçi)http://www.akbanksanat.com/Assets/doc/14Akbank_ULUSAL%20ve%20ULUSLARARASI%20YARISMA%20_KisaFilm_katilim_kosullari.pdf 1 Aralık 2017

(Çevrimiçi) http://www.dogaka.gov.tr/kisafilm/sartname.asp 29 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://www.hurriyet.com.tr/antalya-film-festivalinde-buyuk-degisiklik-40525356 10 Ekim 2017

(Çevrimiçi) http://www.ifsak.org.tr/tr/kisa-film-yarismalari 08 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://www.ifsak.org.tr/tr/kisa-film-yarismalari 18 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://www.istanbulfilmfestival.com/oduller.html 24 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://www.kameraarkasi.org/belgesel/kuruluslar/trt.html 14 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://www.kameraarkasi.org/festivaller/festivaller.html 10 Kasım 2016

(Çevrimiçi) http://www.serka.gov.tr/kisafilm/degerlendirme.html 20 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://www.serka.gov.tr/kisafilm/sartname.html 20 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/antalya-altin-portakal-film-festivali-366 2 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://www.trtdoc.com/tr/main/pages/hakkimizda/2 23 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://www.trtdoc.com/tr/main/pages/sartname/103 23 Kasım 2017

(Çevrimiçi) https://kisaiyidir.net/5-van-golu-film-festivali-basladi/ 21 Kasım 2017

(Çevrimiçi) https://www.fongogo.com/Project/5-uluslararasi-van-golu-film-festivali 21 Kasım 2017

(Çevrimiçi) https://www.haberler.com/13-akbank-kisa-film-festivali-on-eleme-9299926-haberi/ 20 Kasım 2017

(Çevrimiçi) https://www.okan.edu.tr/kisafilm/sayfa/5910/yarisma-hakkinda/ 20 Kasım 2017

(Çevrimiçi) https://www.okan.edu.tr/kisafilm/sayfa/5957/kurmaca-dali/ 20 Kasım 2017

(Çevrimiçi) https://www.okan.edu.tr/kisafilm/sayfa/5958/belgesel-dali/ 20 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://kisa-film.blogspot.com.tr/2007/06/ksa-film-tarihi-ve-trkiyede-ksa-film.html 16 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://antalyaff.com/tr/page/index/1/40 11 Eylül 2017

(Çevrimiçi) http://bsb.org.tr/biz-kimiz 11 Eylül 2017

(Çevrimiçi) http://www.kisafilm.com/kisaca.html 9 Kasım 2017

(Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Selfie 13 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://turing.org.tr/tarihce/ 12 Ekim 2017

(Çevrimiçi) http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx 14 Kasım 2017

(Çevrimiçi) http://istanbulfilm.wixsite.com/festival 4 Aralık 2017

EK 1

Film Festivali Şartnameleri

Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri Şartnamesi

1. Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri, katılım koşullarını taşıyan tüm belgeselcilere açıktır. Katılım ücretsizdir.
2. Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri, Ulusal ve Uluslararası yarışma olmak üzere iki ana kategoride gerçekleştirilir. Katılımcılar, başvuru formlarını yarışacakları kategoriye göre doldurur ve imzalarlar. Aynı eserle, yalnızca tek bir kategoride yarışabilir.
3. Ulusal Yarışma "Öğrenci Filmleri" ve"Profesyonel" olmak üzere iki alt kategoride gerçekleştirilir. Katılımcılar hangi kategoride yarışacaklarını, başvuru formunda belirtirler. Aynı yönetmen, farklı eserlerle de olsa, her iki kategoride birden yarışamaz. Öğrenci Filmleri Kategorisi'ne, yalnızca, eserin yapım tarihinde öğrenci olanlar katılabilir. Katılımcılar, bu durumu belgeleyeceklerdir. Ulusal Yarışmaya Öğrenci Filmleri Kategorisi'nde katılacak belgesel filmler, en az 15, en çok 60 dakika süreli; Profesyonel Kategori'de katılacak belgesel filmler, en az 20 dakika süreli olmak zorundadır.
4. Ulusal Kategori Yarışma dili Türkçe'dir. Ulusal Yarışmaya katılacak belgesellerin Türkçe'den farklı diller içermesi halinde, TRT'ye Türkçe seslendirilmiş veya Türkçe altyazılı kopya teslim edilir.
5. Uluslararası Yarışmaya katılacak belgeseller, en az 25 dakika süreli olmak zorundadır. Uluslararası Kategori Yarışma dili İngilizce'dir. Uluslararası Yarışmaya katılacak belgesellerin İngilizce'den farklı dillerde olması veya farklı diller içermesi halinde, Yarışmaya İngilizce seslendirilmiş veya İngilizce altyazılı kopya teslim edilir.

6. Yarışmaya belgesel sinema eserleri katılabilir. Bu tür dışında gerçekleştirilen TV programı, tanıtım filmi vb. nitelikte, sanat kaygısı taşımayan ve sinema sanatı sınırları içinde değerlendirilemeyecek filmler yarışmaya kabul edilmez.
7. Tümüyle kurmaca, deneysel, canlandırma vb. türde olan, anlatımı desteklemek amacıyla belgesel bölümler içeren filmler yarışmaya katılamaz; ancak bütünüyle belgesel olup, anlatımı desteklemek amacıyla kurmaca, deneysel, canlandırma vb. bölümler içeren dramatik belgeseller ve belgesel dramalar yarışmaya katılabilir.
8. Yarışmaya, TV yayınına uygun teknik formatta (mxf, mov, mp4 v.b. uzantılı HD / SD) çekilmiş belgeseller katılabilir.
9. Yarışmaya, yapımı … sonra gerçekleştirilmiş belgeseller katılabilir. Daha önce Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri'ne katılmış yapımlar bu yarışmaya katılamazlar.
10. Uluslararası TRT Belgesel Ödülleri hariç olmak üzere, daha önce ulusal ya da uluslararası yarışmalara katılmış ve bu yarışmalardan ödül almış olmak katılmaya engel değildir. Ancak, bu katılım, işbu şartnamenin 10. maddesinde yer alan ve TRT'ye devredilmesi öngörülen hakların devrine engel teşkil etmemelidir.
11. "Dizi" olarak gerçekleştirilmiş belgeseller, kendi içinde bütünlüğü bulunan en çok bir bölümle yarışmaya katılabilir.
12. Adaylar, yarışmaya birden fazla belgesel ile katılabilirler.
13. Yarışmaya Ulusal Kategoride katılacak belgesellerin Yönetmenlerinin T.C. vatandaşı olması şarttır. K.K.T.C. vatandaşı Yönetmenler de bu kategoride yarışabilirler.
14. Türkiye Cumhuriyeti'nin yayıncılıkla ilgili yürürlükteki yasaları ile Avrupa Sınır Ötesi TV Yayıncılığı Sözleşmesine aykırı belgesel filmler ve herhangi bir ulusa, ülkeye, dine hakaret eden veya propaganda niteliği taşıyan, şiddeti, savaşı, uyuşturucu kullanımını veya pornografiyi destekleyen, her türlü fanatizmi öven belgeseller ile reklam unsuru taşıyan belgeseller yarışmaya katılamazlar. Katılım halinde değerlendirmeye alınmazlar.

15. Yarışmaya, yapımı veya ortak yapımı TRT tarafından gerçekleştirilmiş belgeseller ile yapımı TRT tarafından Kurum dışına ısmarlanmış belgeseller katılamaz.
16. Yarışmaya katılmak isteyenler, başvuru formunu, yarışmanın www.trtbelgesel.com, www.trtdoc.com ve TRT'nin www.trt.net.tr web sitelerinden edinebilirler.
17. İmzaladıkları başvuru formunu, (Başvuru belgesinde belirtilecek tüm bilgilerin doğruluğunun sorumluluğu imza sahibinindir. Bu bilgiler nedeniyle doğabilecek her türlü hukuksal sorumluluk imza sahibine aittir. Başvuru Formu'nu imzalayanlar, Yarışma Şartnamesi'ni kabul etmiş sayılırlar.)
18. Eserin, Ulusal Yarışma için Türkçe sesli veya altyazılı; Uluslararası Yarışma için ise İngilizce altyazılı veya sesli kopyasını içeren dosyayı, DVD'ye veya taşınabilir belleğe mxf, mov, avi, mpeg2, mp4 ya da standart bir bilgisayarda açılabilecek bir başka uzantıyla kaydedilmiş, şekilde eksiksiz olarak iletmelidirler. Bu tarihten sonra yapılan veya posta ya da kargoya verilen başvurular dikkate alınmaz.
19. Finalistlerin, Eser sahibi (veya sahipleri) ya da temsilcilerince imzalanması gereken Mutabakat Formu'nun aslını, Seçici Kurul Çalışmaları öncesinde Düzenleme ve Yürütme Kurulu Başkanlığı'na teslim etmeleri zorunludur. Bahsi geçen form, finalistlere TRT tarafından, iletilecektir.Düzenleme ve Yürütme Kurulu Başkanlığı, belgeleri veya malzemeleri eksik teslim edilen eserleri değerlendirme dışı tutma hakkına sahiptir.
20. Yarışmaya katılanlar, eserlerinin özgün olduğunu; 3.kişilerin telif hakları veya diğer haklarını ihlal etmediğini; eserlerinde kullanmış oldukları her türlü eserle ilgili olarak, eser sahipleri ve bağlantılı hak sahiplerinden gerekli izni aldıklarını; ödül kazandıkları takdirde, bu hakları TRT'ye devretmeye yetkili olduklarını ve bu hakların TRT tarafından kullanılmasından dolayı ortaya çıkabilecek taleplerden TRT'yi muaf tutmayı; eserlerinde yer alan veya hizmetlerinden yararlandıkları kişilerin talep edecekleri her türlü tazminat veya sair cezai müeyyidelerin muhatabının kendileri olduğunu; eseri, lisans süresi içerisinde TRT'den başka kuruluşa veya şahsa

satmayacaklarını; devir etmeyeceklerini veya hibe etmeyeceklerini kabul, beyan ve taahhüt ederler.

21. Koşullara uymayan başvurular, TRT Belgesel Ödülleri Düzenleme ve Yürütme Kurulu Başkanlığı, Ön Eleme Kurulu veya ilgili Seçici Kurul tarafından elenebilir.
22. Ortak yapımlar, gönderen kuruluş adına yarışmaya kabul edilir ve katılımcı, diğer ortak yapımcıların bu katılıma onay verdiğini garanti eder. Başvuru formunda ortak yapımcıların belirtilmesi zorunludur.
23. Yarışmaya katılımdan kaynaklanan, kargo, gümrük, navlun ve sigorta bedelleri Yarışmacıya aittir.
24. Yarışmaya katılan belgesellerin ön eleme için TRT'ye iletilen malzemeleri iade edilmez. Ön elemeyi geçen belgesel filmlerin kopyaları, talep edildiğinin başvuru formunda belirtilmesi koşuluyla ve ödül kazanan eserlerin kopyaları hariç olmak üzere, gideri TRT'ye ait şekilde, başvuru formunda yazılı adrese iade edilir.
25. Yarışmanın başvuru formu, belgesel filmin mali hak sahibi ve / veya Yönetmeni-Yönetmenleri tarafından imzalanır.

İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali Şartnamesi

1. Yarışmaya, (Ulusal kapsamda olduğu için) sadece T.C uyruklu olan yönetmenler başvurabilirler. Yurt dışında yaşayan ve yurt dışı olanakları ile film üreten yönetmenlerimiz, yapımcı yabancı olduğu durumlarda bu kategoriye başvuramazlar.
2. 20 dakikayı aşmayan kurmaca, canlandırma, deneysel ve belgesel gibi kısa filmler, sayı ve konu sınırlaması gözetmeksizin yarışmada yer alabilir. Gerekli olduğu durumlarda, tertip komitesi filmin başvuru kategorisini değiştirebilir. Örneğin "Deneysel" diye başvurmuş bir filmi daha uygun ise "Kurmaca" bölümünde değerlendirebilir.
3. Yönetmenler, bu festivale daha önce başvurmuş oldukları aynı film ile tekrar başvuramazlar.
4. Yarışmaya katılan filmler arasında ödül alanlara birer "Festival Onur Plaketi" verilir.

   Parasal karşılığı olan ödül yoktur. Düzenleme kurulu, başvuran filmleri değerlendirmeye alıp almamakta serbesttir.
5. Orijinal formatı ne olursa olsun, tertip komitesine, filmin 1 adet İNGİLİZCE altyazılı kopyası.(MPEG2, MP4 veya H.264 formatında) DVD, SD MEMORY CARD veya USB FLASH DRIVE üzerine kaydedilerek gönderilir.
6. Olabiliyorsa aynı materyelde, yani filmin konduğu DVD, SD MEMORY CARD veya USB FLASH DRIVE üzerinde, olamıyorsa ayrı bir materyalde filmden birkaç kare fotograf ve yönetmen fotografı film ile birlikte gönderilir.
7. Seçici kurul festivale başvuran ve ön elemeyi geçmiş filmleri izleyerek ödül dağılımını gerçekleştirir. Seçici kurul yargısı kesindir.
8. Yarışmaya …tarihinden sonraki çalışmalar kabul edilir.
9. Kopyalar festival arşivinde saklanır. Hiçbir şekilde çoğaltılamaz ve yönetmeninin izni olmadan başka yerde kullanılamaz.

10. Başvuru formunu doldurduktan sonra, formun kağıda basılı çıktısını alıp film ile birlikte tekrar göndermeye gerek yoktur.

Uluslararası Antalya Film Festivali Şartnamesi

1. Seçkiye, 51. Uluslararası Antalya Film Festivali'nin son başvuru tarihi olan …tarihinden sonra çekilmiş Türkiye yapımı kurmaca, belgesel, deneysel ya da animasyon kısa metrajlı Türkiye yapımı filmler katılabilir.
2. Seçkiye başvuracak filmlerin uzunluğu en fazla 30 dk. olmalıdır.
3. Herhangi bir ulusal TV kanalında gösterilmiş, Bluray, DVD veya VCD baskıları satışa sunulmuş, pay TV kanalları, dijital platformlar ve VOD'de gösterilmiş filmler seçkiye giremez.
4. Seçkide yer almaya hak kazanmış filmlerin gösterim kopyalarının İngilizce altyazılı olması gerekmektedir.
5. Festivale filmin yapımcısı (yasal sahibi) başvuruda bulunur. Filmin birden fazla yasal sahibi varsa, başvuru formunda diğer yapımcılara ait bilgiler belirtilmek zorundadır. Yapımcı, festivale birden fazla filmiyle başvurulabilir.
6. Seçkiye başvuracak bir ortak yapımın, Türkiye yapımı kabul edilebilmesi için filmin ortak yapım belgesine sahip olması gerekmektedir. Bunun için, film ortak yapım ise başvuru sahibinin, Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı tarafından verilen Menşei Şahadetnamesi'ni (Certificate of Orijin) temin etmiş olması ve başvuru sırasında bu belgeyi de festivale ulaştırması gerekmektedir.
7. Festival yönetimi seçimle ilgili açıklama yapma hakkını saklı tutar.
8. Festival Yönetimi başvuruda bulunan filmlerin listesini, eser sahibi lehine, açıklamaz ya da başvuran filmlerle ilgili bilgi vermez. Sadece seçkide yer alan film listesini kamuoyuyla paylaşır.

İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışması Şartnamesi

1. Yarışmaya İFSAK Yönetim Kurulu üyeleri katılamazlar.
2. Yarışmada filmler kurmaca, belgesel, canlandırma ve deneysel olmak üzere dört kategoride değerlendirilecektir.
3. Süresi 20 dakikayı aşmayan kısa filmler (kurmaca, canlandırma, deneysel) ve 30 dakikayı aşmayan belgesel filmler, sayı ve konu sınırlaması gözetmeksizin yarışmada yer alabilir.
4. Yarışmaya gönderilen ve ön elemeyi geçen filmlerin; yönetmenlerine haber verilmek koşulu ile ticari amaç gözetmeksizin festival organizasyonu vb. çeşitli gösterimlerde yer alması yarışmacı tarafından kabul edilmiş sayılır.
5. Orijinal format fark etmeksizin tertip komitesine, filmin (HD 1080p) 1920x1080 piksel çözünürlüğünde full HD halinin linki gönderilecektir.
6. Yarışmada önelemeyi geçen yapıtlar indirilecek olup kopyası İFSAK arşivinde saklanır.
7. Filmlerin Türkçe veya Türkçe altyazılı olması gerekmektedir.
8. Filmlerin gösterimi sırasında 3. şahıslardan doğacak telif problemi eser sahibinin sorumluluğundadır.
9. Seçici kurulun yargısı kesindir.
10. Ödül alan yönetmenlere birer başarı plaketi verilir.
11. Ön elemeyi geçen filmler, 2017 yılında düzenlenecek olan 23. İFSAK Kısa Film
12. Yarışmaya ... yılında çekilmiş filmler kabul edilecektir.
13. .Seçici Kurul başvuru koşullarına uymayan filmleri yarışma dışı bırakma hakkına sahiptir.

Serka Kısa Film ve Belgesel Yarışması Şartnamesi

1. Katılacak eserlerin tamamı Serhat Kalkınma Ajansı'nın faaliyet gösterdiği illerin en az birinde (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) çekilmiş olması gerekmektedir.
2. Yarışma, Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA) çalışanları ve birinci dereceden akrabaları dışında yurt içinden ve/veya yurt dışından herkese açıktır. SERKA'dan alınan görüntülerle yarışmaya başvuru yapılamaz.
3. Yarışmaya ... tarihinden sonra tamamlanmış yapımlar katılabilir.
4. Yarışma kapsamında SERKA' ya sunulacak olan eserin daha önce ulusal ya da uluslararası yarışmalara/festivallere katılmış olması engel değildir ancak bu yarışmalardan ödül almamış olması gereklidir.
5. SERKA'nın geçmiş yıllarda düzenlemiş olduğu kısa film yarışmalarına başvurmuş yapımlar bu yarışmaya tekrar katılamaz.
6. Katılımcılar, en fazla 2 (iki) filmle/belgeselle yarışmaya katılabilirler, her film ve/veya belgesel için ayrı form doldurup filmle birlikte göndermelidir.
7. Başvuru sahipleri, Kısa Film ve Belgesel yarışmasına animasyon film ile başvuruda bulunamaz. Kısa film için 15 (on beş) dakikayı ve belgesel için ise 30 (otuz) dakikayı aşmayan yapımlar katılabilir.
8. Kısa Film/belgeselde kullanılacak bütün dillerde (Türkçe dâhil) Türkçe altyazılı olması gerekmektedir.
9. Yarışma başvurusu yalnızca bir kişi (yönetmen ve/veya yapımcı) tarafından yapılabilir. Başvuru belgesinde belirtilecek tüm bilgilerin doğruluğu, imzalayan kişiyi bağlar. Bu bilgiler nedeniyle doğabilecek hukuksal sorumluluk imza sahibine aittir.
10. Yarışmaya katılan filmlerin senaryo, müzik ve diğer bölümlerinde telif hakkı doğuran eserlerle ilgili kullanım izinlerinin yönetmen/yapımcı tarafından alınmış olması gerekmektedir. Telif haklarıyla ilgili doğabilecek sorunlarda maddi veya manevi tazminat / hak ve alacak talebinde bulunacak üçüncü şahıslarla hukuki uyuşmazlıklarda sorumluluk tek başına başvuru sahibine (yönetmen ve/veya yapımcı) aittir. Serhat Kalkınma Ajansı bu konuda hiçbir

yükümlülüğü olmadığını ve sorumluluğu kabul etmediğini bu şartname ile beyan eder.

11. Filmler, yarışmaya DVD formatında, 3 (üç) kopya olarak teslim edilmeli; kopyaların her birinin üzerine yönetmenin adı, soyadı, filmin adı, süresi, yapım tarihi, filmin türü yazılmalıdır. (DVD kopyaları iade edilmeyecektir.)
12. Başvuru belgelerinde ilgili yerlere konmak üzere filmin ve yönetmenin birer adet fotoğrafının konulması, yönetmenin özgeçmişi ve filmin özetinin yazılması (en fazla 100 sözcük) talep edilmektedir. Bu bilgiler basılı malzeme olarak ve DVD'ye kaydedilmiş olarak gönderilmelidir.
13. Aday filmlerin ticari amaç taşımaksızın, Serhat Kalkınma Ajansı tarafından organize edilen ve/veya Ajans tarafından destek verilen etkinliklerde gösterilmesi, Ajansın internet sitesinde paylaşılması, televizyonlarda ve internet ortamında tanıtım ve haber amaçlı kullanılması, başvuruyu yapan yönetmeni ve yapımcısı tarafından kabul edilmiş sayılır.
14. Şartnamenin ilgili maddelerindeki koşulları yerine getirmeyen başvurular değerlendirmeye alınmayacaktır.
15. Başvuru formuna, www.serka.gov.tr/kisafilm adresinden ulaşılabilir.

Uluslararası Kısaca Öğrenci Filmleri Festivali Şartnamesi

1. Yarışmaya katılacak filmler istenilen formatta üretilebilir. Filmler, DVD (VOB) ve MPEG2 formatlarında 2'şer kopya ile teslim edilmelidir.
2. Başvuruda bulunacak kısa filmlerde tür ve tema sınırlaması yoktur. Filmler kurmaca, deneysel, belgesel, animasyon türde olabilir.
3. Başvuruda bulunan filmlerin süresi 30 dk ile sınırlıdır.
4. Yarışmaya ön lisans, lisans veya lisans üstü eğitim alan öğrencilerin yanı sıra , ayrıca yurtdışında okuyan tüm öğrenciler katılabilir.
5. Yarışmaya katılmak üzere başvuran filmler, bir ekip tarafından üretilmiş olsa da, başvuru filmin yönetmeni tarafından yapılmalıdır.
6. Katılımcılar birden çok filmle yarışmaya katılabilirler. Yarışmaya katılan adaylar, şartnamede yer alan koşulları kabul etmiş sayılırlar.
7. Başvuru için gerekli olan materyaller; Katılımcı tarafından doldurularak imzalanmış "başvuru formu" (İnternet Sitemizden İndirebilirsiniz) Varsa filme ait 1 set fotoğrafı veya filmden bir kareYönetmenin özgeçmişi, fotoğrafı, iletişim adresi ve telefonlarıFilmin DVD (VOB) ve MPEG2 formatında 2'şer kopyası.

Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması Şartnamesi

1. Okan Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Sinema-TV Bölümü'nün düzenlediği Öğrenci Filmleri Kısa Film Yarışması; kurmaca ve belgesel kategorilerinde düzenlenmekte olup, yarışmaya …tarihinden sonra yapılmış filmler başvurabilir.
2. Yarışmaya başvuru yönetmen tarafından yapılır. Yönetmenliğin birden fazla kişi tarafından yapılması durumunda, diğer kişilerin yazılı izninin alınması ve başvuru formuna eklenmesi zorunludur.
3. Yarışmaya sadece üniversitelerin açık öğretim, ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora/sanatta yeterlik programlarında okumakta olan öğrencilere ait kurmaca ve belgesel türünde gerçekleştirilmiş kısa filmler başvurabilir.
4. Yarışmaya katılacak yapımların süresi kurmaca dalında 20 dakikayı, belgesel dalında 30 dakikayı aşmamalıdır.
5. Yarışmaya katılabilmek için www.okan.edu.tr/kisafilm adresinde yer alan online başvuru formu doldurulacak ve başvuruya ait kısa film www.vimeo.com adresine yüklenerek filmin Vimeo linki ve izleme şifresi online başvuru formunda yer alan ilgili alanlarda belirtilecektir.
6. Yarışmada ön elemeyi geçen filmlerin ayrıca DVD kopyaları istenecektir.
7. Yarışmaya katılan filmlerin ticari olmayan her türlü gösterimde 3 dakikalık görüntüleri tanıtım amacıyla kullanılabilir. Filmler, yarışma sonrasında, çeşitli televizyon kanalları tarafından ticari olarak yayınlanmak istendiğinde, Yarışma Komitesi, yapımcı / yönetmen ile televizyon kanalı arasında ilişki kurulmasına yardımcı olur.
8. Yarışmaya katılan kısa filmler ön jüri üyeleri tarafından değerlendirilecek ve yapılan değerlendirme sonucunda yarışma koşullarına uymayan yapımlar asıl jürinin değerlendirmesine sunulmadan eleneceklerdir.
9. Yarışmada kurmaca kısa film kategorisinde birincilik ödülü ve jüri özel ödülü olmak üzere toplam 2 ödül; belgesel film kategorisinde birincilik ve jüri özel ödülü olmak üzere toplam 2 ödül verilecektir. Asıl jüri isterse gerekçesini

açıklayarak yarışmaya katılan filmlere özel ödüller verebilir ya da yine gerekçe göstererek ödüllerden birini ya da bir kaçını vermeyebilir.

10. Yarışmada, Yarışma Komitesi'nce başvuruları onaylanan, çeşitli kişi ve kuruluşlar tarafından ek özel ödüller verilebilir. Bu ek ödüller için film seçimi, başvuruyu yapan kişi ya da kuruluş tarafından belirlenip, gerekçeli ve yazılı olarak Yarışma Yönetimi'ne bildirilebilir ya da seçimin Yarışma Seçici Kurulu tarafından yapılması talep edilebilir.

Akbank Kısa Film Festivali Şartnamesi

1. Kurmaca, belgesel, deneysel ve canlandırma türlerindeki yapımlar yarışmaya katılabilir.
2. Yarışmalar, ulusal ve uluslararası olmak üzere iki kategoride yapılmaktadır.
3. Ulusal yarışmaya T.C. uyruklu herkes katılabilir. (Akbank çalışanları yarışmaya katılamaz.)
4. Uluslararası yarışmaya yabancı veya T.C. uyruklu herkes katılabilir. (Akbank çalışanları yarışmaya katılamaz.)
5. Süresi 30 dakikayı aşmayan filmler başvuru yapabilir.
6. Katılacak filmler "PAL" sistemiyle kaydedilmiş olmalıdır.
7. 1 Ocak 2017'den itibaren hazırlanmış olan filmler başvuru yapabilir. Akbank Kısa Film Festivali dışındaki ulusal ya da uluslararası yarışmalara katılmış olmak ya da bu yarışmalardan ödül almış olmak katılmaya engel değildir.
8. Festivale katılmak isteyenler, başvuru formunu Akbank Sanat'tan veya festivalin web sayfasından edinebilirler.
9. Birden fazla filmle yarışmaya katılmak serbesttir.
10. Festivale gönderilen filmlerin, yönetmen adı belirtilerek ticari amaç gö zetmeksizin Akbank Sanat etkinliklerinde yer alması ve "Akbank Kısa Film Festivali Üniversitelerde" etkinliğinde gösterilmesi yarışmacı tarafından kabul edilmiş sayılır. Buna ek olarak, festivalin tanıtımı amacıyla filmlerden küçük kesitler veya fragmanlar farklı mecralarda (televizyon, radyo ve internet) gösterilebilir.
11. Ön seçici kurul ve jürinin yargısı kesindir. Ön Seçici kurul bir filmi yarışma dışı seçki olan "Perspektif" bölümüne önerebilir.
12. Ön elemeyi geçmiş filmler festival kapsamında oluşturulacak programda izleyiciyle buluş acaktır.
13. Katılan filmler festival sonrası iade edilmez.
14. Ulusal ve uluslararası yarışmada, filmlerin İngilizce altyazıları tamamlanmış ve filmin üzerine yazılmış olarak teslim edilmesi mecburidir. Ulusal yarış mada, orijinal dili Türkçe olmayan filmlerin, Türkçe ve İngilizce altyazıları

tamamlanmış ve filmin üzerine yazılmış olarak teslim edilmesi gerekmektedir.

15. Telif hakları konusunda sorumluluk eser sahibinindir.

EK 2

Belgesel Film Jürisi, Festival Ekibi ve Belgesel Film Yönetmenleri Görüşme Soruları

Belgesel Film Jürisi Görüşme Soruları

1. Daha önce hangi festivallerde jüri üyesi olarak görev aldınız? Bu güne dek kaç yarışmada görev yaptınız/ yapmaktasınız?
2. Festivalde önce ön eleme jürisi (ön seçici kurul) tarafından seçilmiş filmler, ana jüriye (seçici kurul) sunuluyor. Bu durum film seçimini nasıl etkiliyor? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?
3. Ön jüri film seçimlerini hangi ölçütlere göre yapıyor sizce?
4. Yarışmalarda jüriler nasıl belirleniyor?
5. Jüri belgesel filmleri, genel olarak hangi ölçütlere göre eliyor?
6. Ön elemeyi geçen belgesel filmlerde hangi kriterler aranıyor?
7. Sizin film seçimlerinizi belirleyen ölçütleriniz var mı? Neler?
8. Film seçiminde dönemin tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik bağlamı jüriyi etkiliyor mu?
9. Film seçiminde jüri ile festival komitesi arasında nasıl bir ilişki oluşuyor? Zaman zaman bu ilişki bir yönlendirme ya da dayatmayı da beraberinde getiriyor mu?
10. Jüri üyeleri arasında baskın biri oluyor mu? (Ana jüri başkanın iki oy hakkı var) Böyle bir hiyerarşik durumda film seçimine nasıl karar veriyorsunuz?
11. Film seçiminde jüri tarafsız kalabiliyor mu? Böyle bir deneyiminiz oldu mu?
12. Katıldığınız yarışmalarda jürinin seçtiği (ödüle değer bulduğu) filmlerin konusunda, biçiminde ya da söyleminde belirli bir ortaklaşmadan/ eğilimden söz etmek mümkün mü? Yani jüri genellikle ne tür konularda üretilmiş belgesel filmleri seçiyor?
13. Yönetmenlerini tanıdığınız filmler olduğunda nasıl değerlendiriyorsunuz?
14. Festivallerin belli bir temaya sahip olması, sizce yönetmenin yaratıcılığını etkiliyor mu?

Festival Ekibi Görüşme Soruları

1. Bize kısaca festivalinizin öyküsünden söz eder misiniz? Nasıl bir düşünceyle, yapıyla başladı?
2. Festivalinizin ana kaynağı nedir?
3. Festival için kurumlardan herhangi bir maddi destek alıyor musunuz? Nasıl?
4. Festival komitesi nasıl belirlenir ve kimlerden oluşur?
5. Belgesel film jürisini, neye göre belirliyosunuz? Jürilerin seçimi festival yönetiminin takdirinde midir?
6. Film festivaline seçilecek filmlerde aradığınız belirli özellikler var mı? Varsa nelerdir ve bu özellikler kimler tarafından belirlenmiştir?
7. Sizce festivaller, destekleriyle belgesel filmlerin anlatımlarını etkiliyorlar mı nasıl?
8. Filmlerin yaratıcıları filmin ekibi görünürken, aslında bu filmleri biçimlendiren başka bir mekanizma mı söz konusudur?
9. Festivallerin ödül veriyor olması, belgesel filmler üzerinde olumlu ya da olumsuz nasıl bir etkide bulunuyor?
10. Festivalinizde tema seçimi, neye göre hangi dinamikler tarafından belirleniyor, Sizce yarışmalardaki tematik sınırlama, belgesel film üretimini nasıl etkiliyor?
11. Kültür Bakanlığı gibi resmi kurumların destek verdiği film festivallerinin içeriği nasıl belirleniyor?
12. Film festivalleri ile finansal destek aldıkları kurumlar arasında nasıl bir ilişki var? Finansal destek, festivallerin bağımsızlığını, içeriğini, film seçimlerini etkliyor mu?

Belgesel Film Yönetmenleri Görüşme Soruları

1. Filmlerinizi ne tür festivallere gönderiyorsunuz? (ulusal-uluslararası-yarışmalı-yarışmasız) Bu konuda belirli bir eğiliminiz ya da tavrınız var mı?
2. Film festivalleri, filminizin konusunu, temasını, biçimini ya da söylemini etkiliyor mu?
3. Film festivallerine film gönderirken, festivalin bir teması var ise, filmi o temaya göre mi çekiyorsunuz? Bu süreci nasıl deneyimliyorsunuz/ yaşıyorsunuz?
4. Festivalde filminizin ödül alması, diğer film çalışmalarınızı etkiliyor mu? Ne yönde?
5. Belgesel filmlerinizi, ödüllü film festivalleri için mi üretiyorsunuz?
6. Sadece finansal kaynak elde etmek için festivallerin verdikleri temaya uygun film çeken yönetmenleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
7. Sizce yarışma jürileri, filmlerin içeriğini ya da biçimini etkiliyor mu?
8. Sizce ödüle layık görülen filmlerde belirli bir ortaklık, eğilim söz konusu mu?
9. Daha çok hangi konularda üretilen belgesel filmler ödüle layık görülüyor?
10. Filmlerinizi yaparken bağımsız üretimler yapabiliyor musunuz?
11. Film festivalleri yaratıcılığınızı etkiliyor mu?
12. Bazı festivallerin belli bir temaya sahip olması sizi nasıl etkiliyor?
13. Finansal destek sağlayan kurumlar, belgesel filmin yönetmeninin politik ya da estetik görüşünde etkili oluyor mu?
14. Jürinin tarafsız olduğuna inanıyor musunuz?

EK 3

Belgesel Film Jürisi, Festival Ekibi ve Belgesel Film Yönetmenleri Görüşme Soru ve Cevapları

Hasan Özgen/ Jüri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: .16.11.2017

SORU 1. Daha önce hangi festivallerde jüri üyesi olarak görev aldınız? Bu güne dek kaç yarışmada görev yaptınız/ yapmaktasınız?

CEVAP: Jüri üyeliğini yaptığımı anımsadığım festivaller şunlar;

- Özgür İnsan Belgesel Film Festivali- Osmaniye, Çardak Köyü
- İstanbul Uluslararası Mimarlık ve Kent Filmleri Festivali- İstanbul
- Altın Portakal Belgesel Film Festivali- Antalya
- Göbeklitepe Belgesel Film Festivali- Haliliye, Şanlıurfa
- Altın Safran Belgesel Film Festivali- Safranbolu, Karabük
- TRT Belgesel Ödülleri- İstanbul
- BSB Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali

Kaç yarışmada jüri üyeliği yaptığımı sayamam. Ancak yukarıda belirtilen festival ve yarışmalardan Özgür İnsan, Mimarlık ve Kent Filmleri festivali ve BSB festivallerinde çok fazla görev aldım.

SORU 2. Festivalde önce ön eleme jürisi (ön seçici kurul) tarafından seçilmiş filmler, ana jüriye (seçici kurul) sunuluyor. Bu durum film seçimini nasıl etkiliyor? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: Bu durum genellikle çok sayıda belgesel filmin katıldığı ki çoğu öğrenci filmleri- festivallerde iş yükünü hafifletmek ve ayrılan süre içinde seyredebileceği sayıda belgeseli ana jürinin önüne getirmek çabası olarak anlaşılabilir. Ön jürilerin nasıl çalıştığını bilememekle birlikte, yarışma kalitesini çok etkilediğini düşünmüyorum. Çünkü iyi belgesellerin dikkatten kaçacağını sanmam.

SORU 3. Ön jüri film seçimlerini hangi ölçütlere göre yapıyor sizce?

CEVAP: Öncelikle her festivalin birbirine benzese de teknik, sunum ve içerik koşulları var, başvuru kriterleri var. Ön elemelerin bu noktalardan yürüyor olduğunu sanıyorum. Çok özensiz başvurular, kimliksiz DVD'ler, iletişim adresleri olmayan gönderileri ben de çok gördüm. Hatta bazıları ön elemeye aşıp ana jüri önüne de gelebiliyor. Şahsen bir kaç kez, bu tür belgesel sunumlarını (DVD'nin üzerinde kimlik bilgileri olmayan, zarf içinde gönderilmiş vb..) peşinen yarışma dışı bırakmayı önerdiğimi anımsıyorum. Ürününe saygısı olmayan belgeselci olabilir mi?

SORU 4. Yarışmalarda jüriler nasıl belirleniyor?

CEVAP: Genellikle yarışmayı düzenleyen komite, yol gösterici bir sinemacının önerileriyle jüri oluşturuyor. Takvimleri uyuyorsa belgeselci bir kaç isim, eleştirmen, gazeteci ve yerel temsilci gibi katılımlarla oluşuyor jüriler. İstisnaları da var. TRT Belgesel Ödülleri ve İstanbul Mimarlık ve Kent Filmleri Festivalleri gibi. İstanbul Mimarlık ve Kent Filmleri Festivalleri'nde Hilmi Etikan gibi bir sinema ustası ile bazı mimarlık ve şehircilik kökenli aydınlar sürekli görev yapıyor. Ben de bu süreklilk içinde 5-6 yıl birlikte çalıştım.

SORU 5. Jüri belgesel filmleri, genel olarak hangi ölçütlere göre eliyor?

CEVAP: Temalı festivallerle, her belgeselin katılımına açık festivallerde durum farklı. Temalı festivaller kuşkusuz diğer öğelerin yanında konu ilintisini de sorguluyor. Ölçütlerden belirgin olanı belgeselin sinamatoğrafisi ve anlatım gücü. Sonunda ana jüri de insanlardan oluşuyor. Onların duygu ve akıl evrenini etkileyebilen, eleştirel ve farklı sinemasal yaklaşımlar sunabilen yapıtlar öne çıkıyor kuşkusuz.

SORU 6. Ön elemeyi geçen belgesel filmlerde hangi kriterler aranıyor?

CEVAP: Ön eleme jürisinde hiç görev yapmadim, bilmiyorum.

SORU 7. Sizin film seçimlerinizi belirleyen ölçütleriniz var mı? Neler?

CEVAP: Ben sinamatoğrafik anlatımı ve bu anlatımın içerikle kurduğu/kurabildiği ilişkiyi önemsiyorum. Benim için "bilgi ve belge", belgesel sinemanın

olmazlarından. Hakikat arayışını tesadüflere, ya da sinemsal oyunlara bırakamayız. Belgesel sinema, bir gösteri sanatı değildir, hakikatı sinema yoluyla araştırma, iz sürme ve sorgulama sanatıdır bana göre.

SORU 8. Film seçiminde dönemin tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik bağlamı jüriyi etkiliyor mu?

CEVAP: Etkilediğini gördüm. Bu biraz da jüriye bağlı. Siyasal eğilimler, kandaş bağlar, hesaplaşma dürtüleri bazen kararlara yansıyor. Bunun doğru ve yanlışını bulmak pek kolay değil. Asıl önemlisi şu; etkilendiğimiz yapıt doğru veriler, belgeler ve bilgiler üzerinden mi inşa edilmiş, gündelik olanı okşamakla mı yetiniyor?

SORU 9. Film seçiminde jüri ile festival komitesi arasında nasıl bir ilişki oluşuyor? Zaman zaman bu ilişki bir yönlendirme ya da dayatmayı da beraberinde getiriyor mu?

CEVAP: Benim katıldığım jürilerde böyle bir yönlendirmeye tanık olmadım. Genellikle kolaylaştırıcı olarak ilişki kuruyorlar. Çalışma alanı, seyir olanakları, çay kahve servisi gibi.. Ama yakin tarihimizde farkli uygulamalar olduğunu ve bunun medya önünde tartışıldığını da unutmayalım.

SORU 10. Jüri üyeleri arasında baskın biri oluyor mu? (Ana jüri başkanın iki oy hakkı var) Böyle bir hiyerarşik durumda film seçimine nasıl karar veriyorsunuz?

CEVAP: Baskın karekterler hep vardır. Tartışarak yol alan jürilerde bu sorun olmaz. Bu özgür tartışmalardan bazılarında, önerileri haklı bularak ilk kararımı değiştirdiğimi anımsıyorum. Bazıları filmi daha iyi okuyabilir.

SORU 11. Film seçiminde jüri tarafsız kalabiliyor mu? Böyle bir deneyiminiz oldu mu?

CEVAP: Ben katıldığım bütün jürilerde başlangıçta hep şunu söylerim; **"Jüriler adalet dağıtmaz beğeni sırlaması yapar!"** Buna gerçekten inanıyorum. Objektif olarak öngördüğünüz bütün kriterlere rağmen, zaten sinemanın kendisi de bizim

sübjektif dünyamızla ilişki kurar. Önemli olan yanılmak değil, önemli ve haksız olan kayırmacılık yaparak karar vermek…

SORU 12. Katıldığınız yarışmalarda jürinin seçtiği (ödüle değer bulduğu) filmlerin konusunda, biçiminde ya da söyleminde belirli bir ortaklaşmadan/ eğilimden söz etmek mümkün mü? Yani jüri genellikle ne tür konularda üretilmiş belgesel filmleri seçiyor?

CEVAP: Hepimiz zamanın esiriyiz ve "zamanın ruhu" diye bir kavram var. Şimdi insan hakları, yoksulluk, göçmenler, etnisite ve cinsel tercihlerin öne çıktığı bir dünyada, yani adaletini ve meşruluğunu yitirmiş bir dünyada, çok naif de gerçekleştirilmiş olsa örneğin yerel bir ayakkabı ustasının gündelik serüvenini ele alan bir belgeselin şansı ne olur? Tek şansı olağanüstü bir sinematoğrafidir.

SORU 13. Yönetmenlerini tanıdığınız filmler olduğunda filmleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Pek farketmez. Ancak yönetmen tanışıklığını kullanmaya kalkmışsa herhalde geri teper.

SORU 14. Festivallerin belli bir temaya sahip olması, sizce yönetmenin yaratıcılığını etkiliyor mu?

CEVAP: Elbette etkiler. Ama bu etki olumlu olduğu kadar olumsuz da olabilir. Temayı önden bilmek, bir yönetmen için yol açıcıdır. Genel bir dağınıklıktan çıkıp özeli aramasına yardımcı olabilir. Örneğin "İstanbul Uluslararası Mimarlık ve Kent Filmleri Festivali" yıllardır bu ana tema üzerinden yapılıyor. Kent ve mimarlık zemininde insan haklarını da, göçmenleri de, cinsel tercihleri de ele alan filmler yapabilirsiniz. Bu konuda en iyi örneklerden biri BSB Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali'dir. Bu festival yarışmasız ve ödülsüz bir festivaldi. Ancak her yıl önceden açıklanan bir ana tema üzerinden gelen filmler gösterime alınırdı. Belgeselleri seçimi de ağırlıklı olarak üyelerin katılımı ve tartışması ile gerçekleşirdi. Doğrusu, benim katıldığım ve en demokratik ve kitlesel kararların alındığı jüri buydu.

Hakan Aytekin/ Jüri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: .11.10.2017

SORU 1. Daha önce hangi festivallerde jüri üyesi olarak görev aldınız? Bu güne dek kaç yarışmada görev yaptınız/ yapmaktasınız?

CEVAP: Hatırladığım kadarıyla;

- Akbank Kısa Film Festivali
- Ankara Film Festivali Ulusal Belgesel Yarışması
- Antakya Altın Defne Uluslararası Belgesel Film Festivali
- Antalya Altın Portakal Film Festivali Ulusal Belgesel Film Yarışması
- Kadıköy Belediyesi Çevre Filmleri Festivali
- Kayseri Altın Çınar Belgesel Film Festivali
- Maltepe Üniversitesi Üniversitelerarası Öğrenci Filmleri Festivali
- Safranbolu Altın Safran Belgesel Film Festivali
- Selçuk Üniversitesi Kısaca Film Festivali
- TRT Belgesel Günleri Ulusal Belgesel Film Yarışması

SORU 2. Festivalde önce ön eleme jürisi (ön seçici kurul) tarafından seçilmiş filmler, ana jüriye (seçici kurul) sunuluyor. Bu durum film seçimini nasıl etkiliyor? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: Ön seçici kurulların varlığı gerekli ve çok önemli.

- Olumlu yanları: Film festivallerine çok sayıda film katılıyor ve bu filmlerin tamamının jüri tarafından kısa bir süre içinde ve hakkını verecek biçimde seyredilmesi pek mümkün değil. Bu anlamda ön jürilerin seçimi, ana jürilerin çalışma sürelerinin sınırlılığını bir nebze olsun ortadan kaldırıyor. Jüriler beğeni dağıtır ancak yine de kendi içinde adil olması gerekir. Önemli sorunlardan biri gelen filmlerin yarışma şartnamesine (tema, süre, telif hakları, yapım yılı vb.) uygun olup olmadığı ve teknik sorunlar (format, teknik yeterlik, vb.) taşıyıp taşımadığıdır. Bu bağlamda ön jüriler finale kalmayı hak

eden filmleri teknik yeterlik ve şartnameye uygunluk kıstaslarına göre belirlemede işlevsel olmaktadır.

- Olumsuz yanları: Ön jüriler genellikle organizasyon içinde yer alan, belgesel sinema alanında yetkin olmayan ya da kurumun politik bakışlarına ya da kaygılarına, sponsorların isteklerine ya da hoş tutulmasına göre seçim yapma eğiliminde, kimi zaman da zorunda olan kişilerden oluşturulmaktadır. Bu bağlamda ön seçimlerin kimi zaman yanlı kararlarla belirlendiği, kimi zaman da finale kalmayı ve belki de ödül almayı hak edebilecek filmler bu süzgeçten geçemediği bir gerçektir. Yarışmaya gelen filmlerin her şeyden önce "belgesel" kavramına ne denli uygun olduğu önemli bir kriterdir. Bu sorumluluk ve yeterlilik ise ancak akademik, mesleki ve sanatsal açıdan yetkin jüri üyeleriyle mümkün olabilir.

SORU 3. Ön jüri film seçimlerini hangi ölçütlere göre yapıyor sizce?

CEVAP: Bu konu hakkındaki bilgileri 2. soruda bir ölçüde yanıtladım. Özetle:

- Yarışma şartnamesine uygunluk (içerik ve teknik özellikler)
- Yarışma organizasyonunun temel felsefesi ve hedefi (örneğin Ankara Film Festivali'nde "yaratıcı"lık)
- Yasal sorumlulukların yerine getirilmesi (Örneğin telif hakları)
- Yasal sorumluluktan duyulan kaygı (Örneğin terör propagandası)
- Genel ahlak kurallarına uygunluk (Örneğin uyuşturucu ya da tacizi özendirmeme)
- Sponsorlara yakın durma
- Yerel çıkarlar
- Siyasal çıkarlar

SORU 4. Yarışmalarda jüriler nasıl belirleniyor?

CEVAP: Jüriler çoğunlukla organizasyonu yapan ekibin başındaki festival yönetmeninin kişisel ilişkileri, organizasyon yeteneği, sponsor ya da himayeci kurumun talep ve eğilimleri, meslek örgütleriyle kurulan bağlar gibi unsurlarla

belirleniyor. Daha kurumlaşmış festivallerde meslek örgütü temsilcilerinin, akademisyenlerin ve sinema tarihçisi ya da yazarların temsilcisinin yer almasına özen gösteriliyor. Jürilerin kurulmasında festivalin haber yapılabilmesine "fırsat" yaratacak kurum temsilcilerinin, ünlü isimlerin, güncel isimlerin yer alması da gözetiliyor.

SORU 5. Jüri belgesel filmleri, genel olarak hangi ölçütlere göre eliyor?

CEVAP: Her festivale ve her festivalin jüri niteliğine göre değişebiliyor. Temel ya da genel ölçütler festival yönetimi tarafından jüri değerlendirmelerinden önce belirlenebiliyor ama karar yine de jüriye bırakılıyor. Festival yönetiminden belli bir talep ya da yönlendirme gelmemişse jüri ilk oturumunda daha önce belirlenmemişse jüri başkanını seçiyor ve genellikle jüri başkanının inisiyatifi belirleyici oluyor. Belgesel sinema ya da sinemanın herhangi bir alanından gelen üyeler sinematografi, sinema dili, kurgu, tarihsel hafızaya katkı, yaratıcılık, emek yoğunluk; akademisyen ya da sinema yazarı üyeler tema, sinema dili, anlatım biçimi; mesleğin doğrudan temsilcisi olmayan üyeler ise kişisel beğeni, tema, kurumsal ya da yerel fırsatlar gibi kriterleri dikkate alıyor. Ölçütsüz değerlendirmelerin de yapıldığına da tanık oldum ya da bu tür değerlendirmelerin içinde de kaldım. Kişisel beğeniler, okullar arasındaki denge, jüri üyelerinin kişisel bağlantıları da ne yazık ki bazen öne çıkabiliyor.

SORU 6. Ön elemeyi geçen belgesel filmlerde hangi kriterler aranıyor?

CEVAP: İkinci soruda verdiğim yanıtlarda bir ölçüde bu soruya değindim. Çoğu zaman ön jürinin yetersiz üyelerden kurulduğunu ve biçimsel bir eleme yapıldığını görüyorum. İyi örneklerde ise şartnameye uygunluk, teknik yeterlik, estetik kaygının dikkate alındığı görülüyor.

SORU 7. Sizin film seçimlerinizi belirleyen ölçütleriniz var mı? Neler?

CEVAP: İçerik açısından: Temadan çok temayı sanat eserine dönüştüren yaklaşım, toplumsal hafızaya katkı, etik duruş, Biçimsel açıdan: Sinematografi, kurgu, görüntü-ses dengesi ve kullanım biçimi, sinema dili, emek yoğunluk, telif haklarına uygunluk.

Belgelemek ile belgesel film haline getirmek arasındaki ayrım en çok dikkat ettiğim nokta. "Tema"nın değil, "sinema"nın tartışılması ve değerlendirilmesinden yana tavır alıyorum.

SORU 8. Film seçiminde dönemin tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik bağlamı jüriyi etkiliyor mu?

CEVAP: Aslında burada bir önceki aşamayı dikkate almak yerinde olur. Bizzat jüri üyelerinin seçimi tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik bağlama göre belirleniyor. Resmi kurumlar ortamın politik yapısına ya da esnekliğine göre üyeleri belirlediği için, belirlenmiş üyelerin dikkate alacağı bağlamlar da garanti altına alınmış oluyor. Değerlendirmelerinde içerik ölçütlerine daha çok özen gösteren üyeler ile belgesel sinemayı politik bir duruşun fırsatına dönüştüren üyeler tarihsel, toplumsal ve politik bağlamlara uygun hareket ediyor. Biçimsel unsurları dikkate alan üyelerin ise sanat-estetik kaygıları tarihsel, toplumsal ve politik bağlamların önüne geçiyor.

SORU 9. Film seçiminde jüri ile festival komitesi arasında nasıl bir ilişki oluşuyor? Zaman zaman bu ilişki bir yönlendirme ya da dayatmayı da beraberinde getiriyor mu?

CEVAP: Genellikle olmuyor, olduğu durumlarda da nezaket sınırlarını aşmamaya çaba gösteriliyor. Kuşkusuz bazı manipülasyonlar adı konmadan da gerçekleşebiliyor. Yukarıdaki yanıtlarda belirttiğim gibi festival komitesi özellikle politik bağlamın sınırlılıklarını yaşıyor, yaşatıyor. Bazen doğrudan kararları etkilemek bazen yerele ya da farklı bağlantılara "şirin" görünmek için yönlendirme ya da fikir beyanlarında bulunulabiliyor. Yönlendirme ilişkisini iki yönlü ele almak daha yerinde olacaktır. Jüri üyeleri de festival komitesine ya da düzenleyici "otorite"lere telkin ve yönlendirmelerde bulunabiliyor. Özellikle küçük festival organizasyonları alana ilişki bilgi ve ilişki eksikliği ya da Anadolu insanının "konuksever nezaketi" nedeniyle bu tür yönlendirmelere boyun eğebiliyor.

SORU 10. Jüri üyeleri arasında baskın biri oluyor mu? (Ana jüri başkanın iki oy hakkı var) Böyle bir hiyerarşik durumda film seçimine nasıl karar veriyorsunuz?

CEVAP: Jürilerde genellikle baskın birisi ya da hiyerarşi olmuyor. Tabii ki zaman zaman kurum ya da sponsor temsilcisi olarak gelen, belgesel sinema alanında popülerleşen, akademisyen ya da sinema yazarı olarak "çok bilen"ler jürilerde tartışmaları alevlendirebiliyor. Jüri başkanları (ki ben de defalarca yaptım) baskın olmak yerine belli bir düzenin yürütülmesini sağlıyor. Bazı durumlarda, ölçütlerin belli olmadığı organizasyonlarda jüri başkanı biraz daha öne çıkarak ölçütlerin belirlenmesini dile getirebiliyor ama ölçütleri o belirlemiyor, birlikte karar alınıyor.

SORU 11. Film seçiminde jüri tarafsız kalabiliyor mu? Böyle bir deneyiminiz oldu mu?

CEVAP: Hiç kimse tarafsız olamaz, jüri üyeleri de. Bence önemli olan ne tarafta olduğunuz değil, değerlendirmelerinizde ölçütleri belirlemek ve ölçütlerin belirleyiciliğine nesnel olarak yaklaşmak. Ama Türkiye'de jürilerin sübjektif beğeni dağıttığı durumlar da azımsanacak gibi değil. "*Ben bu filmi çok sevdim*", "*ben bu konuyu çok sevdim*", "*ben bu yönetmeni çok sevdim*" sıkça rastlanan ifadeler. Etnik, dinsel, cinsiyetçi temalar tarafsızlığın en çabuk aşındığı noktalar oluyor.

SORU 12. Katıldığınız yarışmalarda jürinin seçtiği (ödüle değer bulduğu) filmlerin konusunda, biçiminde ya da söyleminde belirli bir ortaklaşmadan/ eğilimden söz etmek mümkün mü? Yani jüri genellikle ne tür konularda üretilmiş belgesel filmleri seçiyor?

CEVAP: İdeal olanı jürilerin oybirliğiyle karar vermesi. Herhangi bir jüri üyesinin "oy"u ortaya çıkan sonuçla örtüşmeyebilir. Bu son derece doğal bir durumdur. Ancak yine de ortaya çıkan sonuç orada bulunanların toplam sonucudur ve jüri üyeliğini kabul etmek kadar ortaya çıkan sonucu da kabul etmek gerekir. Özellikle de kamuoyu önünde ya da "dost meclislerinde" benim oyum şöyleydi, böyleydi demek çok ahlaklı bir davranış değil. Dönemsel olarak jüriler belli konularda uzlaşmaya yatkın olabilirler. Örneğin "demokratik açılım" döneminde "etnik"

konuların, Suriye iç savaşı sonrasında "göç, mültecilik" konularının uzlaşmayı kolaylaştırdığı gibi.

SORU 13. Yönetmenlerini tanıdığınız filmler olduğunda filmleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Kuşkusuz jüri üyesini zorlayan bir durum bu. Öğrenciniz, iş arkadaşınız, yıllarca birlikte çalıştığınız kişiler, ortak iş ihtimali olan kişilerin filmleri karşınıza çıktığında ciddi biçimde zorlanıyorsunuz. Duygusal bağlantılar ya da kurumsal "zorunluluklar" da sizi nesnel değerlendirmelerden uzaklaştırabiliyor. Hele yapım sürecine tanıklığınız varsa ve bu bilgi değerliyse diğer üyelerin yönlendirilmesinde kullanılabiliyorsunuz. Benim de zaman zaman başıma geldi, geliyor. Yakın ilişki içinde olduğum kişilerin film yolladığı festivallerde ilkesel olarak görev almak istemiyorum. Ancak katılım süreçlerine tanık olmadığınız ya da tanıdıklarınızın katıldığından bilginizin olmadığı durumlar da karşınıza çıkabiliyor. Yarışma ölçütlerinin işletilmesine özen gösteriyorum. Yarışma sonrasında tartışma yaratmamak için .

SORU 14. Festivallerin belli bir temaya sahip olması, sizce yönetmenin yaratıcılığını etkiliyor mu?

CEVAP: Bu soruya evet diyebilmek için, yönetmenin bu festival için film üretiyor olmasına evet demek gerekir. Böyle bir yönetmen belgesel film alanı yerine tanıtım filmi ya da reklam filmi alanını seçse daha yerinde bir davranış olacaktır. Bence bir yönetmenden söz ediliyorsa onun ele aldığı temasından önce sinemasının tartışılması daha yerinde olur. Öte yandan temalı festivallerin pratikte bazı yararlarının da olduğunu görüyorum. Festivalin belli bir temayla anılıyor olması bu alanda uzmanlaşmayı ve birikimi artırıyor. Yönetmenin yaratıcılığından çok, temasıyla örtüşen bir filmini ilgili festivale göndermesini kolaylaştırabiliyor.

Semra Korver/ Jüri Görüşme Soruları ve Yanıtları

Görüşme Tarihi: 18.10.2017

SORU 1. Daha önce hangi festivallerde jüri üyesi olarak görev aldınız? Bu güne dek kaç yarışmada görev yaptınız/ yapmaktasınız?

CEVAP: Bu güne dek 25 festivalde jüri üyesi olarak yer aldım. Antalya Film Festivali, Al Jazeera Belgesel Film Festivali, Boğaziçi Film Festivali, Montenegro Film Festivali, Malatya Film Festival, Beriln Prix Europa, Kent ve Mimarlık Filmleri Festivali, TRT Belgesel Ödülleri ön eleme jüriliği bunlardan bazıları.

SORU 2. Festivalde önce ön eleme jürisi (ön seçici kurul) tarafından seçilmiş filmler, ana jüriye (seçici kurul) sunuluyor. Bu durum film seçimini nasıl etkiliyor? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: Herkes festivallerde gözünü ana jüriye çevirir ama aslında ön seçici kurul belkide çok daha önemli. Çünkü ilk elemeyi yapan başvuruların tümünü gören ve ana jürinin önüne nelerin geleceğini belirleyen ön seçici kurul. Ana jüri ayıklanmışların içinden ödülleri dağıtıyor. Dolayısı ile ön jürinin yaptığı eleme, ön jürinin yetkiniliğinin önemini daha da arttırıyor.

SORU 3. Ön jüri film seçimlerini hangi ölçütlere göre yapıyor sizce?

CEVAP: Aslında herkes kendi sinema bilgisi, özelinde belgesel sinema bilgisi, deneyimleri, hayata bakışı, genel kültürü ve donanımı ve alımlamaları ile değerlendiyor kanımca. Elbette o festivalin duruşu ve ilkeleri de etkili oluyor bu belirlemelerde.

SORU 4. Yarışmalarda jüriler nasıl belirleniyor?

CEVAP: Türkiye'de o kadar çok da doğru kriterlere göre belirleniyor mu? Bence her zaman değil. Festival komitesinin, festivali organize eden kurum ve kuruluşun networku, bilgisi çerçevesinde oluşturuluyor. Eş-dost ilişkilerinin de devreye girdiği oluyor. Jüri üyesi olmak bir bilgi, deneyim, birikim durumu olması dışında hala sadece çoklukla prestij olarak algılanıyor. Bu da bazen bu prestiji kimlere versek

bakışına da sebep olabiliyor. O yüzden zaman zaman bu kim ya da daha doğrusu bu kişi ne alaka, nasıl jüri seçilmiş diyebileceğimiz durumlar çıkabiliyor.

SORU 5. Jüri belgesel filmleri, genel olarak hangi ölçütlere göre eliyor?

CEVAP: O festivalin yönetimi jüriyi vizyon ve misyonu üzerinde bilgilendiriyor ve kriterleri belirliyor bazen. Maalesef bu Türkiye de çok az rastlanan bir durum. Ama yurtdışında buna rastladım. Yani festival, vizyon ve misyonunu jüriye net bir biçimde belirtiyor. Kriterlerini ve ilkelerini söylüyor. Bu size yapılan bir baskı asla değil. Her şeyin net anlaşılması ve ortak bir dil oluşması için. Sonrasında da siz tamamen özgürsünüz artık. Biz de ise çoğunlukla o festivalde bir araya gelen jüride kimin bakış açısı baskın ise öyle ilerliyor, ya da sıkı tartışmalar olabiliyor. Daha önce de belirttiğim gibi kimin sinema, belgesel sinema, hayat bilgisi, enetellektüel bilgisi ne ise yaklaşımı da ona göre oluyor kanımca. Ben eğer jüri başkanı isem "öncelikle kriterlerimizi belirleyelim" diyorum hatta yazılı olarak üyelere sunduğum da oldu.

SORU 6. Ön elemeyi geçen belgesel filmlerde hangi kriterler aranıyor?

CEVAP: Genellikle o festivalin şartnamesine uyup uymadığı. Yaratıcı bir yanını olup olmadığı, propagandif olup olmadığı, nefret söylemi içerip içermediği, gerçekten belgesel olup olmadığı bazen kurmaca filmler de gelebiliyor, etik değerlere sahip olup olmadığı, yeni bir bakış açısı getirip getirmediği, özgünlüğü ve sinematografik özellikleri değerlendirilerek yapılıyor. En azından benim ön jüride olduğum festivallerde böyle yapılması için azami çaba gösterildi, bütün üyeler tarafından.

SORU 7. Sizin film seçimlerinizi belirleyen ölçütleriniz var mı? Neler?

CEVAP: Var elbette. Ben ilk önce fikre bakarım. Özgün bir fikir mi, yeni veya farklı bir şey var mı? Sonra bu fikir nasıl işlenmiş. Bazen harika bir fikir öyle kötü işleniyor ki bütün tılsımı gidiyor. Bazen de sıradan bir fikir öyle bir işleniyor ki gözünüzü alamıyorsunuz. İçerik kurgusu nasıl? Sinematografik unsurlar yerli yerinde mi? Kamera kullanımı, sinemasal kurgusu, geçişleri, ses ve efekt kullanımı, dokusu, müziği… Yapım performansına bakarım. Araştırmanın hakkı verilmiş mi, bu filmi için gidilmesi gereken her yere gidilmiş mi, mekanlar, arşiv kullanımı ve ulaşılan

arşivler vs. gibi yapım performansı özelliklerine bakarım. Yönetmenin diline ve performansına bakıyorum. Yönetmenin özgün duruşu ve imzası var mı? Ve tabi etik. Etik değerlere riayet edilmiş mi. Ve benim en önemsediğim kriterlerden biri de, bende ve seyircide, bıraktığı etki. Bir etki bırakıyor mu? Bazen her şeyi yerli yerinde bir film izlersiniz ama sonuçta siz de hiç bir duygu, düşünce, fikir, soru, sorgulama yaratmaz.

SORU 8. Film seçiminde dönemin tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik bağlamı jüriyi etkiliyor mu?

CEVAP: Zaman zaman etkili olabiliyor. Jürisine bağlı. Beni her zaman etkilemiyor. Hele çok cılkı çıkmış, moda, trend bir konu ise itiyor hatta. Ama bambaşka bir açıdan bakmış ise o başka.

SORU 9. Film seçiminde jüri ile festival komitesi arasında nasıl bir ilişki oluşuyor? Zaman zaman bu ilişki bir yönlendirme ya da dayatmayı da beraberinde getiriyor mu?

CEVAP: Bazı festivaller bunu size tatlı tatlı hissettiriyor ama doğrudan bir baskı ile hiç karşılaşmadım. Festival komitesi, jüriden sorumlu kişi genelde belli bir mesafede durmaya çalışıyor ya da duruyor. Ama bazen jüriler de garip oluyor ve bazı jüri üyeleri soruyor, sizin beğendiğiniz film hangisi ya da ödül almasını istediğiniz bir film var mı diye. Bunu da anlamak da zorlanıyorum tabi.

SORU 10. Jüri üyeleri arasında baskın biri oluyor mu? (Ana jüri başkanın iki oy hakkı var) Böyle bir hiyerarşik durumda film seçimine nasıl karar veriyorsunuz?

CEVAP: Evet baskın birileri oluyor. Bazıları yaşını ve deneyimini öne sürerek baskın oluyor, bazıları egolarından dolayı baskın oluyor, bazıları ille de ödül almasını istedikleri bir film olunca baskın oluyor. Jüri başkanını teorik olarak iki oyu olabilir ama belgesel festivallerinde durum pek öyle işlemiyor. Gerek ben jüri başkanı olduğumda gerekse başka birinin başkan olduğu durumlarada böyle bir şey yaşamadım. Genelde uzlaşarak birbirimizi ikna ederek ödülleri dağıtmayı tercih ediyoruz. Finalde oylamaya gidilecek bir durumda da jüri başkanının da tek oyu oldu

hep benim olduğum jürilerde. Dediğim gibi birbirimizi ikna etmeye çalışıyoruz. Bazen saatler süren tartışmalar hatta inatlaşmalar oluyor o zaman matematik ilmine başvuruyoruz. Jüriler tek sayı olduğu için oylama ile sonuç kolayca belirlenebiliyor ama ilk tercihimiz ikna etmek. Eğer ben çok inandığım bir nedenden dolayı çıkan sonuca itiraz ediyorsam, değerlendirme sonuç belgesini şerh koyarak imzalıyorum. Bunu iki defa yaptım.

SORU 11. Film seçiminde jüri tarafsız kalabiliyor mu? Böyle bir deneyiminiz oldu mu?

CEVAP: Kalmaya çalışıyor. Çalışıyor diyorum çünkü sonuçta özne insan. Çok damardan taraf belirleyen biri olursa, diğer üyeler tarafından uyarılır zaten ya da tartışma ve gerilim doğar.

SORU 12. Katıldığınız yarışmalarda jürinin seçtiği (ödüle değer bulduğu) filmlerin konusunda, biçiminde ya da söyleminde belirli bir ortaklaşmadan/ eğilimden söz etmek mümkün mü? Yani jüri genellikle ne tür konularda üretilmiş belgesel filmleri seçiyor?

CEVAP: Bazen festivaller dokuları tutan, kan uyumu olan insanları jüri olarak biraraya getiriyor, bazen tamamen zıt, bazen de belgesel sinema ile çok da ilgisi olmayan bir kişi olabiliyor. Jürinin eğilimi, hangi kişilerin jüri olarak bir araya geldiğine göre değişiyor ama genel olarak farklı konular, ülkenin veya dünyanın meselerini içeren yapımlar, bir derdi, duruşu, sinemasal bir anlatımı, üslubu olan filmler tercih ediliyor.

SORU13.Yönetmenlerini tanıdığınız filmler olduğunda filmleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Mesafeli bakmaya çalışıyorum. O yönetmenle olan tanışıklığımı jüri üyeliğimin dışında tutuyorum. Hatta bu yüzden gönül koyanlarda oluyor. Ama sırf tanıyorum diye iyi bir filmi de görmezden gelmiyorum. Film önemli benim için, kimin yaptığı değil. Bu konuda benim bir önerim var, pek çok yerde de söyledim sektörde. Bence filmler final bilgileri ile roll captionları ile gelmesin. Film bitsin ama biz ekibin kimlerden oluştuğu bilgisine sahip olmayalım. Bu bilgiler festival

komitesinde olsun. Filmler adları ile anılsın. Jüri ödül alan filmlerin adlarını açıklasın, kendileri de sonuçları açıkladıktan sonra öğrensin kimlerin, hangi ekiplerin filmleri yaptığını. Filmler yönetmenleri ya da yapımcıları ile değil isimleri ile anılsın. Jüri üyesi olduğum her festivalde uyarıyorum. Filmleri yönetmenlerin adları ile değil kendi adları ile analım diye. Bazı kişiler X'in filmi Y'nin filmi diye kategorize edebiliyor bu da ister istemez bir alt çizmeye ya da bilinç altına gönderme yapmaya gidebiliyor.

SORU 14. Festivallerin belli bir temaya sahip olması, sizce yönetmenin yaratıcılığını etkiliyor mu?

CEVAP: Sizin hedefiniz X festivalinden ödül almak için film yapmak ise etkiler. O zaman o festivalin temasına göre film yaparsınız. Amacınız ödüldür sadece. Ödül avcılığı maalesef son bir kaç yıldır çok yaygın. Ama zaten kendi seçtiğiniz bir konuda, kendi diliniz ve tadında bir film yapmışsanız, o temaya uygun bir festival varsa gönderirsiniz. Bu sizi çok etkilemez. Ama ben çok da tematik ve keskin festivalleri benimsemiyorum. Zaten yılda ne kadar belgesel film üretiliyor Türkiye'de. Bir de tema meselesi eklenince katılım zorlaşıyor. Ayrıca seyirci olarak da hep aynı temada filmlerin gösterildiği bir festivalde olmak bir süre sonra sıkıyor. Farklı temalarda filmler görmeyi tercih ediyorum. Aynı şekilde jüri iken de hep aynı temada film izlemek bir süre sonra çok benzer filmler ve duygular görmenize neden oluyor. Hem zevkli değil, hem kalite ve sayı düşüyor. Bazen bir tanesi hemen sıyrılıyor kolayca seçiyorsunuz bazen de çok aynı seviyede oluyorlar ve karar vermek zorlaşıyor.

Selim Evci/ Jüri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: .13.11.2017

SORU 1. Daha önce hangi festivallerde jüri üyesi olarak görev aldınız? Bu güne dek kaç yarışmada görev yaptınız/ yapmaktasınız?

CEVAP: Daha önce TRT belgesel yarışmasın da jüri üyeliği yaptım. Malatya Film Festivali ulusal jüri üyeliği, Azerbaycan da Start Kısa Film festivali jüri üyeliği, İFSAK Kısa Film yarışması jüri üyeliği, İstanbul Lisesi Liseler Arası Kısa Film yarışması jüri üyeliği, bunlar zaman zaman ön jüri ana jüri, belgesel olmak üzere değişiklik gösterdi. Akbank Kısa Film festivali onda da jüri üyeliği yaptım.

SORU 2. Festivalde önce ön eleme jürisi (ön seçici kurul) tarafından seçilmiş filmler, ana jüriye (seçici kurul) sunuluyor. Bu durum film seçimini nasıl etkiliyor? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: Şimdi ön jüri tabi ki olmak zorunda çünkü festivallere festivalin büyüklüğüne göre binlerce başvuru gelebiliyor dolayısıyla mutlaka jüri mekanizması oluşturmak gerekiyor bu bir zorunluluk yani bir tane filmi bir ana jürinin önüne koymak gerçekçi görünmüyor. Şimdi bu nokta da tabi ön jüri belirlerken festival bir seçim yapıyor kendi çizgisi çünkü bence festivallerin sanatsal bir bakışları çizgilerinin olması da normal doğal bu da festivaller arası renklilik getirir. Dolayısıyla festivalin seçtiği ön jüri tabi ki işin doğası gereği bir ön eleme yapıyor ve ana jürinin önüne filmleri seyreltiyor. Şimdi bunun seçime nasıl etkisi var sorusunun cevabı da mutlaka zaten film seçmek zaten subjektif bir mekanizma dolayısıyla burda asla mutlak doğru olmayacağı için olmaması gerektiği için belki de dolayısıyla burda ön jürinin bakışı sonucu ana jürinin bakışının sonucunda bir değerlendirme yapılıyor ve en iyi filmler seçiliyor.

SORU 3. Ön jüri film seçimlerini hangi ölçütlere göre yapıyor sizce?

CEVAP: Ön jüri tabi ki kendi bakışıyla filmleri değerlendiriyor kendi değerleriyle, kendi doğrularıyla. Festivaller ön jürileri nasıl seçiyorlar bu da yine az önce de söylediğim gibi kendi sanatsal çizgileriyle, çizgilerine paralel kişileri ön jüri olarak belirleyebilirler yani burada festivallerin kendi çizgilerinin olmasının olabileceğinin

altına çizmek istiyorum çünkü bu şekilde renklilik gelecektir yani a festivalinde seçilen bir filmin b festivalinde seçilememesi bence oradaki bir adaletsizlik değil, bir farklı bakış, bir renk, bir çizgi bir sanatsal bakışın farklılığı ile de açıklanabilir bence genel de bu biraz atlanıyor ama bakıldığında yani hayatın gerçekleri içinde bakıldığında festivallerin farklı seçimleri olduğu görülmekte bir festivalin seçtiği filmi bir başka film festivali seçmemekte bunun başka bir sağlamasını da yapabiliriz dünyanın en iyi filmi hangisidir diye bir kişiye sorduğumuzda ya da bu soruyu çoğalttığımızda asla ortak bir cevap alamayız herkes kendine farklı farklı çok farklı sonuçlar çıkacaktır. Bu da bu alanın ne kadar bakışa göre değişebileceği kişinin kendi yaşam deneyimlerinden tutun bilgi birikim hayata bakışıyla bir çok noktada değişebileceği gibi… bence bu da bir zenginliktir.

SORU 4. Yarışmalarda jüriler nasıl belirleniyor?

CEVAP: Festivaller kendi çizgileri doğrulusunda jüri mekanizmalarını seçerler.

SORU 5. Jüri belgesel filmleri, genel olarak hangi ölçütlere göre eliyor?

CEVAP: Bu soru çok subjektif bir şey taşıyor, yani dolasıyla her jürinin kriterleri, temel kriteleri ortak olmakla birlikte bunun yanı sıra dediğim gibi kendi bakışlarıyla da ilgili farklılık gösterebilir. Tabiki temel evrensel kriterler vardır, mutlaka bunlar tabi taban niteliğinde oluşturur bir kere bir filmin belgesel olması onun belgesel niteliği kazanmasından başlanabilir ama dediğim gibi jüri seviyesindeki insanların bunları zaten temel de çabucak geçtiği, asıl farklı yaratan şeyin kendi sanatsal bakışları, birikimleri olduğunu düşünüyorum. Dediğim gibi burada mutlak bir doğru bütün jürilerin aynı doğrunun peşinden gitmesinin de çok sağlıklı olmadığını söyleyebilirim burdaki eğer sorguladığımız şey farklılıklarsa bu farklılığında işin doğası gereği açığa çıktığını söyleyebilirim.

SORU 6. Ön elemeyi geçen belgesel filmlerde hangi kriterler aranıyor?

CEVAP: Bir belgesel filmin benim için belgeselliğinin yanı sıra evrenselliği insan hikayesi barındırması ve yine benim için öenmli bir kriter, acıtasyon yani bulunduğu durumdan bir duygu bir fayda elde etme çabasına girmemesi bunun özellikle altını çizerim çünkü bu da böyle çabucak kullanılmaya müsait bir konu yani yönetmenin

aslında konuyu ele alış biçiminden bahsediyoruz burda yaklaşım gayet soğuk kanlı nötr bütün taraflara söz verir nitelikte duygudan nemalanma eğilimi göstermeyen bunun dışında herşeyle ilgili belgesel film yapılabilir farklı farklı konularla ilgili ama temel ayrım aslında yönetmenin konusundan çok o konuyu ele alış biçimi, kendini nasıl nerede nasıl konumlandırdığı ilgili duruşu, benim kişisel olarak seçmem de önemli rol oynamaktadır.

SORU 7. Sizin film seçimlerinizi belirleyen ölçütleriniz var mı? Neler?

CEVAP: Benim kriterlerim tabiki temel kriterlerin dışında aslında filmin uyandırdığı his, yönetmenin konuyu ele alış biçimi kendini nerede konumlandırıldığı tabiki teknik konular bunlar ses, ışık, görüntü, yani bunlar artık basic şeyler ama şimdi şöyle açıklanabilir sesin görüntünün vs. hiç öneminin olmadığı filmlerle de karşılaşıyoruz dolayısıyla bu kriterler, o temel üstte gibi görünen kriterler aslında çok önemsiz yani bir filmin böyle zaman zaman sesini zor da duysakda görüntüsünü çok beyenmesekde duygusu meselesi yönetmenin konuyu ele alış biçimi çok iyi olduğunda bütün bu teknik yetersizlikleri bir anda alt üst edebiliyor dolayısıyla bu kurgudur, işte bu tür şeyler elbette ama günün sonunda nihayetinde o filmin ele alış biçimini bir numaraya konulduğunu kendi adıma söyleyebilirim.

SORU 8. Film seçiminde dönemin tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik bağlamı jüriyi etkiliyor mu?

CEVAP: Tabi jürü üyesi de bulunduğu toplumun içindeki olaylardan mutlaka belli ölçülerde etkilenecektir. Tarihsel olaylardan, küresel olaylardan mutlaka bütün bu kendi süzgeçinden geçirip filmi değerlendirecektir bunda çevresindeki olayların onda bir etki yaratması da doğaldır.

SORU 9. Film seçiminde jüri ile festival komitesi arasında nasıl bir ilişki oluşuyor? Zaman zaman bu ilişki bir yönlendirme ya da dayatmayı da beraberinde getiriyor mu?

CEVAP: Bugüne kadar hiç bir festivalde komitenin jüri üyesine bir dayatmada yani bulunduğuna şahit olmadım hemde böyle birşeyi doğrulanılır birşekilde işitmedim bu daha çok böyle bir varsayım, bir hurafe, bir kuşku, bir şüphe şeklinde kendini daha

çok gösteriyor çok bu tür şeylere itibar ettiğimi söylemeyemem çünkü genelde biraz da yani bir takım şeyleri örtmek yani ya da bir takım başarısızlıkları örtmek için insanın ürettiği işte burda şöyle bir baskı var şöyle bir müdahale var gibi kişisel olarak böyle bir müdahale ile karşılaştığım anda o görevden ayrılırım öncelikle ama dediğim gibi bunun daha çok neredeyse bir paranoya gibi dolaştığını ve işte işin biraz da böyle bir magazinel bir tarafının olduğunu yani insanların bu tür şeyleri varsaymaktan da zaman zaman zevk duyduklarını dile getirebilirim. Dolayısıyla belli seviyedeki bir kurumun jüri üyesinin kararına seçimine baskı yapacağını düşünmüyorum.

SORU 10. Jüri üyeleri arasında baskın biri oluyor mu? (Ana jüri başkanın iki oy hakkı var) Böyle bir hiyerarşik durumda film seçimine nasıl karar veriyorsunuz?

CEVAP: Elbette hayatın içerisinde olduğu gibi jüri mekanizmasının içerisinde de baskın bir jüri olması işin doğasını yani doğaltınısına çok aykırı değil ama dediğim gibi burda baskın kişi ikna ile yani gerekçeleriyle diğer jüri üyeleri üzerinde bir uyanma bir aydınlanma bir kavrama etkisi yaratıyorsa bu pozitif bir şeydir yani burdaki baskın kişi zoraki fikirlerini dayatacak değil elbet, burda nihayetinde kendi ürettiği şeylerle argümanlarla cümlerlerle diğer jüri üyelerini ikna etmeye çalışıyor olabilir diğer jüri üyeleri de bu konuda belli seviyedeki insanlardır nihayetinde onlarda bu fikileri değerlendirip katılır yada katılmaz dolayısıyla bir jüri mekanizması içerinde baskın bir jüri üyesinin olması bir tehlike teşkil etmez tam tersi meselenin daha ayrıntılı tartışılmasına vesile olacaktır belki göz ardı edilen konuların yeniden masaya yatırılmasına vesile olacaktır. Dolayısıyla bu tür bir şeyin yani baskın bir karakterin dediği olduğu şekilde değil bunun bir tartışma bunun bir münazara pozitif bir durum yaratacağını düşünüyorum bunu kendi deneyimlerimden de mutlaka daha hararetli kendi meselesini savunan jüri üyelerini yine takdirle karşılamışımdır onların attığı soruyu kendi düşüncelerim içerisinde kabul ederim ya da etmem ya da ben aynı şekilde kendi fikrimi inandığım fikri bir başka jüri üyesi ile paylaşırım e bu noktada ikna ederim ya da ikna olurum jüri mekanizması biraz bu şekilde çalışmaktadır. Jüri başkanının iki oyu hiç bu şekilde bir jüri de bulunmadım dolayısıyla jüri başkanı bana daha çok sembolik bir, daha saygıyı ifade eden bir

kavrammış gibi geliyor dolayısıyla jüri başkanı olur elbette belki daha fazla bir süresi olur zamanı olur belliki daha deneyimli daha başkanlık statüsü verildiğinine göre bana daha çok iki oydan öte saygıyı hiseettiriyor dolayısıyla orda böyle bir iki oylu bir mekanizmanın içinde bulunmadım ama böyle bir uygulama varsa da bilemiyorum yani çok şey gelmiyor bana göre jüri başkanın iki oyu olmamalı diye düşünüyorum. Jüri başkanının bu kendi fikrini kabul ettirmesi için iki oya ihtiyacı olmamalı, deneyimiyle fikriyle zaten diğer jüri üyelerini ikna edebilmesi dolayısıyla bur da ona iki oy verilmesi çok gerekli bir durum değil bana göre.

SORU 11. Film seçiminde jüri tarafsız kalabiliyor mu? Böyle bir deneyiminiz oldu mu?

CEVAP: Her jüri kendi tarafından bakacaktır meselelere burda tarafsız kalabiliyor mu sorusu neye göre? Yani elbette jürinin bir tarafı vardır o tarafıda kendi filkirleri, kendi hayat görüşü, kendi sanatsal bakışı açısından en doğru şeyi seçebilmek ama jüri objektif olabiliyormu ise o zaman jüri objektif olmalı tabi tüm eselere eşit mesafede durmalı eşit mesafede başlamalı bunun dışında kendi kriteleri, doğruları, kendi tarafı noktasından değerlendirmesini yapmalı diye düşünüyorum.

SORU 12. Katıldığınız yarışmalarda jürinin seçtiği (ödüle değer bulduğu) filmlerin konusunda, biçiminde ya da söyleminde belirli bir ortaklaşmadan/ eğilimden söz etmek mümkün mü? Yani jüri genellikle ne tür konularda üretilmiş belgesel filmleri seçiyor?

CEVAP: Burda bir ortaklaşmadan söz etmek benim açımdan çok mümkün değil benim gördüğüm kadarıyla çok farklı farklı sonuçlar açığa çıkıyor bu da güzel birşey sonuçta insana böyle bir malzeme bu çeşitlilik farklı sonuçları da doğuruyor yani elbette çok iyi bir film olunca o yıl o film bir çok jüri mekanizması tarafından ortak biçimde değerlendirilebiliyor ödüllendirilebiliyor bu da yine işin doğası gereği normal iyiyse başarılıysa bir çok jüri mekanizmasında başarılı bulunması normal.

SORU 13. Yönetmenlerini tanıdığınız filmler olduğunda filmleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Yönetmenlerini tanıdığım filmler olduğunda bence bu yönetmeni için bir avantaja değil dezavantaja dönüşeniliyor çünkü bu noktada daha hassas daha keskin bir şekilde değerlendirmeye çalışırım çünkü hiçbir şekilde o şeyin bende bir pozitif etki yaratmasının noktasını kapattığım noktada bu negatife bile dönebilir çünkü pozitif bir şekilde değerlendirme yaptığınız da bir vicdan mekanizması ile karşılaşırsınız o yüzden kesinlikle öyle bir noktada objektif bir alanda yaklaşımda kendimi konumlandırmaya çalışırım ve genelde de bunun yönetmenler için pozitif değil negatif bir yönde etki edebileceğini, ettiğini demiyorum söylerim çünkü tüm jüri üyelerinin bu noktada hassas davrandıklarını düşünmekteyim .

SORU 14. Festivallerin belli bir temaya sahip olması, sizce yönetmenin yaratıcılığını etkiliyor mu?

CEVAP: Festivallerin belli bir tema da yapılmasına karşı değilim ancak, tematik olmayan festivallerin yarışmaları daha değerli buluyorum yani kişinin tüm alanda özgür olması, kendini özgür hissetmesi yani bir konu için böyle bir ısmarlamanın dışında kendi içinden geleni üretmesinin daha zenginlik yaratacağını düşünüyorum ama büyük bir mesele de değil tematik festivaller de çok sayıda yapılıyor benim görüşüm bu şekilde.

Adil Yalçın/ Jüri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 07.11.2017

SORU 1. Daha önce hangi festivallerde jüri üyesi olarak görev aldınız? Bu güne dek kaç yarışmada görev yaptınız/ yapmaktasınız?

CEVAP: Safranbolu Altın Safran Film Festivali, Akbank Kısa Film Festivali, Kıbrıs Altın Salkım Belgesel Yarışması, Kısaca Uluslararası Öğrenci Filmleri Festivali, Kabataş Erkek Lisesi Kısa Film Yarışması, İFSAK Ulusal Kısa Film Yarışması, 40th Internatıonal EMMY Awards, Okan Üniversitesi Öğrenci Filmleri yarışması.

SORU 2. Festivalde önce ön eleme jürisi (ön seçici kurul) tarafından seçilmiş filmler, ana jüriye (seçici kurul) sunuluyor. Bu durum film seçimini nasıl etkiliyor? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: Ben hem ön eleme jüri üyeliği yaptım, hem ana jüri üyeliği yaptım. Ön eleme jüriliği şöyledir, çok fazla başvurunun olduğu yarışmalarda ön eleme yapmak mecburiyeti var. Bu mecburiyet tabi şundan dolayı o kadar çok film başvuruyor ki o kadar insan ödül alma pahasına film yolluyor ki festivallere bu sefer çok sayıda ve kalitesiz filmler geldiği için bu kalitesiz filmlerin belli bir kategori ya da seçici bir kritere göre elenmesi gerekiyor. Bu seçici kriterlere göre filmlerin elenmesini de bazen, festival yapımcıları bazen de ön jüri yapıyor. Bence ön jürinin olması gerekiyor. Bence ön jürinin filmlerin seçimlerini çok etkileceğini sanmıyorum ama bazen de şöyle oluyor tek seçicili yarışmalar oluyor bu tek seçicili yarışmalarda film sayısını en aza indirmek gerekiyor belki buralarda bir problem olabilir diye düşünüyorum. Ama ön jüri meselesinin yapılması gerekiyor.

SORU 3. Ön jüri film seçimlerini hangi ölçütlere göre yapıyor sizce?

CEVAP: Festival tarafından belirlenen ölçütlere göre izlenilebilecek filmleri seçip ana jüriye iletiyorlar. Bazen filmlerin çok kötü olmasının yanın da, etik ve estetik olarak da yanlış şeyler olabiliyor ve doğal olarak bunu son jürinin önüne göndermemek gerekiyor.

SORU 4. Yarışmalarda jüriler nasıl belirleniyor?

CEVAP: Çok doğaldır ki yarışmanın, o festivalin bir kurucular kurulu var, o kurucular kurulunun insiyatifi ile ilgili bir şey, yani ben hep şunu söylüyorum ben de Kıbrıs'taki bir yarışmanın koordinatörüydüm festivali beraber koordine ettiğimiz üç arkadaş ve belediyeden ve meslek dışındaki kişilerden bir araya gelerek bir son jüri oluşturmaya çalıştık, şu olabilir mi, bu olabilir mi? Festivalin ruhuna uygun jüri üyeleri gerekiyor bence bir belgesel jürisin de kurmaca yönetmenin olması bana doğru gelmiyor ya da bazen popüler bir oyuncu olması isteniyor… kurmaca filmde olabilir ama belgesel filmde bir oyuncunun jüri ye dahil edilmesi çok uygun birşey değil ölçüt dediğimiz zaman mesleğinde başarılı olmuş yönetmense, yönetmen görüntüyönetmeniyse görüntüyönetmeni, sadece yönetmen olması gerekmiyor, belgesele uygun metin yazarı, senaryo yazarı olabilir bunlar göz önünde bulundurulabilir. Yani jürileri genellikle yarışmayı yapan kurul belirliyor.

SORU 5. Jüri belgesel filmleri, genel olarak hangi ölçütlere göre eliyor?

CEVAP: Bir yarışmaya bir film gönderiyorsanız o jüriye bir bakmak gerekiyor. Benim genel fikrim budur. Çünkü siz sonuçta filminizi bilmem ne yarışmasına göndermiyorsunuz ismi ne olursa olsun A yarışmasına göndermiyorsunuz aslında A yarışmasının jürisinin önüne gönderiyorsunuz siz filmi. Onun için filmin hangi jüriye gönderildiğine iyi bakılması gerekiyor diye düşünüyorum. Ben jüri de, doğal olarak etik ve estetik kurallara önem veriyorum. Filmler hiç bir zaman eşit derece de olmuyor birisi her zaman öne çıkıyor zaten bu tür festivallerde ben kendi açımdan bakarsam, bazı filmler var ki bütün yarışmalara gönderiliyor, yani bütün yarışmalara gönderilince, aslında yarışmanın ana kuralların da ödül almış filmlerin yarışmaya katılmaması gerekiyor. Bazı yarışmalar da bu kurallar unutulmuş, en az beş ödül almış bir filmin tekrar tekrar ödül almak için yarışmaya gönderilmesi bana doğru gelmiyor çok birbiriyle başa baş eşit bir film varsa ve birisi herhangi bir yarışmadan ödül almışsa ben diğer filmi seçmeyi yeğliyorum çünkü onunda ödüllendirilmesi gerekiyor. Zaten o filmin yönetmeni, ödül bir teşvikse bir kendini kanıtlama yöntemiyse zaten yeterince onu yapmış sayılıyor ödül alamamış filme ödül vermek benim açımdan daha doğru gibi geliyor.

SORU 6. Ön elemeyi geçen belgesel filmlerde hangi kriterler aranıyor?

CEVAP: Festivalin kriterlerine göre ana jürinin karşısına izlenilebilecek teknik ve içeriğe sahip filmleri getiriyor.

SORU 7. Sizin film seçimlerinizi belirleyen ölçütleriniz var mı? Neler?

CEVAP: Ben tekniğe bakıyorum, tekniğin çok düzgün olması gerekiyor, bence filmin gerçek sorunsalla doğru bir iletişim kurmuş olması gerekiyor yani yönetmenin çektiği konuyla doğru bir iletişim kurmuş olması gerekiyor. Sonuçta belgesel dediğimiz şey gerçeğin yeniden yorumlanması diye bakarsak gerçek konusunda bazı şeyleri kaçırıyosa yönetmen ya da gerçek miş gibi yapıyorsa, çünkü bazen kurmaca filmlerde geliyor belgesel miş gibi gönderiliyor çok açık kurmaca oldukları belli sonuçta belgeselin kritelerine uygun filmler olması gerekiyor. Etik ve estetik dediğimiz şey, filmin sesi, müziği yani yönetmen heryere müzik dolduruyorsa bana göre bu eksi bir paundır. Film hayatın kendisi gibi olmalıdır bazen müzik, bazen efekt, bazen konuşmacı, bazen anlatanlar, bazen filmin içindekiler hani tadında lezzetinde olması gerekiyorsa, birisi fazla birisi az olmaz. Yönetmen anlattığı konuya ne kadar hakim, hakim mi? bu çok önemli çok hakim olması gerekiyor anlattığı konu hakkında araştırma yapması gerekiyor. Belgeselin benim kafama birşey esti yolda bir şey gördüm çektim bir araya getirdim değil bir araştırma sonunda ortaya çıkması gerekiyor. Yoksa gezi belgeselleri olur, gezi programlarına dönüşür. Yönetmen en az o belgesel de yer alan kahramanın bilgisi kadar o konuyla ilgili bilgi sahibi olması gerekiyor araştırma yapmış olması gerekiyor.

SORU 8. Film seçiminde dönemin tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik bağlamı jüriyi etkiliyor mu?

CEVAP: Dünyada etkilemiyor, etkilememesi gerekiyor ama bizim toplumlarda çok doğal olarak döneme tanıklık edebiliyor mu yönetmen herhangi bir konuda bir belgesel yaparken o belgesel eğer o dönemin politik siyasi çekişmeleri içerisindeyse ve bunu görmezden geliyorsa doğru bir yaklaşım değil. Çünkü belgesel bir yönetmenin siyasi ideolojik söylemidir aynı zamanda bu söylemi kaçırmaması gerekiyor politik olarak bir duruş sergilemesi gerekiyor. Film seçiminde dönemin tarihsel ve sosyal koşullarına bakılıyor. Örneğin, Mimar Sinan'la ilgili bir belgesel

yapıyor bile olsa yönetmen olaylara bugünün dünyasından, bugünün politik ve toplumsal bakış açısından bakması gerekiyor.

SORU 9. Film seçiminde jüri ile festival komitesi arasında nasıl bir ilişki oluşuyor? Zaman zaman bu ilişki bir yönlendirme ya da dayatmayı da beraberinde getiriyor mu?

CEVAP: Dayatma denilebilecek bir şey olamıyor zaten. Sonuçta festival komitesi bir jüri seçiyor ve bu seçtiği jüriye güvenmek durumunda karşılıklı bir şey var. Filmi gönderen insan jüriye güvenerek filmi gönderiyor, festival komitesi de jürisine güverenek festivalini teslim ediyor.

SORU 10. Jüri üyeleri arasında baskın biri oluyor mu? (Ana jüri başkanın iki oy hakkı var) Böyle bir hiyerarşik durumda film seçimine nasıl karar veriyorsunuz?

CEVAP: Benim katıldığım jürilerin hiçbirinde jüri başkanın iki oy hakkı gibi birşey yok. Baskın biri olma durumu da yok her jüri eşit koşullara sahip. Herkes önceden belirledikleri puanlama yöntemine göre puanını verir. Eğer bir birine çok yakın sonuçlar çıkarsa o zaman jüri çok doğaldır ki tartışır. Çok tartıştığımız zamanlarda oldu. Hangi gerekçelerle filmlerin seçildiğine dair. Ama hiyerarşik birşeyin olabilme ihtimalini ben görmedim zaten bu işin bir hiyerarşisi yok sonuçta herkes kendi puanını veriyor puanlar toplanıyor bir birine yakın 2 veya 3 film arasında tartışmalar oluyor. Seçilen film belgeselse gerçeklik ve konuya yaklaşım biçimi de tartışılıyor. Jürinin hepsi aynı sosyal ya da politik düzlemde değil farklı sosyal ve politik fikirdeki insanlar ama çok uç insanlar olmuyor. Bana bir jüri teklifi gelince ben diğer jüri üyeleri kim diye bakarak o festivalin jüri üyeliğini kabul ediyorum yada etmiyorum. Çok ayrı uçlardaki kişilerden uzak durmaya çalışıyorum açıkcası farklı sonuçlar doğuracağı için zaten festival komiteleri çok doğal olarak daha yakın politik dünyadaki insanları bir araya getirmeye çalışıyorlar. Birbirine benzeyen değil ama çok çatışmalı bir siyasi politik bakış açısına sahip insanları bir araya getirmek istemiyorlar.

SORU 11. Film seçiminde jüri tarafsız kalabiliyor mu? Böyle bir deneyiminiz oldu mu?

CEVAP: Tarafsızlık bireyseldir. Tarafsızlık diye birşey yok çünkü her jüri üyesinin bir kriteri vardır. Ben nasıl tarafsız olabilirim ki bana filmi teslim eden bana filmi gönderen yönetmen arkadaş benim kritelerime güvenerek belgesel konsundaki evrensel kriterlerime güvenerek o filmi gönderiyor bu şartlarda bana gönderdiği için benim tarafsızlık diye bir sorunum olamaz. Her birey kendi tarafındadır her yönetmen kendi dünya görüşündedir kendi dünya görüşünün tarafındadır. Bunun için tarafıszlık diye birşey olmaz. Toplu olarak jüri üyelerinin oylamasından sonra çıkan sonuç bir tarafsızlık belirtir yani o tartışmada birbirine çok yakın filmler olursa diye ki çıktığımız sonuçta tartıştığımız şeyde bir tarafsızlık belirtisidir.

SORU 12. Katıldığınız yarışmalarda jürinin seçtiği (ödüle değer bulduğu) filmlerin konusunda, biçiminde ya da söyleminde belirli bir ortaklaşmadan/ eğilimden söz etmek mümkün mü? Yani jüri genellikle ne tür konularda üretilmiş belgesel filmleri seçiyor?

CEVAP: Böyle bir konu diye birşey yok. Zaten yarışmanın bir kriteri varsa ve o kritere uygun film göndermediyse zaten ön jüriden geçmemiş oluyor ön jüriden geçse bile son jüri bazen bunu eleyebilir. Çünkü sorun konu değil, burda sorun yarışmanın kriterleri. Yarışmanın belli kriterleri varsa o kriterlere uygun olması gerekiyor Yarışma dediğimiz şeyi şöyle düşünmek gerekiyor o yarışmada o günkü, o yılki gelen filmler arasından bir film seçiyorsunuz başka bir yerden film icat edemiyorsunuz. Bu koşullarda seçki yapmak durumunda olduğumuz için şu konuda olsaydı iyi olurdu gibi bir özgürlüğümüz yok. Festival komitesi belli bir konu belirlemişse o konuda film geldiyse geldi o nun dışında belli bir konu da ya da illla politik olsun illa şöyle olsun sosyal bir duruşu olsun bakışı olsun … bütün filmler politik filmlerdir. Yönetmenin ideolojik bakış açısıdır o yönetmenin ideolojik bakış açısı olduğu için bunun ayrımı yok hepsi aynı ideolojik yapıdadır. Belli bir etnik grubun filmleri ya eleniyor ya da daha çok bazı jürilerde ön plana çıkıyor gibi bir söylem duyuyorum kendi katıldığım jürilerde böyle birşey olmadı nerden gelirse gelsin ırkı, dini, dili ne olursa sonuçta yaptığı film önemli yaptığı film de konuya yaklaşımı önemli konuya yaklaşımı eğer düzgünse belli bir tutarlılık içindeyse illa da

benim ideolojik bakışıma uygun değil beni de ikna edebiliyorsa o bakış açısıyla bence bir sorun yok.

SORU 13. Yönetmenlerini tanıdığınız filmler olduğunda filmleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Eğer katılan filmler öğrenci filmleri değilse zaten yönetmenlerin çoğunu tanımış oluyoruz. Eğer o filmde ben de yer almışsam ya da onun danışmanıysam o filmin kurgusuna karışmışsam o zaman o filmle ilgili o jüri üyesi oy vermiyor. O filmle arasındaki mesafeyi koruyor. Yani böylece bir değerlendirme olmuş olmuyor diğerleri açısında da şöyle bir şey olmuyor. A jürisinin danışmanlığını yaptığı bir film ona ayıp olucak vs olmuyor. Ama kendi tanıdığımız ya da tanıdık önemli değil her zaman tanıdık olabilir öyle bir ön yargıyla yaklaşılmıyor zaten yaklaşılırsa bir dahaki jüri ye de çağırılmaz saçma birşey olur.

SORU 14. Festivallerin belli bir temaya sahip olması, sizce yönetmenin yaratıcılığını etkiliyor mu?

CEVAP: Şöyle eğer yönetmen festivale göre film yapıyorsa vay haline, genel olarak son dönem tanıdığımız bu tür belgesel yapan insanların büyük çoğunluğu festivallere göre film üretmeye çalışıyor illa bir festivalden ödül almak istiyor bence ödül şart değil yönetmen için bir motivasyon olabilir gençken ama onun dışında illa ben şu festivalin temasına uygun bir film üreteceğim ve bu filmle ben yarışmaya katılacağım derse etik sorun burda başlıyor bir yönetmen festival için ya da ödül almak için film üretmez bir yönetmeni film yapmaya iten şey toplumsal rahatsızlığıdır, o konuyla ilgili duyduğu rahatsızlıktır, bir bakış açısıdır, bir politik davranış biçimidir. Yok A festivali dersen bu bir ısmarlama birşeydir, çok amatör bir düşüncedir. Öğrencilere yönelik bir iş. Ama bir yönetmenin yaratıcılığından bahsediliyorsa o yönetmen olmuştur ve yönetmen olduysa kimsenin beklentisine uygun film yapamaması gerekiyor. Yaratıcılığın engellenmesi gibi bir konuyla karşı karşıya kalmamak gerekiyor. Yaratıcılığını engelleyecekse zaten o filmi yapmaması gerekiyor kendine ait bir söylemi yoksa o filmle ilgili o yarışmaya katılmaması gerekiyor. Yarışmaya katılmak için film yapılmaz. Ama malesef son dönemde gördüğümüz bütün genç yönetmen arkadaşlar hemen hemen hepsi temel kriteleri,

Türkiye'de belli başlı beş on tane festival varsa bu festivallerin konusuna uygun şeyler üretmeye çalışıyorlar. Bu çok yanlış bir şey. Kamu spotu yapmak kadar sıradan bir iş. Yaratıclılık içten gelen bir şeydir yönetmen o filmi yapmak ister o belgeseli yapmak ister o gerçekliğe dokunmak ister, o gerçekliğe dokunamazsan hiç doğru birşey olmaz.

Haşmet Topaloğlu /Jüri Görüşme Soruları ve Yanıtları

Görüşme Tarihi: 28.01.2018

SORU 1. Daha önce hangi festivallerde jüri üyesi olarak görev aldınız? Bu güne dek kaç yarışmada görev yaptınız/ yapmaktasınız?

CEVAP: Bugüne kadar Antalya Film Festivali Belgesel Yarışması jürisinde bir kez, İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali ana jürisinde ve ön jürisinde ikişer kez, 65+Yaşlı Hakları Derneği Kısa Film Yarışması jürisinde bir kez yer aldım.

SORU 2. Festivalde önce ön eleme jürisi (ön seçici kurul) tarafından seçilmiş filmler, ana jüriye (seçici kurul) sunuluyor. Bu durum film seçimini nasıl etkiliyor? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: Uzun süredir her tür film yarışmasına çok sayıda başvuru oluyor. Bu durumda ana jüri üyelerinin bütün filmleri tek tek hakkını vererek değerlendirmesi zorlaşıyor. Festivallerin, yarışmaların bir ön jüri görevlendirmesini mantıklı ve işlevsel buluyorum. Önemli olan ön jürinin de ana jüriyle aynı derecede konuya hakim ve mümkün olabildiğince sinemayla doğrudan alakalı kişiler tarafından oluşturulması. Burada organizasyonu yapan kurumun iş ciddiyeti çok önemli. Baktığınız zaman ön jürinin işi çok daha zor. Sadece çok sayıda film değerlendirmekten dolayı değil aynı zamanda bir sonraki jüriye karşı olan sorumluluklarından dolayı. O yüzden bireysel olarak her üyenin çok titiz davranması, sonra da ortak kararın konuşularak, yorumlar paylaşılarak yapılması gerekiyor. Sadece bireysel puanlamaların karşılaştırılması sistemi üzerinden matematiğe dayalı bir seçim yapılması doğru olmayabiliyor. Sonuç olarak donanımlı bir ön jüri, iyi zaman ayırıp, son listeyi biraraya gelerek kararlaştırdığında ana jürinin önüne gerçekten de hak eden filmler gelebiliyor.

SORU 3. Ön jüri film seçimlerini hangi ölçütlere göre yapıyor sizce?

CEVAP: Ön jüri filmleri seçerken öncelikle bireysel birikimi ve beğenisiyle hareket ediyor. Bir yandan da festivalin/yarışmanın temasını, kriterlerini göz önünde tutuyor. Son aşamada üyeler arası tartışmayla bireysel kararlar gözden geçiriliyor.

SORU 4. Yarışmalarda jüriler nasıl belirleniyor?

CEVAP: Jüri üyeleri belirlenirken ya yarışmayı organize eden kurum/kişiler kendi bilgileri dahilindeki isimler arasından değerlendirme yapıyorlar veya jüri üyeleri önerecek danışmanlarla çalışıyorlar. Çoğu zaman bu iki yöntem içiçe uygulanıyor. Kıstaslar arasında adayların sinemayla olan bağlantıları, farklı branşlardan(yönetmen, senarist, kurgucu vb.) olmaları, daha önce jürilerde(özellikle de söz konusu yarışmanın jürisinde) yer alıp almamış olmaları, yarışmaya başvuran filmlerle aralarında profesyonel veya kişisel bir bağ olup olmaması sayılabilir.

SORU 5. Jüri belgesel filmleri, genel olarak hangi ölçütlere göre eliyor?

CEVAP: Belgesel filmleri değerlendirirken filmin anlatım dili, yönetmenin konusuna yaklaşımı, konuya yeni bir boyut katıp katmadığı, karakterleri nasıl kullandığı, kişisel görüşünü ne kadar kattığı, görüntü ve sesin ne derece yetkin kullanıldığı gibi bir çok kıstas önemli oluyor. Tabii bunlarla birlikte işlenen konunun güncelliği ve kamuoyunu ilgilendiren önemli tartışmalardan birine yer verip vermediği de rol oynuyor.

SORU 6. Ön elemeyi geçen belgesel filmlerde hangi kriterler aranıyor?

CEVAP: Ön elemede veya sonrasında kıstaslar değişmiyor. Sadece ödül kazanacak filmler belirlenirken kaçınılmaz olarak bir kıyaslama yapmak gerekiyor. Bu noktada bazen filmlerin duygusal etkisi, jüri üyelerinin kişisel sinema beğenileri/beklentileri önem taşıyabiliyor.

SORU 7. Sizin film seçimlerinizi belirleyen ölçütleriniz var mı? Neler?

CEVAP: Sözünü ettiğim kriterlerin hemen hemen hepsi benim için de geçerli. Bunlara ek olarak önem verdiğim ölçütler arasında filmin ders vermeye veya slogan üretmeye çalışmaması, etkileyici bir girişi olması(ancak sonrasında anlatımla bir bütünlüğü olacak şekilde), tamamen röportajlardan oluşmaması, görsel dilin filmin başından sonuna doğru içeriği ileri taşıyacak şekilde kurulması, gerçekten iyi(konuya uygun, tutarlı, aceleci olmayan) bir kurgusu olması, fazla ve içeriğin altını çizmeye çalışan bir müzik kullanılmamasını sayabilirim.

SORU 8. Film seçiminde dönemin tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik bağlamı jüriyi etkiliyor mu?

CEVAP: Kişisel fikrimi sorarsanız etkilememesi gerekiyor ancak kaçınılmaz olarak bu kriterler -özellikle de son yıllarda- tercihlerde etkili olabiliyor. Bir yandan buna hak vermemek de zor. Toplumsal bir çok konu kendisine güncel medyada yer bulamıyor, televizyonlarda izlediğimiz belgeseller bize bizi anlatmaktan uzak, kurmaca filmler konuları seyrek olarak ve sübjektif bir dille işliyor. Bu yüzden belgesel istese de istemese de bir tür toplumsal sorumluluk üstleniyor. Kimi zaman fimler sadece üzeri kapatılan veya gözden kaçan konuları işledikleri için öne çıkabiliyor. Tabii içerik açısından 'ağırlığı' olan belgeseller de iyi ve özgün bir dille yapılabilir. Bu sanırım biraz yapa yapa biraz da oluşum aşamasında fikir alışverişinde bulunarak sağlanacak.

SORU 9. Film seçiminde jüri ile festival komitesi arasında nasıl bir ilişki oluşuyor? Zaman zaman bu ilişki bir yönlendirme ya da dayatmayı da beraberinde getiriyor mu?

CEVAP: Olması gereken festival komitesinin jüriye organizasyonun kriterlerini açıklaması ve sonrasında herhangi bir şekilde işleyişi sorgulamaması. Benim bulunduğum yarışmalarda bunun aksine bir şey yaşanmadı, çok şükür. Ancak duyduğum veya takip edebildiğim kadarıyla bazı yarışmalarda komitenin jüriyi yönlendirmeye çalıştığı, sonuçları tartıştığı hatta zaman zaman seçim sürecine müdahale ettiği oldu. Bu noktada direnç gösterecek olanlar komite danışmanları ve jüri üyeleridir. Ortada bir haksızlık veya müdahale varsa bunu ifşa edecek veya engellemeye çalışacak olan onlar.

SORU 10. Jüri üyeleri arasında baskın biri oluyor mu? (Ana jüri başkanın iki oy hakkı var) Böyle bir hiyerarşik durumda film seçimine nasıl karar veriyorsunuz?

CEVAP: Benim katıldığım jürilerde başkanın da tek oy hakkı vardı. Hatta bazılarında bir başkan belirlenmedi. Bir çok jüride başkanın da tek oy hakkı vardır. Başkan her zaman -sıfatın doğası itibarıyla- baskın karakterdir ancak baskın davranıp davranmamak tamamen kişinin karakteriyle alakalı. Bazen de başkan baskın

davranmaz ama jüri üyesi karar verme sürecinde başkanın tecrübesi ve bilinirliğinden etkilenebilir. Burada önemli olan herkesin kendi kararını gerekçeleriyle açık şekilde ortaya koyabilmesi ama aynı zamanda ortak tartışmada oluşacak fikirlere açık olabilmesi. Bazen bir başka üyenin söyledikleri filme dair değerlendirmenize yeni bir boyut getirebilir. Bunda yanlış bir taraf yok.

SORU 11. Film seçiminde jüri tarafsız kalabiliyor mu? Böyle bir deneyiminiz oldu mu?

CEVAP: Bence kalabiliyor. Zaten jüri üyesinin herhangi bir filmle profesyonel veya kişisel bağı varsa bunu belirterek jüride yer almaması gerekir.

SORU 12. Katıldığınız yarışmalarda jürinin seçtiği (ödüle değer bulduğu) filmlerin konusunda, biçiminde ya da söyleminde belirli bir ortaklaşmadan/ eğilimden söz etmek mümkün mü? Yani jüri genellikle ne tür konularda üretilmiş belgesel filmleri seçiyor?

CEVAP: Tam olarak böyle bir şeyden söz etmek zor. Ancak belgesel film yarışmalarında genel olarak toplumsal, sosyal konuların, evrensel tartışmaların yer aldığı veya istisnai karakter portreleri çizen belgeseller seçimlerde öne çıkıyor denebilir.

SORU13.Yönetmenlerini tanıdığınız filmler olduğunda filmleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Profesyonel bir bağım varsa(filmle ilgili bir çalışmada bulunmuşsam) zaten en başta o jüride yer almıyorum. Birilerini tanımak ise kaçınılmaz bir durum. Belirli bir süre sinema dünyasının içinde bulunduğunuzda bir çok kişiyi tanıyor, arkadaş oluyorsunuz. Kişisel tecrübemde tanıdığım yönetmenlerin filmleri karşıma çıktığında tamamen objektif davrandım. Tabii ki filmde neyi niçin yapmış olabileceğini daha iyi anladığım oldu ancak bu o filmi diğerlerinin önüne geçirecek bir neden değil. Bir gün filmi yarışan bir yönetmen ertesi gün bir jüride yer alabiliyor. Herkes biliyor ki arkadaşlık bir seçim kriteri olamayacağı gibi yarışmalar yüzünden kırgınlık veya bozuşma da olamaz.

SORU 14. Festivallerin belli bir temaya sahip olması, sizce yönetmenin yaratıcılığını etkiliyor mu?

CEVAP: Önemli olan ilan edilen bir temaya yönelik film yapmamak. Yaptığınız film bir festivalin temasına uygunsa ne ala. Film yarışmalar, festivaller ve hatta başkalarının beğenisi için yapılmaz ki.

Mukadder Yardımcıel /Jüri Görüşme Soruları ve Yanıtları

Görüşme Tarihi: 25.01.2018

SORU 1. Daha önce hangi festivallerde jüri üyesi olarak görev aldınız? Bu güne dek kaç yarışmada görev yaptınız/ yapmaktasınız?

CEVAP: Kısa Film ve Belgesel alanında ilk kez bir jüri üyesi olarak görev aldım. Serhat Kalkınma Ajansı'nın düzenlediği "Göç'me" temalı yarışmada jüri üyeliği yaptım.

SORU 2. Festivalde önce ön eleme jürisi (ön seçici kurul) tarafından seçilmiş filmler, ana jüriye (seçici kurul) sunuluyor. Bu durum film seçimini nasıl etkiliyor? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: Her yarışma, belli bir çerçevede ve belli kriterlere göre yapılmaktadır. Kurumumuzun düzenlemiş olduğu yarışmalarda ön seçici kurulun görevi bellidir. Kurul, başvuruda bulunan kurmaca filmler ve belgesellerin yarışma şartnamesinde belirlenen kriterlere uygun olup olmadığını denetlemekle sorumludur. Bu kriterler; eserlerin Kars, Ağrı, Ardahan ve Iğdır illerinde çekilmesi, daha önce ödül almamış olması, son iki yıl içerisinde çekilmesi ve belirtilen süre sınırlamasına uymasıdır. Bu şartlar dışında filmi değerlendirme yetkisi yoktur. Buradaki temel amaç, zaten teknik şartlardan elenmesi gereken filmleri ana jüriye ulaştırmadan elemektir. Dolayısıyla ön jüri belirleyici değildir

SORU 3. Ön jüri film seçimlerini hangi ölçütlere göre yapıyor sizce?

CEVAP: Yarışmalarımızda ön jürinin denetleme kriterleri çok açıktır ve bunlar tamamen biçimseldir. Ön jüri filmleri; eserlerin Kars, Ağrı, Ardahan ve Iğdır illerinde çekilmesi, daha önce ödül almamış olması, son iki yıl içerisinde çekilmesi ve belirtilen süre sınırlamasına uygunluğu açısından denetler.

SORU 4. Yarışmalarda jüriler nasıl belirleniyor?

CEVAP: Diğer festivallerde jürilerin nasıl belirlendiğine yönelik bilgi sahibi değilim. Muhtemelen festival komitesi belirliyordur. Bizim kurumumuzda jüri üyelerini, Genel Sekreterimizin bilgisi dahilinde yarışmayı düzenleyen Tanıtım ve

Halkla İlişkiler Birimi belirler. Jüriyi belirlerken, kesinlikle grup jüri olmamasına dikkat ediyoruz. Biliyorsunuz Türkiye'de bazı jüriler grup haline gelmiş ve yarışmalarda dereceye giren filmler hep aynı filmlerdir. Biz, jüri üyelerini alanlarındaki yetkinliklerine, deneyimlerine ve kısmen de araştırabildiğimiz ölçüde hakkaniyetli davranıp davranmayacaklarını göre seçiyoruz. Teori ve saha dengesini sağlamaya çalışıyoruz.

SORU 5. Jüri belgesel filmleri, genel olarak hangi ölçütlere göre eliyor?

CEVAP: Kurumumuzun düzenlediği yarışmalarda belli ölçütler vardır. Biz jürinin filmleri bu ölçütlere göre değerlendirmelerini istiyoruz ve bunu puanlama sistemiyle yaptırıyoruz. Elbette jürinin kendi inisiyatifinde olan şeyler vardır fakat biz belli ölçüde sınırları belirliyoruz. Sözgelimi, tema belirlediğimiz yarışmalarda filmlerin temaya uygunluğu bizim için çok önemli bir kriter haline geliyor. Dolayısıyla jüri bunu dikkate almak zorundadır. Çok başarılı bir film bile olsa, temaya uymadığı için elenebiliyor. Genel olarak kriterlerimiz; temaya uygunluk, senaryo özgünlüğü, kurgu, görsellik ve altyazıdır.

SORU 6. Ön elemeyi geçen belgesel filmlerde hangi kriterler aranıyor?

CEVAP: Ön elemeyi geçen filmler genellikle belirlemiş olduğumuz temaya uygunluk, senaryo özgünlüğü, kurgu, görsellik ve altyazıdır olmak üzere 5 kritere göre değerlendiriliyor. Tabi bunlar bir ölçüde artık şekilsel kriterler haline geliyor. Esas belirleyici olan unsur, yönetmenin ele aldığı konuyu işlerken, sinematografik ögeleri kullanmadaki başarısıdır. Diğer sanat dallarında da olduğu gibi sinemanın bir dili var. Bunu belli kriterlerle sınırlayabilirsiniz fakat bunlar bir noktadan sonra dil karşısında yetersiz kalır. Sözünü ettiğim sinema dili, eserin üretildiği kültüre, toplumsal yapıya, politik iklime göre değişse de elbette bunları aşıp evrensel bir boyuta uzanan eserler, kalıcı hale gelecektir. Özetle şunu söylemek istiyorum: filmlerde aradığım kriter, filmin insanoğlunun karmaşık yapısına dokunup dokunamadığı ve bunu bana kendi sanat diliyle iyi ifade edip etmediğidir. Dünyanın farklı coğrafyalarında sanat ve edebiyat alanında her yıl binlerce, onbinlerce eser üretilir. Fakat bunların çok azı kalıcı hale gelir. Elimizde kalan bu az sayıda esere

baktığımızda belli başlı ortak noktaları bulabiliriz. Bu noktalar, önyargılardan arındırıldıktan sonra, insanlığın ortak değerleridir.

SORU 7. Sizin film seçimlerinizi belirleyen ölçütleriniz var mı? Neler?

CEVAP: Önceki soruda da biraz ifade etmeye çalıştığım gibi, elbette her jüri üyesinin belli ölçütleri var ve durduğu noktadan filmleri değerlendirir. Kanımca, en önemli ölçüt insanlığın evrensel değerleridir. Bunlar, sevgi, aşk, barış, mutluluk, insanın yaşadığı trajediler, acı, umut gibi değerlerdir. Bu evrensel değerleri, ele aldığı konu bağlamında başarılı bir şekilde yansıtıp yansıtmaması önemli bir kriterdir. Bu değerlere aykırı filmler de olabilir fakat insan doğası gereği iyiye ve güzele eğilimlidir. Bu ölçütler ben de biraz daha ağır basıyor.

SORU 8. Film seçiminde dönemin tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik bağlamı jüriyi etkiliyor mu?

CEVAP: Elbette. Hem eseri ve hem de jüri üyelerini dönemin tarihsel, kültürel, ekonomik ve politik bağlamından bağımsız düşünemeyiz. Jüri üyesinin beslendiği düşünce iklimi belirleyicidir.

SORU 9. Film seçiminde jüri ile festival komitesi arasında nasıl bir ilişki oluşuyor? Zaman zaman bu ilişki bir yönlendirme ya da dayatmayı da beraberinde getiriyor mu?

CEVAP: Aslına bakılırsa bir ilişkinin oluşmaması gerekiyor. Ikisinin görev alanları farklı. Festival komitesinin işi festivalin idari ve mali işlerini yürütmek ve organizasyonu yapmaktır. Jürinin görevi ise apayrıdır. Filmler değerlendirme sürecine alınmaya başladıktan sonra festival komitesinin görevi biter. Festival komitesi ya da düzenleyici kurum, "Bu bizim festivalimizdir, finansal desteği biz sağlıyoruz dolayısıyla süreci ve dereceleri biz belirleriz" şeklinde düşünmemeli. O zaman festival komitesinden bir jüri heyeti oluşturulur ve istediği filme istediği ödülü verir. Sorun da kalmaz. Ama konumuz bu değil. Festival komitesi, yarışma şartnamesi ve kriterlerini belirler ve jüriye teslim eder. Bu, jüriye etkilemek değildir. Finansal desteği sağlayan kurumun bazı şartları ve kriterleri belirleme hakkı elbette vardır. Fakat filmlerin değerlendirmesini kendi seçtiği jüriye bırakması gerekiyor. Bu

tarzdaki yaklaşım yönlendirme ve dayatma yapmaz. Fakat bütün bu söylediklerim teorik olarak olması gereken şeyler. Fakat uygulamanın böyle olduğu kanaatinde değilim. Uygulamada ciddi sorunlar olduğunu düşünüyorum. Bazı festivallerde festival komitesi, istemediği bazı filmler başvuruda bulundu diye festivali iptal edebiliyorsa uygulamada tartışmamız gereken sorunlar olduğu ortada.

SORU 10. Jüri üyeleri arasında baskın biri oluyor mu? (Ana jüri başkanın iki oy hakkı var) Böyle bir hiyerarşik durumda film seçimine nasıl karar veriyorsunuz?

CEVAP: Evet, jürilerde genellikle baskın biri olabiliyor. Bu yaşından dolayı olabilir, jürinin tek kadın üyesi olduğu için olabiliyor, ya da kendi alanında çok daha deneyimli olduğu için, ya da katıldığı jüri sayısı fazla olduğu için. Fakat jüri üyelerinin bunları önemsememesi gerekiyor. Sonuçta kendi özgür iradesi var ve diğer üyelerle eşit oya sahip olduğunu bilmesi gerekiyor. Daha da önemlisi vereceği kararın o ülkenin sinemasının geleceğini etkileyebileceğini bilmesi gerekiyor.

SORU 11. Film seçiminde jüri tarafsız kalabiliyor mu? Böyle bir deneyiminiz oldu mu?

CEVAP: Mevcut uygulamalarla biraz zor. Çünkü tarafsızlık sağlam bir zemine dayanır. Bunun sağlandığını düşünmüyorum. Yarışmalarda, festivallerde zaman zaman tarafsızlık, önyargılar vs. gibi konularda sert tartışmalar yaşanabiliyor. Esasında bu konuda bazı şeyleri tartışmak gerekiyor. Jürinin objektif davranabilmesi için festival komitesinin belli kriterleri uygulaması gerektiğini düşünüyorum. Bunu kısa film yarışmaları için söyleyebilirim tabi. Deneyimlerimden hareketle şu uygulamalar rahatlıkla yapılabilir ve bunlar jürinin de elini güçlendirir: Sözgelimi; filmlerin isimleri ve künyeleri gizlenebilir ve filmler numaralandırılarak jüriye izlettirilir, jüri üyeleri sürekli değiştirilebilir, başka jüride yer alan kişilere yer verilmeyebilir, şeklinde bu ve benzeri düzenlemeler yapılabilir. Gözlemci olarak katıldığım bazı yarışmalarda jüri üyelerinin çok sert tartışmalarına şahit oldum. Jürinin tarafsızlığı aslında belli ölçüde festivali düzenleyen kurumla da bağlantılıdır.

SORU 12. Katıldığınız yarışmalarda jürinin seçtiği (ödüle değer bulduğu) filmlerin konusunda, biçiminde ya da söyleminde belirli bir ortaklaşmadan/ eğilimden söz etmek mümkün mü? Yani jüri genellikle ne tür konularda üretilmiş belgesel filmleri seçiyor?

CEVAP: Tema belliyse jüri konunun işleyiş tarzına bakıyor. Fakat belli değilse, bu kez tema önemli bir unsur haline geliyor. Eğer jüri üyeleri önyargılı değilse, hemen hepsi oybirliğiyle aynı filme ödül verebiliyor. Çünkü bildiğiniz gibi sanatın bir dili var ve bu dili anlayabilen insanların farklı kararlar almaları beklenemez. Farklı düşünce yapılarına sahip olsa da jüri, sanatsal eğilimden yana tavrını koyar.

SORU 13. Yönetmenlerini tanıdığınız filmler olduğunda filmleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Aslında yaşadığım bir olayı anlatsam bu sorunuzun cevabını vermis olurum. Kurumumuzun ilk yarışmasında jüri üyesi olarak görev yaptım. Başvuran filmleri ve yönetmenlerini ilk kez o yarışmada tanıdım. Daha sonra bu yarışmanın haberini yapmamız gerekiyordu. Yarışmada birincilik derecesi alan yönetmeni arayıp haberini yapmak istediğimizi ve sitemizde yayınlayacağımızı söyleyince bizi kırmayıp kabul etti. Yönetmenin yaşadığı kente gittim, röportaj yaptım. Hayatını, eğitimini uğraşlarını anlattı. Kamerasını hayvanlarının samanını satarak almıştı. Bundan çok etkilendim. İkinci kez düzenlediğimiz yarışmada jüri heyetinde yer almamam gerektiğine karar verdim. Hayat hikayesini bildiğim, tanıdığım bir insanın filmini değerlendirirken tarafsız kalmak son derece zordur benim için. Bundan dolayı sonraki yarışmalarda jüri üyesi olmadım.

SORU 14. Festivallerin belli bir temaya sahip olması, sizce yönetmenin yaratıcılığını etkiliyor mu?

CEVAP: Hayır, etkilemez. Belki şöyle olabilir: tema belirlenmişse, bu tema yönetmenin ilgi alanı dışında olabilir, ya da istemediği bir konuya odaklanmaya zorlar. Bir yönetmen gerçekten yaratıcı ise temanın olup olmamasının bir önemi yoktur.

Selim Evci/ Festival Komitesi Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 28.11.2017

SORU 1. Bize kısaca festivalinizin öyküsünden söz eder misiniz? Nasıl bir düşünceyle, yapıyla başladı?

CEVAP: Akbank Kısa Film Festivali, benim kısa filmlere öğrencilik yıllarında olan yoğun merakımla başladı. İFSAK'ta önce bir kısa film atölyesi yaptım burada eğitim vermeye başladım öğrenciyken daha sonra da okulun son senesi Akbank Kısa Film Festivali projesini oluşturmaya başladım. Akbank Sanata bu projeyi sundum, kısa filmin böylesi büyük bir kültür sanat kurmuyla birleşmesini istiyordum. Bunun önemli bir birliktelik yaratacağını düşündüm hem kendim adına hem de kısa film dünyası adına bu şekilde Akbank Sanatta, 2004 yılında bu şekilde başladı. Onlarda daha önce böyle bir etkinlik yoktu ama ben çok iyi biliyordum kısa filmin ne kadar geniş dinamik bir kitle tarafından takip edildiğini o yüzden 1. Akbank Kısa Film Festivali ilk senesinde çok yoğun bir ilgi ile karşılaştı. Burda tabi Akbank Sanatın Beyoğlu'ndaki merkez binası etkili oldu sonuçta kurumun kendi reklam verme potansiyelinin yüksek olması çok sayıda insana ulaşabilmesini sağladı ve günümüze geldiğinde kısa film için çok ciddi bir platform bir kendini gösterme alanı oldu bu da çok sevindirici.

SORU 2. Festivalinizin ana kaynağı nedir?

CEVAP: Festivalin ana kaynağı, Akbank Sanat Kültür merkezi burda tüm gösterimlerin, etkinlikleirin tamamının ücretsiz yapıldığı hiçbir şekilde kar amacı güdülmeyen tamamen kurumun sosyal alana destek olma potansiyelinin diyim, bir festivale dönüşmüş hali o yüzden tamamen Akbank Sanat bünyesinde gerçekleşen başka kişi ve kurumlara bağlı olmayan .

SORU 3. Festival için kurumlardan herhangi bir maddi destek alıyor musunuz? Nasıl?

CEVAP: Akbank Sanat dışında hiçbir kurumdan dışında destek almıyoruz bu da festivali özerk bir yapıda tutuyor.

SORU 4. Festival komitesi nasıl belirlenir ve kimlerden oluşur?

CEVAP: Festival komitesi festivalin sanatsal değerini yükseltecek, yükselteceğine inanılan kişlerden oluşur.

SORU 5. Belgesel film jürisini, neye göre belirliyosunuz? Jürilerin seçimi festival yönetiminin takdirinde midir?

CEVAP: Jüri üyeleri festival komitesinin insiyatifindedir, jüri üyelerini festival komitesi belirler bu kişileri tabi alanında deneyimli belgeselciler bizim festivalimizde de jüri üyeleri olarak görev yapmışlardır.

SORU 6. Film festivaline seçilecek filmlerde aradığınız belirli özellikler var mı? Varsa nelerdir ve bu özellikler kimler tarafından belirlenmiştir?

CEVAP: Filmlerin tabi ki teknik yeterlilikleri önemlidir kamera, kurgu, ses, ışık ama tüm bunların ötesinde yönetmenin koyu ele alış biçimi, durduğu yer, kendini konumlandırması, olaylara yaklaşımı, objektivitesi ve yarattığı his, duygu herşeyin ötesinde bir kriterler bütünüdür diye düşünüyorum.

SORU 7. Sizce festivaller, destekleriyle belgesel filmlerin anlatımlarını etkiliyorlar mı nasıl?

CEVAP: Festivaller elbette film üretimini destekliyor bir kere öncelikle, festivaller sayesinde filmler hayat buluyor ,İnsanlara ulaşıyor, bu da tabi bir motivasyon kaynağı olarak geri dönüyor.

SORU 8. Filmlerin yaratıcıları filmin ekibi görünürken, aslında bu filmleri biçimlendiren başka bir mekanizma mı söz konusudur?

CEVAP: Yönetmenler ve senaristlerdir. Bunun dışında bir yapı düşünmek ya da varsaymak çok karşılaştığımız durum değil. Elbette bazen bazı kişi ve kurumlar için ısmarlama filmler yapılıyor olabilir ya da belli ideolojik düşünceleri yaymak ya da tanıtmak için filmler yapılıyor olabilir burda bir kategorizasyon meselesi karşımıza çıkar bu filmleri belgesel diye nitelendiremeyiz. Kimisi tanıtım filmidir, kimisi propaganda filmidir ya da başka başka türlerde. Festivallerin seçim kriterleri üreticiyi yaratıcıyı film ekibini bence yönlendirmemeli bir filmi gerçekleştirirken o filmin nerede, nasıl, hangi koşulda yayınlanacağını düşünmeden istediğimiz filmi tüm

istediğimiz özgürlükler sınırını kendimiz belirleyerek, isteğimiz filmi öncelikle yapmalıyız daha sonra bizim istediğimiz film belli yerlerde gösterilemiyor da olabilir burada film kendi mecrasını yaratacaktır. Eğer bir filmi, a festival almıyorsa b festivaline gidilir b festivali için değerli değilse belki c festivali için anlam taşır eğer bunların hiç biri olmuyorsa da internet ortamın da filmler artık çok rahat kitlelerle buluşabiliyor dolayısıyla burada bir kişinin özgürlüğünün sınırlanmasından ya da bir kişinin yaratıcı fikrine müdahale etmekten bahsetmemiz çok mümkün değil bir defa herşeyden önce üretirken kendimizi bu tür şeylerin dışında konumlandırmalıyız, filmimizle baş başa kalmalıyız diye düşünüyorum. Gösterim aşaması bir ikinci aşamadır diye düşünüyorum.

SORU 9. Festivallerin ödül veriyor olması, belgesel filmler üzerinde olumlu ya da olumsuz nasıl bir etkide bulunuyor?

CEVAP: Üretime direkt olarak katkısı olduğunu düşünüyorum e tabiki ödüller, ödüllerin yarattığı üretme zindeliği açtığı kapılar birleştiğinde önemli bir katkı unsuru.

SORU 10. Festivalinizde tema seçimi, neye göre hangi dinamikler tarafından belirleniyor? Sizce yarışmalardaki tematik sınırlama, belgesel film üretimini nasıl etkiliyor?

CEVAP: Akbank Kısa Film Festivalin de hiç bir tema hiç bir yıl uygulanmadı biz festival olarak tema konulmasını tercih etmiyoruz. Benim kişisel fikrim temanın bir sınır getirdiği üreticiyi belli bir noktaya hedeflediği varsayıldığında bir müdahale gibi geliyor dolayısıyla biz festivalde böyle bir tema sınırlaması koymadık. Bazı festivallerde tema sınırlaması var yani oda festivalin tercihidir bazı festivallerde olmasının da bir mahsuru yoktur , o festivalinde eminim tema koymada kendince doğru haklı sebepleri vardır belki belli noktalara dikkat çekmek belli noktaları yüceltmek adına böyle bir tematik festival düzenleme kararı almışlardır bu olabilir. Biz de üretici noktasına gerçtiğimizde o festivale katılıp katılmama hakkına sahibiz, yada o konuda film üretip üretmeme hakkına sahibiz dolayısıyla o tema bize uygun geliyorsa bizim çalışmamız için uygunsa o temada bir film yapmayı kendimizce doğru buluyorsak böyle bir çalışma yaparız ama bulmuyorsakta başka bir festivale

gideriz. Ama ben kişisel olarak temanın bir sınırlama getirdiğini de düşünüyorum bunu da ekleyeyeyim.

SORU 11. Kültür Bakanlığı gibi resmi kurumlar destek verdiği film festivallerinin içeriğini nasıl belirleniyor?

CEVAP: Gerek ulusal, gerekse uluslararası çok sayıda festival var fakat bunların işleyişi ile ilgili yani böyle bir Kültür Bakanlığı tarafından programa nedenli müdahale edilip edilmediği ile ilgili herhangi bir fikrim yok çünkü böyle bir yapı içerisinde bulunmadım bu tür festivalere katıldım ancak böyle bir soruyu cevaplamak için doğrudan bu yapının içerisinde bulunmak gerektiğini söyleyebilirim.

SORU 12. Film festivalleri ile finansal destek aldıkları kurumlar arasında nasıl bir ilişki var? Finansal destek, festivallerin bağımsızlığını, içeriğini, film seçimlerini etkliyor mu?

CEVAP: Tabi film festivalleri ne kadar özerk olursa ne kadar bağımsız olursa okadar özgür, okadar doğrudan sanatın çizgisinde daha kurumsal, daha bir çizgi ve kimlik edinerek yollarına devam edebilirler. Dünyada baktığımız zaman büyük festivallerin bu tür yapılarının olduğunu görmekteyiz. Şimdi bir festival özellikle kamu kuruluşlarına, belediyelere bağlı olduğunda mutlaka en başından aldığı destek miktarı değişir, işte o iktidar başka bir partiye geçtiğinde festivale bakış değişir, yaklaşım değişir dolayısıyla temelde festivallerin kimliğini çizgisini düzenliliğine etki eden hususlar dolayısıyla elbette festivaller özerk bir yapıda olmalı ancak bu özerk yapı sağlanamıyorsa da bu festivaller hiç olmamasındansa devlet eliyle belediyelerce ayakta tutulmasıda olumlu bir davranış sonuçta bir şekilde filmler için bir hayat alanı bir merkez, bir pazar yeri, bir buluşma alanı oluşturduğu için festivaller, eğer özerk bir yapıda oluşamıyorsa devlet eliyle ayakta kalmaları da olumlu bir durum diye düşünüyorum. Burda belki daha fazla özel sektörün bu festivallere önem vermesi ile ilgili… örneğin bizim Akbank Sanatta yaptığımız gibi olabilir çünkü burada tamamen Akbank Sanatın, bir özel kuruluşun destekleği bir festivaldir hiç bir kamu kuruluşu ile belediye ile bir bağı yoktur. Dolayısıyla bu da bizim programımızın çizgisini koruya bilme imkanı sağlamaktadır her alanda sınırlarımızı kendimizin belirleyebileceği bir yapı sunmaktadır.

Zeynel Koç/ Festival Ekibi Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 21.10.2017

SORU 1. Bize kısaca festivalinizin öyküsünden söz eder misiniz? Nasıl bir düşünceyle, yapıyla başladı?

CEVAP: Türkiye'de belgeselciliğin gelişimine katkıda bulunmak ve izleyici ile buluşmasını sağlamak.

SORU 2. Festivalinizin ana kaynağı nedir?

CEVAP: TRT, Kurum bütçesi

SORU 3. Festival için kurumlardan herhangi bir maddi destek alıyor musunuz? Nasıl?

CEVAP: Kültür ve Turizm Bakanlığı, işbirliği protokolü ile. Diğer kurum ve kuruluşlardan daha çok salon, ulaşım vb. destekler alınmakta.

SORU 4. Festival komitesi nasıl belirlenir ve kimlerden oluşur?

CEVAP: Festival komitesi TRT yönetimi tarafından (idari kararla) belirlenmektedir.

SORU 5. Belgesel film jürisini, neye göre belirliyosunuz? Jürilerin seçimi festival yönetiminin takdirinde midir?

CEVAP: Festival komitesi tarafından, alanında yetkin, saygın, güvenilir kişiler arasından kadın/erkek, uluslararası alanda temsil alanı (doğu/batı, vb) dengeler gözetilerek seçilmekte.

SORU 6. Film festivaline seçilecek filmlerde aradığınız belirli özellikler var mı? Varsa nelerdir ve bu özellikler kimler tarafından belirlenmiştir?

CEVAP: Festivale katılacak filmler başvurular arasından seçici kurul tarafından belirlenmekte. Seçici Kurul TRT yapımcıları ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Uzmanlarından oluşmaktadır.

SORU 7. Sizce festivaller, destekleriyle belgesel filmlerin anlatımlarını etkiliyorlar mı nasıl?

CEVAP: Dolaylı etkilendiği söylenebilir.

SORU 8. Filmlerin yaratıcıları filmin ekibi görünürken, aslında bu filmleri biçimlendiren başka bir mekanizma mı söz konusudur?

CEVAP: Belgesel filmler için iki etkenden söz edilebilir. Birincisi sponsorluk temini ile ve genellikle kamu kurum ve kuruluşları ya da kurumsal yapılar tarafından desteklenen filmler. Diğeir ise yapımcılarının, yönetmenlerinin tercihlerini, tutkularını, görüşlerini yansıtan filmler.

SORU 9. Festivallerin ödül veriyor olması, belgesel filmler üzerinde olumlu ya da olumsuz nasıl bir etkide bulunuyor?

CEVAP: Olumlu etkide bulunduğu söylenebilir.

SORU 10. Festivalinizde tema seçimi, neye göre hangi dinamikler tarafından belirleniyor? Sizce yarışmalardaki tematik sınırlama, belgesel film üretimini nasıl etkiliyor?

CEVAP: TRT Belgesel Film Festivali için bir tema sınırlaması sözkonusu değildi. Ancak tema belirlenmesini de yanlış bulmuyorum. Uzun dönemde TRT Belgesel Film Festivali için tema belirlemesi yapılabileceğini düşünmüştük. Ya da en azından bir tematik bölüm.

SORU 11. Kültür Bakanlığı gibi resmi kurumlar destek verdiği film festivallerinin içeriğini nasıl belirleniyor?

CEVAP: Bildiğim kadarıyla Kültür Bakanlığı tarafından desteklenen festivallerde içerikten ve filmlerin estetik/sanatsal yönlerinden daha çok işlediği konu ve işleyiş yöntemi itibariyle ülkenin/yönetimin hassasiyetleri dikkate alınıyor.

SORU 12. Film festivalleri ile finansal destek aldıkları kurumlar arasında nasıl bir ilişki var? Finansal destek, festivallerin bağımsızlığını, içeriğini, film seçimlerini etkliyor mu?

CEVAP: Bana göre festivallerin içerik belirleme ve bağımsızlıktan çok daha başka ve büyük sorunları var.

Sefa Doğru/ Festival Komitesi Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 18.10.2017

SORU 1. Bize kısaca festivalinizin öyküsünden söz eder misiniz? Nasıl bir düşünceyle, yapıyla başladı?

CEVAP: 2000 yılında İletişim Fakültesi öğrencilerinin kendi aralarında yaptıkları kurmaca ve belgesel filmlerin gösterildiği bir etkinlik olarak başladı. Festivalin ilk adımı olan bu ilk etkinlikte ayrıca öğrencileri cesaretlendirmek ve onları teşvik etmek amacıyla fakülte hocalarından oluşan bir kurul, belgesel ve kısa film dalında en iyi filmlerin yönetmenlerine plaket takdim etmişti. Ardından bu etkinliği gelenekselleşmesine karar verildi. Daha sonra ulusal bir festivale dönüştü. …2010…yılında uluslararası bir festival olarak daha geniş kitlelere ulaştı. Bu yıl 17.'si düzenlendi.

SORU 2. Festivalinizin ana kaynağı nedir?

CEVAP: Kültür Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü Festival Desteği

SORU 3. Festival için kurumlardan herhangi bir maddi destek alıyor musunuz? Nasıl?

CEVAP: Konya'nın yerel firmalarından olan ADESE ana sponsorumuz. Yine Konya firmalarından "Kontur", "Filegoes" adlı yazılım firması olmak üzere "Selva", "Kule Site Alişveriş Merkezi" ayrıca Kocatepe Kahve" festivalimizin çözüm ortakları olarak uzun süredir bizleri desteklemektedir.

SORU 4. Festival komitesi nasıl belirlenir ve kimlerden oluşur?

CEVAP: Kısa-Ca Film Festivali'nin "Festival Yürütme Kurulu" başta fakülte dekanı olmak üzere Radyo Televizyon Sinema Bölüm Başkanı ve bölümün öğretim elemanları ile Dekan yardımcıları ve fakülte sekreterinden oluşmaktadır.

SORU 5. Belgesel film jürisini, neye göre belirliyosunuz? Jürilerin seçimi festival yönetiminin takdirinde midir?

CEVAP: Kısa-Ca Film Festivali Jüri Üyeleri Akademisyenlerden ve sektor profesyonellerinden seçilmektedir. 4 başlık altında (kurmaca, deneysel, animasyon, Belgesel) oluşturulan jüri üyelerinden her biri kendilerini akademik ve profesyonel olarak kanıtlamış, ülke sinemasına değerli katkılarından dolayı, öğrencilerin festival boyunca hem mesleki hem de bireysel deneyimlerini paylaşacağı kişilerden seçilmektedir.

SORU 6. Film festivaline seçilecek filmlerde aradığınız belirli özellikler var mı? Varsa nelerdir ve bu özellikler kimler tarafından belirlenmiştir?

CEVAP: Teknik olarak standart izlenebilirliğe sahip, içerik olarak devletin ve milletin bölünmez bütünlüğüne aykırı olmayan filmler, toplumsal gelenek, kültür örf ve adetlere ters düşmeyen filmler… Bölüm hocaları ve Jüri üyeleri…

SORU 7. Sizce festivaller, destekleriyle belgesel filmlerin anlatımlarını etkiliyorlar mı nasıl?

CEVAP: Öğrenci filmleri festivallerinde birçok konuda film ile başvurular oluyor.

SORU 8. Filmlerin yaratıcıları filmin ekibi görünürken, aslında bu filmleri biçimlendiren başka bir mekanizma mı söz konusudur?

CEVAP: Öğrenci filmlerinde danışman hoca ve okulların film atölyelerinin de etkileri söz konusudur.

SORU 9. Festivallerin ödül veriyor olması, belgesel filmler üzerinde olumlu ya da olumsuz nasıl bir etkide bulunuyor

CEVAP: Olumlu etkisi var. Özellikle maddi destekler öğrencilerin yeni filmler çekmesini özendiriyor.

SORU 10. Festivalinizde tema seçimi, neye göre hangi dinamikler tarafından belirleniyor? Sizce yarışmalardaki tematik sınırlama, belgesel film üretimini nasıl etkiliyor?

CEVAP: Belgesel filmlerde bazı yaışmalar dışında tema sınırlaması yoktur. Tema sınırlaması katılımı azaltmaktadır.

SORU 11. Kültür Bakanlığı gibi resmi kurumlar destek verdiği film festivallerinin içeriğini nasıl belirleniyor?

CEVAP: Kültür Bakanlığı festivallerin içeriğine karışmıyor.

Soru 12. Film festivalleri ile finansal destek aldıkları kurumlar arasında nasıl bir ilişki var? Finansal destek, festivallerin bağımsızlığını, içeriğini, film seçimlerini etkliyor mu?

Cevap: Bizim destek aldığımız kurumlar film içeriklerine karışmıyorlar.

Hilmi Etikan/ Festival Komitesi Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 07.11.2017

SORU 1. Bize kısaca festivalinizin öyküsünden söz eder misiniz? Nasıl bir düşünceyle, yapıyla başladı?

CEVAP: Şimdi bizim festivalimiz 1979 yılında İFSAK, İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği'nin bünyesinde başladı. Uzun yıllar orada devam etti. Ondan sonra İFSAK'da bir yönetim değişti ve artık bu festivali yapmak istemediklerini söylediler. Sinemayı istemediler, onun üzerine biz Tertip Komitesi olarak ayrıldık ve festivali İFSAK dışında sürdürmeye başladık. Sonra yeni bir yönetim geldi. O yönetim tekrar bizimle işbirliği yapmak istedi geçmiş yönetimin hata yaptığını söyledi. Onun üzerine biz İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivalinin ulusal bölümünü İFSAK yarışmasına katılan filmlerden oluşturduk, diğer yabancı filmleri de bizler seçiyorduk. Sonra İFSAK bizden ayrıldı. Uzun yıldan beri 79'dan beri… Bir dönem İFSAK'ın içinde olmak koşuluyla festivali bugüne kadar 29 yıldır işte hiç ara vermeden devam ettirdik. Bir bu yıl işte büromuz taşındığı için ara verdik, seneye yapacağız. Festival, böyle oluştu yani.

SORU 2. Festivalinizin ana kaynağı nedir?

CEVAP: Uzun yıllar kaynaksız yaptık. Sonra İstemihan Talay Kültür Bakanı olunca bize destek vermeye başladı. O zamana kadar filmleri İngilizce gösteriyorduk altyazı yaptıramıyorduk, ve 35mm lik filmlere altyazı yaptırmakta kolay olmuyordu, İstemihan Talay, bize biraz para verince biz de filmlere altyazı yaptırmaya başladık ve daha fazla konuk ağırlamaya başladık. Eskiden konsolosluklar bir iki kişi getirirken, biz 20, 25, 30 kişi, getiriyorduk. Kaynak buydu. Birazda Kültür Bakanlığı Yazıcısı konsolosluklarda kendi filmleriyle ilgili biraz masrafları karşılıyorlar. İşte o ülkeden konuk gelecekse mesela o konuğun uçak biletini o karşılıyordu. Otel parasını onlar veriyorlardı falan. Ücretsiz gösterim için tabi parasal getirisi yoktu. Yani çok küçük bütçelerle kendi çabalarımızla cebimizden para harcayarak amatör desteklerle bugüne kadar geldik. Bağımsız olmayı her zaman ön planda tuttuk. Bir ara Yapı Kredi yayınlarının başında Enis Batur vardı. Onlar bizim kataloğumuzu bastılar, destek oldular . Öyle öyle bugünlere geldik yani.

SORU 3. Festival için kurumlardan herhangi bir maddi destek alıyor musunuz? Nasıl?

CEVAP: Kültür Bakanlığından alıyorduk, son 3 yıla kadar. Bu işletme vergisi de kısa filmlerle ve belgesellerle gündeme gelip de özellikle amatör sinemacıların, festivallere katılmasının önü engellenmeye başladı, bizde işletme belgesi amatör filmlerden istenmedi, kısa filmlerden istenmedi, çünkü bunlar ticari dolaşıma çıkan filmler değil. Zaten Türkiye'de yasalar var. Yani film, gösterildikten sonra ya gösterilmeye başlar, yasal bir sorun varsa mahkemeler var öyle bir süreç var zaten. Bu belge, filmlere ayrıca bir sansür uygular, Türkiye'de, uygulanmasın istedik. Ama böyle bir yasa var işte işletme vergisi yasası var. Kısa filmlerde isteniyor. O bakımdan bu bir zorluk yarattı.

SORU 4. Festival komitesi nasıl belirlenir ve kimlerden oluşur?

CEVAP: Festival komitesi, bizde uluslararası yarışma yok ulusal yarışma var. Bir ön eleme yapıyoruz, eskiden yapmıyorduk fakat çok fazla film geliyor. İşte bize yakın festivalin konseptine uygun filmler seçebilecek, inandığımız kişilerden bir seçici kurul oluşturuyoruz. Tabi onlarında hepsine ulaşamıyoruz. Bazen film çekiyor oluyorlar, bazen yurtdışında oluyorlar, başka işleri oluyor, olabildiğince onlardan bir seçici kurul oluşturuyoruz. Seçici kurul komitemiz ise birkaç kişi, yani eşim yardım ediyor, kızım yardım ediyor, Berna Kuleli var, Haşmet Topaloğlu var, Bahar Tırnakçı var, Sinan Turan var, kataloğumuzu yapan. Bunlar tabi başka işlerde başka meslekleri olan arkadaşlar, festival sırasında biz tertip komitesiyiz, biz festival sırasında bir araya geliyoruz. Tabi yükün büyük kısmı benim sırtımda oluyor. O Tertip Komitesi ile işi götürmeye çalışıyoruz.

SORU 5. Belgesel film jürisini, neye göre belirliyosunuz? Jürilerin seçimi festival yönetiminin takdirinde midir?

CEVAP: Evet, yani belgesel jürisi diye bizim ayrı bir jürimiz yok, bir jürimiz var. O da hem kısa filmleri hem belgeselleri izliyor. Ama çok fazla film olursa bazen şöyle yapıyoruz, 10 kişiden oluşan bir jüri oluşturuyoruz 5 kişilik bir grup kısa filmleri ve canlandırmaları izliyor, 5 kişilik grupta belgeselleri ve deneyselleri izliyor. Öyle bir

iş bölümü yapıyoruz çok fazla yük bindirmemek için. Yani jüri oluştururken mutlaka o jürinin içerisinde, belgesel filme yatkın deneysel film çekmiş insanlardan da, senaristlerden de mutlaka birilerini almaya çalışıyoruz, meslek birliğinden temsilci almaya çalışıyoruz. Belgesel filmler için durum çok özel ya bizim ki sadece belgesel film festivali olmadığı için, belgesel filmleri ayrıca değerlendiren bir ekip yok. Zaten şöyle bir sorun var kısa film yarışması, yani bizimki kısa film festivali olduğu için 20 dakika sınırlamamız var. Onun için bize belgesel filmler, diğer festivallere başvurduğu kadar gelmiyor. Yani 20 dakikanın altında da çok fazla belgesel film olmuyor açıkçası, onlardan 20 tane 25 tane falan film geliyor.

SORU 6. Film festivaline seçilecek filmlerde aradığınız belirli özellikler var mı? Varsa nelerdir ve bu özellikler kimler tarafından belirlenmiştir?

CEVAP: Yani herkeste böyle bir kimliği vardır. Ben mesela artık bazılarını biliyorum, yani bazı öğrenciler ya da kısa filmciler bana film izletiyorlar diyorum ki bak senin bu filmin şu festivallere olabilir, uygun düşebilir, onlar bu tür filmleri seviyorlar diye. Festivallerin bir kimlikleri var. Bir kere ilk kriterimiz şu, bu film seyirci karşısına çıkmayı hak ediyor mu? Yani insan yaşamının iki saatini bu salona kendini kapatarak harcıyor yani yaşamından veriyor. Bir de bu bunun yola çıkışı var; evinden çıkıyor, arabaya biniyor, işte trafiğe giriyor, salona geliyor, oturuyor bu filmi izlemek için. Yani bizim kriterimiz şu 'iyi ki gelmişim' yani bu filmi izlemişim duygusuyla ayrılmalı. Ona saygı bir kere, seyirciye saygı yani laf olsun diye film almamaya çalışıyoruz. Gerçekten seyirci karşısına çıkmaya değer mi? İnsana bir şey aktarıyor mu filmler? Sinemasal ve içerik açısından ona bakıyoruz. İkincisi de biraz çeşitliliğe bakıyorum ben. Şimdi şöyle bir şey oldu onu gördük birkaç yıl önce festival filmlerinde özellikle kısa filmde bir şeyler oluşmaya, sinema okulları da festivallere ne kadar çok öğrenci filmi sokabilirlerse o kadar birazda prestij kazandıkları için öğrencileri festivallere göre, film çektiriyorlar. Bu da film çekenleri tek tipçiliğe götürmeye başlıyor. Ondan kaçınmaya çalışıyoruz. Çok ağır sosyal eleştiriler yapan, ağır derinliği olan filmlere de yer veriyoruz. Yani tek tip göstermemeye hatta bazen geliyorlar hocam bu filmin festival de ne işi var, falan filan diyorlar. Diyorum ki bu da gayet güzel severek tamam o anda seyrediyorsun belki sonra unutuyorsun ama böyle film çalışılmış, emek verilmiş, sesi iyi,

oyunculuğu iyi, senaryosu iyi, film çok derinlikli değil ama hepsinden aynı şeyi beklemeye gerek yok. Yani çeşitliliğe dikkat ediyoruz. Konuları festival komitesi belirliyor. Yani film seçerken, faşist olmayacak, ırkçı bir film olmayacak, başkalarına hakaret eden unsurlar taşıyan başkalarını incitecek unusurlar taşımayacak onun dışında filmlere yer veriyoruz.

SORU 7. Sizce festivaller, destekleriyle belgesel filmlerin anlatımlarını etkiliyorlar mı nasıl?

CEVAP: Yani bu sadece belgeseller için değil hepsi için öyle. Yani parayı veren düdüğü çalar diye Nasrettin Hoca'nın hikayesi var ya çok kabaca söylersek ona doğru gidiyor. Belgesel seçimi film festivallerinin en korktuğu şey. Çünkü belgesel neticede bir şeyi sorguluyor bir gerçeğin üzerine gitmeye çalışıyor bir bakıma onları daha çok irite ediyor. O bakımdan artık böyle suya sabuna dokunmayan belgesellere festivaller daha yakın bakıyor. Çünkü para aldıkları yer bir bakanlık olabilir, belediye olabilir özel şirketler olabilir, yani filmlerin anlatımına müdahale etmiyorlar aslında. Şimdi şöyle oluyor, festival tertip komitesindekileri çağırıp da bak bunları bunları almayacaksın demiyorlar yani ama onu zaten dolaylı olarak hissettiriyorlar tertip komitesine. Benim başıma gelmedi ama… Şöyle hissettiriyorlar mesela bakanlıktan destek alırsak filmlerin hepsinin listesini istiyor başkan, konularını istiyor eskiden böyle değildi yani. Hatta festivale gelen konukların bile isim listesine kadar isteniyor. O zaman oto sansür de devreye giriyor.

SORU 8. Filmlerin yaratıcıları filmin ekibi görünürken, aslında bu filmleri biçimlendiren başka bir mekanizma mı söz konusudur?

CEVAP: Bir yerden para almaya kalktığınız zaman tabi olabilir. Mesela şimdi en çok destek veren yer Kültür Bakanlığı Sinema ve Televizyon Daire Başkanlığı olduğu için onun üzerinde duruyoruz. Bu iktidar olabilir başka bir iktidar olabilir, mesela Fransa'da örnekleri biliyorum politikanın dışarısında bir kurul var iktidarlar değişiyor kurul değişmiyor. Bir sinema dairesi ve ulusal sinema merkezi var onların bir kurulu var filmleri onlar değerlendiriyorlar. Bizde ise öyle değil biz de her politik değişiklikte oradaki insanlarda da değişiyor. Onlarda hep böyle kendi politikalarına yakın filmler üretilsin istiyorlar.

SORU 9. Festivallerin ödül veriyor olması, belgesel filmler üzerinde olumlu ya da olumsuz nasıl bir etkide bulunuyor?

CEVAP: Ödül filmlerin, sanat eserlerinin birbiriyle yarıştırılması. Sergi açılıyor bir tarafta Dali'nin resimleri bir tarafta Picasso'nun resimleri bir tarafta Monet'in resimleri falan şimdi bunların içerisinden en iyisini seçin şeklinde bir yarışma uygun bir yarışma değil yani hepsinin kendine göre bir değeri var. Fakat kısa filmciler yarışmayı istiyorlar. Yani bunu artık filmografilerine yazmak istedikleri için midir nedir ya da böyle bir öne çıkma isteklerinden midir? bilmiyorum. Biz festivalde yarıştırmayalım dedik, ulusal yarışmayı sadece gösterim yapalım dedik, karşı çıktılar dediler ki: "yok yarışma olsun, birinci ikinci üçüncü olsun biz bunu görmek istiyoruz yarışmak istiyoruz" dediler. İnsanlar bazen sırf para ödülü olduğu için film üretiyorlar. Mesela şimdi ben bir partiye ve onun siyasi görüşüne yakın olmayabilirim, o parti beni çağırsa ve ticari işlerde yapıyoruz 'ya Hilmi işte 500.000 TL bütçemiz var partimizin bir filmini yaptırmak istiyoruz' deseler ben almam o filmi onlara da ayıp olur. Çünkü inanmadığım bir şey, sırf o 500.000 TL'yi alacağım diyerekten o filmi almam. Ne iyi bir iş çıkartabilirim, ne de kendime olan saygımı sürdürebilirim. O bakımdan derim ki kusura bakmayın ama size yakın insanlarla çalışırsanız daha iyi bir ürün ortaya çıkar. Böyle yetiştik biz yani. Böyle gördük.

SORU 10. Festivalinizde tema seçimi, neye göre hangi dinamikler tarafından belirleniyor? Sizce yarışmalardaki tematik sınırlama, belgesel film üretimini nasıl etkiliyor?

CEVAP: Bir sene sonra için zaman verirlerse iyi etkiliyor yani. Ama festivalin başvurusu açıldıktan üç ay sonra ya da iki ay sonra başvurular bitiyorsa o arada film çekilemiyor zaten. Ama mesela ben İzmir'de bir jürideydim AİDS hastalığına karşı bir yarışmaydı. Ondan sonra +65 yaş diye. Şimdi mesela onlar 65 yaş üstündeki yaşamında değerli bir yaşam olduğunu çalışkan üretken insanlar olduğunu anlatan, filmler istiyorlar. Biz yarışmayı açtık, çok az bir zaman vardı baktık ki tam istediğimizin aksine filmler geldi zor bulduk onların içerisinden filmleri. Bunlara zaman vermek gerekiyor ve her sene tekrarlanan bir festival olursa insanlar artık oraya film yapıyor. İyi oluyor yani tematik ama zaman verilmesi gerekiyor. Mesela

Mimarlar Odası'nın İstanbul şubesi Mimarlık Filmleri Festivali yapıyor. Artık oraya mimarlıkla ilgili filmler katılıyor.

SORU 11. Kültür Bakanlığı gibi resmi kurumlar, destek verdiği film festivallerinin içeriğini nasıl belirleniyor?

CEVAP: Denetliyor çünkü şöyle bir şey filmlerin listesini istiyor. Eskiden uluslararası filmlerin gösterime girmesiyle ilgili sansürden bahsedilmiş ancak protesto edilerek bu durum kaldırılmış. Bizim sinemacılar o zaman bir gevşek davrandıklarından ulusal sinema için bu kaldırılmamış. Onun için işletme belgesi isteniyor, uzun metraj filmlerden işletme belgesi istemiyor. Çünkü işletme belgesi kötü bir şey değil çünkü İşletme belgesi filmin size ait olduğunu gösteren bir şey, ama bunu kısa filmlere uygulamak mümkün değil. Zaten Kültür Bakanlığı gösterilecek filmlerin, yönetmenlerin listesini istiyor, ve bunun dışına çıkarsan verdiğim parayı geri alırım diyor. Yani teşvik etmesi gerekir kültür Bakanlığı'nın. Aykırı filmler olabilir bunlar bırak gençler içini döksün, sinemayla deşarj olsun adam ne söyleyeceğini anlatsın yani. Tabi bu durumun önünün açılması lazım, para ile ideoloji ile baskısıyla sanat yapılmaz dünyanın hiçbir yerinde olmamış ki biz de olsun.

SORU 12. Film festivalleri ile finansal destek aldıkları kurumlar arasında nasıl bir ilişki var? Finansal destek, festivallerin bağımsızlığını, içeriğini, film seçimlerini etkiliyor mu?

CEVAP: Maddi bir ilişki var. Yani biz pek parasal destek almadığımız için bilmiyorum. Yani destek almazsan zor oluyor destek alsan bağımlı hale geliyorsun. O bakımdan dengeyi iyi tutturmak lazım, destek alacağın kurumları iyi seçmen gerekiyor Sana çok karışmayacak seni serbest bırakacak elini kolunu bağlamayacak bir festival destekçin olursa o kadar iyi. Destek veren kurumlar, belgeselde daha çok korkuyorlar ben bu festivale destek veririm logomu kullanırlar, ondan sonra bir şey olur bir film gösterirler benim de başım belaya girer diye bir korku içerisindeler. Tabi belgeselde siyasi konular ele alındığı için insanlar çekiniyor.

Murat Tırpan/ Festival Komitesi Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 29.01.2018

SORU 1. Bize kısaca festivalinizin öyküsünden söz eder misiniz? Nasıl bir düşünceyle, yapıyla başladı?

CEVAP: Festivalimiz ilk olarak 2011 senesinde düzenlendi. Sinema alanındaki tüm öğrencilerin kısa film üretmesi mantığı ile yola çıktı. Bu bağlamda nasıl bir kapsam geliştirilebilir diye düşünüldüğünde okulların sadece lisans değil aynı zamanda açık öğretim, yüksek lisans ve doktora programlarına da açılması planlandı ve bu sene sekizincisini gerçekleştiriyoruz.

SORU 2. Festivalinizin ana kaynağı nedir?

CEVAP: Festivalimizin ana kaynağı vakıf üniversitesi olduğumuz için okulumuzun bizler için belirlediği festival bütçesidir. Bu bütçenin dışında çeşitli kurumlardan da mekan vs. desteklerle festivalimizi gerçekleştiriyoruz.

SORU 3. Festival için kurumlardan herhangi bir maddi destek alıyor musunuz? Nasıl?

CEVAP: Festivalimiz için herhangi bir kurumdan maddi destek almıyoruz. Fakat farklı sponsorluk destekleri aldığımız oluyor. Örneğin bu sene Kadıköy Belediyesi bizlere Kozyatağı Kültür Merkezini tahsis ederek festivali orada gerçekleştirmemizi sağlayacak.

SORU 4. Festival komitesi nasıl belirlenir ve kimlerden oluşur?

CEVAP: Festival komitemiz Okan Üniversitesi Sinema ve Televizyon bölümündeki hocalarımızdan oluşuyor.

SORU 5. Belgesel film jürisini, neye göre belirliyosunuz? Jürilerin seçimi festival yönetiminin takdirinde midir?

CEVAP: Belgesel film jürisini belgesel yönetmenleri ve belgeselle ilgili çalışma yapan akademisyenler arasından, festival kurulumuzla yaptığımız bir görüşme sonucu belirliyoruz.

SORU 6. Film festivaline seçilecek filmlerde aradığınız belirli özellikler var mı? Varsa nelerdir ve bu özellikler kimler tarafından belirlenmiştir?

CEVAP: Temel olarak mutlaka şöyle şöyle olmalı dediğimiz bir özellik yok fakat filmin özgünlüğü, yaratıcılığı, tekniği ve emek verilmiş olmasının jüriyi etkilediğini söyleyebilirim

SORU 7. Sizce festivaller, destekleriyle belgesel filmlerin anlatımlarını etkiliyorlar mı nasıl?

CEVAP: Belgesel iyi fikirler ve emek isteyen bir çabanın ürünüdür. Bu yüzden, daha çok tematik festivallerin anlatım üzerinde etkisi olduğunu düşünüyorum. Tematik festivallerde özellikle size yönlendiren bir alan oluyor ve bu alana göre siz de yönelebiliyorsunuz. Fakat bunu çok da doğru bulduğumu söyleyemem.

SORU 8. Filmlerin yaratıcıları filmin ekibi görünürken, aslında bu filmleri biçimlendiren başka bir mekanizma mı söz konusudur?

CEVAP: İnsan, içinde bulunduğu toplumdan, o toplumun kültürel birikiminden, siyasi yapılarından ve o ülkenin yaşayışından etkilenir. Filmleri biçimlendiren şeylerin başında bu gelmektedir. Bir film yapmak, insanın bir derdinin olmasını gerektirir. Bir derdin yoksa zaten o toplumdan ve çevreden yeterince beslenemiyorsun demektir. Bu yüzden ister istemez filmi biçimlendiren unsurların arasında toplum da yer alır.

SORU 9. Festivallerin ödül veriyor olması, belgesel filmler üzerinde olumlu ya da olumsuz nasıl bir etkide bulunuyor?

CEVAP: Ödüller birer teşvik mekanizmalarıdır.Bu açıdan düşünüldüğünde ödülün verilmesini güzel bir durum olarak karşılıyorum. Bizim festivalimizden ödül alan

bazı öğrencilerin kendilerine güveni artarak daha fazla ve daha nitelikli ürünler ortaya koyduğunu ve başka festivallerde de ödüller aldığını biliyorum.Bu da mutluluk verici bir durum.

SORU 10. Festivalinizde tema seçimi, neye göre hangi dinamikler tarafından belirleniyor? Sizce yarışmalardaki tematik sınırlama, belgesel film üretimini nasıl etkiliyor?

CEVAP: Festivalimizde tematik bir sınırlama bulunmuyor. Bu yüzden üretim alanında katılımcılarımız sınırsız özgürlüğe sahip. Başka festivallerde tematik sınırlamalar var ve bu üretimi sınırlamak açısından sıkıntılı olabiliyor. Çok iyi bir fikriniz var ama temaya uymuyorsa o kategoriye başvuramıyorsunuz.

SORU 11. Kültür Bakanlığı gibi resmi kurumların destek verdiği film festivallerinin içeriği nasıl belirleniyor?

CEVAP: İçerik olarak daha dikkatli seçim yaptıklarını düşünüyorum. Bakanlıkla sıkıntı yaşamamak adına bazı konularda daha hassas davranabilirler.

SORU 12. Film festivalleri ile finansal destek aldıkları kurumlar arasında nasıl bir ilişki var? Finansal destek, festivallerin bağımsızlığını, içeriğini, film seçimlerini etkliyor mu?

CEVAP: Kurumsal kimliği olan bir destek mekanizmasına sahip olan her festivalin serbestlik konusunda çeşitli sıkıntılar yaşadığını düşünüyorum.Bunu açık açık belli etmeseler bile bana göre en bağımsız olduğunu iddia eden festivallerde bile bu tarz sıkıntılar vardır. Kimi bu sıkıntıları yaşamamak adına tematik sınırlama getirir, kimi de o başvuruları ödüllendirmeyerek farklı bir filter uygulayabilir.

Mukadder Yardımcıel/ Festival Komitesi Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 12.01.2018

SORU 1. Bize kısaca festivalinizin öyküsünden söz eder misiniz? Nasıl bir düşünceyle, yapıyla başladı?

CEVAP: Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA) 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'la kurulan bir kurumdur. Ajansımız Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars illerinde faaliyet yürütmektedir. Ajans olarak, kuruluşundan itibaren sadece ekonomik alanın değil, bölgemizdeki sosyo-kültürel, sanatsal ve edebi mecraların da desteklenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Belli bir bölgedeki ya belli bir alandaki potansiyeli harekete geçirmek için farklı bakış açılarına ihtiyaç duyulur. Biz de ekip olarak, farklı bakış açılarının bölgenin sorunlarını çözmeye büyük katkı sunacağını, bize yeni ufuklar kazandıracağını düşünerek Kısa Film Yarışması düzenlenmesine karar verdik. Başlangıçta iki hedefimiz vardı: Birincisi sinema ve belgesel dalında yeni yeteneklerin ortaya çıkmasına olanak sağlamak ve genç yönetmenlerin çalışmalarını desteklemek. Diğeri de, adeta bir film platosu gibi zengin değerlere sahip olan bölgemizi tanıtmaktı.

SORU 2. Festivalinizin ana kaynağı nedir?

CEVAP: Tamamen Ajansın mali desteğiyle sürdürülmektedir.

SORU 3. Festival için kurumlardan herhangi bir maddi destek alıyor musunuz? Nasıl?

CEVAP: Hayır, herhangi bir kurumdan destek almıyoruz. Yarışma bütçesinin tamamı Ajans tarafından karşılanmaktadır.

SORU 4. Festival komitesi nasıl belirlenir ve kimlerden oluşur?

CEVAP: Festivalden ziyade bir yarışma niteliğinde olduğu için geniş bir ekibe ihtiyaç duymuyoruz. Fakat Kısa Film ve Belgesel Yarışması'nı Ajansımız adına Tanıtım ve Halkla İlişkiler Birimi yürütmektedir. Birim Başkanı, Basın ve Halkla İlişkiler Sorumlusu ve teknik ekipten oluşmaktadır.

SORU 5. Belgesel film jürisini, neye göre belirliyosunuz? Jürilerin seçimi festival yönetiminin takdirinde midir?

CEVAP: Bu soru bizim için çok önemlidir. Çünkü biz yarışmaya başlamadan önce ister uzun metrajlı ister kısa metrajlı film yarışmaları ya da fotoğraf yarışmaları olsun, katılımcıların belli endişeleri olduğunu öğrendik, okuduk, yahut birebir yönetmenlerden dinledik. Ajans olarak amacımız gerçekten objektif olmaktır. İnsanlar günlerini, aylarını, yıllarını harcayıp, emek vererek, dişiyle tırnağıyla didinerek bir eser ortaya çıkarıyor ve yarışmaya gönderiyor. Yarışma jürisinin adil olması, hak eden esere hakkını vermesi bizim için temel kriterdir. Belli yarışmalarda jürilerin grup oluşturdukları ve yönetmenlere ve belli filmlere önyargılı yaklaştıkları tarzında eleştirileri önlemek için önce jürileri grup olarak çağırmadık. Kendi alanında deneyimi olan, gerçekten adaletli davranacağını düşündüğümüz kişileri tek tek davet ettik. Davet ettiğimiz jüri üyelerinin hemen hepsi bizim yarışmamızda birbirleriyle tanışmışlardır. Yönetmenlerin, grup olarak hareket ettikleri şeklindeki eleştirilerini minimize etmeye çalıştık. Jüriye, hem akademi camiasından hem de sahada çalışan insanlardan oluşturup denge sağlamaya çalıştık. Teori ve deneyimin ortak kararı daha objektif sonuçlar doğurur düşüncesiyle hareket ettik. Başından itibaren festival komitesinde yer alan biri olarak, iddialı gibi görülebilir, fakat SERKA'nın düzenlediği Kısa Film Yarışması'nın en objektif yarışmalardan biri olduğunu söyleyebilirim. Jürilerin seçimini festival yönetimi belirliyor. Kimleri jüriye davet edeceğimize dair uzun araştırmalar yapıyoruz. Önerilerden ziyade kendi karar verdiğimiz üyeleri jüriye davet ediyoruz.

SORU 6. Film festivaline seçilecek filmlerde aradığınız belirli özellikler var mı? Varsa nelerdir ve bu özellikler kimler tarafından belirlenmiştir?

CEVAP: Evet kesinlikle var. Biz ajans olarak ne istediğimizi biliyoruz. Sözgelimi; son iki yıl içerisinde çekilmiş olması, daha önce herhangi bir yarışmada ödül almamış olması, kurmacada 15 ve belgeselde 30 dakikayı geçmemesi ve en önemlisi Ajansımızın faaliyet yürüttüğü Kars, Ağrı, Ardahan ve Iğdır illerinde yani TRA2 bölgesinde çekilmiş olması gerekiyor. Bu kriterleri yarışma ekibi olarak biz belirledik. Amacımız yönetmenlerin gelip bölgemizi görmeleri, bölge illerindeki

sanatsal potansiyeli ortaya çıkarmalarıdır. Zaten bu dört il dışında çekilen eserlere yasal olarak da destek veremiyoruz. Bölgemizle sınırlı olma kriteri var.

SORU 7. Sizce festivaller, destekleriyle belgesel filmlerin anlatımlarını etkiliyorlar mı nasıl?

CEVAP: Burada iki temel bakışaçısı var ve bunları birbirinden ayırmamız gerekiyor. Eğer, belgesel ya da kurmaca filme önceden bir destek veriliyorsa, yani eser üretim aşamasına geçmeden destek almışsa çeşitli kaygılar oluşabilir. Yönetmen ya da eser sahibi yapım aşamasında belli noktalarda kendisine otosansür uygulayabilir. Yapar demiyorum ama böyle bir ihtimal söz konusudur. Çünkü sizin eserinize maddi destek sağlayan bir kuruma objektif davranmanız daha zordur. Eserin yarışmada ödül alması apayrı bir şeydir. Çünkü eser sahibi herhangi bir yarışma kaygısı duymadan belli bir konuya dikkat çekmek yahut belli bir sorunu sanatsal bir dille ifade etmek için eserini icra etmiştir. Daha sonra açılan bir yarışmaya katılım sağlamış ve ödül almıştır. Ödül, eser bitirildikten sonra verildiği için doğrudan bir etkisinden söz edemeyiz diye düşünüyorum.

SORU 8. Filmlerin yaratıcıları filmin ekibi görünürken, aslında bu filmleri biçimlendiren başka bir mekanizma mı söz konusudur?

CEVAP: Sanat ve edebiyat ürünleri elbette ki yaratıcılarının ürünüdür fakat bu eserleri yaratıldıkları dönemin ekonomik, sosyal, politik ve kültürel ikliminden bağımsız düşünemeyiz. Bunlar dışındaki mekanizmalar hakkında yorum yapamam fakat mekanizmadan bunlar kastediliyorsa, kesinlikle bunlar belirler. Eserlerin üretildiği dönem ve toplumsal iklim belirleyicidir diye düşünüyorum.

SORU 9. Festivallerin ödül veriyor olması, belgesel filmler üzerinde olumlu ya da olumsuz nasıl bir etkide bulunuyor?

CEVAP: Ödüllerin olumlu etki yapacağını düşünüyorum. Özellikle ekonomik problemlerden dolayı bazı projelerini hayata geçiremeyen eser üreticileri için ödülün çok önemli olduğu kanaatindeyim. Ödül alan eser, üretildikten ve yarışmaya katıldıktan sonra ödül almıştır. Dolayısıyla dış etkilere kapalıdır diyebiliriz. Yani ödül, eserin yapım sürecinde mali destek alarak yapılmışsa, belli açılardan eleştiriler

yapılabilir. Nihayetinde, belli önyargılardan arındırarak baktığımızda, bir eserin bir yarışmada ödül alması olumlu etki yaratacaktır.

SORU 10. Festivalinizde tema seçimi, neye göre hangi dinamikler tarafından belirleniyor? Sizce yarışmalardaki tematik sınırlama, belgesel film üretimini nasıl etkiliyor?

CEVAP: Yarışmalarımızı ağırlıklı olarak temalı yapıyoruz. Temayı belirlerken, bölgemizin sosyal, kültürel ve ekonomik dinamiklerini göz önünde bulunduruyoruz. Sözgelimi, birinci yarışmamızın teması bölgemizin önemli bir sorunu olan "Göç"tü. Ajans olarak göçle ilgili araştırmalar yaptık, saha çalışması ve anketler uyguladık. Belli bir perspektif oluştu. Fakat Ajansımızın dışardan bir bakış açısına da ihtiyacı vardı. Bu konuyu yönetmenlerin nasıl ele alacağını hangi noktalara vurgu yapacağını merak ettik. Buna ihtiyacımız vardı. Tema belirlemenin film üretimini olumsuz etkiliyeceğini düşünmüyorum. Çünkü, yarışmayı ya da festivali düzenleyen kurum, yönetmene diyor ki, "Sizin bu konuyu ele alış tarzınızı ve bu konudaki fikrinizi merak ediyorum, bunu icra ettiğiniz sanat aracılığıyla bize anlatmanızı istiyoruz. Başka konularla uğraşmak istemiyoruz, sadece bu konudaki fikrinizi merak ediyoruz" diyor. Belli bir bölgede faaliyet yürüttüğümüz için coğrafi sınırlama zaten zorunludur. Ancak, gözlemlerime dayanarak şunu da söyleyebilirim: Tema, yönetmenleri belli konularda odaklanmaya ittiği için bir nebze film üretimini olumsuz etkiliyor diyebilirim. Tema, ilgi alanına girmiyorsa film çekmekten vazgeçebiliyor. Ajans olarak bizim şartnamedeki bölgede çekilmiş olması, son iki yıl içinde üretilmesi ve diğer yarışmalarda ödül almamış olması gibi kriterlere tema kriterini de eklediğimizde çok büyük bir sınırlama yaptığımızın farkındayız. Bundan dolayı çok fazla başvuru yapamıyorlar. Bizim amacımız da zaten Türkiye'deki bütün kısa film ve belgeselleri toplamak değildir. Bu kriterlerden dolayı herkes başvuruda bulunamıyor. Yönetmenlerin sadece SERKA'daki yarışma için film çekmeleri daha da zorlaşıyor. Çünkü temayı biz belirliyoruz.

SORU 11. Kültür Bakanlığı gibi resmi kurumların destek verdiği film festivallerinin içeriği nasıl belirleniyor?

CEVAP: Diğer kurumların festivalleri hakkında bilgi sahibi değilim. Kendi kurumumuzla ilgili süreci önceki sorularda yanıtladım. Festival ya da yarışma geleneksel hale geldikçe içerik daha da belirgin hale gelebiliyor. Fakat başlangıçta gidişatı belirlemek çok daha zor. Yapılan her yarışma bir sonrakine yön verebiliyor. Çünkü iyileştirilmesi gereken yönlerinizi görüp bir sonraki yarışmada gidermeye çalışıyorsunuz. İyi yönlerinizi de bir üst seviyeye çıkarmaya gayret ediyorsunuz.

SORU 12. Film festivalleri ile finansal destek aldıkları kurumlar arasında nasıl bir ilişki var? Finansal destek, festivallerin bağımsızlığını, içeriğini, film seçimlerini etkliyor mu?

CEVAP: Serhat Kalkınma Ajansı olarak hem yarışmayı düzenleyen ve hem de bütçesini karşılayan kurum olduğumuz için bir sorun yaşamadık. Hatta ülkemizde düzenlenen Kısa Film Yarışmaları arasında dereceye giren eserlere en yüksek ödülleri veren kurumlardan biriyiz. Festivali düzenleyen ile finansal desteği veren kurumların farklı olması durumunda nasıl bir ilişki olabileceğine dair yorum yapmam etik olmaz. Fakat, belli festivallere finansal destek veren kurumların, bazı durumlarda desteklerini çektiğini geçmiş yıllarda hepimiz biliyoruz. Bu tür örnekler, iki kurum arasındaki ilişki açısından bir fikir verebilir sanırım.

Tanju Akleman/ Festival Komitesi Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 30.01.2018

SORU 1. Bize kısaca festivalinizin öyküsünden söz eder misiniz? Nasıl bir düşünceyle, yapıyla başladı?

CEVAP: İFSAK Kısa Film Yarışması 70'li yılların sonunda, İFSAK Kısa Film Festivali ise 80'li yılların başında başlamıştır. İkisinin de fikir önderi, o dönemde İFSAK Yönetim Kurularında yer alan Hilmi ETİKAN'dır. İFSAK Kısa Film Yarışması şu anda Türkiye'de yaşayan en eski Kısa Film Yarışması'dır. Hem yarışma, hem de Festival'in başlamasında İFSAK'ın isminde Fotoğraf ile birlikte yer alan ve o günlere kadar hiçbir önemli etkinliğin gerçekleştirilemediği Sinema'dır. Aynı zamanda Türkiye'de de özellikle Kısa Film alanında o güne kadar çok önemli çalışmaların yapılmamış olması da İFSAK'ı da bu konularda öncü olmak konusunda güdülemiştir. İFSAK Kısa Film Festivali ilk yapıldığı günden 2000'li yıllara kadar Hilmi Etikan'ın çok özverili çalışmalarıyla ivme kazanarak devam etmiştir. Festivalde o yıllara kadar Türkiye'de yapılan filmlerin dışında dünyanın bir çok farklı ülkelerinden bir çok farklı sinemacının gerçekleştirdiği, kurmaca, belgesel ve deneysel dalda kısa filmler gösterime girmiş, Türkiye'de kısa filmle ilgilenen kişilerle buluşmuştur. Festivallerin gerçekleştirilmesinde Türkiye'nin sinema dalındaki birçok değerli ismi destekleyici olmuşlardır. 2000'li yılların sonuna doğru bir İFSAK Yönetim Kurulu, Festivalin düzenlenmesini Hilmi Etikan'a bırakmışlardır ve Festivalin adından İFSAK çıkmıştır. 2013 yılında ise festival, o dönemin Yönetim Kurulu tarafından İFSAK Kısa Film Festivali olarak yeniden düzenlenmeye başlamıştır.

SORU 2. Festivalinizin ana kaynağı nedir?

CEVAP: İFSAK Kısa Film Festivalinin ve İFSAK Kısa Film Yarışmasının ana kaynağı İFSAK'tır.

SORU 3. Festival için kurumlardan herhangi bir maddi destek alıyor musunuz? Nasıl?

CEVAP: İFSAK Kısa Film Festivali ve İFSAK Kısa Film Yarışmasına hiçbir kurumdan destek alınmamaktadır.

SORU 4. Festival komitesi nasıl belirlenir ve kimlerden oluşur?

CEVAP: Şu anda İFSAK Kısa Film Festivali, bir Koordinatör tarafından, İFSAK Yönetim Kurulu ile irtibatlı olarak gerçekleştirilmektedir. 2016 yılından bugüne Festival Koordinatörü Sinema Yönetmeni ve Yazarı Rıza KIRAÇ'tır. Önceki yıllarda Kısa Film Festivali Hilmi ETİKAN önderliğinde düzenleniyordu.

SORU 5. Belgesel film jürisini, neye göre belirliyosunuz? Jürilerin seçimi festival yönetiminin takdirinde midir?

CEVAP: Sorunun İFSAK Kısa Yarışması ile ilgili olduğunu düşünmekteyim. İFSAK Kısa Film Yarışması, Kurmaca, Belgesel, Deneysel ve Canlandırma bölümlerinden oluşur. Bölümlere gelen filmler öncelikle, Ön Seçici Kurul'un değerlendirmesinden geçer. Sonrasında ise filmlerin son değerlendirilmesi Tek Seçici tarafından yapılır. Tek Seçiciler, ağırlıklı olarak Türkiye Sinemasındaki önemli yönetmenler olmakla birlikte zaman zaman Sinema alanındaki Yönetmen dışında önemli isimlerde bu çalışmayı gerçekleştirmektedirler.

SORU 6. Film festivaline seçilecek filmlerde aradığınız belirli özellikler var mı? Varsa nelerdir ve bu özellikler kimler tarafından belirlenmiştir?

CEVAP: Türkiye'nin önemli Kısa Filmcilerinin çalışmaları, önemli Belgeselcilerinin filmleri ya da Deneysel/Canlandırma Sinema alanında işler ortaya koymuş isimlerin eserleri ile birlikte Dünyadaki önemli Kısa Film / Belgesel Film Festivallerinden filmler İFSAK Kısa Film Festivalinde izleyicilere ulaşmaktadır. Bu kapsamdaki çalışmalar İFSAK Kısa Film Festivali koordinatörü tarafından yapılmaktadır. Tabi aynı zamanda İFSAK Kısa Film Yarışmasında ön elemeyi geçen filmler öncelikle Kısa Film Festivali kapsamında gösterime sunulmakta ve Festivalin son gününde İFSAK Kısa Film Festivali ödül töreni yapılmaktadır.

SORU 7. Sizce festivaller, destekleriyle belgesel filmlerin anlatımlarını etkiliyorlar mı nasıl?

CEVAP: Bence Festivallerin bu konuda bir etkisi olamaz. Belli bir konuda bir belgesel hazırlayacak bir yönetmen doğrudan filmini hazırlar, filmini ortaya çıkarırken Festival düşünmez.

SORU 8. Filmlerin yaratıcıları filmin ekibi görünürken, aslında bu filmleri biçimlendiren başka bir mekanizma mı söz konusudur?
CEVAP: Hayır değildir.

SORU 9. Festivallerin ödül veriyor olması, belgesel filmler üzerinde olumlu ya da olumsuz nasıl bir etkide bulunuyor?
CEVAP: Biz ödül vermiyoruz. Ödül veren Festivaller var ama ödül verilmiş olmasının Belgesel Filmler ya da Kısa Filmler üzerinde olumsuz bir etkisi olamaz.

SORU 10. Festivalinizde tema seçimi, neye göre hangi dinamikler tarafından belirleniyor? Sizce yarışmalardaki tematik sınırlama, belgesel film üretimini nasıl etkiliyor?
CEVAP: Ağırlıklı olarak günün dinamiklerine göre belirleniyor. Belgesel Filmler, İFSAK Kısa Film Festivalinde tematik sınırlamanın dışında tutuluyor genellikle. Zaman zaman da tema bazlı Belgesel Filmler seçilebiliyor. Belgesel Film üretimini oluşan temalar fazla etkilemez.

SORU 11. Kültür Bakanlığı gibi resmi kurumların destek verdiği film festivallerinin içeriği nasıl belirleniyor?
CEVAP: İFSAK Kısa Festivali, Kültür Bakanlığından destek almıyor. Bu nedenle içeriğin, temanın belirlenmesinde, film seçimlerinde oldukça özgür ve bağımsız olunabiliyor.

SORU 12. Film festivalleri ile finansal destek aldıkları kurumlar arasında nasıl bir ilişki var? Finansal destek, festivallerin bağımsızlığını, içeriğini, film seçimlerini etkliyor mu?
CEVAP: Biz almadığımız için bir önceki soruda da belirttiğim gibi oldukça özgür ve bağımsız davranabiliyoruz. Ama şunu belirtebiliriz ki Finansal destekler festivallerin bağımsızlığını, içeriğini, film seçimlerini etkileyebilir.

Burak Türten/ Belgesel Film Yönetmenleri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 21.11.2017

SORU 1. Filmlerinizi ne tür festivallere gönderiyorsunuz? (ulusal-uluslararası-yarışmalı-yarışmasız) Bu konuda belirli bir eğiliminiz ya da tavrınız var mı?

CEVAP: Daha önceki yıllarda filmlerimi tüm festivallere gönderiyordum. Ancak zamanla kimi festivallerin ideolojik, siyasi tutumları olduğunu ve taraflı değerlendirme yaptığını gördükten sonra şu anda filmimi her festivale göndermiyorum. Sanatsal açıdan değil de ideolojik açıdan bakan festivalleri tercih etmiyorum.

SORU 2. Film festivalleri, filminizin konusunu, temasını, biçimini ya da söylemini etkiliyor mu?

CEVAP: Film festivalleri filminin konusu, teması, biçimi ya da söylemi üzerinde hiçbir şekilde etkili olmuyor. Sadece film eleştirmenlerinin filmle ve sanatsal bakış açımla ilgili eleştirilerini göz önünde bulundurarak bir sonraki projemde eksik görülen yönlerimi güçlendirmeye çalışıyorum.

SORU 3. Film festivallerine film gönderirken, festivalin bir teması var ise, filmi o temaya göre mi çekiyorsunuz? Bu süreci nasıl deneyimliyorsunuz/ yaşıyorsunuz?

CEVAP: Hayır, filmimi festivallerin temasını uygun olarak çekmiyorum. Belgesel sinemacı olarak çekilmesini uygun bulduğum ve toplumsal katkısı olabilecek konuları sinemaya aktarıyorum. Festivalin temasına uyuyor ise filmi yarışmaya o şekilde gönderiyorum.

SORU 4. Festivalde filminizin ödül alması, diğer film çalışmalarınızı etkiliyor mu? Ne yönde?

CEVAP: Evet filmimin ödül alması film çalışmalarımı etkiliyor. Ödüller, yeni projeler için hem manevi güç hem de maddi kaynak oluyor. Bu anlamda yeni film üretimini teşvik ediyor.

SORU 5. Belgesel filmlerinizi, ödüllü film festivalleri için mi üretiyorsunuz?

CEVAP: Filmleri sadece festivale göndermek adına üretmiyorum ancak festivallerin hiçbir şekilde olmamasının da film üretimimi olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum. Festivaller film üretmek adına büyük bir motivasyon kaynağı.

SORU 6. Sadece finansal kaynak elde etmek için festivalerin verdikleri temaya uygun film çeken yönetmenleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Bu bir tercih meselesidir. Tabi ki böyle bir üretim yöntemi de olabilir. Çünkü sinema bir sanat dalı olduğu kadar aynı zamanda bir endüstridir. Bu sebeple bu durumu yadırgamıyorum.

SORU 7. Sizce yarışma jürileri, filmlerin içeriğini ya da biçimini etkiliyor mu?

CEVAP: Kesinlikle etkiliyor. Çünkü az önce bahsettiğim gibi bazı yönetmenler filmlerini festivallere ve jüri üyelerine göre tasarlıyor.

SORU 8. Sizce ödüle layık görülen filmlerde belirli bir ortaklık, eğilim söz konusu mu?

CEVAP: Kimi dönemlerde ve özellikle siyasi/ideolojik festivallerde bu eğilim söz konusu. Köklü denilebilecek bazı büyük festivaller filmlerin ideolojik yapısına ve mesajına göre ödül verebiliyor. Filmin sanatsal ve teknik yönünden ziyade ideolojik duruşuna bakılıyor. Bu durum oldukça rahatsız edici ve tekelleştirici bir yapı olarak karşımıza çıkıyor. Sözde sanat alanları (film festivalleri) körleşmiş ideolojilerin esiri haline geliyor. Sözde entelektüel çevre kendi siyasi bakış açılarını meşrulaştırmak adına festivalleri kullanabiliyor.

SORU 9. Filmlerinizi yaparken bağımsız üretimler yapabiliyor musunuz?

CEVAP: Evet herhangi bir yapıya bağlı kalmadan film üretebiliyorum.

SORU 10. Film festivalleri yaratıcılığınızı etkiliyor mu?

CEVAP: Evet, film festivallerinde izlediğim yeni filmler bakış açımın gelişmesine yardımcı oluyor. Aynı şekilde festivallerde gerçekleştirilen söyleşi, konferans, panel,

workshoplar da yeni bilgiler edinmemi ve kendimi geliştirmemi sağlıyor. Tanıştığımız yönetmenler yeni ufuklar açıyor.

SORU 11. Bazı festivallerin belli bir temaya sahip olması sizi nasıl etkiliyor?

CEVAP: Herhangi bir etkisi yok. Tema varsa ve filmim temaya uyuyorsa festivale gönderiyorum.

SORU 12. Finansal destek sağlayan kurumlar, belgesel filmin yönetmeninin politik ya da estetik görüşünde etkili oluyor mu?

CEVAP: Evet olduğunu düşünüyorum. Kurumun istediği bir takım gereklilikler filmlere etki ediyor.

SORU 13. Jürinin tarafsız olduğuna inanıyor musunuz?

CEVAP: Çoğu zaman tarafsız olduğuna inanmıyorum. Çünkü birçok jüri kendi siyasi kimliğini filmleri değerlendirme aşamasında ön planda tutuyor. Bu sana bir takım tutma fanatikliği gibi objektifliğin önüne geçiyor. Film değerlendirmede önemli olan filmin sanatsal ve teknik yapısı olması gerektiğini düşünüyorum.

Hasan B. Özdemir/ Belgesel Film Yönetmenleri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 18.12.2017

SORU 1. Filmlerinizi ne tür festivallere gönderiyorsunuz? (ulusal-uluslararası-yarışmalı-yarışmasız) Bu konuda belirli bir eğiliminiz ya da tavrınız var mı?

CEVAP: Yapmış olduğum filmleri daha çok yurt içindeki ulusal ve uluslararası film festivallerine gönderiyorum. Yurtdışı film festivallerine de gönderiyorum fakat yurt dışı film festivallerine katılım koşulu filmlerin dvd olarak gönderilmesi ise gönderemiyorum çünkü kargo problemleri veya kargonun maliyeti sıkıntı oluyor ama genelde link olarak ya da we transfer yolu ile isteniyor o zaman gönderiyorum.

SORU 2. Film festivalleri, filminizin konusunu, temasını, biçimini ya da söylemini etkiliyor mu?

CEVAP: Yani ben filmlerimi festivaller için yapmıyorum bu herşeyden önce bir sanatçı yaklaşımına ters bir durum aynı zamanda belgeselci etiğine de aykırı bu yaklaşımla film yapanları da doğru bulmuyorum. Benim tek derdim ve gayem hikayesini anlattığım kişinin veya konunun tüm çıplaklığı ile gözler önüne gelmesi ve hikayesi anlatılan durumun farkında olunması bu bağlamda bakıldığında festivallerin yaklaşımları ya da diğer koşulları beni etkilemiyor.

SORU 3. Film festivallerine film gönderirken, festivalin bir teması var ise, filmi o temaya göre mi çekiyorsunuz? Bu süreci nasıl deneyimliyorsunuz/ yaşıyorsunuz?

CEVAP: Herşeyden önce yönetmen ile filmini yaptığı konu arasında kutsal bir bağ olduğuna inanan birisiyim ve bu bağı o kadar kutsal bulurum ki evlilikte kadın ile kocası arasındaki bağ nasıl kutsal ise bu bağda o kadar kutsaldır. Hissetmediğiniz ya da yönlendirme ile çekilen ısmarlama filmlerde bu bağın oluşma durumu yoktur o yüzden de festivallerin temalarına göre film çekmem konu beni çarpar kendine aşık eder ve sonra o filmi çekmek için harekete geçerim örneğin Toruk belgeselimi çekmeden önce bu bağı veya duyguyu iliklerime kadar hissetmiştim yolda yürürken gazete haberinde görmüştüm hikayeyi aynı anda hikaye çarpıştı beni ve haberi okur

okumaz danışman hocam Öğr.Gör. Özcan Gürbüz'ün yanına koşa koşa gitmiştim. Sonucunda ise samimi ve çarpıcı bir yaşam hikayesi ortaya çıkmıştı.

SORU 4. Festivalde filminizin ödül alması, diğer film çalışmalarınızı etkiliyor mu? Ne yönde?

CEVAP: Festivallerde ödül almak iki anlamda şüphesiz etkiliyor bizi birincisi ve en önemlisi bizi motive etmesi çünkü yaptığınız bir işin takdir edilmesi size motive eder ve doğru yolda olduğunuzu gösterir aynı zamanda hikayesini anlattığınız kişilerin problemleri ile ilgili bir kamuoyu oluşturmuş olursunuz ve insanlar bu problemlerin farkına varır ve harekete geçer ya da geçmez. Ama en azından siz bu problemleri sinema aracılığı ile onların yüzüne çarpmış olursunuz ve böylece manevi anlamdaki sorumluluğunuzu yerine getirmiş olursunuz. İkinci önemli bir konu ise aldığınız ödül sonucunda size ödenen bir miktar para ile bir sonraki filminizi finanse etmeye çalışırsınız günümüzde belgesel sinemaya verilen önem ve destek o kadar az ki en azından festivallerde alınan ödüller bir nebze de olsa maddi anlamda yükümüzü hafifletiyor.

SORU 5. Belgesel filmlerinizi, ödüllü film festivalleri için mi üretiyorsunuz?

CEVAP: Hayır ödül almak için hiç film yapmadım hikayelerim kıyıda köşede kalmış insan hikayeleriydi. Derdim insanların problemlerini anlatmaktı kimi zaman bu hikaye işçi problemleri, kimi zaman öteki üzerine, kimi zaman ise kimlik problemleri üzerine filmler yaptım kısacası tek derdim ülkemdeki insanların yaşamlarındaki sorunları ve sıkıntıları üzerineydi.

SORU 6. Sadece finansal kaynak elde etmek için festivallerin verdikleri temaya uygun film çeken yönetmenleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Ben bu yaklaşımı doğru bulmuyorum daha önce de söylediğim gibi sanatçının içinden çıktığı topluma karşı sorumlulukları vardır. İlk kaygı bu olmamalı şüphesiz film yapmak maliyetli iş bir takım giderleri var ama ilk planda maddi kaygıların olması beni rahatsız ediyor ve bunu doğru bulmuyorum fakat ülkemizde böyle yönetmenler var daha da kötüsü bunu geçim kaynağı haline getirenler bile var.

SORU 7. Sizce yarışma jürileri, filmlerin içeriğini ya da biçimini etkiliyor mu?

CEVAP: Kesinlikle evet buna iki kimliğimle evet diyorum. Bir filmleri ile festivallere katılmış bir yönetmen olarak, birde uluslararası bir film festivalinin kurucusu ve koordinatörü olarak. Daha önce katıldığım bir festivalde bana jüri üyelerinden birisi şöyle demişti: "Senin filmini çok beğendik hatta en iyisiydi ama biz jüri üyeleri olarak politik filmlere ödül verelim diye karar aldık" dedi. Aslında filmim işçi filmiydi neye göre benim filmimin apolitik olduğunu söylüyordu onuda anlamış değilim. Türkiye'de bir dönem ödül almış filmlere baklıdığında da bu durum ortaya çıkıyor. Sırf konusundan dolayı ödül alan filmler var.

SORU 8. Sizce ödüle layık görülen filmlerde belirli bir ortaklık, eğilim söz konusu mu?

CEVAP: Kendi festivalimiz de bir puanlama tablosu çıkarıyoruz yani beş jüri üyesi puanlama yapıyor, bu puanlama görüntü estetiği, kurgu, konu, müzik seçimi,anlatı üzerinden yapılıyor (bu ön eleme jürisi içinde geçerli) daha sonra ilk beş film belirleniyor ve jüri üyeleri tekrar bir puanlama daha yapıyor ama sonuçta en çok puanı alan en iyi film olarak seçiliyor. Ama bir dönem hiçbir sinematografik gücü olmamasına rağmen sırf konusundan dolayı ödül almış filmler de var ki bu ülkede belgesel ya da kısa film üretimini kısır döngü içerisine sokmuştur. Belgesel film ve kısa film yapan birçok yönetmen ödül almak için bu konulara yönelmiştir.

SORU 9. Filmlerinizi yaparken bağımsız üretimler yapabiliyor musunuz?

CEVAP: Ben zaten bağımsız olarak çalışan bir yönetmenim öğrenciyken yaptığım filmlerde de öyleydi hatta ve hatta bitirme projemde bile bu durum böyleydi neyi gördüysem onu anlatmaya çalıştım şüphesiz filmin anlatısı içerisinde yorumlarım oldu ama ne kimsenin etkisinde kaldım ne de bir yapımcıyla çalıştım. Bağımsızdım ve bağımsız olarak da kalacağım.

SORU 10. Film festivalleri yaratıcılığınızı etkiliyor mu?

CEVAP: Tolstoy sanatın üç kadim düşmanından bahsederken bunlardan birinin yarışmalar olduğunu söyler; fakat günümüzde özellikle de Türkiye için konuşacak olursak, film festivalleri bağımsız sinemacıların filmlerini hemen hemen

gösterebilecekleri tek mecra. (birkaç cep sinemasını saymazsak) Festivallerin temaları, yönlendirmeleri ya da sınırları olabiliyor fakat yaratıcı anatomi devreye girdiğinde tüm sınırlamalara rağmen anlatmanın en ideal ve güzel halini buluyor bu anlamda bakıldığında festivaller benim yaratıcılığımı etkilemiyor.

SORU 11. Bazı festivallerin belli bir temaya sahip olması sizi nasıl etkiliyor?

CEVAP: Her festivalin bir yapılış amacı vardır. Bazı festivaller yapılırken tıpkı biz film yaparken nasıl bir problemden ya da sorundan yola çıkarak o problem gündeme getirmek için film yapıyorsak bazı festivallerde bu amaçla yola çıkabiliyor kiminin konusu göç, kiminin cinsel kimlik, kimin ise daha farklı ama sonuçta gaye o problem ile ilgili bir kamuoyu oluşturma sorunu gündeme getirmek bu da sanatın asli görevi olduğu için (ki bu bende böyle) mutlu oluyorum yani olumlu anlamda etkliyor.

SORU 12. Finansal destek sağlayan kurumlar, belgesel filmin yönetmeninin politik ya da estetik görüşünde etkili oluyor mu?

CEVAP: Eğer bir film yaparken sizi destekleyen bir kurum, TV kanalı ya da bir yapımcı ile çalışıyorsanız bu durum sizi mutlaka sınırlıyor. Diyelim ki TRT ile çalışıyorsunuz mutlaka TRT'nin editöryel yorumu ile karşılaşıyorsunuz çünkü yaptığınız film orada bir komisyon tarafından izleniyor eğer rahatsız edici politik bir gönderme varsa orayı mutlaka kesip atmanız isteniyor ya da argo bir durumda var ise. Özetle çalıştığınız kurumun yapımcının veya TV kanalının hassasiyetini gözetmek zorunda kalıyorsunuz.

SORU 13. Jürinin tarafsız olduğuna inanıyor musunuz?

CEVAP: Şüphesiz yaptığınız film sizden farklı insanlar tarafından izleniyor yani sizin idealinizdeki güzelin tanımı ile onların idealindeki güzelin tanımı çok farklı fakat bazen jüri duygusal davrana biliyor kendine yakın hissettiği konuyu ödüllendirebiliyor ya da filmin yönetmeni ile tanışıklığı var ise onu destekleye biliyor bunlar ülkemizde oldu festivalleri takip edenler bu durumu tüm çıplaklığı ile görecektir.

Murat Aytaş/ Belgesel Film Yönetmenleri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 16.11.2017

SORU 1. Filmlerinizi ne tür festivallere gönderiyorsunuz? (ulusal-uluslararası-yarışmalı-yarışmasız) Bu konuda belirli bir eğiliminiz ya da tavrınız var mı?

CEVAP: Filmlerimi ulusal anlamda prestijli ve gelenekselleşmiş festivallere gönderiyorum. Festivalin özellikle belgesel konusunda uzmanlaşmış olması benim için tercih sebebi. Bu konuda filmimin olabildiğince kişiye ulaşabilmesi için yer aldığı festivalde gösterilmesi ya da ödül alması yoluyla festival prestijiyle parallel olarak ilişkili olduğunu düşünüyorum. Ayrıca festivallere katılımın kendi alanımla ilişkili olarak daha fazla kişiyle bağlantı kurmaya yaradığını düşünüyorm

SORU 2. Film festivalleri, filminizin konusunu, temasını, biçimini ya da söylemini etkiliyor mu?

CEVAP: Film festivalleri filmimin tasarımı noktasında içerik yada biçimini hiç bir yönüyle etkilemiyor. Belgeselin ilk gerçekleşme motivasyonu da hiçbir zaman bu yönüyle olmamalı. Festivallerden ancak belgeselimin son hali gösterildikten sonra samimi görüşlerine inandığım jüri yada profesyonellerin filmi yönelik eleştirileri doğrultusunda düzeltmeler yaptığım zamanlar oluyor.

SORU 3. Film festivallerine film gönderirken, festivalin bir teması var ise, filmi o tema ya göre mi çekiyorsunuz? Bu süreci nasıl deneyimliyorsunuz/ yaşıyorsunuz?

CEVAP: Bu konuda ödüllü yönetmen olmak gibi bir motivasyonum olmadığı için, festivallere uygun olarak film çekmeye vaktim de olmuyor. Sevdiğim ve kayda alınmasına değer bulduğum konuları festivallerden bağımsız olarak gerçekleştiriyiorum.

SORU 4. Festivalde filminizin ödül alması, diğer film çalışmalarınızı etkiliyor mu? Ne yönde?

CEVAP: Festivalde filmimin ödül alması bir sonraki yapacağım film için sorumluluk düzeyimin artmasına sebep oluyor. Bu da aslında benden değil de

etrafımdakilerin benden beklentisinden kaynaklanıyor. Bu belli bir oranda bana yansıyor. Ancak tekrar ödül sahibi olmak için içime sinmeyen hiç bir belgeseli gerçekleştirmedim.

SORU 5. Belgesel filmlerinizi, ödüllü film festivalleri için mi üretiyorsunuz?
CEVAP: Kesinlikle hayır. Belgesellerimin pek çoğunu maddi anlamda ödülü olmayan daha çok prestijine inandığım yerlere ve gösterimlere yolluyorum.

SORU 6. Sadece finansal kaynak elde etmek için festivallerin verdikleri temaya uygun film çeken yönetmenleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
CEVAP: Eğer yönetmenin tekrar film çekmesine yönelik olarak maddi ihtiyacını karşılayacaksa işlevsel ve pragmatik olarak görüyorum ama asla etik değil. Film çekmek bence kişisel ve kendini gerçekleştirmekle, biraz da narsizmle ilgili olduğunu düşüyorum. Bu noktada festivallere yönelik film üretenleri biraz bu işin ticaretine kaptırdıkları fikrindeyim.

SORU 7. Sizce yarışma jürileri, filmlerin içeriğini ya da biçimini etkiliyor mu?
CEVAP: Yarışma jürilerinin belli oranda oraya gönderilen filmlerin bazılarına biçim ve içeriğine etki etmesinin örneklerini gördüm.

SORU 8. Sizce ödüle layık görülen filmlerde belirli bir ortaklık, eğilim söz konusu mu? Daha çok hangi konularda üretilen belgesel filmler ödüle layık görülüyor?
CEVAP: Bu noktada ödüle layık görülen filmlerdeki tek ortaklık filmin derdini hem içerik hemde biçimsel olarak iyi ve doğru bir şekilde ifade edebilmesidir. Konu bazında dönemsel olarak öne çıkan konular oluyor tabiki de. Suriye iç savaşı ya da çocuk gelinler konusu, tarihlendiği dönemlerle ilgili olarak daha fazla öne çıktığı zamanları hatırlıyorum.

SORU 9. Filmlerinizi yaparken bağımsız üretimler yapabiliyor musunuz?
CEVAP: Kesinlikle evet. Zaten Türkiye'deki tüm film üreticilerinin de bağımsız olduğunu düşünüyorum.

SORU 10. Film festivalleri yaratıcılığınızı etkiliyor mu?

CEVAP: Yaratıcılık noktasında film festivalleri benim için bir motivasyon kaynağı oluşturmuyor. Filmin kendisi ortaya çıktıktan sonra dağıtım ve gösterim noktasında daha faydalı buluyorum.

SORU 11. Bazı festivallerin belli bir temaya sahip olması sizi nasıl etkiliyor?

CEVAP: Bu festivalleri canı gönülden destekliyorum. Tematik festivallerin artması gerektiğine inanıyorum. Benzer işler üreten kişileri bir araya getirmesinin değerli olduğuna inanıyorum.

SORU 12. Finansal destek sağlayan kurumlar, belgesel filmin yönetmeninin politik ya da estetik görüşünde etkili oluyor mu?

CEVAP: Ben finansal kurumların verdiği desteğin filmin politik yada estetik görüşü üzerinde etkili olamayacak kadar küçük olduğunu düşünüyorum. Hali hazırda film üretimi için Hollywood benzeri bir stüdyo sistemimiz olmadığı için verilen finansal destekler bu konuda o denli etkili olamayacak seviyedeler. Ancak tüm yapımın finanse edildiği durumlarda etkili olacakmıdır? Evet.

SORU 13. Jürinin tarafsız olduğuna inanıyor musunuz?

CEVAP: Bu konunun festivallerin kişiliğine göre değiştiğine inanıyorum. Bu konudaki tarafsızlığı maksimum organize edecek kurumlar festivaller. Ben ülkemizdeki çoğu film festivalinin tarafsız olduğunu düşünüyorum. Zaten ödül alan bir çalışmanın eş zamanlı olarak pek çok festivalde ödül alması da bu durumu kanıtlıyor gibi.

Musa Ak/ Belgesel Film Yönetmenleri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 05.11.2017

SORU 1. Filmlerinizi ne tür festivallere gönderiyorsunuz? (ulusal-uluslararası-yarışmalı-yarışmasız) Bu konuda belirli bir eğiliminiz ya da tavrınız var mı?

CEVAP: Genel anlamda festivaller arasında ayrım yapmıyorum. Ama ulusal ve uluslararası alanda tanınan, bilinen festivallere filmimi göndermeyi tercih ediyorum.

SORU 2. Film festivalleri, filminizin konusunu, temasını, biçimini ya da söylemini etkiliyor mu?

CEVAP: Hayır etkilemiyor. Çünkü festivaller için film yapmıyorum. Gerçekten beni ilgilendiren ve çekemezsem olmaz dediğim konuların ve temaların belgesellerini yapıyorum.

SORU 3. Film festivallerine film gönderirken, festivalin bir teması var ise, filmi o temaya göre mi çekiyorsunuz? Bu süreci nasıl deneyimliyorsunuz/ yaşıyorsunuz?

CEVAP: Öncesinde filmi yapıyorum. Eğer yaptığım film, festivalin temasına uygunsa o festivale de gönderiyorum. Yani şöyle örneklendireyim; çevre kirliliği konusunu ele alan bir festival için film yapmıyorum. Zaten çevre kirliliğini konu alan bir filmim varsa festivale gönderiyorum.

SORU 4. Festivalde filminizin ödül alması, diğer film çalışmalarınızı etkiliyor mu? Ne yönde?

CEVAP: Olumlu yönde etkiliyor. Daha sonra yapacağım filmler için maddi ve manevi destek sağlıyor. Ayrıca belgesel filmlerin gösterim mecrasının az olması nedeniyle festivallerdeki gösterimlerin ve ödüllerin kıymetli olduğunu düşünüyorum.

SORU 5. Belgesel filmlerinizi, ödüllü film festivalleri için mi üretiyorsunuz?

CEVAP: Ödüllü veya ödülsüz olsun herhangi bir film festivali için film üretmiyorum. Görsel olarak anlatmak istediğim bir mesele varsa belgeseli tercih ediyorum.

SORU 6. Sadece finansal kaynak elde etmek için festivallerin verdikleri temaya uygun film çeken yönetmenleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Doğru olmadığını düşünüyorum. Belirli bir konu sınırlaması olduğu için filmi yapan yönetmenin yaratıcılığını ve özgürlüğünü kısıtladığı kanaatindeyim. Bu durumda belgeseller sanatsal kaygıyla yapılmış eserler olmaktan çıkarak satın alınan birer ürün haline gelmektedir.

SORU 7. Sizce yarışma jürileri, filmlerin içeriğini ya da biçimini etkiliyor mu?

CEVAP: Festival için film yaparsanız etkiler. O jüriye yönelik filmler yapmak isteyen bir sürü yönetmen olacaktır ki oluyorda.

SORU 8. Sizce ödüle layık görülen filmlerde belirli bir ortaklık, eğilim söz konusu mu? Daha çok hangi konularda üretilen belgesel filmler ödüle layık görülüyor?

CEVAP: Ödül kriterlerinin festivalden festivale değiştiğini düşünüyorum. Bir festivalde en iyi film ödülü alan film diğer festivallerde finalist bile olamayabiliyor. Bir önceki yıl çok sayıda ödül alan bir film sonraki yıl çekilen filmlerin temasını ve anlatısını etkiliyor. Aynı kodları kullanarak ödül alabileceğini düşünen bir sürü film yapılıyor.

SORU 9. Filmlerinizi yaparken bağımsız üretimler yapabiliyor musunuz?

CEVAP: Şuana kadar yaptığım filmlerin tamamı bağımsız yapılmış filmlerdir. Ön hazırlık sürecinden çekim sürecine, post prodüksiyon sürecinden gösterim sürecine kadar bağımsız üretimler.

SORU 10. Film festivalleri yaratıcılığınızı etkiliyor mu?

CEVAP: Festival teması için film yaparsanız bu ticari bir işe dönüşeceği için yaratıcılık olmayacaktır. Ancak film festvallerinde izlenen, takip edilen farklı türlerdeki ve üsluptaki filmlerin yaratıcılığa katkısının olduğunu düşünüyorum. Workshopları ve söyleşileri de ekleyebiliriz.

SORU 11. Bazı festivallerin belli bir temaya sahip olması sizi nasıl etkiliyor?

CEVAP: Tabi ki bu durum festivallerin tercihi. Ama özellikle değinilmesi gereken konuların(çevre kirliliği, Kültürel miras...vb gibi) olduğu durumlarda tema önemli olabilir. Ben festival temalarına göre film yapmadığım için beni etkilemiyor açıkçası. Ama festivaller temalarla sınırlandırıldığında film gönderebileceğiniz festival ve gösterim alanı daralabiliyor.

SORU 12. Finansal destek sağlayan kurumlar, belgesel filmin yönetmeninin politik ya da estetik görüşünde etkili oluyor mu?

CEVAP: Bu durumun filmin yönetmenin ve yapımcısının filme ne kadar sahip çıktığıyla alakalı olduğunu düşünüyorum. Sonuçta size finansal destek veren kurum ve kuruluşların da kendilerine göre beklentileri olacaktır. Önemli olan filmin anlatısını bozmadan, değinmek istediğimiz konulardan ödün vermeden filmi gerçekleştirmeniz. İngiliz belge okulu bu duruma iyi bir örnek olabilir.

SORU 13. Jürinin tarafsız olduğuna inanıyor musunuz?

CEVAP: Jürilerin tarafsız olduğunu düşünmüyorum. Çünkü her jürinin kendine göre beğeni ve değerlendirme kriterleri var. Bu kriterlere göre ödül veriyorlar. Örneğin önemli bir uluslararası film festivalinde ödül alan bir film başka bir önemli festivalde ödül alamıyor. Burada fetivallerin anlayışlarıda önemli tabi. Ayrıca aynı kişilerin 10 ayrı festivalde jüri üyesi olmasınında aynı tip filmlerin ödül almasına neden olduğunu ve yaratıcılığı yok ettiğini düşünüyorum. Bu anlamda festival jürilerindeki çeşitlilik çok önemli. Öğrenci filmleri festivallerine de değinmek gerekiyor. Bu tür festivallerde jürilerin kendi okullarının öğrencilerine sahip çıkma adına ödül verdirdiklerine duyuyoruz, görüyoruz.. Burada dikkat edilmesi gereken durum öğrencileri yarıştırmaktan daha ziyade teşvik etmek, yetenekli öğrencileri sinemaya kazandırmak olmalı.

Nursena Şimşek/ Belgesel Film Yönetmenleri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 11.12.2017

SORU 1. Filmlerinizi ne tür festivallere gönderiyorsunuz? (ulusal-uluslararası-yarışmalı-yarışmasız) Bu konuda belirli bir eğiliminiz ya da tavrınız var mı?

CEVAP: Filmlerimi, kendi görüşüm doğrultusunda festival ayırt etmeksizin şartların uyduğu her festivale göndermeye çalışıyorum. Çünkü bizler filmlerimizle bir yerlere geliyoruz ve topluluklara sesimizi duyurabiliyoruz. Bu anlamda film festivalleri çok önemli. Filmim ne kadar çok festivalde dolaşırsa o kadar çok insana ulaşmış demektir. Günümüzde ne yazık ki festivaller siyasi iktidara göre şekillenebiliyor. Ancak bu durumda bile filmlerin her festivale gönderilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu, filmin her kesimden insana ulaşması açısından önemli.

SORU 2. Film festivalleri, filminizin konusunu, temasını, biçimini ya da söylemini etkiliyor mu?

CEVAP: Kesinlikle etkilemiyor.

SORU 3. Film festivallerine film gönderirken, festivalin bir teması var ise, filmi o temaya göre mi çekiyorsunuz? Bu süreci nasıl deneyimliyorsunuz/ yaşıyorsunuz?

CEVAP: Öncelikle filmlerimi festivallerden ödül almak için çekmediğimi belirtmek isterim. Tabi ödüle layık görülmesi büyük onur dolayısıyla film yaratma sürecinde benim için ilk basamak festival temalarının yer aldığı bir liste hazırlamak değil. Beni etkileyen ve derinlerde bir yerde, kıyıda köşede kalmış insan ve doğa hikayelerini filmlerimde işliyorum. Yani filmlerimin teması az çok bellidir. Festivallerin bu anlamda bir etkisi olmuyor.

SORU 4. Festivalde filminizin ödül alması, diğer film çalışmalarınızı etkiliyor mu? Ne yönde?

CEVAP: Aldığım ödül bir sonraki filmime maddi olarak katkı sağlıyor. Senaryoyu oluştururken daha esnek davranabiliyorum. Alınan ödüller prestij açısından bakarsak bir sonraki çalışmama sponsor bulmak için iyi bir referans olabiliyor.

SORU 5. Belgesel filmlerinizi, ödüllü film festivalleri için mi üretiyorsunuz?
CEVAP: Kültürümüz zihniyetimizi belirler, zihniyet de kültürü sürdürmeye devam eder. Özellikle Anadolu çok zengin bir kültüre sahip. İlkel toplumlardan kalma bazı gelenekler hala yaşatılmaktadır. Keşfedilmemiş sayısız ritüel… Belgesel filmlerimde genellikle mitolojiden de yararlanarak toplumların ilk çağlardan bu yana sürdürdüğü batıl inançların dönüşümü, insanın doğayla olan mücadelesi ve insanın insanla olan mücadelesini ele alıyorum. Dolayısıyla belgesellerimi ödül almak için değil, bir kişi dahi olsa filmimi birilerine dokunabilmesi için çekiyorum. Sinemayı amaç değil araç olarak görüyorum. Durum böyle olunca filmin samimiyeti ödülü de beraberinde getiriyor.

SORU 6. Sadece finansal kaynak elde etmek için festivallerin verdikleri temaya uygun film çeken yönetmenleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
CEVAP: Bu, sinemaya hangi gözle baktığımızla ilgili. Sinemayı bir sanat mı yoksa para kazanılacak bir alan olarak mı görüyoruz? Ticari kaygılar peşinde koşan yönetmenleri ayrı bir kategoride değerlendirmek gerekir. Çünkü benim için onlar bir sanatçı değil, olsa olsa zanaatkar olabilirler. Hazır taslak ile çömlek yapan bir ustadan hiçbir farkı yok. Özgün bir ifade biçimiyle anlatmak istediğini, finansal kaynaklar bulamayıp, ödüllü festivaller için film üreten yönetmenler, bir anlamda bunu finansal destek olarak kullanabilir. Ancak bunu kendine iş edinmiş yönetmenlerin ‘sadece’ ticari amaçlarla çekilen belgesel filmlerini samimiyetsiz buluyorum ve filmin duygusunu çoğu zaman izleyiciye aktaramadığını düşünmekteyim.

SORU 7. Sizce yarışma jürileri, filmlerin içeriğini ya da biçimini etkiliyor mu?
CEVAP: Kimi zaman etkiliyor.

SORU 8. Sizce ödüle layık görülen filmlerde belirli bir ortaklık, eğilim söz konusu mu? Daha çok hangi konularda üretilen belgesel filmler ödüle layık görülüyor?
CEVAP: Dönem dönem değişiklik göstermektedir. Göç, mülteci sorunları, kadın erkek eşitsizliği gibi temalar evrensel bir özelliğe sahip oldukları için festivallerde

kendilerine daha kolay yer bulabiliyor. Festivalin düzenlendiği tarihlerde gündemde olan konuların işlendiği belgeseller de farkındalık yaratmak adına ödüllendiriliyor. Festivalin temasına göre ödül alan filmler de değişiklik gösteriyor tabi ki. Unutulmaya yüz tutmuş gelenekler, çevre kirliliği gibi konular genellikle temalı festivallerin ödüllü filmleri olmakta. Ancak yukarıda da bahsettiğim gibi daha geniş çapta ulusal ve uluslararası alanlarda göç gibi insan hikayeleri jüriyi etkilemekte.

SORU 9. Filmlerinizi yaparken bağımsız üretimler yapabiliyor musunuz?

CEVAP: Evet. Finansal ihtiyaçları genellikle bir önceki filmimden kazandığım maddi ödül ile karşılıyorum. Yani filmlerimde yönetmenliğin yanı sıra yapımcılığı da üstlendiğim için ortaya tam anlamıyla bağımsız bir eser çıkıyor diyebilirim. Aynı zamanda filmlerimin sponsorları genellikle sinemasever kurumlar olduğu için karşılıksız destek oluyorlar.

SORU 10. Film festivalleri yaratıcılığınızı etkiliyor mu?

CEVAP: Filmlerimin beyazperdede geniş kitlelere ulaştığını gördükçe daha fazla üretim yapıp daha çok insana ulaşmayı hedefliyorum. Bu beni heyecanlandırıyor. Dolayısıyla bu heyecan bir sonraki filmimin yaratım sürecini olumlu etkiliyor.

SORU 11. Bazı festivallerin belli bir temaya sahip olması sizi nasıl etkiliyor?

CEVAP: Festivaller belirli temalara sahip olabilir. Bu temalar, filmlerimin üretim sürecine herhangi bir etkide bulunmuyor. Bazı konularda farkındalık oluşturması açısından tema sınırlandırmasına giden festivalleri olağan karşılıyorum. Çünkü bu festivaller, belirli konulara ilgi çekmek ve sanatçıların bu konudaki duyarlılıklarıyla çektikleri filmler üzerine konuşup tartışmak açısından önemli bir platform olacaktır.

SORU 12. Finansal destek sağlayan kurumlar, belgesel filmin yönetmeninin politik ya da estetik görüşünde etkili oluyor mu?

CEVAP: Finansal destek sağlayan kurumlar kimi zaman filmler üzerinde söz hakkına sahip olabiliyor. Ticari kaygılar sebebiyle biçim ve içerik yönünden filme müdahale edilebiliyor. Filmlerimi genellikle sinema sanatı, kültürü ve çalışmalarıyla

ilgilenen kurumların desteğiyle çekmeye özen gösteriyorum. Aksi halde filmin, sanatçısının imzasını tam anlamıyla taşıdığı söylenemez.

SORU 13. Jürinin tarafsız olduğuna inanıyor musunuz?

CEVAP: Çoğu festivalde jürinin tarafsız olduğunu düşünüyorum ancak kimi zaman filmler festivalin belirlemiş olduğu değerlendirme kıstaslarından bağımsız olarak ikili ilişkiler doğrultusunda değerlendirilebiliyor. Özellikle siyasi ve politik ilişkiler film belirleme konusunda oldukça etkili.

Ömer Güneş/ Belgesel Film Yönetmenleri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 21.10.2017

SORU 1. Filmlerinizi ne tür festivallere gönderiyorsunuz? (ulusal-uluslararası-yarışmalı-yarışmasız) Bu konuda belirli bir eğiliminiz ya da tavrınız var mı?

CEVAP: Bağımsız olarak hazırladığımız filmleri yurtiçi ve yurtdışı tüm festivallere göndermek için elimizden gelen gayreti gösteriyoruz. Filmi şu festivale göndermem demiyorum ama konu sınırlaması getiren yerlere değerlendirmeye alınmayacağını düşünerek göndermiyorum. Bu tür tema kısıtlamalarının olması beni etkilemiyor açıkçası. Bir olayı, hikayeyi anlatmayı daha önemli buluyorum.

SORU 2. Film festivalleri, filminizin konusunu, temasını, biçimini ya da söylemini etkiliyor mu?

CEVAP: Belgesel film hazırlarken özel bir festival için üretmiyorum. Nerede anlatılacak bir öykü varsa bunu gösterilebilir kılmak benim için en önemlisi. Bu yüzden festivaller söylemimi etkilemiyor.

SORU 3. Film festivallerine film gönderirken, festivalin bir teması var ise, filmi o temaya göre mi çekiyorsunuz? Bu süreci nasıl deneyimliyorsunuz/ yaşıyorsunuz?

CEVAP: Belgesel demek gerçeklik demek. Bir hikayeyi anlatırken var olan sorunu dile getirmek, bunu insanlara ulaştırmak beni daha mutlu ediyor. Sırf festivalin belirlediği bir konuda şimdiye kadar bir film hazırlamadım. Neyi anlatmak istediysem onu gerçekleştirdim.

SORU 4. Festivalde filminizin ödül alması, diğer film çalışmalarınızı etkiliyor mu? Ne yönde?

CEVAP: Tabiki festivallerde filmlerimizi usta jurilerin değerlendirmesi ve ödüle layık görülmesi bizi oldukça memnun ediyor. Bu da çekeceğimiz diğer projelere bizi motive ediyor. Yaptığınız çalışmanın alanında profesyonellerin teveccühünü kazanması doğru bir işi yaptığınızı gösteriyor. Festivalde eğer ödül alan filme maddi olarak bir destek veriliyorsa bu da diğer projeler için kaynak olmasına vesile oluyor. Mesela ben festivallerde kazanmış olduğum ödüllerle diğer filmlerimi

gerçekleştirebildim. Çünkü biz belgesel film yönetmenleri için bütçe büyük sorun. Destek almak da çok zor bu yüzden festivallerde yönetmenlerin diğer projelerini gerçekleştirmesinde ödüllerin önemli olduğunu düşünüyorum. Ticari olarak değil tabiki. Bu yüzden ödül almak yeni filmler üretmemizi etkiliyor. Olmasa dahi hazırlayacağımız filmi kendi imkanlarımız ile üretmeye devam ediyoruz. Ödüller bir destek sadece.

SORU 5. Belgesel filmlerinizi, ödüllü film festivalleri için mi üretiyorsunuz?
CEVAP: Ürettiğimiz filmleri sinema salonlarında gösteremeyeceğimiz için daha çok kitleye ulaşması için festivaller çok önemli bir unsur. Filmlerimiz buralarda daha çok izleyici ile buluşuyor. Bildiğiniz gibi belgesel film seyircisi de çok az. Bunun yanında festivallere katılarak sektörde alanında çok iyi olan, tecrübelerini alabileceğimiz yönetmenler var onlarla tanışma imkanı buluyoruz. En azından bu bizler için bir sebep. Filminizi gösterebileceğiniz başka bir mecra yok bu yüzden festivaller bagımsız yönetmenler için önemli.

SORU 6. Sadece finansal kaynak elde etmek için festivallerin verdikleri temaya uygun film çeken yönetmenleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
CEVAP: Festivallerin belirlemiş oldukları konulara göre, film çekenlerin bu işi biraz daha ticarete dönüştürdüklerini düşünüyorum. Çünkü bir belgeselci toplumsal bir vazifeyi yerine getirmeli. Görünmeyeni görünür kılarak var olanı daha çok insana ulaştırmalı. Bu yüzden belgesel toplumsal sorunların dile geldiği bir alandır. Tabi kişiye göre değişir. Benim fikrim bu yönde.

SORU 7. Sizce yarışma jürileri, filmlerin içeriğini ya da biçimini etkiliyor mu?
CEVAP: Yarışma ön eleme jürileri ve ana jüriler olarak ikiye ayrılıyor. Önce fimler toplanıyor sonra ön eleme jürisi tarafından izlenerek yarışacak filmler seçiliyor. Daha sonra seçilen bu filmler ana jürinin önüne gidiyor. Bu çok önemli bir husus. Ön eleme yapacak olan jürinin gerçekten alanında çok iyi olması ve bu işi bilmesi gerekiyor. Yüzlerce film içerisinden seçilen 10 film yarıştırılıyor. Jürinin filmi nasıl, neye göre seçeceği çok önemli. Jüriler genellikle alanında bu işleri daha önce

yapmış, birikimi fazla olan kişilerden oluşuyor ama genel olarak festival yönetimleri buna ne kadar önem gösteriyor bilemiyoruz.

SORU 8. Sizce ödüle layık görülen filmlerde belirli bir ortaklık, eğilim söz konusu mu? Daha çok hangi konularda üretilen belgesel filmler ödüle layık görülüyor?

CEVAP: Ödül alacak filmin sağlam bir hikayesi, tekniği, ve anlatıma sahip olması gerektiğini düşünüyorum. Toplumsal bir mesaj veren olayın anlatıldığı belgesel filmler daha çok ön plana çıkıyor. Ödüle layık görülen filmler genellikle jüri tarafından seçileceği zaman farklı görüşler çıksa da filmin özelliğine göre ortak bir fikir söz konusu oluyor.

SORU 9. Filmlerinizi yaparken bağımsız üretimler yapabiliyor musunuz?

CEVAP: Evet şimdiye kadar yaptığım tüm filmlerde bu eğilimi gösterdim. Herhangi bir yere özgü film üretmedim. Dikkatimi çeken ne varsa onu anlatmak için elimden gelen tüm çabayı gösterdim ve gösteriyorum.

SORU 10. Film festivalleri yaratıcılığınızı etkiliyor mu?

CEVAP: Festivallerin konu kısıtlamasına gitmesi istediğimiz doğrultuda filmler üretmemize engel oluyor tabiki. Ama festivallerin var olması, ürettiğiniz projelere değer vermesi sizin yeni çalışmalar üretmenize sebep oluyor.

SORU 11. Bazı festivallerin belli bir temaya sahip olması sizi nasıl etkiliyor?

CEVAP: Festivallerin belirli bir temaya sahip olması beni etkilemiyor. Sadece ürettiğimiz filmleri o yerlere gönderemiyoruz. Bir vizyonunuz var ise o yönde film yapmaya devam edersiniz eğer istediğiniz bir olayı anlatamıyorsanız film üretmenin bir anlamı kalmıyor.

SORU 12. Finansal destek sağlayan kurumlar, belgesel filmin yönetmeninin politik ya da estetik görüşünde etkili oluyor mu?

CEVAP: Bütçenizi kendiniz üretebiliyorsanız kimse sizi etkileyemez ama finansal destek aldığınız bir kurum varsa bu yönetmenin söylemini etkiler. Bağımlı olmak hiç

belgesel film yönetmenlerinin bağımsız üretimler yapamayacağı anlama gelir. Tabi görüşler aynı da olabilir. İstisnai durumlar bunlar.

SORU 13. Jürinin tarafsız olduğuna inanıyor musunuz?

CEVAP: Tarafsız olduğuna inanmıyorum ama bu jüriden jüriye göre de değişir. Çünkü ülke genelinde ne kadar festival varsa jürileri hep aynı oluyor o jürilerde kendine yakın olan filme oy kullanma eğiliminde bulunuyor. Yada kendi tarzına hangisini yakın bulursa.

Veysel Akşahin/ Belgesel Film Yönetmenleri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 17.12.2017

SORU 1. Filmlerinizi ne tür festivallere gönderiyorsunuz? (ulusal-uluslararası-yarışmalı-yarışmasız) Bu konuda belirli bir eğiliminiz ya da tavrınız var mı?

CEVAP: 2010'dan bu yana belgesel film projeleriyle ilgileniyorum. Öncelikle yaptığım belgesellerin bir amaç uğruna ortaya çıktığını belirtmek isterim. Bu amacın ilki tabiki toplumsal yaşantının sorunlu taraflarını ele alarak bir farkındalık yaratmak. Bu durumun her belgesel filmcinin en büyük önceliği olması gerektiğine inanan biriyim. Ben yaptığım filmleri ya da yaptığımız desek daha doğru olur çünkü bu işler sonuçta bir ekip işi ve emek isteyen işler. Yaptığımız işlerin öncelikle manevi dünyamızı doyurması gerekir. Bunun doyumu ise filminizin çok daha fazla insanla buluşması ve pozitif yorumların negatif yorumlara oranla öne çıkmasıyla ancak olabiliyor. Belgesel sinemaya yaklaşım tarzınız, hayata bakış açınızla doğru orantılıysa eğer olaylara karşı bakış açınız da o yönde değişiyor. Ben yaptığım filmlerin hepsini öncelikle kendim için sonra toplum için yapanlardanım. Filmimin festivallere gitmesi, takdir görmesi tabiki de bana ve ekibime büyük motivasyon sağlıyor. Onun için tür gözetmeksizin filmin gösterilebileceği her mecraya da başvuruyorum. Burada tabi bazı seçimlerde de bulunmuyor değilim. Festivaller sonuçta bir tema ile ortaya çıkıyor ve ona göre talep topluyorlar. Teması uygun olan, genel olarak sinema camiası içerisinde de önem atfedilen festivallere katılma konusunda ayrı bir çaba sarfediyorum. Bir eğilimden söz edeceksek eğer bu herkes tarafından kabul görmüş fesitvallere katılma durumu bir eğilimdir.

SORU 2. Film festivalleri, filminizin konusunu, temasını, biçimini ya da söylemini etkiliyor mu?

CEVAP: Aslında yukarda da bahsettiğim gibi kimse ben bir film çekeceğim ve sadece kendim izleyeceğim demez. Şunu da söylemem gerekir, sadece yönetmenin kendisinin izleyebileceği film de epey var orası da ayrı bir konu. Ama eğer belgesel sinemacı bir kişi önceliğini kendisinin görünmesine, daha çok tanınmasına ve bir şekilde popüler olma amacında ise elbette ilk olarak festivallerin tema konusundaki genel geçer tercihlerini filme yansıtır. Bence festivalden öte önce filmi ve filmin

içeriğini yönetmenin kendisinin hazmetmesi gerekiyor. Eğer filmin içerik ve biçimi kendisini tatmin ediyorsa tabiki bazı tercihlerde festivallerin odaklandığı genel geçer yaklaşımları filmine ekleyebilir, bunda bir problem görmüyorum. Ancak filmin tamamı belli bir kesimin hoşuna gidecek türden ise bence onun sanatsal, toplumsal ve sosyolojik tarafı bir anda harcanıp gidiyor. Onun için dengeyi iyi kurmak gerekiyor. Son zamanlar festival furyası aldı başını gidiyor açıkçası. Yönetmenin ele aldığı bir belgesel konusu sırf popülizme kurban gidiyor. Bir belgesel sinemacı günün ve dönemin trendlerinn peşinde değil, gerçeklerin varlığını yadsımadan çarpıcı ve slogandan uzak nasıl anlatırımın peşinde olmalı. Ancak maalesef sanat dünyası eleştirel kimliğini sloganlara dönüştürmekten bir türlü vazgeçemedi. Çünkü bunun Türkiye'de ciddi bir yeri var. Bu sloganist ve çokça popülist yaklaşımdan uzak, gerçekten hayatın içinden ama farkedemediğimiz olgu ve olaylarla ilgilenmemiz gerekiyor. Böyle yapıp hiçbir festivalde karşılık bulamayan bir çok yönetmen de var. Bence onlar doğruyu yapıyor. Ancak filmi de sadece kendimiz için de yapmıyoruz. Sonuçta yaptığınız filmi insanlar izleyecek. Doğru düzgün bir anlatı kurmak, olabildiğince sade olabilmek ve de çarpıcı bir üslup benimsemek bence yeterli. Festivaller istediği kadar dönemin trenlerine göre film tercihlerinde bulunsunlar hiç önemi yok. Siz değerli bir sanat eseri ortaya koyduysanız ve buna inanıyorsanız elbet birgün takdirde görürsünüz. Bu arada festivalleri tümden de eleştirmeyelim öyle ya da böyle sinemaya gönül vermis insanların hem manevi hem maddi desteklenmesinde önemli de yerleri var. Bu önemli bişey ama yönetmenlerin de festivallerin dilinden bir anlatı kurma kaygısında olmasının doğru olmadığını düşünüyorum.

SORU 3. Film festivallerine film gönderirken, festivalin bir teması var ise, filmi o temaya göre mi çekiyorsunuz? Bu süreci nasıl deneyimliyorsunuz/ yaşıyorsunuz?

CEVAP: Ben hiç bir festivalin belirli bir temasının olduğunu duyup ya da görüp bu zamana kadar bir film çekmedim. Herşey benim ve ekip arkadaşlarımın toplumsal yaşantı ve hayatın kendine olan bakış açımızın sonucunda ortaya çıkmış işler. Ben birçok belgesel filme görüntü yönetmenliği yaptım hiç birinde de yönetmen arkadaşım bu filmi şu festival için çekeceğim de demedi. Ama bunu bir fırsat olarak

değerlendirip o festivalin temasına uygun filmler çekilmiyor mu diye sorarsanız çekiliyor tabiki. Çekilmeli mi derseniz herkes yapmak istediği şeyde özgürdür.

SORU 4. Festivalde filminizin ödül alması, diğer film çalışmalarınızı etkiliyor mu? Ne yönde?

CEVAP: Etkilemez mi. Kesinlikle etkiliyor. Dediğim gibi kurumsal olarak kendisini kanıtlamış, değerli olduğuna toplumca kanaat getirilen festival ya da festivallerden ödül almak öncelikle bir manevi haz veriyor sonra da tabi para da veriyor. O manevi hazla aklınızda olan ama bir türlü gerçekleştiremediğiniz başka bir çalışmayı başlatma konusunda motivasyona sahip oluyorsunuz. Bu da tabiki iyi birşey. Maddi yönden de bir katkısının olması daha rahat çalışmanızı sürdürmenize olanak sağlıyor. Ama en büyük hata buradan itibaren başlıyor. Bir filminizle başarıyı yakaladıktan sonra riskleri minumuma indirmek için genel olarak festivallerin odaklandığı biçim ve içeriğe yönelmeye başlanıyor. Bu da tabi benimsemediğiniz bir şeyin üretimine yol açıyor. Adeta ticari meta haline dönüşüp popülizmin kurbanı oluyorsunuz. Onun için fesitvallerden ödül almak önemlidir ama sanatsal üretiminizin belirli bir yöne kaymasının da önüne geçmelisiniz ve özgün yaratımlarda bulunmalısınız. Eğer sanat yapıyorsanız, genel geçer kuralları uygulama yükümlülüğünüz elbette vardır ancak özgün olmak o işi kıymetli ve biricik kılan şeydir.

SORU 5. Belgesel filmlerinizi, ödüllü film festivalleri için mi üretiyorsunuz?

CEVAP: Bu benim anlayışıma pek oturmuyor. Bu zamana kadar yapmadım ama kapitalist düzen bunu bana yapma zorunluluğu oluşturursa yapabilirm. Sonuçta bir şekilde para da kazanmak durumundayız. Ama yaptığım işin benim için gerçekten bir sanatsal doyumu olur mu derseniz hiç sanmıyorum. İnandığın şeyleri yapmak, inandığın şeyleri yaşamak seni mutlu kılan şeydir. Ismarlama mutluluklarla gerçek mutluluk yaşanmaz. Rüzgar alır götürür…

SORU 6. Sadece finansal kaynak elde etmek için festivallerin verdikleri temaya uygun film çeken yönetmenleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP: Olabilir. Bu bir tercih sebebidir. Sonuçta kapital bir dünyada yaşıyoruz. İnsanların hayatlarını sürdürebilmesi için paraya ihiyacı var. Benim tercihlerimde

belgesel sinemadan para kazanmak ya da vurgun yapmak değil. Amacım doğru bir iş yapmak. Dorğu iş yaparsanız er ya da geç karşılığı da parasal olarak gelir diye düşnüyorum. Ayrıca Türkiye'de belgeselden kim para kazanmış ki biz kazanalım. Festivallerin verdiği ödüllerle en fazla bir kamera alırsın.

SORU 7. Sizce yarışma jürileri, filmlerin içeriğini ya da biçimini etkiliyor mu?

CEVAP: Eğer yönetmen olarak henüz ilk filminizi çekmişseniz ve festival dünyasını da yakından takip etmiyorsanız, filminizin herhangi bir festival ya da jürinin etkisi altında içeriğini ve biçimini kurgulayamazsınız. Ancak film çekme konusundaki tecrübeleriniz ve zamanla oluşacak festival geçmişiniz ile artık hangi festivalin hangi içerik ve biçime önem verdiğini az ya da çok kestirebililirsiniz. Tabi ki film çeken biri de doğal olarak biryerlerden takdir görme arzusunda olduğu için içerik ve biçim tercihlerinde bu yönde bir yönelim gösterebilmektedir. Beni festivallerin trendleri, jürinin tercihleri ilgilendirmez, ben bildiğimi okurum, canımın istediği içeriği canımın istediği gibi kurgularım düşüncesi içerisinde olan bir yönetmeni biraz zor bulursunuz bence.

SORU 8. Sizce ödüle layık görülen filmlerde belirli bir ortaklık, eğilim söz konusu mu? Daha çok hangi konularda üretilen belgesel filmler ödüle layık görülüyor?

CEVAP: Dönem dönem Dünya'da ve Türkiye'de birçok sosyolojik, ekonomik, kültürel hassasiyetler ön plana çıkıyor. Özellikle anaakım medyanın belirlediği gündemler üzerinden insanların hassasiyet konuları belirleniyor. Bu Türkiye'de de gerçekleşen bir durum. Nedir Türkiye'deki hassasiyet konuları: "Kadın hakları, Kürt sorunu, Mülteciler, LGBT gibi." Bu gibi konular fesitvallerin ve jürilerin de hassasiyet konuları haline geliyor haliyle. Belgesel konularında tercihleriniz bu alanlarda olursa fesitvallerde gösterim hakkı alabilmeniz muhtemel olabiliyor. Hatta ödül bile alabilirsiniz. Toplumun dezavantajlı gruplarını bir şekilde belgeselinizde yer vermeniz doğal olarak o konunun ön plana çıkarılmasını gerekli kılıyor. Jüriler de onları ön plana çıkarıyor. Güncel olan ve etkili bir dili olan film kazanıyor. Kısaca benim gözlemlediğim sistem bu şekilde ilerliyor. Bu arada belgesel sinemanın en büyük amaçlarından birisi hayatın eksik, çarpık yönlerini ön plana çıkarma ve bir

gündem oluşturma amacı vardır. Bu amaç bende iyi bir amaç. Ancak bu amacı kişisel çıkarlarınızı ön plana çıkarmak için bir araç haline dönüştürürseniz işte o zaman siz sanat değil ticaret yapmış oluyorsunuz. Bir belgeselci olarak benimsemediğim, içselleştiremediğim bir konuyu asla işlemek istemem. Ama tercihler herkese göre değişiyor. Burada önemli olan etik bir yaklaşım sergileyip sergilemediğiniz.

SORU 9. Filmlerinizi yaparken bağımsız üretimler yapabiliyor musunuz?

CEVAP: Kesinlikle bağımsız üretimler gerçekleştiriyorum. Ismarlama işleri bir türlü sevemedim. İçselleştiremeyince de iyi bir iş çıkartamıyorsunuz zaten.

SORU 10. Film festivalleri yaratıcılığınızı etkiliyor mu?

CEVAP: Bu konuya yukarıdaki konuşmalarımda yer verdiğimi düşünüyorum ama şunu söylemek isterim. Film festivalleri değil ama film festivallerinde gösterilen inanılmaz başarılı filmler oluyor. Onları izleme fırsatı bulduğum bir alan festivaller. Yaratıcı filmleri gördükçe hem eksik yanlarımı görüyorum hem de ufkumu açıyorum bu güzel bişey. Ama festivallerin tercihleri benim tercihlerimin önüne geçmemesi gerektiğini de biliyorum. Yaratıcılık festivallerden öte dünyaya olan bakış açınızla, entellektüel bilgi birikiminizle doğrudan orantılıdır. Festivaller gelip geçici şeyler. Önemli olan kalıcı eserler bırakabilmek ve bir konuda toplumsal bir bilinç yaratabilmek. Bunu başarabiliyorsanız ne mutlu size.

SORU 11. Bazı festivallerin belli bir temaya sahip olması sizi nasıl etkiliyor?

CEVAP: Temaya göre bir film yapmadım hiç. Belirlediği bir tema üzerinden film toplayan bir festivalin de amacından saptığını düşünenlerdenim. İnsanların resmen kendileri için film çekmelerini istiyorlar. Ismalarma bir iş haline geliyor yaptığınız film tabi. Doğru bir yaklaşım olduğunu düşünmüyorum. Sizi sınırlayan, o konu üzerine üretim yapmaya zorlayan şeyler.

SORU 12. Finansal destek sağlayan kurumlar, belgesel filmin yönetmeninin politik ya da estetik görüşünde etkili oluyor mu?

CEVAP: Tabi ki etkili olduğunu düşüyorum.

SORU 13. Jürinin tarafsız olduğuna inanıyor musunuz?

CEVAP: Dünya'da tarafsız olduğunu düşündüğüm tek bir insan yok. Herkesin bir tarafı, kanalize olduğu bir düşünce sistemi vardır. Önemli olan tarafsızlıktan öte doğru sorular sorup doğru cevaplar aramak. Doğru sorulara doğru cevaplar bulabiliyorsanız ve etik diye hayatınızda bir kavram varsa taraf olmanızın bir önemi yok.

Mehmet Türksüz/ Belgesel Film Yönetmenleri Görüşme Soruları ve Cevapları

Görüşme Tarihi: 01.01.2018

SORU 1. Filmlerinizi ne tür festivallere gönderiyorsunuz? (ulusal-uluslararası-yarışmalı-yarışmasız) Bu konuda belirli bir eğiliminiz ya da tavrınız var mı?

CEVAP: Festivalin çektiğim konuya uygunluğunun olmasının yanında, festivali düzenleyen kurum ve kuruluşlar da önemlidir. Toplum sorunlarına duyarlı, insanı, doğayı, canlıyı önemseyen festivalleri tercih ederim. Çünkü ben de sorunlar barındıran bir toplumun parçasıyım.

SORU 2. Film festivalleri, filminizin konusunu, temasını, biçimini ya da söylemini etkiliyor mu?

CEVAP: Türkiye'de sanatsal ürünler çoğu zaman sansür meselesine takıldığı için, festivaller sınırlama getirebiliyor. Bu da yaratıcılığı öldürüyor. Sınırlamanın olduğu bir yerde özgün bir sanat anlayışının doğması çok zor.

SORU 3. Film festivallerine film gönderirken, festivalin bir teması var ise, filmi o temaya göre mi çekiyorsunuz? Bu süreci nasıl deneyimliyorsunuz/ yaşıyorsunuz?

CEVAP: Filmin temasına göre alan araştırması yapılıyor ve konu hakkında bilgi belge doküman topluyorum. Belgesel filmi çekeceğim alanlardaki insanlarla iletişim kuruyorum. Bütün hazırlıklar bittikten sonra alanda çekim yapmaya başlıyorum. Çoğunlukla çekim ekibim olmadığı için tek başıma çekimlere gidebiliyorum. Bütçe sıkıntısı bir ekip oluşturmama mani oluyor. Bazen arkadaşlarımdan yardım istiyorum. Bazı günler çekimlerde yalnız olduğum için filme dair bir çok eksiğim oluyor. Vesselam zor bir alanı, zor bir coğrafyada yapmaya çalışıyorum.

SORU 4. Festivalde filminizin ödül alması, diğer film çalışmalarınızı etkiliyor mu? Ne yönde?

CEVAP: Filmin ödül alması elbette yönetmeni olumlu yönde kamçılar. Daha iyi işler yapmak, tekniğinizi geliştirmek istiyorsunuz. İstemek yetmiyor çoğu zaman, şartlar da önemli. Unutulmamalıdır ki film çekmek külfetli iştir ve bütçe olmadan var edilemez. Başarılı olmak önemli ama başarının devamı için koşullar daha da önemli.

SORU 5. Belgesel filmlerinizi, ödüllü film festivalleri için mi üretiyorsunuz?
CEVAP: Toplum problemlerini, toplumun belleğini canlı tutmak yaşanmış trajik olayların tekrar etmemesi için çektiğimiz belgesel filmler var. (Çekimi hala devam eden iki belgesel film) '1926-30 Ağrı Direnişi' ve '1930 yılı Zilan katliamı' canlı tanıkları. Bu süreçte bu gibi filmlerin gösterimi de pek mümkün görünmüyor. Bu sebeple kendini finanse etmek, başka projeleri hayata geçirmek de zorlaşıyor.

SORU 6. Sadece finansal kaynak elde etmek için festivallerin verdikleri temaya uygun film çeken yönetmenleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
CEVAP: Yönetmenleri festivaller ve ödüller için film çekmeye iten sebepleri eleştirmek/irdelemek lazım. Kısa film bir sektör olmalı. Belgeseller Türkiye'de henüz kıymet bulmaya başladı. Bu alanlar yeteri kadar desteği bulamıyor.Yönetmenler kendini finanse etmek ve projelerini hayata geçirmek için özellikle para ödüllü festivallere rağbet ediyorlar. Öncelikle bu alanlar için yeterli kaynak, belki devlet bütçesinden ayrılmalı. Bir de bu alanı iyileştirme politikası da oluşturulmalıdır.

SORU 7. Sizce yarışma jürileri, filmlerin içeriğini ya da biçimini etkiliyor mu?
CEVAP: İlk filmlerin vermiş olduğu amatörlükle jüri üyelerinin etkisi olabilir fakat ben filmlerimi tamamen kendi algıma göre işlerim. Çoğu zaman jürinin kim olduğuna bile pek dikkat etmem. Ben film yaparım sadece , o kadar. İnsanların bakış beğenisine göre film yapmak yerine, yaptığım filmlerin beğenilmesini tercih ederim. Çünkü ancak o zaman kendi ürünüm olur.

SORU 8. Sizce ödüle layık görülen filmlerde belirli bir ortaklık, eğilim söz konusu mu? Daha çok hangi konularda üretilen belgesel filmler ödüle layık görülüyor?
CEVAP: İçerik ve biçim anlamında özgün olan filmler yurt içinde olmasa da yurt dışında hak ettiği değeri buluyor. Bunun bir çok örneği var. Türkiye gibi geri kalmış ülkelerde özgün sanat anlayışı biraz altta kalıyor. İran sineması içine düştüğü kuyudan 'Yeni Dalga' akımı ile kendini kurtardı ve çok önemli eserler ortaya

çıkardı. Maalesef Türk sineması kendine özgü bir tarz oluşturmada çok ağır kalıyor. Kürt sineması da bu aksaklıktan ve siyasi atmosferden nasibini alıyor. Siyasi atmosfer deyip işin içinden çıkmak da çok havada kalır, çünkü genç yönetmenleri eğitecek bir alana ihtiyaç var. İnsanların maddi kaygıları sanata yoğunlaşmasının önüne geçiyor çoğu zaman. Son zamanlar Türkiye'de siyasi atmosfere göre işler dönmeye başladı. Dolayısı ile sinema da bundan nasibini alıyor. Filmden çok iktidar/sistem yanlısı yönetmenler ödül alıyor. Bu da yönetmenlerin kırılganlığına sebep oluyor.

SORU 9. Filmlerinizi yaparken bağımsız üretimler yapabiliyor musunuz?

CEVAP: Bütün filmler değil ama arada bağımsız filmler de çıkmıyor değil. Daha önce de söylediğim gibi özgün işler için teknik ekipman, istenilen ekip ve ekonomik kaynak şart. Baharda çekmeyi çok istediğim ama çekebileceğimden emin olamadığım bir kısa film projem var. Muhtemelen maddi kaynak yetersizliğinden başka bahara kalabilecek bir film.

SORU 10. Film festivalleri yaratıcılığınızı etkiliyor mu?

CEVAP: Film festivallerinin katkısı oluyor çünkü düşünmediğiniz bir konuda film yapma gerekliliği doğuyor. Siz de bakış açınızı bir de festival filmine göre değiştiriyorsunuz. Yaptığınız bütün işlerde bir şey öğreniyorsunuz. Çünkü sinema en uzun menzilli yoldur. Her şeyi içinde barındırabilir. Hiç kimsenin 'ben oldum' diyebileceği bir alan değil sinema.

SORU 11. Bazı festivallerin belli bir temaya sahip olması sizi nasıl etkiliyor?

CEVAP: Dediğim gibi bakış açınızı bir de o konuya göre değiştiriyorsunuz. Sınırlamanın olması başka bir durumu ortaya çıkarıyor. Sınırlı alanda becerinizi, anlatımınızı yarıştırdığınız diğer yönetmenlerle kıyaslama imkanı buluyorsunuz. Bu yarış çok doğru bir şey değil. Çükü her insanın ayrı bir yaşam algısı ve anlatımı var. Bakış açısı farklı ve belki de biri diğerinden biraz daha bilgili o kadar.

SORU 12. Finansal destek sağlayan kurumlar, belgesel filmin yönetmeninin politik ya da estetik görüşünde etkili oluyor mu?

CEVAP: Muhtemelen etkili oluyor.Ülkede ya da ülke dışında muhalif sinemacılar her zaman kaynak problemi yaşamışlardır eminim. Daha çok ülkemizde, sanat ürününden çok yönetmenin politik kimliğine göre muamele edilir. Bu çok sığ bir anlayıştır. Farklı seslerin olmadığı bir sanat topluluğundan, özgün eserler üretimi dünya sanat vitrininde nasıl yer edinilebilirki.

SORU 13. Jürinin tarafsız olduğuna inanıyor musunuz?

CEVAP: Tarafsız jürinin olduğu bir çok festival var. Olması gereken ve ahlaki olan da budur. Sanat akraba çiftliği, kaba tabiriyle ahbap çavuş ilişkisi içinde derecelendirileceği bir yer olmamalı. Jüri olarak toplanmış bir jürinin egosunu tatmin etmek için de film yapılmamalı. Film bir derdi olanın dili olmalı. Bir derdi olan, bir derdi söyleyen film yaparsa sanat olur sanki.

ÖZGEÇMİŞ

1987 yılında İstanbul'da doğan Nagihan Çakar, İstanbul Kültür Üniversitesi İletişim Tasarımı Bölümü'nden dereceyle mezun olduktan sonra, aynı üniversitenin İletişim Tasarımı Bölümü'nde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 2018 yılında, İstanbul Üniversitesi Radyo-TV ve Sinema Anabilim Dalı'nda doktora eğitimini tamamlayarak, doktor ünvanını almıştır. 2009 yılında yönetmenliğini "Zilan'ın Renkleri" belgesel filmiyle "Hindistan World Crafts Council Uluslararası Film Festivali"nde İkincilik Ödülüne, 2011 yılında yönetmenliğini yaptığı ikinci belgesel filmi "Büyükaşıklar" ile "Kazakistan/Almaty 10. Shaken's Stars Uluslararası Film Festivali"nde Jüri Özel Ödülü ve "Amerika 16. Boston Türk Filmleri Festivali"nde Özel Mansiyon Ödülüne layık görülmüştür. 18 ayrı belgesel filmde yapımcılık ve yönetmenlik yapan Nagihan Çakar 'ın filmleri Hollywood da dahil olmak üzere uluslararası film festivallerinde yarışmış, ulusal ve uluslararası olmak üzere toplam 26 ödül kazanmıştır. "Camgeran", "Misafir", "Koro", "Mayıs", "Mama", "Dövme" ve "Son Eller" gibi filmlerin yönetmenlik ve yapımcılığını üstlenenmiştir. 2017 yılında ise Belgesel/ Kısa Film/ Video Sanatı adlı Doruk yayınları tarafından çıkan kitabın editörlüğünü üstlenmiştir. Çakar bir yandan yeni film projeleri üzerinde çalışırken, diğer yandan İstanbul Kültür Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak görevini yürütmeye devam etmektedir.